В.М. Усманов

Эпиграфические памятники Татарской Каргалы

تاتاركتابەلرى

Татар ташъязма ядкәрләре

Татар Каргалысы ташъязмалары

1745-1945 еллар арасы

Икенче китап

Казан – 2020

ББК 63.4 (2Рос = Тат)
УДК 902
У 74

Автор выражает благодарность
Искандарову Анвару Рашитовичу
за оказанную помощь в издании книги

Фәнни мөхәррир: филология фәннәре кандидаты С.Ф.Галимов

Усманов В.М.
Татар ташъязма ядкәрләре. Татар Каргалысы ташъязмалары: 1745-1945 еллар арасы. Икенче китап. – Казан, 2020. – 412 б.: рәс. белән.
ISBN 978-5-9690-0647-8

1745-1945 еллар арасында Татар Каргалысында иҗат ителгән ташъязма ядкәрләрнең рәсем-күчермәләре кыскача мәгълүматлар белән, бу (икенче) җыентыкка тупланып, каталог рәвешендә бирелде.

Китап сәнгать белгечләре һәм тарих белән кызыксынучы киң катлау укучыларга тәкъдим ителә.

Предлагаемое издание является сводом эпиграфических памятников Татарской Каргалы в виде каталога, составленного из прорисовок с сопровождающими краткими текстами.

Книга адресована искусствоведам и широкому кругу читателей.

ISBN 978-5-9690-0647-8 © Усманов В.М., 2020

اوشبو كتاب
عزيز قارت اَتييم مرحوم عايف الله مينكلى حوجا اوغلينا
باعشلانا

Посвящается светлой памяти моего деда –
Файзуллину Гайфулле бин Минлехужа[1]

---

[1] Он обучался в медресе Хайруллы хазрата Галикеева в Каргалах.

Ул, Каргалыдагы “Өммә бай” мәхәлләсенең, Хәйрулла бине Зәйнулла Галикәев мәдрәсәсендә белем алган.

Татар ташъязмалары

«Язулар, ташлар калыр,
Аны язучысы тупракда черер»
(Татар ташъязмаларыннан)

Кереш сүз

Мәгълүм булганча, Русия дәүләтендә сакланып калган татар (болгар-татар) ташъязмаларын өйрәнүнең өч йөз елга якын бай тарихы бар. Бу юнәлештә дә, күп кенә галимнәребезнең[2] бик әһәмиятле фәнни хезмәтләре бар. Әлеге көндә, 1271 елдан алып 1740 елга хәтле сузылган дәвердә барлыкка килгән меңнән артык татар кабер ташлары исәпкә алынган. Алтын Урда чорындагы эпиграфик һәйкәлләрнең саны рәсми рәвештә дүрт йөз чамасы (ә, галим Ф.Хәкимҗанов фикеренчә, фрагментлары белән бергә, алты йөзгә кадәр икән), Казан дәверендәгеләре[3] – өч йөз һәм 1740 елга чаклы язылганнары – йөзгә якын дип исәпләнелә. Болгар вилаятендә иҗат ителгән ташъязма мирасның бер өлеше, борынгы төрки шивәсе – «протоболгар» телендә башкарылган булса да, без аларны болгар ташъязмалары дип аерып, басым ясап, атап йөртү ягында түгелбез, чөнки Алтын Урда чорына кадәр Болгар иленә нисбәтле бер ташъязманың да сакланып калуы мәгълүм түгел. Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк: Алтын Урда дип исемләнгән төрки-татар дәүләтендә иҗат ителгән эпиграфик һәйкәлләр – мөселман мәдәниятенең аерылгысыз бер өлеше. Ни өчен? Җавабы бик гади: чөнки, болгар-татар кабер ташлары гарәп хәрефләре белән, фәкать ислам традиция кысаларында башкарылган.

Атаклы археолог А.П.Смирновның «Ташъязмалар Алтын Урданың барлык өлкәләреннән бары тик Болгар җирендә генә таралган»[4] дип язган сүзләре дөреслеккә туры киләме икән? Белүебезчә, Казаннан алып Әстерханга кадәр сузылган Идел елгасының ике як ярларында да бик күп татар шәһәрләре һәм

---

[2] Мәсәлән, ахун Кадыйр-Мөхәммәд Сөнчәләйдән башлап бүгенге тикшеренүче галим Айдар Гайнетдиновка кадәр.

[3]«Шәйбани ханның яхшы соутлары (җырчы-шагыйрь) вә хуп нәкъкашлары (шәп бизәүче рәссамнары) бар. Ул заманда анча соут-нәкъкаш баглар кеше юк иде. Ахыр Шәйбани хан (аларны) Казан ханы Мөхәммәд Әмин ханга җибәрде». (Бабернаме или записки султана Бабера. Изд. Н.И.Ильминского, Казань, 1857, с. 230. // Татар әдәбияты тарихы. Алты томда. Казан, Татарстан китап нәшрияты, 1984.-Б.287). Әлбәттә, һичшиксез, алар арасында хаттатлар вә «таш язгучы» осталар да булган.

[4] *Гариф Н.Г.* Болгар-татар ташъязмалары / Булгаро-татарские надгробные камни. Казан: Иман, 2012. Б.3.

торак пунктлары булган һәм, әлбәттә, шул ташъязма ядкярләрнең иң күп өлеше Сарай Бәркәдә иҗат ителгән. Эпиграфика һәйкәлләрен ясау өчен материал башка төбәкләрдән китерелгәндер, мәсәлән, Кавказ, Кырым тарафларыннан яисә Урта Идел һәм Чулман елгасы ярларыннан.

Ташъязма мирас турында сүз алып барганда, Алтын Урданың Кырым вилаяте һәм Хәрәзем җирләре яисә мәмлүкләргә бәйле Мисыр дәүләтенең булуын да онытмаска кирәк бит әле.

Татар ташъязмаларын өйрәнүнең актуаль бурычлары турында

Сакланып калган ташъязма мирас әсәрләрен кичекмәстән барларга һәм каталоглар рәвешендә бер урынга туплау кирәклеге көн кебек ачык. Беләбез, безгә кадәр дә элекке ташъязмаларны эзләп табу, фотога төшерү, рәсем-эстампажларын ясау, оттиск-күчермәләрен алу, текстларын кәгазьгә беркетү һәм башка шуның кебек бик тә кирәкле эшләр шактый гына башкарылган, дип беләбез. Әмма ләкин монда зур сорау туа: кайда соң алар? Нәтиҗәдә һәм чынбарлыкта бит, яхшы һәм сыйфатлы рәвештә ясалган фоторәсемнәр дә, эстампаж һәм оттиск кебек басма күчермәләр дә архивларда юк, дип әйтергә була, кайберләрен исәпкә алмаганда. (Аларның да күп өлеше, ташъязмалар кебек, сакланып кала алмаган микән ни?) Дөрес, милли музейда боларга бәйле ике-өч зур папка материаллар бар икәнлеген беләбез.

Халкыбызның олуг шәхесләребезнең берсе – Гали Рәхимнең татар эпиграфикасына бәйләнешле искиткеч шәп мәкаләсе бар. Вәләкин ни гаҗәп, аның бу хезмәте үзенең әһәмиятлелеген күп мәртәбәләр киметә. Сорау: ни өчен? Җавап: без аның мәкаләсендә ташъязмалар турында төп мәгълүмат – фоторәсемнәрне күрмибез (берничәсен исәпкә алмаганда). Белүебезчә, аның белән бергә профессиональ фотограф Засыпкин да фәнни экспедициядә катнашкан, ә кайда соң аның ясаган фоторәсемнәре? Бу төп кимчелек башкаларга да кагыла. Дөрес, моңа бәйле хаталар, иң беренче чиратта, кирәк күләмдә акча юклыгы мәсьәләсенә барып тоташадыр. Эпитафияләрне өйрәнү эшендә бит **төп фәнни эш** – сыйфатлы «укымышлы» фоторәсемнәрне алу һәм аларны, мөмкин булганча, бөтен китап битенә (зур рәвештә) тәкъдим итеп матбугатта бастыру. (Монарга өстәп, хәзерге заман мөмкинлекләре чиксез, мәсәлән, электрон варианттагы эш алымнары һ.б.).

Каберташларны өйрәнгәндә фоторәсемнәрне яисә рәсем-күчермәләрне (эстампаж-оттискларны) санга сукмау, аларга төп игътибарны күрсәтмәү фәнни эш түгел дигәнне аңлата. Татар ташъязмаларын өйрәнү өлкәсендә бик күркәм үрнәкләр бар бит. Искә төшерәбез: мәсәлән, В.Вельяминов-Зернов яисә

С.Е.Малов хезмәтләрендә тәкъдим ителгән үрнәк эш алымнарын, яңа ысуллар белән бергә, яңа заман мөмкинлекләрен кулланып ник дәвам итмәскә? Ә бит бу рәвештә фәнни эшне алып бару, беренчедән, реконструкция ясау өчен уңайлы; икенчедән, зур чыгымнар таләп итми; өченчедән, (сыйфатсыз) фоторәсемгә караганда, «прорисовка»лы текстлар аңлаешлырак күренә; дүртенчедән, элекке типографик ысул белән гади кәгазьгә басылып нәшер ителгән aклы-каралы күчермәләр, затлы һәм купшы китаплар белән чагыштырганда, яхшырак саклана ала (шуңа күрә дә инде ул элек-электән "ташбасма" дип аталган, ягъни ташка баскан кебек нык була). «Прорисовка»лар ясау гарәп язуына палеографик яктан да якын килеп, ниндидер кимәлдә, җентекле анализ ясауны күрсәтә. Аңлашыла ки, дөрес укылган ташъязманың гына реконструкциясен ясап була. Кыскасы, югарыда әйтеп үтелгән урыс галимнәренең китапларында һәм мәкаләләрендә китерелгән эстампаж мәгълүматлары һәм аңлатмалары безне тулысынча канәгатьләндерә һәм өлге була ала. Чөнки анда барлык кирәкле төп чыганаклар һәм белешмәләр күрсәтелгән: ташъязма истәлекнең төс кыяфәте (бизәк-язулары, алды-арты, кырлары), үлчәмнәре, укылышлары һ.б.

Монда Казан галимнәреннән Н.Ф.Калинин хезмәтләрен дә аерым билгеләп үтәргә кирәк. Бу олуг шәхес, тарихчы, сәнгатьче, телче һәм башка белгечләр күзлегеннән чыгып, татар ташъязмаларын өйрәнүгә, зур эш башкаруга ирешкән. Биредә шулай ук Һ.Йосыпов, Ф.Вәлиев, Ф.Хәкимҗанов, М.Әхмәтҗанов, Җ.Мөхәммәтшин, Р.Мәрданов, И.Һадиев, Н.Гариф һәм югарыда искә алынган А.Гайнетдинов кебек зур галимнәребезнең дә хезмәтләрен уңай яктан гына искә алып китәбез.

Татар эпиграфикасын тирәнтен өйрәнгәндә[5], әлбәттә, түбәндәге тәртипләрнең кулланылуы мотлак:

1) **хронологик принцип;**
2) **географик принцип;**
3) **типологик принцип;**
4) **палеографик принцип**[6]**;**
5) **лингвистик принцип.**

Шулай итеп, татар ташъязмаларын өйрәнү эшендә, беренчедән, (сыйфатлы, ягъни яхшы «укымышлы» фоторәсемнәрдән башка) төгәл үлчәмнәрне һәм координаталарны алу кирәк. Икенчедән, ташъязмадагы төп мәгълүмат ул эпитафиядән эпитафиягә кабатланып күчә барган «шаблон» җөмләләр түгел

---

[5] Бу принцип-тәртипләр турында кара: *Мухаметшин Д.Г. Татарские эпиграфические памятники. Региональные особенности и этнокультурные варианты. Серия «Археология евразийских степей». - Выпуск 6. - Казань: Институт истории АН РТ, 2008. 132 с. илл.).*

[6] Игътибар итсәгез, ни сәбәпледер, сәнгать белгече Ф.Вәлиевнең хезмәтләрендә бу принципка игътибар бирелмәгән

(аңлыйбыз, анысы да бик кирәк), ә безгә әһәмиятлерәк булган, турыдан-туры татар халкының тарихына, теленә, аның күренекле шәхесләренә кагылышлы уникаль мәгълүматлар (мәсәлән, мәрхүм-мәрхүмәләрнең исемнәре, кем улы (яисә кем кызы) икәнлекләре, билгән вазыйфалары, кайдан һәм кайчан яисә ничә яшьтә вафат, һәлак булулары, ташны кем язган[7] йә яздырткан һәм башка шуның кебек белешмәләр). Монда, игътибарны читкә тайпылдыртмыйча һәм вакытны бик кирәкле булмаган «вак мәсьәләләргә» сарыф итмичә, дөрес юнәлештә эш алып бару кирәк. Мәсәлән, Казан ханлыгы чорындагы ташъязмалардагы төп мәгълүматларны нәрсә тәшкил итә соң?

Җавап:

- Сыйфатлы фоторәсем.

Кабер ташларының аскы өлешендәге, ягъни астан дүртенче, өченче һәм икенче юлларындагы мәгълүмат безнең өчен бик мөһим. Ни өчен? Чөнки бу урында (кабатлап әйтеп үтәбез) җирләнгән тарихи шәхеснең исем-шәрифләре, кем һәм кайдан икәнлеге, кайчан вафат яисә ни сәбәпле һәлак булуы күрсәтелгән. Бу – безнең өчен иң кирәкле «бердәнбер» мәгълүмат, ягъни эпитафия текстының «йөзек кашы». Сакланып калган бу өлешен укый алмау яисә төгәл укымау безнең иң зур кимчелегебез буладыр. Гомумән, без – татар эпиграфикасын өйрәнүчеләр – беренче нәүбәттә, фәнни эшебезне бергәләшеп-бердәмләшеп, камиллеккә омтылып, башкарырга тиешбез[8].

Шулай ук, арытаба, нәшер ителәчәк каталогларга, 1720-нче еллардан соң иҗат ителгән эпиграфик һәйкәлләрнең рәсемнәре дә туплана барачак. انشاالله Бу дәвердәге ядкярләрнең хисабын беркемдә белми, аларның саны, ким дигәндә, йөз меңнән артып китәдер.

Игътибар итсәгез, китапта урнаштырылган ташъязмаларның кайбер рәсемнәре, оптик прибор күрсәтүенчә, үзгәртелгән (“бозылган”) килеш ясалган[9].

Бу урында, төсләр-төсмерләр турында да әйтеп үтәргә кирәктер. Чөнки, сәнгати әсәр буларак – төрле төсләрдәге ташлардан ясалган эпиграфик һәйкәлләр ачык һавадагы, шундый ук, табигый төсләр-төсмерләр арасында мигъмари корылма рәвешендә урнаштырыла.

---

[7] Мәсәлән, XIX-XX гасырлар чатында, Казан шәһәрендә гомер кичергән “таш язгучы” осталарның исемнәре мәгълүм: Габделбарый әл-Мөэмини әл-Баруди, Фәтхелкадыйр Кәлметов, Кавам карый Зөлфокаров, мөәззин Шәрифҗан, Мостафа әл-Чутаи, Нурый Буртасый һ.б.

[8] Искәртеп үтәргә кирәктер, төзәтмәләр яисә өстәмәләр кертү өчен, кайбер ядкярләргә күп мәртәбәләр, кабаттан, кире әйләнеп кайтулар еш булыр әле, дип көтелә.

انشاالله

[9] Аңлашыла ки, монда, үлчәмнәргә бәйле нисбәт-чагыштырулар (ягни, пропорция – тәнасеб) кебек төшенчәләр турында сүз бара.

Белүебезчә, дөнья йөзендә төп асыл төсләр бар, алар – өчәү (сары, кызыл, зәңгәр), ә инде ак белән караны да исәпләсәк – бишәү булып чыга. Болардан гайре, калган барлык төсләр һәм төсмерләрнең һәммәсе дә, шушы, югарыда әйтеп үтелгән биш төстән (мәсәлән, буяудан) барлыкка килә (ясала). Ясалу алымы ике төрледер. Беренчесе – төсләрне үз ара күз нурлары ярдәмендә "кушып", ә, икенчесе – гади буягыч белән буталап барлыкка китерүдер. Төсләр һәм төсмерләрнең үз ара урнашуы, бәйләнеше, бер-берсенә тәэсир итү серләре сәнгать дөньясында "төсләр белеме" (урысча: "цветоведение")га барып тоташа. Һәрбер төс һәм төсмерләрнең "үз холкы", "үз яшәү рәвеше" бар. Җәмгыятьтәге кебек, төсләр дөньясында да бер-берсенә якын, һәм киресенчә, бер-берсенә капма-каршы төсләр бар. Аларны үз-ара яраклаштырып, яисә сайлап урнаштыра белергә генә кирәк. Гомумән, төсләрнең ямьсезләре, я начарлары юк! "Көчсез – көрәк, ә сәләтсез сәнәк сындыра" дигәндәй, булдыксыз кулында хәтта асыл төсләр дә "ямьсез-килбәтсез"гә, яисә "тискәре-холыксыз"га әйләнүе ихтимал. Хикмәт шунда ки, иҗади эш серләренә югары уку йортларында өйрәтеп бетермиләр шул… Гомер буе тупланган байлык-тәҗрибәләр белән дә остазларыбыз уртаклашып бармый, дәреслек-кулланмалар да күп нәрсәләрне аңлатмый… Шуңа күрә, һәрбер шәкерт сакланып калган мирасны үз көче белән өйрәнеп, шул байлык-тәҗрибәгә таянып, абынып-адашып алга барырга тиеш. Әйткән бит:Н.В.Гоголь: "Собственное чувство, возвысившись внутри вас, станет вашим учителем и поведет вас к совершенству в искусстве".

Аңлашыла ки, безнең төбәктәге кырыс һава торышы шартларында эпиграфик һәйкәлләрнең күбесе көннән көн җимерелә бара. Сорау: Бу җимерелеп юкка чыгуларга каршы нинди чаралар күрергә мөмкин соң? Әлбәттә, әһәмиятле эшләрнең берсе: ташъязма мирасның рәсем-күчермәләрен, кулдан килгәнчә, бер урынга (җыентык-каталогларга) туплап, матбугатта бастырып, шул рәвешле булса да, киләчәк буыннарга тапшыра бару.[10]

Мәгълүм ки, иң яхшы халәттә сакланып калган зиратлардан "Шәһре Каргалы"[11] мазарстаныдыр. Ә инде, ташъязмаларның иң зәвыклы үрнәкләре – һичшиксез, татарның башкаласы Казанда һәм шушы мәдәни үзәккә бәйле хәзерге Татарстан җөмһүрияте биләмәләрендәдер! [12]

---

[10] Искәртеп үтәбез, бу җыентыкта, ташъязмаларга тулы тасвирлама-аңлатмалар бирү бурычы куелмады.

[11] Татар Каргалысы авылында, әлеге көндә, өч мазарстан бар:Урта зират, Сакмар очы һәм Дунай очы каберлекләре. Бу төбәктә, безнең тарафтан ике меңгә якын кабер ташы исәпкә алынды.

[12] Шунысына да игътибар итәбез, халык арасында таралган "мишәрләр – татарның каймагы" дигән гыйбарә - ул, чынбарлыкта, алардагы сакланып калган эпиграфик һәйкәлләрнең ни саны, ни сыйфаты белән берничектә дәлилләнми. Бу күренеш, язу өчен уңайлы булган йомшак ташларның "Мишәрстанда" булмавы белән аңлатыладыр.

Вступительное слово

Среди источников по истории и культуре татарского народа особую значимость имеют древние или старинные эпиграфические памятники. Изучение, фиксация, инвентаризация, картографирование и издание фотографий с текстами надмогильных камней, обнаруженных на территории Российской Федерации, стало для нас – для всех шимали-тюркских эпиграфистов – настоятельной необходимостью. «Частичные исследования, как писал академик И.Ю. Крачковский, должны быть дополнены составлением «репертуара и корпуса арабских надписей».[13] Эта работа, связанная по составлению каталогов (подобно хронологическому регистру) и издание их в виде печатных книг является для нас архиважнейшей. Только таким образом можно их собрать в одном месте и сохранить для потомков. (Кроме всего, это наследие может быть и в электроносителях, сейчас ведь возможностей очень много).

В течение трех столетий изучением татарских эпиграфических памятников трудились многие видные ученые, начиная с ахуна Кадыр-Мухаммеда Сюнчалеева и завершая нынешним успешным молодым специалистом Айдаром Гайнутдиновым. Разумеется, в результате многолетних исследований по этой теме, об этом написано очень много книг и сотни статей. И пользуясь случаем, хочется сказать слова огромной благодарности всем нашим эпиграфистам-предшественникам.

В ходе анализа научных публикаций по кабрташам нами для себя сделаны некоторые выводы для дальнейших исследований. В наше время, необходимо вести работу по эпиграфике целенаправленно, системно, методично, комплексно, опираясь на образцовые труды наших ученых (например, **некоторые статьи С.Е.Малова),[14]** доводя работу до логического завершения, с тем, чтобы в след за нами идущим эпиграфистам оставалось как можно меньше работы по качественной фотофиксации и полноценному документированию.

Вся работа по сбору и научной систематизации материалов по эпиграфике требует оперативности. Нам в этом деле медлить не коим образом нельзя[15]. Ведь, эти произведения искусства и каменные архивные документы, с каждым днем разрушаясь, исчезают безвозвратно.

---

[13] *Шихсаидов А.*Р. Эпиграфические памятники Дагестана X-XVII вв. как исторический источник. Москва, изд. «Наука», 1984. - С.3.

[14] *Малов С.Е.* Булгарские и татарские эпиграфические памятники // Эпиграфика Востока. М.-Л., 1947. Вып. I. С. 38-45; *Малов С. Е.* Булгарская и татарская эпиграфика // ЭВ. М.-Л., 1948. Вып. II. С. 41-48.)

[15] Эти рекомендации и замечания мы воспринимаем не иначе как нормальный рабочий процесс.

Как некоторые ошибочно думают, что древние или старинные татарские кабрташи, якобы, уже все зафиксированы. Но, однако, это не так. До сих пор обнаруживаются «новые» неизвестные науке эпитафии. Например, при выполнении раскопок 5 октября 2017 года казанскими археологами были выявлены остатки (фрагменты) двух-трех эпиграфических памятников под фундаментом отопительной печи постройки XVII-XVIII вв. по адресу: Большая Красная, д. 8.

Вопрос: *Конкретно где и кем создавались высокохудожественные эпиграфические памятники?*

Имён мастеров резьбы по камню золотоордынского времени или эпохи Казанского ханства не сохранилось, за исключением булгарского ювелира Шахидуллы бин Муса и солхатского строителя-архитектора Махмуда бин Гусман, которые, очевидно, также занимались изготовлением надмогильных стел[16]. В то время работала целая династия каллиграфов. Среди резчиков были как приезжие хаттаты, например, из Крыма, Дагестана, Закавказья, Средней Азии и т.д., так и местные мастера, получившие образование в различных исламских культурных центрах.

По нашему мнению, в ту эпоху в татарских городах были созданы свои самостоятельные школы камнерезного искусства со своими сложившимися традициями изготовления и оформления эпиграфических памятников[17], в рамках исламской цивилизации, без особых региональных черт (если, конечно, не учитывать языковые различия и особенности). Кроме этого, в некоторых местах жили и работали провинциальные резчики (видимо, из числа катибов или грамотных ювелиров), которые выполняли менее скромные заказы из тех материалов, что было под рукой (например, нукратовские, ходяшевские и т.д.).

Для изготовления стел применялся местный камень. Кроме известняка и песчаника использовался кирпич с облицовочной майоликой в виде сундукообразных форм – «саганы», расположенных внутри кирпичных сооружений – мавзолеев, идущих от среднеазиатских традициий.

---

[16]Хаттаты, по какойто причине, не посчитали нужным оставлять свои автографы. Известны лишь имена нескольких казанских резчиков-каллиграфов – Габдулбари ал-Муэмини ал-Баруди, Фатхелкадыра Калметова, Кавама карыя Зулфикарова, муэдзина Шарифджана, Мустафы ал-Чутаи, Нурыя Буртаси и других, работавших на рубеже XIX-XX вв.

[17] Кабрташи создавались на основе синтеза различных искусств. Но, однако, (по мнению автора) в первую очередь, они являются произведениями архитектуры малых форм, художественного творчества - резьбы по камню, каллиграфии, декоративного и ювелирного мастерства. И поэтому, изучением эпиграфических памятников, прежде всего, должны заниматься искусствоведы. И конечно же, к этому делу могут быть привлечены филологи в качестве вспомогательных «второстепенных» специалистов, там, где это необходимо, но, не более того.

Принимая во внимание особенности проблем графологического анализа кабрташей, следует сказать и то, что для полного и правильного прочтения «запутанных» текстов и плохо сохранившихся надписей, не поддающихся осмысленному чтению, необходимо задействовать специалистов в области текстологии, филологии, археографии, ведь такая работа требует коллективных усилий. Вообще, без правильного чтения любого эпиграфического памятника нет возможности выполнения ясной и четкой прорисовки. Вопрос: А для чего нужна здесь прорисовка? Ответ: Всё здесь взаимосвязано, именно при выполнении прорисовки производится палеографический анализ, в результате чего, достигается точное или более правдоподобное чтение текста и таким образом осуществляется реконструкция плохо сохранившихся букв или изображений.

Мы в своей научной работе часто сталкиваемся и с некоторыми вопросами и проблемами полиграфии, напрямую связанные с финансами. Из-за неимения достаточных средств для выполнения качественной печати, приходится довольствоваться тем, что есть. Часто бывает так, что фоторепродукции получаются очень плохого качества и поэтому нет смысла предлагать для тиражирования имеющийся в арсенале фотоматериал, ограничиваясь лишь графическими изображениями – прорисовками. Здесь хочется сделать акцент на том, что при исследовании эпиграфических памятников носителем основной и первичной информации является сам объект или четкий фотоснимок (в том числе эстампаж, оттиск) и правильно выполненная прорисовка, но не сопровождающие и не всегда правильно прочитанные (арабские, татарские или персидские) тексты с транслитерацией на основе усложненных латинских символов[18], далекие от истины. Игнорирование первоисточника – объекта (в данном случае, фотографии[19]) является ошибочным и антинаучным. В этой работе должны быть четко проставлены приоритеты, действия должны быть логически осознанными и последовательными, а уж только после этого можно думать о транслитерациях, о транскрипциях и о переводах текста на международные языки.

[18] При выполнении транлитерации или транскрипции тюркских, арабских и персидских текстов татарских эпиграфических памятников должны применятся понятные, не усложненные буквенные символы без лишних элементов, будь это кириллица или латиница.

[19] Если даже, при чтении текста эпитафии допускаются погрешности, не следует делать из этого поспешные выводы о некомпетентности исследователя. Ведь, для исправления неточностей транслитерации всегда есть возможность воспользоваться качественной фотографией. Откорректировать ошибки никогда не поздно, ничего страшного и предосудительного здесь нет. А, исправлять неточности “первопроходца” это намного проще ... .

План для последующей нашей работы:

1. Целенаправленная работа по выявлению и фиксации (определение размеров, координат, аккуратная и осторожная очистка поверхностей камня от мха и лишайников со всей поверхности и со всех сторон, где имеется какая либо информация, связанная непосредственно с текстом или с декоративным оформлением) всех татарских кабрташей в ходе научных экспедиций по имеющимся «адресам». Обязательное «личное знакомство» с каждым кабрташем на местах расположения.

Если камень частично «ушел в землю». то, в этом случае, необходимо аккуратно выкопать эпитафию для фотофиксации с последующей расшифровкой всего сохранившегося текста.

2. Знакомство с архивными материалами по эпиграфике, хранящихся в фондах С.Е. Малова, Н.Ф.Калинина, Г.В.Юсупова, А.Б.Булатова и др.

3. Систематизация и анализ эпиграфического наследия путем составления каталогов по хронологическому, географическому, типологическому, палеографическому, языковому принципам[20].

4. Издание книг с качественной печатью и с обязательным наличием иллюстративного материала (фотографии, прорисовки, эстампажа, оттиска и т.д.). Надо понимать, что главным носителем информации в эпиграфике является вышеназванные изображения (если, конечно, не считать сам объект).

5. Составление каталогов в электронном варианте (размещение материалов, например, в различных сайтах).

В данном сборнике размещаются прорисовки татарских надмогильных камней созданные после 1720-го года. Этого периода эпитафии изучены частично, локально и не равномерно. И, общих сведений о количестве кабрташей никому точно неизвестно, предположительно, их – минимум, более ста тысяч. Татарские эпиграфические памятники имеются на всей территории Российской федерации, а также, за ее пределами. Самые лучшие образцы сконцентрированы в одной из столиц татарского народа - в г. Казани и в населенных пунктах нынешней территории РеспубликиТатарстан. Из мусульманских городских некрополей, относительно, в наиболее полном и хорошем состоянии сохранились кабрташи в трех кладбищах «Сеитовского посада» (т. е. «города Каргалы»). Нами здесь изучены и зафиксированы около двух тысяч стел.

---

[20] Сведения о систематизации булгаро-татарских кабрташей подробно изложены в работах ведущего эпиграфиста Д.Мухаметшина (См.: *Мухаметшин Д.Г. Татарские эпиграфические памятники. Региональные особенности и этнокультурные варианты. Серия «Археология евразийских степей». - Выпуск 6. - Казань: Институт истории АН РТ, 2008. 132 с. илл.).*

Эпиграфические памятники Приуралья

(Данная работа посвящена проблемам изучения, инвентаризации и составления каталогов эпиграфических памятников Татарской Каргалы).

Среди источников по истории и культуре татарского (шимали-тюркского) народа особую значимость имеют древние или старинные эпиграфические памятники. Как известно, основная часть произведений каллиграфического искусства и документов «каменного архива» [7, с. 193] Приуралья до сегодняшнего дня остаются вне поля зрения современных ученых. Изучению здешних эпитафий не посвящено ни одного специального научного исследования, хотя она достойна пристального внимания.

На протяжении последних 25 лет нами проводились целенаправленные (хотя и не системные), выборочно-фрагментарные исследования эпиграфических памятников находящихся в различных населенных пунктах бывших территорий Оренбургской губернии и Букеевской Орды, включая и небольшие населенные пункты. (Как мы знаем из истории, оба этих региона объединяло издревле общее культурное пространство, например, с прежних времен существования государств - Дэшти-Кипчак и Ногайской Орды). Выявлено и изучено в общей сложности более четырех тысяч эпитафий и больше ста пятидесяти кабрстанов, что позволяет нам сделать определенные выводы и обобщения.

По имеющимся сведениям, основная часть эпиграфических памятников Приуралья (городов: Уфа, Стерлитамак, Орск, Оренбург), аулов– Зирган, Имангулово 2-е, Нежинка, Янгурча (первый кабрстан), Кабакуш,…(перечисление можно было бы и дальше продолжить) безвозвратно утеряна. Однако, в таких населенных пунктах, как – в городах Актюбинск, Троицк, Уральск, в селах Стерлибаш, Татарские Каргалы (все три кабрстана) сохранились в относительно хорошем состоянии.

С 2002 по 2014 гг. при содействии и финансовой помощи меценатов – Искандарова А.Р., Абдрашитова Р.Р., Хасанова Р.А. и других спонсоров были изданы серия книг-каталогов «Исторические памятники» о мусульманских эпитафиях Приуралья (непретендующие на официально-научную литературу). Необходимо оговориться: вся эта работа проводилась специалистом с художественным образованием и с позиции человека считающего себя сторонником взглядов Ризы Фахреддинова касающихся шимали-тюркской общности. В процессе моей научной работы исторические или языковые аспекты имели не первостепенное значение.

В ходе этой многолетней работы приходилось читать и разбирать множество разнообразных эпитафий и, в том числе, архисложные тексты. Например, результаты палеографического исследования надмогильного камня «губернаторши» [6. С. 225] Хадичэ бикэ, выявила следующую информацию для историков: усопшая госпожа была дочерью Джанкай мирзы, прожила в замужестве с Кутлугмухаммедом Тефкелевым 33 года и умерла в 49-летнем возрасте в 1752-ом году (в то время ее супруг находился в звании бригадира).

Кроме этого, в процессе чтения и расшифровки этого эпитафия, выяснилось: резчик по камню катиб Ибрагим был еще и поэтом, оставил нам на кабрташе одно из своих стихотворных произведений.

Какие же обстоятельства способствовали развитию и сохранению традиций камнерезного искусства и каллиграфии. Попытаемся назвать их.

1. Укоренившиеся многовековые традиции идущие со времен Золотой Орды.
2. Распространение мистического учения Накшбандийа способствовавшее развитию суфийской литературы, камнерезного искусства и каллиграфии.
3. Улучшение материального благосостояния Россиян в XVII– в нач. XX вв.
4. Существование исламской системы образования.
5. Появление меценатов.
6. Проявление веротерпимости со стороны государственных чиновников.
7. Существование и разрабатывание различных карьеров природного камня по всей территории Оренбургской губернии и Букеевской Орды (в частности, иманкуловского, оренбургского известняка, троицкого песчаника и.т.).

Как известно, в Стерлитамакском уезде существовало несколько центров просвещения – стерлибашевское, балыклинское, куганакбашское медресе, где развивалось искусство рукописной книги, каллиграфии и производство кабрташей и конечно же это явление было связано с наличием легкообрабатываемого местного яшергановского камня (и существованием своих предприимчивых кадров камнерезного искусства, в отличие от аулов – Балыклыкуль и Утяково: где, кстати, также имелись учебные заведения – ждановское и хабибназаровское медресе). Но такие обстоятельства не всегда касались таких купеческих городов, как Бирск, Уфа, Стерлитамак. Потому что, в этих (да иногда и в некоторых других) населенных пунктах широко использовался привозной материал.

Нам – шимали-тюркским эпиграфистам двух государств – России и Казахстана, предстоит решать совместные следующие задачи.

1. Как было уже отмечено выше, необходимо наиболее полно выявить, зафиксировать и ввести в научный оборот как можно больше сведений о сохранившихся эпиграфических памятниках.

2. Классифицировать эпитафии по хронологическому, региональному (географическому), типологическому, языковому принципам и выявить локальные индивидуально – оригинальные варианты.

Например, при составлении «полного свода» эпиграфических памятников следует придерживаться хронологического принципа для Оренбургского (Стерлибашевско-Каргалинского) и Троицкого регионов по отдельности, привязывая географически к ним прилегающих населенных пунктов.

Почему? В связи с тем, что в Троицком регионе (т.е. на территориях современной Челябинской и Курганской областей) сформировался другой – «упрощенный» (но для исполнителей технически сложный) стиль эпитафийных памятников, отличающихся от остальных (в частности, отсутствием каких-либо замысловатых архитектурных форм). Видимо, это объясняется, в первую очередь, с использованием твердых пород строительного камня местного вулканического происхождения. Именно это обстоятельство диктовало заниматься данным видом искусства (или ремеслом) только лишь узкому кругу грамотных мастеров камнерезного дела, в отличие от оренбургских, актюбинских, уральских хаттатов. И, стало быть, всякий мастер каллиграфии, живущий в городе Троицк, не мог заниматься выполнением трудоёмких заказов по изготовлению кабрташей.

Как нам известно, на татарских (в том числе, и на шимали-тюркских) эпиграфических памятниках выработался набор определенных трафаретов вступительных и благожелательных формул. На троицких эпитафиях (в отличие от других, скажем, кабрташей стерлибашево-каргалинского региона) часто можно увидеть 89-й аят из суры «Аль-анбийа»: «Господи! Не оставляй меня одиноким, и ты – Наилучший из наследников».

Еще одна особенность троицких эпиграфических памятников в том, что на обратной стороне часто пишется очень кратко изложенная информация (имя усопшего и прозвище, которое он носил при жизни): «Печник Гали», «Певец Мирфайза», «Алтынче (золотых дел мастер) Шарафи», «Мясник Ахмеджан», «Кучер Шигай», «Конторщик Мифтах», «Приказщик Закир Валиев», «Караванчик Бабаджан» и другие.[21]

[21] Такие надписи встречаются и на каргалинских кабрташах (“Яшел таяк”, “Мәнди” и т.п.), но очень редко.

3. Выявить места изготовления эпиграфических памятников, установить территорию распространения их изделий. «Нас же интересуют эти памятники как особый феномен художественной культуры, возникший на основе синтеза книжного и орнаментального искусства, архитектуры, резьбы по камню а, также, каллиграфии. Каждый такой камень можно рассматривать как архитектурное сооружение, памятник, поставленный на определенном месте» [10, с.108].

Местом максимальной концентрации эпиграфических памятников середины XVIII – начала XX века является город Оренбург (вместе с Сеитовой слободой), а также города – Актюбинск и Уральск. Именно, в это время, в этих центрах существовало множество мастерских по производству эпитафий. Исполненные «столичными» (каргалинскими, актюбинскими, уральскими) мастерами кабрташи, сооружались не только на местных кладбищах, но и довольно далеко от этих городских центров почти на всей обширной территории Оренбургской губернии, Букеевской Орды и за ее пределами.

Изначально, первые кабрташи города Оренбурга и Сеитова посада выполнялись в рамках старых традиций, идущие с предыдущих веков, связанных с культурой Казанского ханства. Форма верхней части имела вид стрельчатой арки (таких памятников осталось мало – в количестве одного десятка), а потом, с течением времени, эта традиция исчезая переходит в прямоугольную и полукруглую форму.

В отличие от традиций казанских татар, на некоторых памятниках относящихся к «степнякам» (т.е. ногайским татарам, башкирам и казахам) в текстах указывается названия рода, отделения рода, подотделения и тамга, а в орнаментальных композициях изображаются им только характерные узоры. Среди кабрташей могут быть образцы с «чалма»образным завершением наподобии северокавказских, но отличающихся от турецких.

К середине XIX века в оренбургских (каргалинских) мастерских создавались кабрташи напоминающие малые архитектурные формы, выполненные в мусульманском и в европейском стилях, а также похожие на каменных балбалов наподобие стилизованных фигур человека (их небольшое количество).

В связи с развитием капиталистических отношений и транспорта, элита российского общества (в том числе мусульманская часть) с конца XIX века – в начале XX вв. начинает использовать для выполнения надмогильных эпиграфических памятников уже готовые разнообразные «заготовки» европейского (или евразийского) стиля, сделанные из уральского мрамора и гранита.

«В XVII–XVIII вв., хотя и отмечается широкий разброс композиционных решений в оформлении эпитафий, можно наблюдать сложение определенных

типов для отдельных регионов. Это направление продолжается и в XIX в. Большое разнообразие типов в XIX – первой третий XX в. Связано с включением в процессе оформления эпитафий широкого круга непрофессиональных писцов и резчиков по камню» [5, с. 65].

4. Выявление групп кабрташей и их авторов – катибов по характерным индивидуальным признакам отличных от остальных. Это необходимо определить путем сравнительного палеографического анализа, включая многих эпиграфических памятников Южного Урала и Казахстана, а также, архивные документы (метрические записи), рукописные книги и т.п. Эта работа очень важна для нас – искусствоведов.

На эпитафиях можно увидеть часто повторяющиеся трафаретные стихотворные строки философского содержания, а также, оригинальные поэтические произведения, представляющие большой интерес для литературоведов на арабском, персидском и тюркском языках. Например:

“Дөньядан китдең вакытсыз
Иртәрәк сулдың, чәчәк,
Зур газаб чикдең, бәхетсез,
Күрмәдең рахәт йәшәб.

Билахир кызганды Аллаһ
Әй, бала, күрдең кабер,
Мөнкәсир мәхзүн күңел
Аһ, кайтачакмыз шунда бер.”

“Ушел из мира (бренного) не вовремя
Очень рано завял цветок мой,
(Ты) несчастный, много испытал страданий
Не успел увидеть наслаждений жизни.

В конце сжалился Аллах
Эй, ребенок увидел могилу,
Разбита опечаленная душа
Ах, вернемся (и мы) туда однажды.”

На кабрташах, кроме арабографических надписей, встречаются, как было сказано выше, изображения родовых знаков (следует подчеркнуть – на троицких эпитафиях они не зафиксированы).

При создании эпитафийных памятников хаттаты-резчики обычно использовали самый распространенный насх, реже – сульс, рикъа, талик,

насталик. Однако, часть текстов были выполнены индивидуально-оригинальным (неклассическим) почерком, аж даже, иногда их трудно определить к какой же разновидности арабского письма может ближе находиться (или относиться) та или иная эпиграфическая композиция.

Шимали-тюркский народ почти тысячу лет пользовался арабской письменностью и имел широкую сеть национальных школ. А, так называемый, литературный язык «тюрки» Урало-Поволжья находил свое прекрасное изобразительное отражение в универсальной арабской графике. Каждый представитель этнической группы шимали-тюркского народа пользуясь арабскими буквами писал (или старался писать) подчиняясь определенным сложившимся правилам, но читал написанное посвоему, принимая во внимание диалектические особенности. В этих нюансах и тонкостях, в то время, ни у кого никогда не было разногласия или непонимания.

Выявленные имена некоторых хаттатов живших и работавших в Приуралье.

1. Ибрагим ахунд бин Мухаммедтуляк бин Бикмухаммед аль-Оренбури, ? – 1761. Он является автором надмогильного архитектурного комплекса посвященного памяти Хадичэ бикэ, проявил себя талантливым человеком в разных областях искусства.

2. Исхаки бин Абдулькарим аль-Каргалы, 1732 – 1802. В его творчестве (как у его предшественника – катиба Ибрагима) синтезировались многие виды искусств. Они являются яркими представителями мусульманского искусства в эпоху шимали-тюркского Возрождения в рамках Российской империи [2, с. 159].

3. Катиб Мухаммед аль-Каргалы, жил и работал в XIX веке (очивидно, его имя следует искать среди списка религиозных деятелей Сеитовой слободы; творчество катиба требует отдельного исследования). До него и в его время в Каргалах работали более 10-ти до сих пор нам неизвестных выдающихся мастеров. К сожалению, мы о них пока ничего конкретного не можем сказать, кроме версий и предположений. Этому периоду эпиграфических памятников, характерно изящество, соразмерность и тонкое чувсто художественного вкуса.

4. Гатаулла бин Узбек бин Субханкул бин Мустафа аль-Каргалы, ?-1832. Установление авторства работ этого каргалинского мастера каллиграфии является задачей для будущих исследователей [8, с. 22].

5. Катиб Шариф, жил и работал в XX веке в г.Оренбурге.

6. Сайфутдин бин Хафизетдин аль-Каргалы; не является признанным мастером, однако, его произведения отвечали всем основным критериям монументального эпиграфического искусства и поэтому его работы были востребованы. Выполненные его руками кабрташи находятся во многих населенных пунктах бывшей оренбургской губернии и за его пределами.

Творчество катиба Сайфутдина, еще раз, подтверждает истину о том, что «каждое ремесло, достигая совершенства, превращается в искусство» [1, с. 5]. Его работам характерна монументальность, рельефность (игра светотени), четкость, краткость и простота текста.

7. Мухаммедсалим Умидбаев [6, с. 239].

8. Хайрулла бин Габдрахман Усманов аль-Каргалы, 1866–1915, продолжатель классических стилей арабского письма.

9. Салях Камал.

10. Ахмадзаки Валиди, сохранилась одна из его работ в его деревне Утяково.

11. Шахгали Уразаев, его композиции не выделяются мастерством каллиграфического искусства.

12. Ибнеябан бин Абдулгани, 1883–1970, отличается ярко выраженным индивидуальным почерком.

13. Имам Баймухаммед (1876–?) бин Бикмухаммед бин Ярмухаммед (1833 –?) бин Яхъя (1811–1840) бин Яугилде (1776–1843) бин Ишкилде (1748–1824) бин Саид. Был выходцем из юрматинских башкир деревни Табулды, репрессирован.

14. Габдрахман бин Гали Айдабулов, 1881–1972.

15. Габдрахим Галиев, 1867–1966.

16. Габделмаджид бин Абунагим Мунасыпов, 1880–1946

17. Габделвахид бин Абунагим Мунасыпов, 1880–1946

18. Габделвахид бин Абунагим Мунасыпов, 1890–1939.

19. Гарифулла бин Габдулла Давлетъяров, 1882–?, репрессирован. Его творчество подверждает мысль о том, что и в провинции успешно развивалось искусство каллиграфии и камнерезного дела.

20. Габдулла бин Мухаммедхарис Тукаев,? – 1918. Один из ярких стерлибашевских хаттатов.

21. Гыйзеддин бин Бахтегани бин Губайдулла бин Тухфатулла бин Муртаза Давлетъяров.

22. Губайдулла бин Ахмед бин Махмуд Исмагилов, 1862–1910.

23. Рахимджан бин Мухаммеджан бин Бикмухаммед из д. Каралачик (Башкортстан).

24. Катиб Габделлатиф из д.Биккулово.

25. Туганов Ришат Рашидович из с. 1-ое Биккулово.

Список выявленных имен троицких катибов и мастеров камнерезного искусства.

1. Абдулхалик муэдзин бин мулла Ибрагим аль-Казани, родом из д. Хусни-Шейх, 1810– 1877.

2. Хабибрахман бин муэдзин Абдулхалик бин Ибрагим аль-Казани, 1846–1921.

3. Абдрахман бин муэдзин Абдулхалик, 1848–1890.

4. Абдуллатиф бин муэдзин Абдулхалик, 1856–1934.

5. Ахмеджан бин Мухаммедгата Мухаммедвалиев, 1852–1918, из д. Ачулы Верхнеуральского уезда.

6. Катиб Гумар.

7. Сабирджан бин Ахмеджан бин Мухаммедгата бин Мухаммедвали (Валиев), жил во второй половине 19-го – в начале 20-го века.

8. Катиб Бахауддин, мулла

9. Катиб Мухаммедъяр хальфа бин Мадъяр, Муэдзин в 4-ой мечети, 1852–1907.

10. Муэдзин Гайфулла бин мулла Мухаммедхабиб бин Фатхулла Ишматов, ?–1910.

11. Гали бин Мухаммедшариф, “көмешче Гали”.

12. Габделлатыйф Абдуллин, ювелир.

13. Хивинец, золотых дел мастер Ишджан.

Список авторов эпиграфических памятников относящихся к примитивному искусству провинциальных резчиков, которые исполняли более скромные и бедные заказы не представляющие особого художественного интереса.

1. Катиб Шакир, предположительно из аула Тятер–Арслан.

2. Давлетъяров Сарвареддин (Сарвар) жил в первой половине 20-го века в деревне Яшерган.

3. Хайруллин Габдрахман Сайфуллович, 1914–1998, д. Яшерган.

4. Ягъфар Гыльмутдинович Гымазов, 1925–1998, камнетес, резчик по камню, хаттат; жил в д.Яшерган.

5. Муса Ибрагимович Гымазов (р.1930), резчик по камню, каллиграф; д.Яшерган.

6. Габбас Гатауллович, жил в XIX веке в Каргалах.

7. Катиб Афзалетдин бин Багаутдин, ?– 7.01.1921, жил в деревне Миякитамак (Башкортотсан, Миякинский район).

8. Садыйков Закир, жил в XX веке в Каргалах.

9. Баширов Валиахмед, каргалинский катиб, жил в XX веке.

10. Хасанов Ахмади Шахидулович, жил в начале XX века в деревне Амир (Башкортостан, Стерлибашевский район).

11. Муллагали хальфа (учитель медресе) из аула Ибрай (Башкротостан, Стерлибашевский район)

12. Шахмухаммед бин Абдуллатиф (Латыпов), 1847–1934, жил в деревне Халикей (Башкортотстан, Стерлибашевский район).

13. Юсуф бин Хусаин, из аула Зирган.
14. Сахиулла бин Мухаммедсадыйк, из деревни Каралачик (Башкортостан).

Нахождение новых имен, до сих пор нам неизвестных, забытых катибов (резчиков по камню), также, остается одной из первостепенных задач для будущих исследователей[22]. Ограниченность объёма материала, на который мы опираемся, иногда допускают ошибочные предположения. Поспешные догадки и версии, в дальнейшем требуют подтверждения конкретными фактами.

Нам предки оставили богатое культурное наследие. И, мы уверены в том, что в будущем книги по камнерезному искусства и каллиграфии, посвященные работам татарских мастеров, будут издаваться на разных языках, на равне с историческими трудами Никколо Макиавелли и Джорджа Вазари.

Об авторе: Усманов В.М. – научный сотрудник ЦПиМН ИЯЛИ АН РТ

[22]Забытых имен каллиграфов и резчиков необходимо искать, в первую очередь, среди списка религиозных деятелей Оренбурга и Каргалы. Предположительно, их насчитывается не менее одной сотни мастеров.

Литература

1. Абзалина Р. Альбом. Шамаилы из коллекции Национального музея Республики Татарстан (Конец XIX – начало XX вв.). Собрания профессоров И.М.Покровского и Н.Ф.Катанова. – Казань, 2003.

2. Әхмәтҗанов М. XVII–XVIII гасыр татар ташбилгеләре. – Казан, 2011.

3. Муминов А.К., Нурманова А.Ш., Медерова Д.Е. памятники Западно-Казахстанской области как источник по общественно-политической и духовной истории Казахстана // Проблемы изучения нематериального культурного наследия народов Казахстана и Центральной Азии: топонимика, эпиграфика, искусство: Сборник материалов международной научной конференции. – Алматы: Издательство EVO PRESS, 2014

4. Мырзагалиева Г.С. Изучение надгробных памятников некрополя Хан зираты // Проблемы изучения нематериального культурного наследия народов Казахстана и Центральной Азии: топонимика, эпиграфика, искусство: Сборник материалов международной научной конференции. – Алматы: Издательство EVO PRESS, 2014.

5. Мухаметшин Д.Г. Татарские эпиграфические памятники. Региональные особенности и этнокультурные варианты. – Казань, 2008.

6. Рәхимкулова М. Гатаулла Камский һәм башка зыялыларыбыз. – Оренбург, 1999.

7. Сергеев В. Дорогами старых мастеров. – М., 1982.

8. Усманов М.А. Татарские исторические источники XVII–XVIII вв. – Казань, 1972.

9. Фәхретддин Р. Сәгъид. Казан, 1897. – китапта: Усманов В.М. Тарихи ядкярләр. Икенче китап. – Эстәрлетамак, 2005.

10. Червонная С.М. Искусство Татарии. – М., 1987.

11. Шихсаидов А.Р. Эпиграфические памятники Дагестана X–XVII вв. как исторический источник. – Москва: Наука. 1984

Перечень эпиграфических памятников Татарской Каргалы

в хронологическом порядке

№1

1747=1160 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №1=А

(№1 = А (ташның алгы ягы)[23]).

Бәдигыльҗәмал бинте Мөхәммәд… каберенә куелган таш,

якынча, 1160 һиҗри сәнә/1747 милади ел.

Үлчәмнәре:12х36х60 см*. Материал – известьташ.

№2

1753-1754=1165 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №2=А

Фатыйма Бикмөхәммәд кызы каберенә куелган таш, 1753-1754 ел.

Үлчәмнәре:12х36х60 см*. Уйма язу.

№3

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №3=А

Ташъязманың төп өлеше җуелган, ыру тамгасы гына сакланып калган.

Материал - кызгылт-көрән төстәге ком ташы.

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم ...

№4

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №4=А

Ташъязма җуелган. Материал - кызгылт-көрән төстәге ком ташы.

Үлчәмнәре:12х36х60 см*. Уйма язу.

№№ 4=1=А, 4=2=А, 4=3=А, 4=4=А

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №4

Язулары җуелган.

[23] Искәрмә: А – ташның беренче, Б – икенче, В – өченче, Г – дүртенче, … якларының күренеше; а – ташның өске, б,в,г… – аскы өлешләре.

№5

1755 = 1169 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

Урта (беренче) зират = №5 = А = а,б,в,г.

Хәдичә бикә Җанкай кызы, Котлыг-Мөхәммәд Тәүкилде хатыны каберенә куелган таш[24], якынча, 1165 һиҗри сәнә/1751 милади ел.

Материал – известьташ. Авторы- ахунд Ибраһим.

Алгы ягында калку язулы текст.[25]

Беренче өлеше:

بسم الله الرحمن الرحيم

اشهدان لا اله الا الله و اشهدان محمدا عبده و رسوله

وهو الحى الذى لا يموت بنده الحى و هو على كل شىء قدر

كل من علها فان و يبقى وجه ربک ذوالجلال و الا كرام

قال انبى عليه اسلام الدنيا ساعة فجعلها طاعة

تاريخ بنک يوز التمش بشنچى يل ده جوار

رحمت خداواصله المش امر اينک قدوس

ملوک و سلطانتنک عمادى بلكابر قو

تلوع محمد ميرزا توكلى زوجهسى منام

و حيرات فاتحه سى علا سعادت ا يشحه سى

جانقاى ميرزا قزى صالحه عابده مستوره

---

[24] Бу таш турында кара: *Әхмәтҗанов М.И.* XVII-XVIII гасыр татар ташбилгеләре. – Казан, 2011. – Б.156-157.

[25] Примечание: потом, т.е. после работ по составлению каталога, была выявлена информация о существовании фотоснимка памятника из личного архива Н.Ф.Калинина. На основе данного (по видимому, дореволюционного) фактографического документа появились следующие утверждения:

1) Эпитафия, на тот момент (т.е. до разрушения мавзолея) почти не имела каких-либо природных и механических повреждений, а также, грибковых и гарьевых наслоений; полагаем, в дальнейшем, литературоведы по этому тексту выполнят более точную и полную расшифровку той части, где имеется стихотворное произведение;

2) Намогильное сооружение – тюрбе представляло из себя каменное ограждение, в основании квадрат, высотой западной стены не менее 3-х метров, где была вставлена эта эпитафия; (Рис. 1а, 1б, 1в; предполагаемые варианты реконструкции намогильного сооружения);

3) Вероятно, мавзолей изначально не имел и не мог иметь массивного куполообразного завершения, так как, слабо сложенные из каменных блоков стены без крепкого фундамента не были предназначены для этого.

مرحومه حديجه بيكه مرقدى در
بونى اوقياندن رجا اولنوركه اكر مضا ىقه
اولمش بر فاتحه و اوچ اخلاص بعشليه
كتبه ابراهيم احوند اورنبورخى

Бисмил-ләһир-рахмәнир-рахим

Әшһәду әл-лә иләһә илләл-лаһү вә әшһәду әннә Мүхәммәдән габдүһү вә расүлүһ.

Үә һөвәл-ләд(з)и ля йәмүтү, бәндәһү әл-хәййе үә һөвә галә көлле кадәр.

Көлли мин галәйһа фан үә йабка вәҗһи раббикә зөл-җәлал вәл-икрам.

Калән-нәби галәйһа әс-сәллям әд-дөнйа сәгать фә әҗгальһә тагать.

Тарих мең йөз алтмыш бишенче йылда җивар

Рәхмәт хода васыйлһү улмыш әмере иң коддус

Мөлүк вә солтанатның Гыймады б-лкяд-б-р Ко-

тлуг Мөхәммәд мирза Тәүкили Зәүҗәсе мәнам

Вә хәйрат фатихасы галя сәгадәт ишчәсе

Җанкай мирза кызы салихәһү гаидә мәстүрә

Мәрхүмә Хәдиҗә бикә мәркадедер

Буны укыяндан риҗа улунур ки, әгәр мозаяка

Улмыш бер фатиха вә өч ихлас багышлайя

Кәтәбәһү Ибраһим ахунд Оренбурхый.

Икенче өлеше:

اى سديده سيد ايله كل ايرن	И Сәдидә сәйид илә көлле ирән,
رعبيله استانه كورمك دن	Рәгъбилә останә күрмәк дин.
ختم قرا يچون كشانه كيره سن	Хатим корьән ичүн кәшанә керә сән,
قارا و بن كه بو نقشنى كوره سن	Кара вә бән кә бу нәкышьне күрә сән.

اوشبو اشده بل زر ایله خط کر مار
کوزنك صالب اوقیچو ثهریار
بیله سن کم بند جزء دورمده هم
میرزا قوتلوع برکادیر زوجه سی در
ادی حدیجه بیکه دیرلر ایدی
ای سرلر نعم هم دیرلر ایدی
قرق توقوز یل عمرلر سردم ار
هر کم کله اوینده سر اولدی مار

Ошбу дашда бел зәр илә хат кә мар,
Күзең салыб укыйчу шәһрейар.
Белә сән кем бәнд җөзэ дәверемдә һәм,
Мирза Котлугъ бергядир Зәүҗәседер.
Ады Хәдиҗә бикә дирләр иде,
Әй, сәрләр нәгъмә һәм дирләр иде.
Кырык тукуз йыл гомерләр сөрдем ар,
Һәр кем килә уенда сәр улды мар.

Өченче өлеше:

اوتوز اوچ یل کتخدا اهلیه عیشی و دین
نوش کچردم جای ثر جانم فروش
کردسی کوریه اویونلار اوینادی
بنك یوز التمش بشده صوندی شربی

Утыз өч йыл кәтхода әһлия гыйшше вә дин,
Нуш кичердем җае сәра җаным фөрүш.
Гәрдәсе күрийә уенлар уйнады,
Бең йөз алтмыш бишдә суынды шөребе.

بر قزاعم بر اوعولم قالدی بل
بنکری تیجارکاردر ای سازنده در
یوسفم ایشت زلیحا مر سن دحی
ختم قراندن قربنك محروم بنی

Бер кыз агым бер угылым калды бел,
Бәңе тиҗаргярдер, әй сазәндә дил.
Йосыфым ишет, Зөләйха мөррә сән дәхи,
Хатим Коръәндән карибең мәхрүм бәни.

بونی باقیب اوقاندن اومرر
شاد ایده سوره ملکلر روحمی

Буны бакыб укыйандан өмерәр,

Шади дә сүрәһү мәләкләр вәхи.

№6

1755=1170 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №6 = А.

Габделгазиз мулла Сәид угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1171 һиҗри сәнә /1757 милади ел.

№7

1755-1756=1171 = Татарстан, Биектау районы,

Казаклар авылы = №7 = А = а,б,в.

Биккол бине Ибраһим каберенә куелган таш[26], 1755-1756 еллар.

Үлчәмнәре:23х45,5х140 см. Координатлары: N 56 ° 14.767’

E 049 ° 13.000’

Калку язу. Авторы- хаттат Исхак бине Габделкәрим.

№8

1755-1756=1171 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

Урта зират = №8 = А = а,б,в,г.

Габделкәрим бине Балтай каберенә куелган таш[27], 1755-1756 ел.

Үлчәмнәре:27х42х134 см. Калку язу. Авторы – хаттат Исхак бине Габделкәрим.

№9

1760-1761 = 1175 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №9 = А.

Хәсән бине Нияз каберенә куелган таш, 1760-1761 еллар.

Үлчәмнәре:15х36х70 см*. Калку язу. Авторы – хаттат Исхак бине Габделкәрим.

№10

1760-1761 = 1175 = Татарстан, Биектау районы, Казаклар авылы = №10 = А.

---

[26] Бу таш турында кара:*Әхмәтҗанов М.И.* XVII-XVIII гасыр татар ташбилгеләре. - Казан, 2011. –Б.76-78.

[27] Бу таш турында кара:*Әхмәтҗанов М.И.* XVII-XVIII гасыр татар ташбилгеләре. – Казан. – Б.157-160.

Ибраһим бине Әлкә каберенә куелган таш[28],

якынча, 1175 һижри сәнә/1761-1762 милади еллар.

Авторы- хаттат Исхак бине Габделкәрим.

Алгы ягында (калку язулы):

مَر ثیهء ابْرهیم بنُ اَلْكا
ای کچه غالم یوزونده سیراین و بن روزکار
كَلْسَنكز اوشبو مزارَه ایلیوب بر دم قرار
اچوبن عِبرت کوزنکنی جانب پرور دکار
بحش ایدسن روحینه چون بر دعا ای بحت یار
اسم اابرهیم اتاسی یننک دحی الکا ای جان
بنکده یوز یتمشنچی یلدا ترک اتدی جهان
سورد یتمش التی یل لار عمر دولتده مدام
نعمَت ایله طوُیلایوبن خَاص عام صبح شام
تكدِر چون یتر اجل هم حاتمان اولدی کباب
هیچ وجود ندان نشانی قَالمَیوب اولدی تراب
کاتبی اسحاق ایرور هم وَالدی عبدالکریم
یاد ایده سن میت ایله بزی فضل باعمییم

1. Мәрсийә-и Ибраһим бине Әлкәй
2. Әй, кичә галәм йөзендә сәйраен вә бән рузгяр
3. Килсәңез ошбу мәзарә әйләюб бер дәм карар.
4. Ачубән гыйбрәт күзеңне җәнабе пәрвәр дигәр
5. Бәхеш идерсән рухына чөн бер дога, әй бәхтияр.
6. Исме Ибраһим, атасының дәхи Әлкә әйе җан
7. Бең дә йөз йетмеш бишенче йылда терек итде җиһан.
8. Сөрд[е] йетмеш алты йыллар гомер дәүләтдә мөдам
9. Нигъмәт илә туйлаюбән хас гаме собыхы шам.
10. Тәкдир чүн йетәр әҗәл һәм хатеман улды кәбаб
11. Һич вөҗүдендән нишаны калмаюб улды тораб.

---

[28] Бу таш турында кара: *Әхмәтҗанов М.И.* XVII-XVIII гасыр татар ташбилгеләре. - Казан, 2011. –Б.78-79.

12. Кятибе Исхак ирүр һәм валәде Габделкәрим
13. Йад идәсән мәет әйлә бези фазыл багмыем.

Үлчәмнәре:21х46х135 см. Калку язу.

Координатлары: N56 ̊ 14.781ʾ E049 ̊ 12.883ʾ

№11

1764 = 1178 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №11 = А.

Хәмидә һәм аның ике баласы каберенә куелган таш, 1764 ел.

Үлчәмнәре:15х36х70 см*. Калку язу. Авторы- хаттат Исхак бине Габделкәрим.

№12

1766-1767 =1180 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №12 = А.

Хәбибә Габдеррәшид Кызалгылы кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1180 һижри сәнә/1766-1767 милади еллар.

№13

1767-1768 = 1181= Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №13 = А.

Уляй Бикмөхәммәд угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1181 һижри сәнә/1767-1768 милади еллар.

№14

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №14 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№15

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №15 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№16

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №16 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№17

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №17 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№18

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №18 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№19

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №19 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№20

1768 = 1182 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №20

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

Материал – кызгылт-көрән төстәге кыргый ком ташы.

Авторы- билгеле түгел. Алгы ягында (уйма язулы текст):

1768, Үсәргән иленең … *

*Арытаба, ташъязма җир белән капланган.

Арткы ягына ыру тамгасы уеп ясалган.

№21

1768-1769 = 1182 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

Урта (беренче) зират = №21.

Мәхмүд бине Габделкәрим каберенә куелган таш,

якынча, 1182 һиҗри сәнә/1768-1769 милади еллар.

Материал – кызгылт-көрән төстәге кыргый ком ташы.

Авторы – билгеле түгел. Алгы ягында (уйма язулы текст):

1182*, … мең дә йөз дә алтмыш**…

елда вафат улды Мәхмүд бине Габделкәрим

*Милади исәп буенча 1768-1769 нчы елларга тәңгәл килә. Сорау: бу дата нәрсәне аңлата? (Бәлки, ташның язылу елын күрсәтәдер?)

Мәрхүм 1747-1757 нче еллар арасында вафат булгандыр дип уйларга кирәк.

№22

1770 = 1184 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №22 = А.

Гобәйдулла бине Динмөхәммәд каберенә куелган таш, 1770 ел.

№23

1770 = 1184 = Башкортстан, Эстәрлебаш төбәге,

Ибрай авылы, икенче зират = №23 = А.

Рәхмәтулла бине Мөхәммәдрәхим каберенә куелган таш, 1770 ел.

Үлчәмнәре:12х35х55 см*. Калку язулы. Авторы-Каргалы остасы Исхак

кятиб бине Габделкәрим.

№24

1770-1771 = 1184 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №24 = А.

Сәлимә Казалгы Мөхәммәдшәриф кызы,

Ибраһим хатыны каберенә куелган таш, 1770-1771 еллар.

№25

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №25 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы билгеле булмаган тамгалы таш.

№26

1771 = 1185 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №26 = А.

Бикчәнтай Мөхәммәдкол угылы һәм аның фәрзәндләре каберенә куелган таш,

якынча, 1187 һ.е./ 1771 милади ел.

Үлчәмнәре:18х44х136 см*. Калку язулы. Авторы-кятиб Исхак.

№27

1774 = 1188 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №27 = А.

Мәскәү Мөслим угылы каберенә куелган таш, 1774 ел.

Үлчәмнәре:20х45х80 см*. Уйма язулы.

№28

1775 = 1189 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

беренче зират = №28 = А=1.

Шәех мулла Габдеррәфигъ бине мулла Габдулла әл-Каргалый каберенә

куелган таш, 1775 ел.

№29

1775-1776 = 1189 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

беренче зират = №29 = А.

Җәгъфәр бине Габдеррәхим каберенә куелган таш,

якынча, 1189 һ.е./ 1775-1776 милади еллар.

№30

1778 = 1192 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №30 = А.

Габделбәшәр бине Уразмөхәммәд каберенә куелган таш,

якынча, 1192 һ.е./ 1778 милади ел.

№31

1779 = 1193 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = 31=А.

Галәмшә Сәгъид кызы каберенә куелган таш, якынча,

1193 һ.е./ 1779 милади ел.

№32

1779 = 1193 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №32 = А.

Габделлятыйф бине Габдессәлям бине Уразмөхәммәд каберенә куелган таш,

якынча, 1193 һ.е./ 1779 милади ел.

Мәрхүмнең кабер ташы күренмәде.

№33

1779 = 1193 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №33 = А.

Зөбәйдә Габделмөэмин кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1193 һ.е./ 1779 милади ел.

Алгы һәм уң ягында (уйма язулы текст).

№34

1780 = 1194 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №34 = А.

Төгәл кайчан һәм төгәл кемнең каберенә куелганлыгы билгеле булмаган

тамгалы таш, 1193 һ.е./ 178 …* милади ел.

Алгы (уйма язулы текст).

*1780 нче ел дип фараз кылына.

№35

1780 = 1194 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №35 = А.

Ибраһим Габделгазиз каберенә куелган таш, якынча, 1195 һ.е./ 1780 милади ел.

№36

1780 = 1194 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №36 = А.

Ханифә бинте Габделкәрим каберенә куелган таш,

якынча, 1196 һ.е./ 1781-1782 милади еллар.

Алгы ягында (калку язулы текст).

Үлчәмнәре:13х28х100 см*. Авторы-кятиб мулла Исхак дип фараз кылына.

№37

1781-1782 = 1196 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №38 = А.

Ягъкуб Тукмөхәммәд угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1196 һ.е./ 1781-1782 милади еллар.

№38

1781-1782 = 1196 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №37 = А.

Гобәйдулла бине Габдеррахман каберенә куелган таш,

якынча, 1196 һ.е./ 1781-1782 милади еллар.

№39

1782-1783 = 1197 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №39 = А.

Әминә бинте Йосыф каберенә куелган таш, якынча,

1197 һ.е./ 1782-1783 милади еллар.

Алгы ягында (калку язулы текст):

المرحومة المرقومة امينَه بنت يوسف ١١٩٧سنه

№40

1783-1784 = 1198 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №40 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган таш,

якынча, 1198 һ.е./ 1783-1784 милади еллар.

Алгы ягында (уйма язулы текст): **١١٩٨سنه ... ٧٥] يا شنده وفات...]**

Үлчәмнәре:11х40х60 см*.

№41

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №42 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№42

1783-1784 = 1198 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №42 = А.

Саҗидә бинте Колмәт** каберенә куелган таш,

якынча, 1198 һ.е./ 1783-1784 милади еллар.

**Колмөхәммәд.

№43

1784-1785 = 1199 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №43 = А.

Мөхәммәдшәриф Нәзыйр угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1199 һ.е./ 1784-1785 милади еллар.

Алгы ягында (калку язулы текст).

Үлчәмнәре:14х45х50 см*. Авторы-кятиб Исхак дип фараз кылына.

№44

1784-1785 = 1199 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №44 = А.

Миңле-Мөхәммәд Бәккинҗә угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1199 һ.е./ 1784-1785 милади еллар.

№45

1785 = 1200 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №45 = А.

Мулла Сөбханколый бине мулла Мостафа каберенә куелган таш,1785 ел.

Авторы-кятиб Үзбәк бине Сөбханкол булуы ихтимал.

№46

1785 = 1200 = Башкортстан, Федоровка районы, Балыклы авылы = №46 = А.

Булатай Мансур угылы каберенә куелган таш, 1785 ел.

Алгы ягында (калку язулы текст).

Үлчәмнәре:10х40х80 см*. Авторы-исеме билгесез Каргалы остасы.

№47

1786-1787 = 1201 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №47 = А.

Мәхбүбә мулла Мәкъсуд кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1201 һ.е./ 1786-1787 милади еллар.

№48

1786-1787 = 1201 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №48 = А.

Ибраһим бине Сәгъид әл-Болгари каберенә куелган таш,

якынча, 1201 һ.е./ 1786-1787 милади еллар.

№49

1788 = 1203 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №50 = А.

Хәбибә бинте Таҗеддин каберенә куелган таш, 1788 ел.

№50

1788 = 1203 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №49 = А.

Мәрхүм Галекәш Морад угылы каберенә куелган таш, 1788 ел.

Алгы ягында (уйма язулы текст):

مرحوم عالكاش مراط اوعلى ١٧٨٨

Үлчәмнәре:17х29х55 см*.

№51

1788-1789 = 1203 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №51 = А.

Исхак Исмәгыйль угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1203 һ.е./ 1788-1789 милади еллар.

№52

1788-1789 = 1203 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №52 = А.

Мөхәммәдкәрим … каберенә куелган таш, якынча,

1203 һ.е./ 1788-1789 милади еллар.

Алгы ягында (уйма язулы текст):**مرحوم محمدكريم ... ايتدى ١٢٠٣ سنه**

Үлчәмнәре:12х26х70 см*.

№53

1789-1790 = 1204 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №49= А.

Фатыйма бинте мулла Габдеррахман каберенә куелган таш,

якынча, 1204 һ.е./ 1789-1790 милади еллар.

Алгы ягында (калку язулы текст).

Авторы – “галимнәрнең галиме” Габдеррахман хәзрәт бине

Мөхәммәдшәриф дип фараз кылына.

№54

1789 = 1204 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №53 = А.

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган таш, 1789 ел.

Алгы ягында (уйма язулы текст):

لا اله الا الله محمد رسول الله تاريخ منک ده يتى يوز ده سکسان توقزنچى يلده وفات اولدى ...

Үлчәмнәре:12х24х110 см*.

№55

1789 = 1204 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №54 = А.

Ярбикә бинте мулла Әлмөхәммәд әл-Кирмәни каберенә куелган таш, 1789 ел.

Алгы ягында (матур уйма язулы текст):

ياربيکه بنت ملا المحمد الکرمانى ١٧٨٩ قوس ننک ١

№56

1789-1790 = 1204 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №55 = А.

Салих бине Сөбханколый каберенә куелган таш,

якынча, 1204 һ.е./ 1789-1790 милади еллар.

№57

1789-1790 = 1204 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №56 = А.

Мостафа бине мулла Йортый каберенә куелган таш,

якынча, 1204 һ.е./ 1789-1790 милади еллар.

№58

1789-1790 = 1204 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №55 = А.

Зәйнелгабеддин мулла Динмөхәммәд каберенә куелган таш,

якынча, 1204 һ.е./ 1789-1790 милади еллар.

№59

1789-1790 = 1204 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №59 = А.

Ягъкуб бине Мансур каберенә куелган таш, якынча,

1204 һ.е./ 1789-1790 милади еллар.

№60

1790 = 1205 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №60 = А.

Гобәйдулла Иштуган угылы каберенә куелган таш, якынча,

1205 һ.е./ 1790 милади ел.

№61

1790 = 1205 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №61

Төгәл кайчан һәм төгәл кемнең каберенә куелганлыгы билгеле түгел, 1790* ел.

Материал- кызгылт-көрән төстәге кыргый ком ташы. Үлчәмнәре: 11х45х22 см*.

Алгы ягында (уйма язулы гади текст):

лә иләһә иллә Аллаһу Мөхәммәд рәсүлүлаһ … вафат булды 1790* сәнә …** …

*1760 нчы ел дип тә укылуы мөмкин.

**Асылбәк ?

№62

1790-1791 = 1205 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №62 = А.

Кирмән Мөхәррәм бине Габдулла каберенә куелган таш,

якынча, 1205 һ.е./ 1790-1791 милади еллар.

№63

1790-1791 = 1205 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №63 = А.

Хәбибә Габдеррәшид кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1205 һ.е./ 1790-1791 милади еллар.

№64

1790-1791 = 1205 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №64 = А.

Золфикар угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1205 һ.е./ 1790-1791 милади еллар.

№65

1790-1791 = 1205 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №65 = А.

Ишнияз әфәнде ибне Ширнияз Хуәрәзми каберенә куелган таш,

якынча, 1205 һ.е./ 1790-1791 милади еллар.

№66

1791 = 1206 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №66 = А.

Мәрхаба* каберенә куелган таш, якынча, 1205 һ.е./ 1790-1791 милади еллар.

*Рәхмәтулла кызы?

№67

1791 = 1206 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №67 = А.

Кемгә куелганы мәгълүм булмаган кабер ташы,

якынча, 1206 һ.е./1791 милади еллар.

Алгы ягында:1206(һижри ел).

Үлчәмнәре:11х36х22 см*.

№68

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №68 = А.

Кемгә куелганы мәгълүм булмаган тамгалы кабер ташы.

№69

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №69 = А.

Кемгә куелганы мәгълүм булмаган тамгалы кабер ташы.

№70

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №70 = А.

Кемгә куелганы мәгълүм булмаган кабер ташы. Моңа охшаш, яхшы кимәлдә эшкәртелеп ясалган язусыз һәм тамгасыз ядкярләрләр Каргалы зиратларында бер дистәдән артып китәдер.

№71

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №71 = А.

Кемгә куелганы мәгълүм булмаган тамгалы кабер ташы.

№72

1791 = 1206 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №72 = А.

Зөбәйдә оста бикә мулла Әҗем кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1205 һ.е./ 1790-1791 милади еллар.

№73

1791-1792 = 1206 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №73 = А.

Фәйзулла Габделҗәлил угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1206 һ.е./ 1791-1792 милади еллар.

№74

1791-1792 = 1206 = Оренбург өлкәсе, Үрге Чебенле авылы = №74 = А.

Мөҗәббәт бинте Биктимер әл-Нократи каберенә куелган таш,

якынча, 1206 һ.е./ 1791-1792 милади еллар.

№75

1791-1792 = 1206 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №75 = А.

Мулла Нурмөхәммәд каберенә куелган таш,

якынча, 1207 һ.е./ 1791-1792 милади еллар.

№76

1791-1792 = 1206 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №76 = А.

Мортаза Морай угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1207 һ.е./ 1791-1792 милади еллар.

№77

1792-1793 = 1207 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №77 = А.

Рабига мулла Йосыф кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1207 һ.е./ 1792-1793 милади еллар.

№78

1792-1793 = 1207 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №78 = А.

Госман бине Арыслан бине Бикмөхәммәд каберенә куелган таш,

якынча, 1207 һ.е./ 1792-1793 милади еллар.

№79

1792-1793 = 1207 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №79 = А.

Биби Шәрифә Сәгъид кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1207 һ.е./ 1792-1793 милади еллар.

№80

1792-1793 = 1207 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №80 = А.

Мулла Габдеррәшид Сөбханкол угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1207 һ.е./ 1792-1793 милади еллар.

№81

1792-1793 = 1207 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №81 = А.

Гәүһәр бану Идел кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1207 һ.е./ 1792-1793 милади еллар.

№82

1792-1793 = 1207 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №82 = А.

Нияз бине Мәһди каберенә куелган таш,

якынча, 1208* һ.е./ 1792-1793 милади еллар.

*1792-1840 еллар арасындадыр.

№83

1793 = 1208 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №83=А.

Шәмсекамәр Гомәр кызы каберенә куелган таш, 1793 ел.

№84

1793-1794 = 1208 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №84 = А.

Мәскәүнең Тимербулат Ибраһим угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1208 һ.е./ 1793-1794 милади еллар.

№85

1793-1794 = 1208 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №85 = А.

Биби Сахибҗәмал мулла Габдүш кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1208 һ.е./ 1793-1794 милади еллар.

№86

1793-1794 = 1208 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №86 = А.

Орхия бинте мулла Йосыф каберенә куелган таш,

якынча, 1208 һ.е./ 1793-1794 милади еллар.

№87

1793-1794 = 1208 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №87 = А.

Морадым бине Сөләйман каберенә куелган таш,

якынча, 1208 һ.е./ 1793-1794 милади еллар.

№88

1793-1794 = 1208 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №88 = А.

Гайшә бинте Мөхтәсиб, Әпик хатыны каберенә куелган таш,

якынча, 1208 һ.е./ 1793-1794 милади еллар.

№89

1793-1794 = 1208 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №89 = А.

Әбү Бәкер Фәйзулла угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1208 һ.е./ 1793-1794 милади еллар.

№90

1793-1794 = 1208 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №90 = А.

Мөхәммәдгали бине Сөбханколый угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1208 һ.е./ 1793-1794 милади еллар.

№91

1794-1795 = 1209 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №91 = А.

Сәфәр Көрмәкәй угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1209 һ.е./ 1794-1795 милади еллар.

№92

1794-1795 = 1209 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №92 = А.

Хөснеҗан бинте Габдеррәхим каберенә куелган таш,

якынча, 1209 һ.е./ 1794-1795 милади еллар.

№93

1794-1795 = 1209 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №93 = А.

Солтангол мулла Сөләйман каберенә куелган таш,

якынча, 1209 һ.е./ 1794-1795 милади еллар.

№94

1794-1795 = 1209 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №94 = А.

Габделкәрим бине Сөбханколый каберенә куелган таш,

якынча, 1209 һ.е./ 1794-1795 милади еллар.

№95

1794-1795 = 1209 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №95 = А.

Әхмәд бине Гобәйдулла каберенә куелган таш,

якынча, 1209 һ.е./ 1794-1795 милади еллар.

№96

1794-1795 = 1209 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №96 = А.

Юлдыбай бине Әлкән каберенә куелган таш,

якынча, 1209 һ.е./ 1794-1795 милади еллар.

№97

1794-1795 = 1209 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №97 = А.

Зөбәйдә бинте Гобәйдулла каберенә куелган таш,

якынча, 1209 һ.е./ 1794-1795 милади еллар.

№98

1794-1795 = 1209 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №98 = А.

Зөлхиҗә бинте Гомәр, Бикчәнтай бине Габделгазиз бине Сәид хатыны каберенә куелган таш, якынча, 1209 һ.е./ 1794-1795 милади еллар.

№99

1795 = 1210 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №99

Хәбибә (биби Зөләйха кызы) бинте Фәйзулла бине Габбас каберенә куелган таш, 1795 ел.

Үлчәмнәре: 12х23х30 см*. Уйма язулы гади текст.

№100

1795 = [1210][29] = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

Урта (беренче) зират = №100 = А

Мөхәммәдкол кызы каберенә куелган таш, 1795 ел.

№101

1795 = 1210 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №101 = А.

Кемгә куелганлыгы мәгълүм булмаган кабер ташы,

якынча, 1210 һ.е./ 1795 милади ел.

Үлчәмнәре:7х22х60* см. Материал – кызгылт-көрән төстәге ком ташы.

№102

1795-1796 = 1210 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №102 = А.

Фәйзулла бине Бәнкә каберенә куелган таш,

якынча, 1210 һ.е./ 1795-1796 милади еллар.

[29] Ядкяр 1795-1805 еллар арасында ясалган дип фараз ителә.

№103

1795-1796 = 1210 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №103 = А.

Сәгъидә бинте Габделвәһһаб каберенә куелган таш,

якынча, 1210 һ.е./ 1795-1796 милади еллар.

№104

1795-1796 = 1210 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №104 = А.

Сахибҗәмал бинте Гаделшаһ каберенә куелган таш,

якынча, 1210 һ.е./ 1795-1796 милади еллар.

№105

1795-1796 = 1210 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №105 = А.

Сахибә бинте Җәгъфәр каберенә куелган таш,

якынча, 1210 һ.е./ 1795-1796 милади еллар.

№106

1795-1796 = 1210 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №106 = А.

Габделмөлек бине Исмәгыйль каберенә куелган таш,

якынча, 1210 һ.е./ 1795-1796 милади еллар.

№107

1796 = 1211 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №107 = А.

Асылҗан каберенә куелган таш, якынча, 1209-1210 һ.е./ 1796 милади ел.

Алгы ягында (уйма язулы текст):

لا اله الا الله محمد رسول الله ... وفات بولدی ١٧٩٦ سنه اصل جان بن ...

№108

1796 = 1211 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №108 = А.

Рәхмәтулла Хәбибулла угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1209 һ.е./ 1795-1796 милади еллар.

Алгы ягында (калку язулы текст):

المرحوم المغفور رحمت الله حبیب الله اوعلی ننک قبری ١٢٠٩ سنه ١٧٩٦

Үлчәмнәре:16x38x85* см.

№109

1796 - 1797 = 1211 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

беренче зират = №109 = А.

Биктимер әл-Казани мулла Вәлид угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1211 һ.е./ 1796-1797 милади еллар.

№110

1796 - 1797 = 1211 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

беренче зират = №110 = А.

Гайшә бинте мулла Иштуган каберенә куелган таш,

якынча, 1211 һ.е./ 1796-1797 милади еллар. Авторы-мулла Иштуган булуы ихтимал.

№111

1797 = 1212 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №111 = А.

Гөлем зур Хәсән кызы каберенә куелган таш, якынча, 1212 һ.е./ 1797 милади ел.

№112

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №112=А

Төгәл кайчан һәм кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган таш.

№113

1797 = 1212 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №112 = А.

Өммегөлсем каберенә куелган таш, якынча, 1212 һ.е./ 1797 милади ел.

№114

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №113

Төгәл кайчан һәм кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган таш.

№115

1797-1798 = 1212 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №115 = А.

Сәйфулла бине Хәбибулла каберенә куелган таш,

якынча, 1212 һ.е./ 1797-1798 милади еллар.

№116

1797-1798 = 1212 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №116 = А.

Фатыйма бинте Мортаза каберенә куелган таш,

якынча, 1212 һ.е./ 1797-1798 милади еллар.

№117

1797-1798 = 1212 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №117 = А.

Габделкәрим бине Ишмәт каберенә куелган таш,

якынча, 1212 һ.е./ 1797-1798 милади еллар.

№118

1797-1798 = 1212 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №118 = А.

Мөхәммәдәмин Салих угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1212 һ.е./ 1797-1798 милади еллар.

№119

1797-1798 = 1212 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №119 = А.

Хәдичә Мөхәммәдәмин кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1212 һ.е./ 1797-1798 милади еллар.

№120

1797-1798 = 1212 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №120 = А.

Бәдигыльҗәмал Гобәйдулла парутчик кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1212 һ.е./ 1797-1798 милади еллар.

Алгы ягында (уйма язулы текст):بديع الجمال عبيدالله پاروتچک قزى ١٧٩٨

Үлчәмнәре:12х30х85* см.

№121

1798 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №121=А.

Гайшә Мөслим кызы, мулла Вәлид анасы каберенә куелган таш,

якынча, 1212 һ.е./ 1797-1798 милади еллар.

№122

1798 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №122 = А.

Миһербан бинте Нигмәтулла каберенә куелган таш,

якынча, 1212 һ.е./ 1797-1798 милади еллар.

№123

1798-1799 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №123 = А.

Давыд бине Мостафа каберенә куелган таш,

якынча, 1213 һ.е./ 1798-1799 милади еллар.

№124

1798-1799 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №124 = А. Мөслимә бинте Бикмөхәммәд каберенә куелган таш, якынча, 1213 һ.е./ 1798-1799 милади еллар.

№125

1798-1799 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №125 = А. Мөхәммәдсадыйк бине Мөхәммәдшәриф каберенә куелган таш, якынча, 1213 һ.е./ 1798-1799 милади еллар.

№126

1798-1799 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №126 = А. Габдулла бине Мөхәммәдшәриф каберенә куелган таш, якынча, 1213 һ.е./ 1798-1799 милади еллар.

№127

1798-1799 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №127 = А. Миңле бинте Рәхим каберенә куелган таш, якынча,1213 һ.е./ 1798-1799 милади еллар.

№128

1798-1799 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №128 = А. Мостай Арыслан угылы каберенә куелган таш, якынча,1213 һ.е./ 1798-1799 милади еллар.

№129

1798-1799 = 1213 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №129 = А. Ырысай кызы каберенә куелган таш, якынча,1213 һ.е./ 1798-1799 милади еллар.

№130

1799 = 1214 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №130 = А. Зөләйха Акмәмәт кызы, парутчик Гобәйдулла хатыны каберенә куелган таш, якынча,1214 һ.е./ 1799 милади ел.

№131

1799 = 1214 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №131 = А. Яһүдә бинте Нәҗәр каберенә куелган таш, якынча,1214 һ.е./ 1799 милади ел.

№132

1799 = 1214 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №132 = А.

Гөлбостан Хәдичә кызы каберенә куелган таш, якынча,

1214 һ.е./ 1799 милади ел.

№133

1799 = 1214 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №133 = А.

Муса Бәрәви угылы каберенә куелган таш, якынча,1214 һ.е./ 1799 милади ел.

№134

[1799] = 1214 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №134 = А.

Гомәр бине Әбү Бәкер каберенә куелган таш, якынча,

[1214 һ.е./ 1799 милади ел.].

№135

1799 = 1214 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №135 = А.

Бикчәнтәй бине Габделгазиз каберенә куелган таш, якынча,

1214 һ.е./ 1799 милади ел..

№136

1800 = 1215 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №136 = А.

Мостафа бине Фәйзулла каберенә куелган таш, якынча,

1214 һ.е./ 1799 милади ел..

№137

1800 =1215= Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №137 = А.

Мөхәммәд бине Сәйфулла каберенә куелган таш, якынча,

1215 һ.е./ 1800 милади ел …

№138

1800 =1215= Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №138 = А.

Әл-Мөхәммәд бине Габдулла әл-Кирмәни каберенә куелган таш,

якынча,1215 һ.е./ 1800 милади ел..

№139

1800=1215 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №139 = А.

Мөхәммәдсиддыйк бине Мөхәммәдшәриф каберенә куелган таш,

якынча,1215 h.е./ 1800 милади ел..

№140

1800=1215 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №140 = А.

Яхъя Йосыф кызы каберенә куелган таш, якынча,1215 h.е./ 1800 милади ел.

№141

1800=1215 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №141 = А.

Мәхмүд бине Тимерхан Хан-Кирмәни каберенә куелган таш,

якынча,1215 h.е./ 1800 милади ел.

Алгы ягында: هوالخلاق الباقی محمود بن تیمرحان کرمانی ۱۲۱۵سنه

№142

1801 = 1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №142=А.

Госман бине Мөхәммәд бине Ишалы (Дәүләтьяров) каберенә куелган таш, 1801 ел.

Алгы ягында (калку язулы текст):

المرحوم المغفور عثمان بن محمد بن ایشالی ۴۳ یاشنده ۱۸۰۱ سنه ده

№143

1801=1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №143 = А.

Мостафа (Хөсне-Шәех авылыннан) бине Госман каберенә куелган таш,

якынча,1216 h.е./ 1801 милади ел.

Алгы ягында (уйма язулы текст):

المرحوم المغفور مصطفی بن عثمان حسن شیخی ۱۲۱۶ سنه یلده رمضان اینده

Үлчәмнәре:18х30х50* см.

№144

1801 = 1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №144 = А.

Гөлзан бинте Туктар каберенә куелган таш, якынча,1216 h.е./ 1801 милади ел.

№145

1801 = 1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №145 = А.

Гөләйшә бинте Мәмәд-Әли каберенә куелган таш, якынча,

1216 h.е./ 1801 милади ел.

№146

1801 = 1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №146 = А. Мөхәммәдъяр Сөләйман угылы каберенә куелган таш, якынча, 1216 һ.е./ 1801 милади ел.

№147

1801 = 1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №147 = А. Хәлимә бинте Габделбакый каберенә куелган таш, якынча, 1216 һ.е./ 1801 милади ел.

№148

1801 = 1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №148 = А. Зәйнелгабеддин бине Әл-Мөхәммәд әл-Кирмәни каберенә куелган таш, якынча,1216 һ.е./ 1801 милади ел.

№149

1801 = 1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №149 = А. Таҗеддин бине мулла Габдеррәфигъ каберенә куелган таш, якынча,1216 һ.е./ 1801 милади ел.

№150

1801 = 1216 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №150 = А. Габдеррәшид бине Сәгъид каберенә куелган таш, якынча, 1216 һ.е./ 1801 милади ел.

№151

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №151 = А. Ибраһим бине Мансур каберенә куелган таш, 1802 ел.

№152

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №152 = А. Габделкәрим бине Әбләй каберенә куелган таш, 1802 ел.

№153

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №153 = А. Мулла Йосыфшаһ бине Гарәбшаһ каберенә куелган таш, 1802 ел.

№154

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Оренбург шәһәре = №154 = А.

Мулла каберенә куелган таш, якынча, 1217 һ.е./ 1802 милади ел.

№155

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №155 = А.

Биби Мәхбүбә Мостафа кызы каберенә куелган таш, якынча,

1217 һ.е./ 1802 милади ел.

№156

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №156 = А.

Мулла Йосыфшаһ бине Гарәбшаһ каберенә куелган таш, якынча,

1217 һ.е./ 1802 милади ел.

№157

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №157 = А.

Мәшһүр кятибләрнең берсе – мулла Исхак мулла Габделкәрим каберенә куелган таш, якынча,1217 һ.е./ 1802 милади ел.

№158

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №158 = А.

Сәгыйд бине мулла Мәүлид каберенә куелган таш, якынча,1217 һ.е./ 1802 милади ел.

Алгы ягында (уйма язулы текст):

المدفون سعيد بن ملا مولود وفات ايللى يتى ياشنده سرطان ننک ١٢ کونى ١٨٠٢ سنه

Үлчәмнәре:14х40х100* см.

№159

1802 = 1217 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №159 = А.

Фатыйма мулла Йөрти каберенә куелган таш, якынча,1217 һ.е./ 1802 милади ел.

№160

1803 = 1218 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №160 = А.

Акчыкай Ышукай кызы каберенә куелган таш, якынча,1218 һ.е./ 1802 милади ел.

№161

1803 = 1218 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №161 = А.

Мулла Рәҗәббакый мулла Габдеррахман угылы каберенә куелган таш, якынча,1218 һ.е./ 1803 милади ел.

№162

1803 = 1218 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №162 = А.
Исмәгыйль Уляй угылының анасы Гөл-Назы каберенә куелган таш,
якынча,1218 һ.е./ 1803 милади ел.

№163

1803 = 1218 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №163 = А.
Сәләмкол бине Сәид каберенә куелган таш, якынча,1218 һ.е./ 1803 милади ел.

№164

1803 = 1218 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №164 = А.
Госман бине Мәскәү каберенә куелган таш, якынча,1218 һ.е./ 1803 милади ел.

№165

1803 = 1218 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №165 = А.
Биби Шәһребану мулла Мөхәммәдәмин остазбикәсе каберенә куелган таш,
якынча,1218 һ.е./ 1803 милади ел.

№166

1803 = 1218 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №166 = А.
Гөлзәминә Балтач кызы каберенә куелган таш, якынча,1218 һ.е./ 1803 милади ел.

№167

1803 = 1218 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №167 = А.
Сахибә бинте Хуҗи (Муса Кирмәни хатынының) каберенә куелган таш,
якынча,1218 һ.е./ 1803 милади ел.

№168

1804 = 1219 = Башкортстан, Ибрай авылы, икенче зират = №168 = А.
Биксолтан Ибраһим кызы каберенә куелган таш, якынча,
1219 һ.е./ 1804 милади ел.

№169

1805 = 1220 = Оренбург өлкәсе, Йөзәй авылы, беренче зират = №169 = А.
Әхтәм бине Габдеррәззак каберенә куелган таш, якынча,
1220 һ.е./ 1805 милади ел.

№170

1805 = 1220 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №170 = А. Хәлимә Габдеррәхман кызы каберенә куелган таш, якынча, 1220 һ.е./ 1805 милади ел.

№171

1805 = 1220 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №171 = А. Хәсән бине Кайсар (Һаҗәр Оныгы?)каберенә куелган таш, якынча, 1220 һ.е./ 1805 милади ел.

№172

1805 = 1220 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №172 = А. Мөхәммәдбасим бине мулла Мөхәммәдрәхим каберенә куелган таш, якынча,1220 һ.е./ 1805 милади ел.

№173

1805 = 1220 = Чиләбе өлкәсе, Троицк шәһәре, беренче зират = №173 = А. Исмәгыйль Мөхәммәд угылы Болгари каберенә куелган таш, якынча,1220 һ.е./ 1805 милади ел.

№174

1806 = 1221 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №174 = А. Мөхәммәд бине Габдулла каберенә куелган таш, якынча, 1221 һ.е./ 1806 милади ел.

№175

1806 = 1221 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №175 = А. Салиха бинте Исмәгыйль каберенә куелган таш, якынча, 1221 һ.е./ 1806 милади ел.

№176

1806 = 1221 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №176 = А. Биби Миһербан Сәлимҗан каберенә куелган таш, якынча, 1221 һ.е./ 1806 милади ел.

№177

1806 = 1221 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №177 = А.

Габдеррәшид Ядкяр угылы каберенә куелган таш, якынча,

1221 һ.е./ 1806 милади ел.

Алгы ягында (уйма язулы текст):

عبدالرشيد يادكار اوعلى وفاتى نويابرننك ٢٨ يومنده ١٨٠٦ سنه

Үлчәмнәре:10x25x50* см.

№178

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №29

Төгәл кайчан һәм кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган таш.

№179

1807 = 1222 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №179 = А.

Рәхмәтулла Уразмөхәммәд угылы каберенә куелган таш,

якынча,1222 һ.е./ 1807 милади ел.

№180

1807 = 1222 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №180 = А.

Меңәй Күрмәкәй угылы каберенә куелган таш, якынча,1222 һ.е./ 1807 милади ел.

№181

1807 = 1222 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №181 = А.

Фатыйма бинте Мөхәммәдәмин каберенә куелган таш, якынча,

1222 һ.е./ 1807 милади ел.

№182

1807 = 1222 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №182 = А.

Хәбибулла мулла Габдессәләм угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1222 һ.е./ 1807 милади ел.

№183

1807 = 1222 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №183 = А.

Биби Әчән Миркасим кызы каберенә куелган таш, якынча,

1222 һ.е./ 1807 милади ел.

№184

1808 = 1223 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №184 = А.

Хәсән Уляй угылы каберенә куелган таш, якынча,1220 һ.е./ 1808 милади ел.

№185

1808 = 1223 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №185 = А. Мөхәммәдрәхим бине Тимербулат Ханкирмәни каберенә куелган таш, якынча, 1223 һ.е./ 1808 милади ел.

№186

1808 = 1223 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №186 = А. Хәмидә Габделҗәлил кызы каберенә куелган таш, якынча, 1223 һ.е./ 1808 милади ел.

№187

1808 = 1223 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №187 = А. Фәйзулла бине Сөләйман каберенә куелган таш, якынча, 1223 һ.е./ 1808 милади ел.

№188

1809 = 1224 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №188 = А. Рәфикъ Бикмәмәт угылы каберенә куелган таш, якынча, 1224 һ.е./ 1809 милади ел.

№189

1809 = 1224 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №189 = А. Тимербулат бине Муса Ханкирмәнле каберенә куелган таш, якынча, 1224 һ.е./ 1809 милади ел.

№190

1809 = 1224 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №190 = А. Сәфәр бине Ягъкуб каберенә куелган таш, якынча, 1224 һ.е./ 1809 милади ел.

№191

1809 = 1224 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №191 = А. Мулла Габдулла бине мулла Нәзир каберенә куелган таш, якынча, 1224 һ.е./ 1809 милади ел.

№192

1809 = 1224 = Башкортстан, Кушнарин районы = №192 = А. Кемгә куелганлыгы билгеле булмаган кабер ташы (фрагмент),

якынча, 1224 һ.е./ 1809 милади ел.

№193

1809 = 1224 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №193 = А.

Биби Фатыйма каберенә куелган таш, якынча, 1224 һ.е./ 1809 милади ел.

№194

1810 = 1225 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №194 = А.

Биби Мәхбүбә Габдешшөкүр кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1225 һ.е./ 1810 милади ел.

№195

1810 = 1225 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №195 = А.

Вәлид Мәскәү угылы каберенә куелган таш, якынча, 1225 һ.е./ 1810 милади ел.

№196

1810 = 1225 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №196 = А.

Габделмоталиб бине Арыслан каберенә куелган таш, якынча,

1225 һ.е./ 1810 милади ел.

№197

1810 = 1225 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №197 =А.

Биби Рауфә бинте Мөрсәлим, мулла Рәхмәтулла каберенә куелган таш,

якынча, 1225 һ.е./ 1810 милади ел.

№198

1811 = 1226 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №198 = А.

Фатыйма Габделҗәмил кызы каберенә куелган таш, якынча,

1226 һ.е./ 1811 милади ел.

№199

1811 = 1226 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №199 = А.

Зөһрә бинте мулла Мөхәммәдәмин каберенә куелган таш,

якынча, 1226 һ.е./ 1811 милади ел.

№200

1811 = 1226 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №199 = А.

Зәбир бине Забит каберенә куелган таш, якынча, 1226 һ.е./ 1811 милади ел.

№201

1811 = 1226 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №200 = А. Габделгаффар бине Әхмәр каберенә куелган таш, якынча, 1226 һ.е./ 1811 (?) милади ел.

№202

1811 = 1226 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №202 = А. Рәхимҗан каберенә куелган таш, якынча, 1226 һ.е./ 1811 милади ел.

Алгы ягында (калку язулы текст): مرحوم رَحيمجان ... ١٨١١ يلده ٧ ياشنده ...

Материал - кызгылт-көрән төстәге ком ташы, җимерелү халәтендә.

№203

1812 = 1227 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №203 = А. Мөхәммәдьяр Ак-Мөхәммәд бине Муса Кирмәни каберенә куелган таш, якынча, 1227 һ.е./ 1812 милади ел.

№204

1812 = 1227 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №204 = А. Хәдичә бинте Әдеһәм каберенә куелган таш, якынча, 1227 һ.е./ 1812 милади ел.

Алгы ягында (уйма язулы текст): المرحومة المرقومة حديجه بنت ادهم

Үлчәмнәре:11x26x50* см.

№205

1812 = 1227 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №205 = А. Биби Мәдинә бинте Мәхмүд каберенә куелган таш, якынча, 1227 һ.е./ 1812 милади ел.

№206

1812 = 1227 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №206 = А. Дамулла Фәтхуллаҗан ибне Морза әл-Бохарый каберенә куелган таш, якынча, 1227 һ.е./ 1812 милади ел.

№207

1812 = 1227 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, беренче зират = №207 = А. Салих бине Көчәк каберенә куелган таш, якынча, 1227 һ.е./ 1812 милади ел.

№208

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №208=А

Төгәл кайчан һәм кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган таш.

№209

1812-1813 = 1227-1228 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

Урта зират = №209 = А

Хәсән кызы *каберенә куелган таш, 1812-1813 ел.

Алгы ягында (калку язулы):هو الخلاق الباقى المرحومت المغفورة ... و فا بنت حسن توفت فى١٢٢٧سنه

Үлчәмнәре: 14x30x58 см*.

*Мәрхүмә [Мөһре]вафа - ?

№ 210

1813 = 1228 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №210 = А

Шәмсебану бинте Бикчантай каберенә куелган таш, якынча, 1228 һиҗри сәнә /1813 ел.

№ 211

1813 = 1228 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №211 = А

Залифа Зәйнәб кызы каберенә куелган таш, 1813 ел.

№ 212

1813 - 1814 = 1228-1229 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы,

Урта зират = №212 = А

Садәф бинте Асылбәк, Мөхәррәм Кирмәни хатыны каберенә куелган таш, якынча, 1228 һиҗри сәнә/1813 милади ел.

№ 213

1813 = 1229 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №213 = А

Биби Сәрвиҗәмал бинте Корбан-Нияз Бохарый каберенә куелган таш,1813 ел.

№ 214

1814 -1815 = 1230 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №214 = А

Дияр Арыслан угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1814-1815 милади еллар.

№ 215

1814 -1815 = 1230 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №215 = А

Габдеррахман Йорт-Мөхәммәд угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1814 -1815 милади еллар.

№ 216

1815 = 1231 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №216 = А

Ак-Мөхәммәд бине Муса әл-Кирмәни каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1815-1816 милади еллар.

№ 217

1815 = 1231 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №217 = А

Габдеррәшид бине Габделмән каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1815-1816 милади еллар.

№ 218

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №208=А

Төгәл кайчан һәм кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№ 219

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №219 = А

Зөләйха Рәхмәтулла кызы, Мөхәммәдрәхим хәляле каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

Алгы ягында калку язулы текст:

الحاج الحرمين المغفور المرحوم ملا عبدالرشيد بن ملا عبدالكريم حضرتلارى وفات اسلام تاريخى برلا ١٢٣١ سنه ده ... و

جوز ١٠ ننک ٢٩ نچى كونده ٨٨ ياشنده

Үлчәмнәре: 15x34x165 см*.

№ 220

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №220 = А

Мөслимә Бәшир кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

№ 221

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №221 = А

Гөлнара каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

Алгы ягында уйма язулы текст: **المرحومة كل نار ١٨١٦**

Үлчәмнәре: 15x24x36 см*.

№ 221

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №221 =1= А

Габделгаффар бине Габдеррәшид каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

Алгы ягында уйма язулы текст:

عبد الغفار بن عبد الرشيد وفات اوادی ۱۲۳۲

Үлчәмнәре: 14x24x60 см*.

№ 222

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №222 = А

Мифтахеддин каберенә куелган тамгалы таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

№ 223

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №223 = А

Мәхбүбҗәмал Хәниф кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

№ 224

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №224 = А

Әдеһәм бине Бай-Мөхәммәд каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

№ 225

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №225 = А

Әсфәндияр бине Искәндәр каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

№ 226

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №226 = А

Хәмидә бинте Сәйфулла каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

№ 227

1816 = 1232 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №227 = А

Зөләйха туташ бинте әл-мөфти Мөхәммәдҗан каберенә куелган таш,

якынча, 1230 һиҗри сәнә/1816-1817 милади еллар.

Авторы-мөфти Мөхәммәдҗан бине Хөсәен дип фараз кылына.

№ 228

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №228 = А

Гыйльме-Җәүһәр бинте Зәид каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

Алгы ягында уйма язулы текст:

الخلاق الباقى مرحومه علم جوهر بنت زيد نور الله تعالى مرقد ... ١٨١٧ سنه ...

Үлчәмнәре: 18х28х80 см*.

№ 229

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №229 = А

Бәдигыльҗәмал Мәхмүд кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

Алгы ягында уйма язулы текст:

بديع الجمال محمود قزى ننك قبرى ١٨١٧ سنه

Үлчәмнәре: 10х26х40 см*.

№ 230

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №230 = А

Хәнифә "Аючы" кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

Алгы ягында уйма язулы текст:

المرحومت المغفورت ايوچى قزى حنيفه وفات بولدى ١٨١٧ نچى يلده

Үлчәмнәре: 10х18х50 см*.

№ 231

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №231 = А

Ширинҗәмал Ниязмөхәммәд угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

№ 232

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №232 = А

Габдеррәшид бине Габделкәрим әс-Сәгыйди каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

№ 233

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №233=А

Төгәл кайчан һәм кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№ 234

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №234 = А

Биби Хәлимә Рәхмәтулла кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

№ 235

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №235 = А

Биби Шәрифә Габделҗәлил кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

№ 236

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №236 = А

Мулла Рәфыйк бине Габделкәрим каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

№ 237

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №237 = А

каберенә куелган тамгалы таш,

№ 238

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №238 = А

Габделхалик бине Сәгыйд каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

№ 239

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №239 = А

Фатыйма Сәйфулла кызы, Мөхәммәдәмин хәляле каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

№ 240

1817 = 1233 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №240 = А

Мөрсәлим бине Габделгазиз Кирмани хәляле каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1817-1818 милади еллар.

№ 241

1818 = 1234 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №241=1 = А

Габденнафигъ Габделлатыйф угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1232 һиҗри сәнә/1818-1819 милади еллар.

№ 242

1819 = 1235 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №242 = А

Мулла Габдеррәшид бине Мөхәррәм Кирмәни каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1819-1820 милади еллар.

№ 243

1819 = 1235 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №243 = А

Сәгыйдә бану Исмәгыйль кызы каберенә куелган тамгалы таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1819-1820 милади еллар.

№ 244

1819 = 1235 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №244 = А

Биби Рабига мулла Габдессәлям кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1819-1820 милади еллар.

№ 245

1819 = 1235 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №245 = А

Хәсән бине Арыслан каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1819-1820 милади еллар.

№ 246

1819 = 1235 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №246 = А

Мәхбүбә Гобәйдулла кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1819-1820 милади еллар.

№247

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №247= А

Мулла Хөсәен мулла Илкәй каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№248

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №29

Төгәл кайчан һәм кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган таш.

№ 249

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №249 = A

Мөхәммәдяр бине мулла Гали каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 250

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №250 = A

Садыйк бине Сәгыйд каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 251

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №251 = A

Миһербан бинте Сәйфулла, Ягъкуб мөәззин хәляле каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 252

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №252 = A

Биби Мәрфуга, ахунд Габдессәлям хәляле каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 253

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №253 = A

Сәгыйд Дауд угылы каберенә куелган тамгалы таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 254

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №254 = A

Кинҗә бай Әлмөхәммәд угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 255

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №255 = A

Гариф бине мөәззин Мөхәммәд каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 256

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №256 = А

Надиршаһ бине Морзашаһ каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 257

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №257 = А

Хәбибулла бине Әбү-Бәкер каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 258

1820 = 1236 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №258 = А

Мулла Мөхәммәдшәриф бине Исхак әл-Казани каберенә куелган таш,

якынча, 1231 һиҗри сәнә/1820-1821 милади еллар.

№ 259

1821 = 1237 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №259 = А

Бохарлык Касимҗан Шакирҗан угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1821-1822 милади еллар.

№ 260

1821 = 1237 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №260 = А

Хәмидә бинте Гомәр, Ярулла ибне Мөхәммәдьяр хатыны каберенә куелган таш,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1821-1822 милади еллар.

№ 261

1821 = 1237 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №261 = А

Мөхәммәдьяр бине Бикчура каберенә куелган таш, якынча,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1821-1822 милади еллар.

№ 262

1821 = 1237 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №262 = А

Үзбәк бине Сөбханкол бине Мостафа,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1821-1822 милади елларда вафат[30].

Кабер ташы табылмаган.

№263

1822 = 1238 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №263 = А

Хәйреддин бине Мәхмүд әл-Кирмәни каберенә куелган таш, якынча, 1232 һиҗри сәнә/1820-1822 милади еллар.

№ 264

1822 = 1238 = Оренбург өлкәсе, Рәдүд авылы = №264 = А

Зөхрә Мосал морза кызы, ахунд Габделҗәлил Мәкәй угылының хатыны каберенә куелган таш, якынча, 1236 һиҗри сәнә/1822-1823 милади еллар.

№ 265

1822 = 1238 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №265 = А

Корбанай бине Әл-Мәмәт[31] каберенә куелган таш,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1822-1823 милади еллар.

№ 266

1822 = 1238 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №266 = А

Давыд бине Исхак каберенә куелган таш,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1822-1823 милади еллар.

№ 267

1822 = 1238 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №267 = А

Мәхмүд бине имам Әгъзам каберенә куелган таш,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1822-1823 милади еллар.

№ 268

1822 = 1238 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №268 = А

Әшраф Искәндәр угылы каберенә куелган тамгалы таш,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1822-1823 милади еллар.

---

[30] Кара:Фәхреддин Ризаэддин. Сәгъид. – Китапта:Усманов В.М. Тарихый ядкярләр. Эстәрлетамак, 2005, Б.-22).

[31] Бәлки, “Әлембәт”тер?

№ 269

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта (беренче) зират = №208=А

Төгәл кайчан һәм кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

Алгы ягында (уйма язулы): ﷲ

№ 270

1822 = 1238 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №270 = А

Биби Хөснеҗәмал бинте Зәбир, Салих хатыны каберенә куелган таш,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1822-1823 милади еллар.

№ 271

1822 = 1238 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №271 = А

Кирмәни Мөхәррәм Мәхәррәиш угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1236 һиҗри сәнә/1822-1823 милади еллар.

№ 272

1823 = 1239 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №272 = А

Ибраһим Уразмәт угылы каберенә куелган тамгалы таш,

якынча, 1238 һиҗри сәнә/1823-1824 милади еллар.

№ 273

1823 = 1239 = Татарстан, Әгерҗе төбәге = №273 = А

Салих морза бине Ильяс морза каберенә куелган таш,

якынча, 1238 һиҗри сәнә/1823-1824 милади еллар[32].

№ 274

1823 = 1239 = Әстерхан өлкәсе, Кызыл Яр төбәге, сәедләр каберлеге = №274 = А

Бүкәй-хан Нургали-хан каберенә куелган таш,

якынча, 1239 һиҗри сәнә/1823-1824 милади еллар.

№ 275

1823 = 1239 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №275 = А

Хөснеҗәмал бинте Таҗеддин каберенә куелган таш,

---

[32] Кара: *Мәрданов Р.Ф. Һадиев И.Г.* Әгерҗе төбәгенең ташъязма истәлекләре. Казан: Тамга, 2008. - Б.- 148.

якынча, 1239 һиҗри сәнә/1823-1824 милади еллар.

№ 276

1823 = 1239 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №276 = А

Хәбибулла бине Мөхәммәдгали каберенә куелган таш,

якынча, 1239 һиҗри сәнә/1823-1824 милади еллар.

№ 277

1823 = 1239 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №277 = А

Әдеһәм бине мулла Мөхәммәдәмин Борнашев каберенә куелган таш,

якынча, 1239 һиҗри сәнә/1823-1824 милади еллар.

№ 278

1823 = 1239-1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №278 = А

Мөфти Мөхәммәдҗан бине Хөсәен әл-Болгари каберенә куелган таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 279

1824 = 1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №279 = А

Биби Лятыйфә Исхак кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 280

1824 = 1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №280 = А

Сахибҗәмал Әхтәм кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 281

1824 = 1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №281 = А

Гомәр бине Габдеррәхим каберенә куелган таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 282

1824 = 1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №282 = А

Һибәтулла Габделкәрим угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 283

1824 = 1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №283 = А

Хәмидә Хәбибулла Арыслан угылының кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 284

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №284 = А

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№285

1824 = 1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №285 = А

Әхмәд Мәхмүд угылы каберенә куелган тамгалы таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 286

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №286 = А

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№ 287

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №287 = А

Кемнең каберенә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы таш.

№ 288

1824 = 1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №288 = А

Биби Фатыйма Мөслим кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 289

1824 = 1240 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №289 = А

Биби Сәйидә Динмөхәммәд кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1240 һиҗри сәнә/1824-1825 милади еллар.

№ 290

1825 = 1241 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №290 = А

Гөлбәгыйдә Мансур кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1241 һиҗри сәнә/1825-1826 милади еллар.

№ 291

1825 = 1241 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №291 = А

Дамулла Мөхәммәдәмин бине Габделбакый каберенә куелган таш,

якынча, 1241 һиҗри сәнә/1825-1826 милади еллар.

№ 292

1825 = 1241 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №292 = А

Шибаш ыруы мөәззин Габденнәфигъ Моратбакый угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1241 һиҗри сәнә/1825-1826 милади еллар.

№ 293

1825 = 1241 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №293 = А

Биби Раушан бану бинте Йосыф, Мөхәммәдсалих хатыны каберенә куелган таш,

якынча, 1241 һиҗри сәнә/1825-1826 милади еллар.

№ 294

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №294 = А

Мөхәммәдьяр Сөләйман угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

Алгы ягында (уйма язулы):

المرحوم المغفور محمد یار سلیمان اوعلی وفاة بولدی ذالحجه ننک ۱۲٤۲ سنه

№ 295

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №295 = А

Габдеррәшид бине Салих каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

Алгы ягында (калку язулы): Әл-мәрхүм әл-мәгъфүр Габдеррәшид бине Салих вафат булды 1826 (елда) …

№ 296

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №296 = А

“Галимнәрнең галиме” мулла Габдеррахман бине мулла Мөхәммәдшәриф әл-Кирмәни каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

№ 297

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №297 = А

Хәмидә мулла Сәлим кызы (Таллы Елга авылыннандыр), Ишморат хәляле каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

№ 298

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №298 = А

Әбүлфәиз бине Мөхәммәдәмин каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

№ 299

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №299 = А

Ягъкуб мөәззин бине Сафар каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

Алгы ягында (калку язулы):

المرحوم المغفور يعقوب موءذن بن سفر ٦٠ ياشنده ١٨٢٦ سنه سرطانده

№ 300

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №300 = А

Әхмәд Габделмәннан угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

№ 301

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №301 = А

Сәгъидә бинте Бикмөхәммәд каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

Алгы ягында (уйма язулы):

المرحومة المغفورة سعيده بنت بكمحمد قزى وفات ربعل اخرننک

٢٨ ١٨٢٦ نچی ...

№ 302

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №302 = А

Мөхәммәд бине Гобәйдулла әл-гани каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һиҗри сәнә/1826-1827 милади еллар.

№ 303

1826 = 1242 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №303 = А

Ягъкуб Садыйк угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1242 һижри сәнә/1826-1827 милади еллар.

№ 304

1827 = 1243 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №304 = А

Мамадыш төбәгендәге Арбаш авылының Гобәйдулла бине Султи каберенә куелган таш,

якынча, 1243 һижри сәнә/1827-1828 милади еллар.

№ 305

1827 = 1243 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №305 = А

Рәхмәтулла бине Сәгыйд каберенә куелган таш,

якынча, 1243 һижри сәнә/1827-1828 милади еллар.

№ 306

1827 = 1243 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №306 = А

Биби Шәрифә Салих кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1243 һижри сәнә/1827-1828 милади еллар.

№ 307

1827 = 1243 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №307 = А

Әлимә Гобәйдулла кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1243 һижри сәнә/1827-1828 милади еллар.

№ 308

1827 = 1243 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №308 = А

Исхак бине Гали каберенә куелган таш,

якынча, 1243 һижри сәнә/1827-1828 милади еллар.

№ 309

1827 = 1243 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №309 = А

Сәйфулла Исхак угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1243 һижри сәнә/1827-1828 милади еллар.

Алгы ягында:

المرحوم المغفور سيفوالله اسحاق اوعلى ١٨٢٧ يلده

№ 310

1827 = 1243 =Башкортстан, Баймак төбәге, Күсәй авылы = №310 = А

Бөрҗән тайфәсенең Яхшембәт Колчура угылы[33] каберенә куелган таш,

якынча, 1243 һижри сәнә/1827-1828 милади еллар.

Алгы ягында (уйма язулы):

هو الخلاق الباقی

برجن طائفه سی نک ...

تی یحشمبت قل چوره اوعلی

وفات بولدی ۱۸۲۷سنه

ماهی رمضانده بو طاشنی

یازدردی اوعلی وَلید

۶نچی کانطون

№ 311

1828 = 1244 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №311 = А

Госман хәзрәт мулла Үзбәк угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1244 һижри сәнә/1828-1829 милади еллар.

№ 312

1828 = 1244 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №312 = А

Бохарбәк Нәдербәк угылы каберенә куелган тамгалы таш,

якынча, 1244 һижри сәнә/1828-1829 милади еллар.

№ 313

1828 = 1244 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №313 = А

Хәдичә Исмәгыйль кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1244 һижри сәнә/1828-1829 милади еллар.

№ 314

1828 = 1244 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №314 = А

Әдеһәм бине Ибраһим каберенә куелган таш,

якынча, 1244 һижри сәнә/1828-1829 милади еллар.

№ 315

1828 = 1244 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №315 = А

[33] Мәрхүм, башкорт социаль катламында исәпләнгән, ногай татарлары варисларыннан (кызганыч ки, бүгенге көнгә кадәр ядкяр сакланып калмаган).

Тәтер-Арыслан авылы Гобәйдулла хатыны, мулла Рахманколый кызы Зөләйха каберенә куелган таш, якынча, 1244 һиҗри сәнә/1828-1829 милади еллар.

№ 316

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Рәдүд (Никитино) авылы = №316 = A

Бикҗан Мәнкяш бай кызы, морза Шаһиәхмәд Тәфкилев хатыны каберенә куелган таш, якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 317

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №317 = A

Шәһре Каргалы мулласы Сафиулла бине мулла Габдеррәхим каберенә куелган тамгалы таш, якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 318

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №318 = A

Төхфәтулла бине Яһүд каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 319

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №319 = A

Фәйзулла бине Тимербулат каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 320

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №320 = A

Әсфәндияр бине Надир каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 321

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №321 = A

Әхмәд бине Мәхмүд әл-Каргалы каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 322

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №322 = A

Ширбостан Моратай кызы каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 323

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №323 = A

Кыргыз казагы Кысат Күзкебай угылы каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 324

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №324 = A

Сафура Исхак кызы, мулла Сөярбай-Хөсәен хатыны каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 325

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №325 = A

Сахибҗәмал бинте Надир каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 326

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №326 = A

Салих бине Садыйк каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 327

1829 = 1245 = Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №327 = A

Госман бине Яхъя каберенә куелган таш,

якынча, 1245 һиҗри сәнә/1829-1830 милади еллар.

№ 328

1830 = 1246 = Сарытау өлкәсе, Сәфәр авылы = №328 = A

Байбакты ругының Сөендек тайфәсе Җәбай Нөкәл угылы каберенә куелган тамгалы таш[34],

якынча, 1246 һиҗри сәнә/1830-1831 милади еллар.

№ 329

1833 = 1249 = Сарытау өлкәсе, Сәфәр авылы = №329 = A

[34] Ядкярне мәрхүмнең угылы Йосыф мирза яздыртып куйган.

[Байбакты ругының Сөендек тайфәсе], ногай татарлары варисларыннан булган Әлибайның туганы каберенә куелган тамгалы таш[35],

якынча, 1249 һиҗри сәнә/1833-1834 милади еллар.

№ 330

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №330 = А

Мулла Исхак каберенә куелган таш (фрагмент).

№ 331

Оренбург өлкәсе, Мостафа авылы = №331 = А

Иман бине Заит каберенә куелган таш.

№ 332

1841 = 1257 = Оренбург шәһәре = №332 = А

Кемгә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы каберташ (фрагмент).

№ 333

Оренбург өлкәсе, Каргалы авылы, Урта зират = №333 = А

Габделхалик бине Сәгъид каберенә куелган таш.

№ 334

Оренбург шәһәре = №334 = А

Кемгә һәм кайчан куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы каберташ.

Алгы ягында (уйма язулы): باغ “Баг”

№ 335

Оренбург шәһәре = №335 = А

Кемгә куелганлыгы мәгълүм булмаган тамгалы каберташ.

[35] Ядкярне мәрхүмнең угылы Йосыф мирза яздыртып куйган.

بسم الله الرحمن الرحيم

0=A

1=1=A

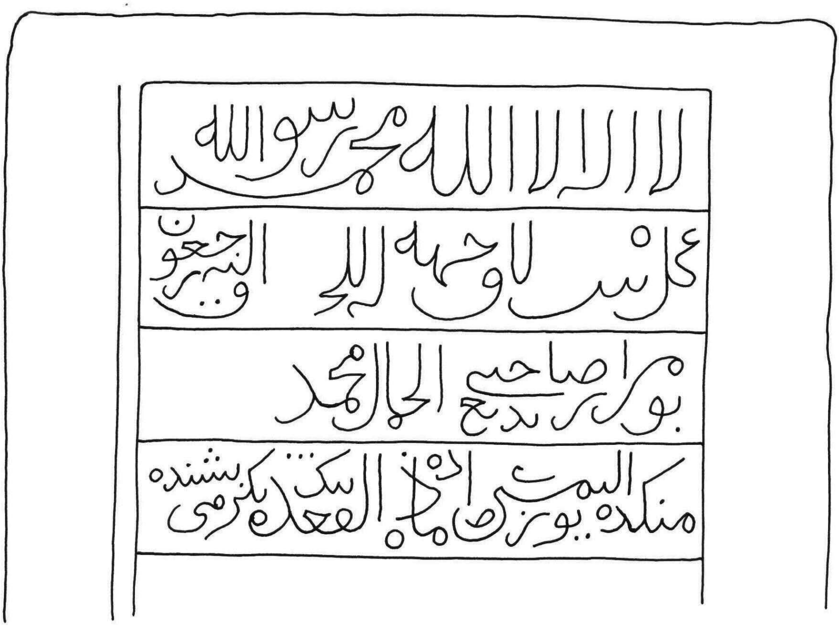

1=A

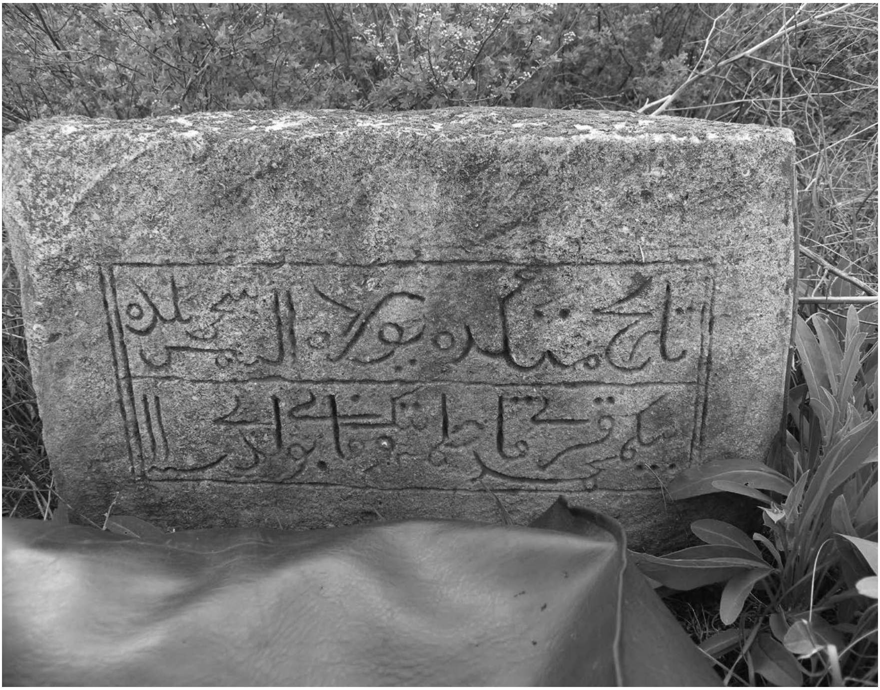

2=1=A

2=A, 3=A

3-1=A

4=A

4-1=A

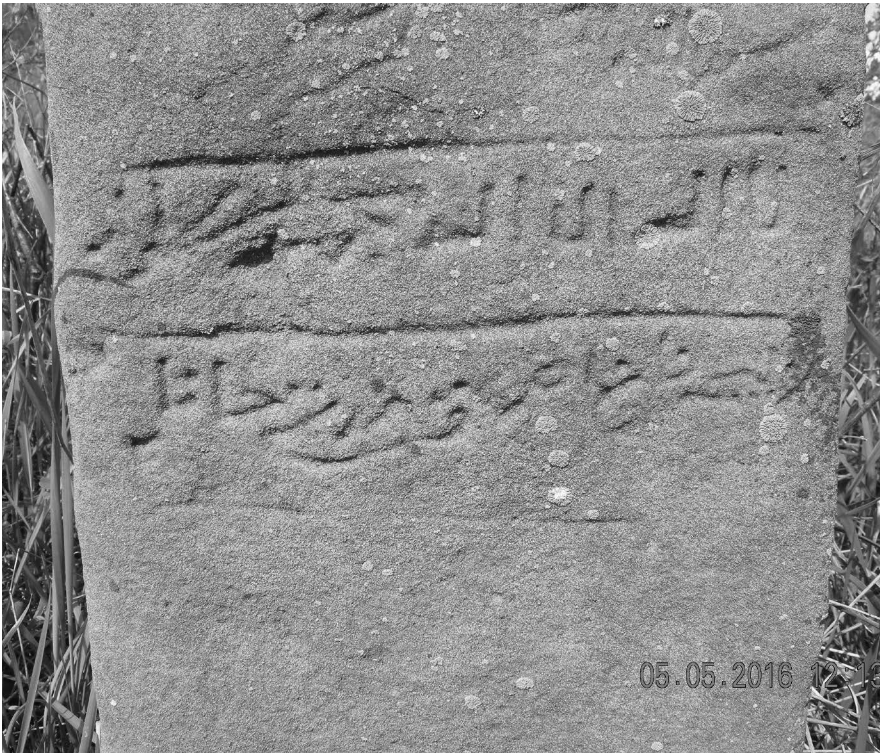

4-2=A

4-3=A

4-4=A

5=1

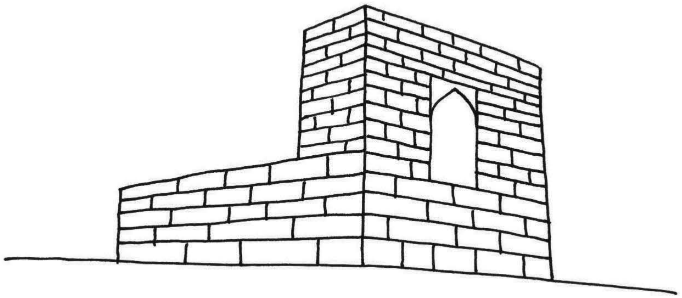

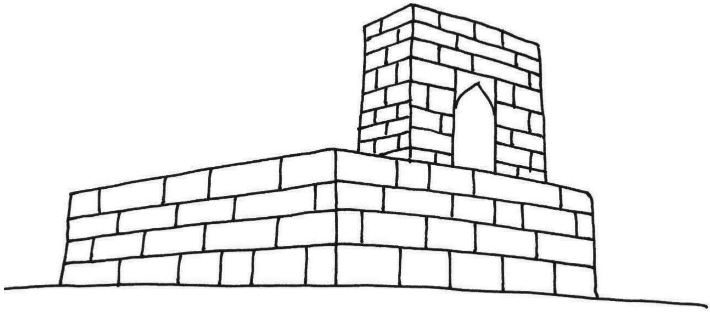

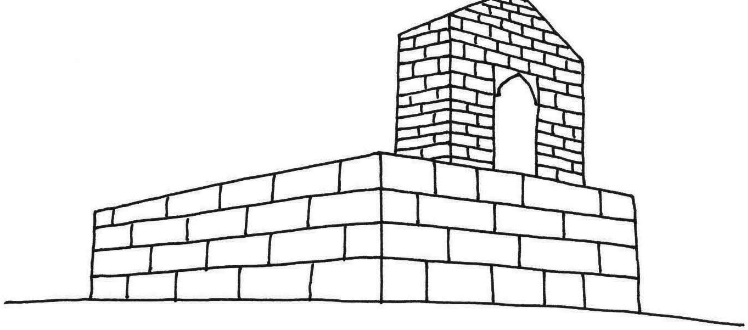

5=2

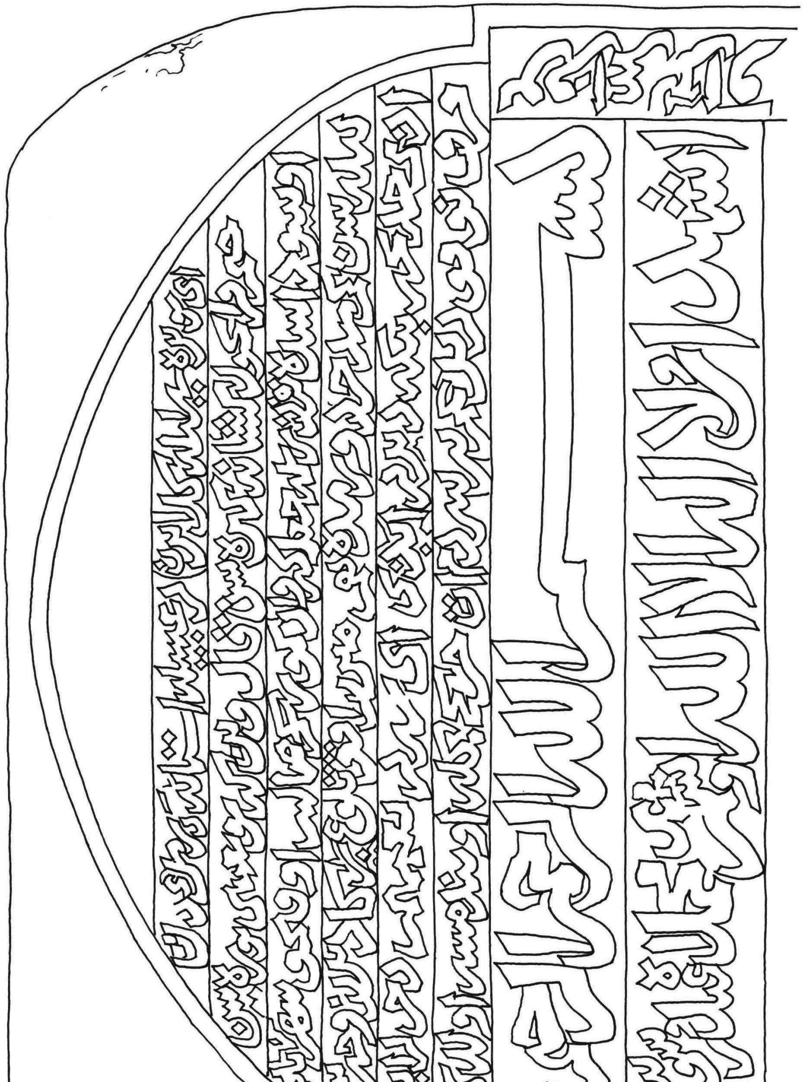

5=A=a

5=A=б

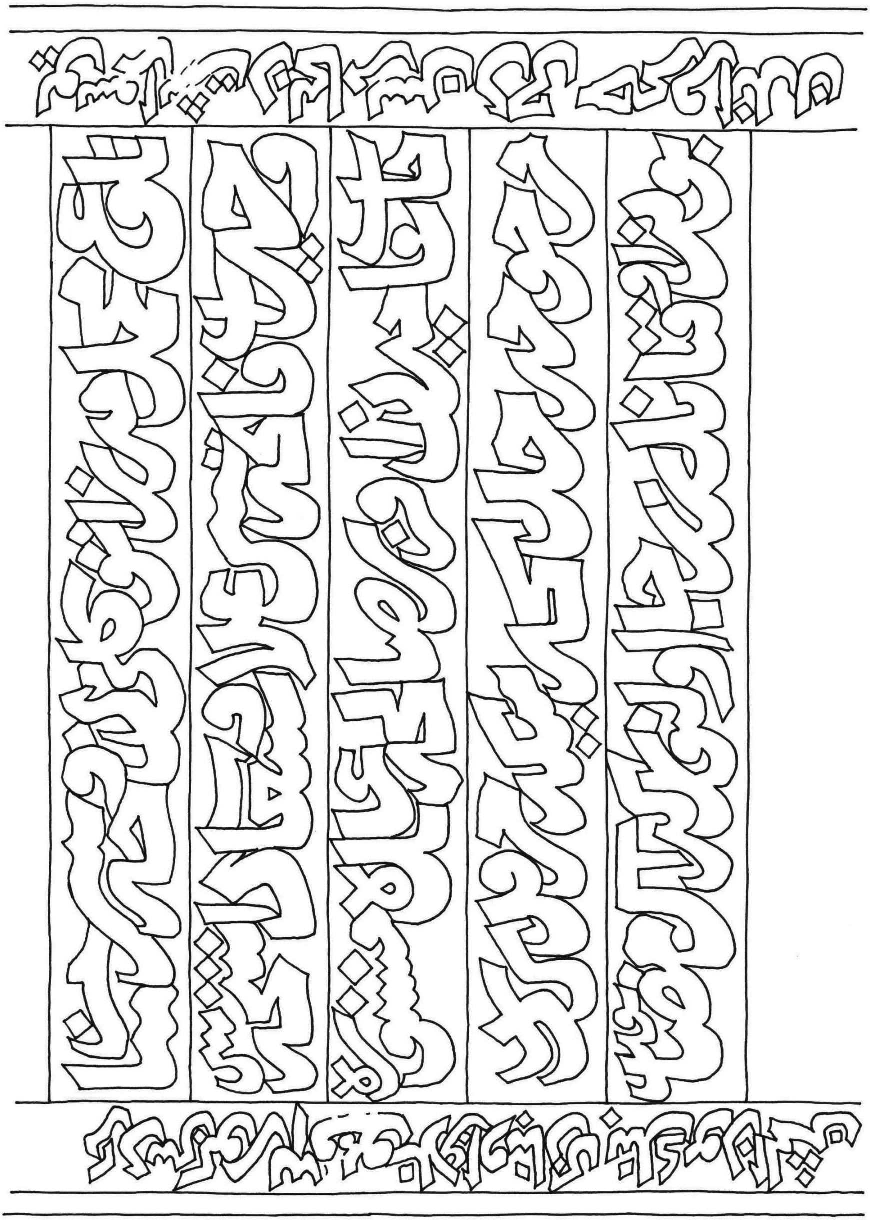

5=А=в

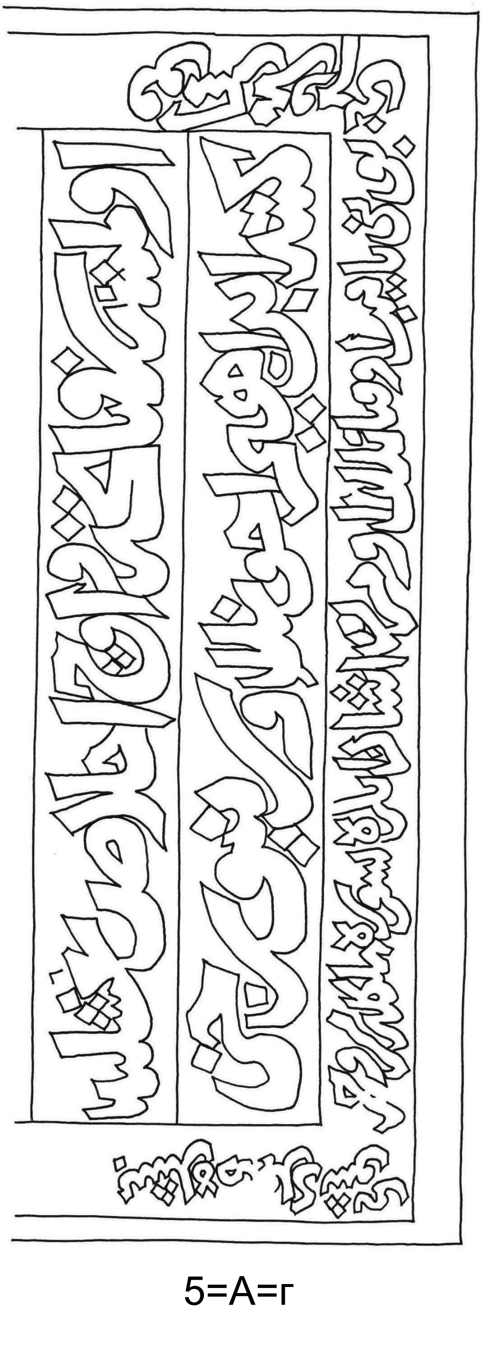

5=A=г

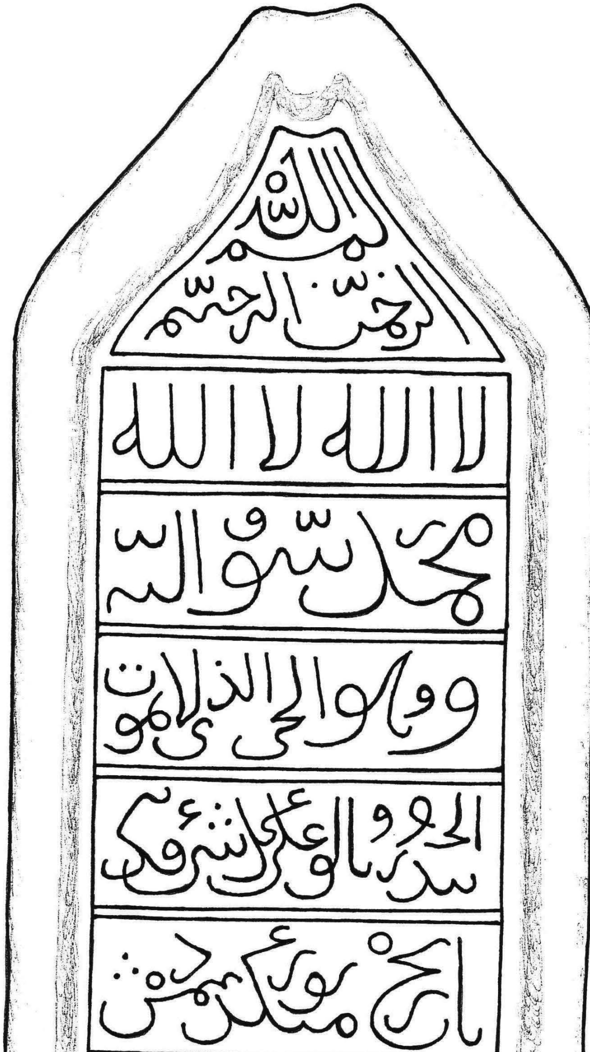

6=A

7=A

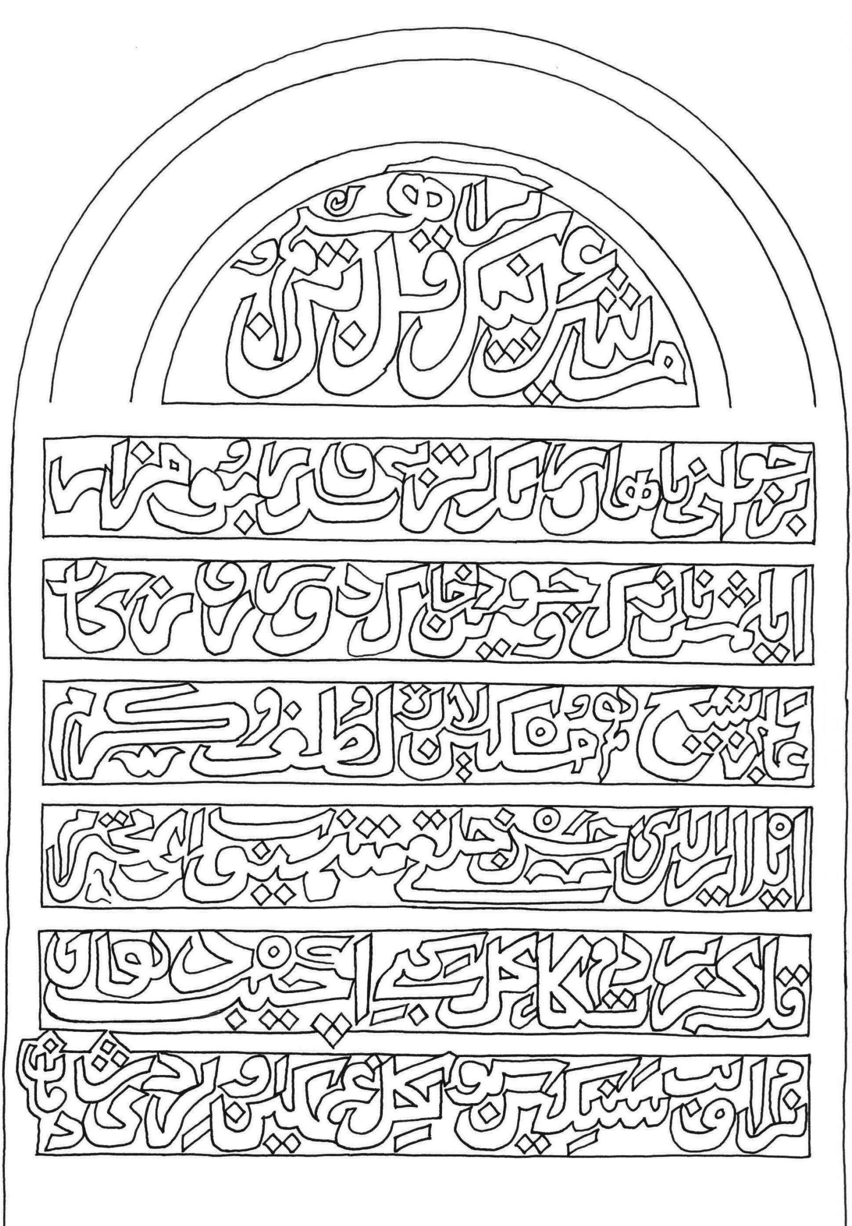

7=A=a

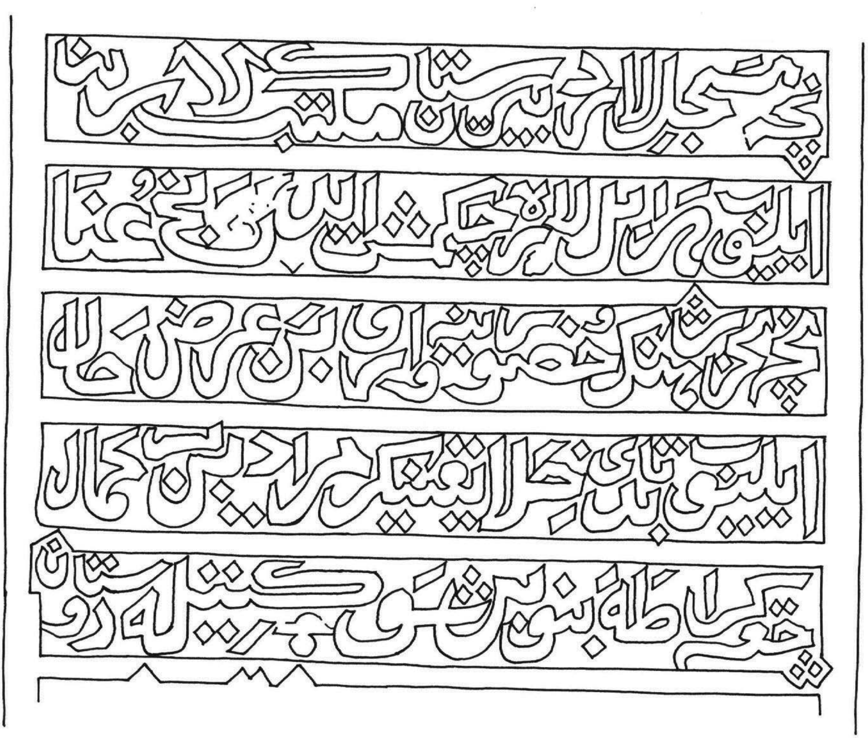

7=A=б

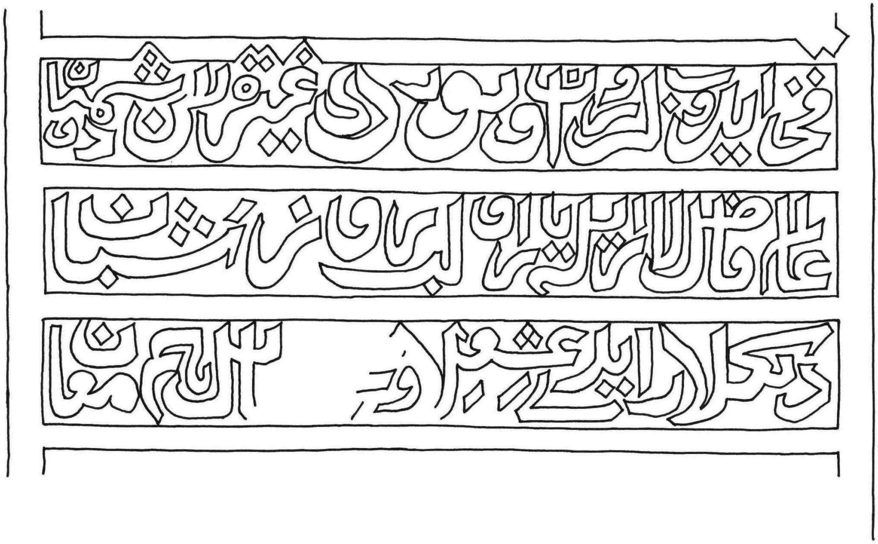

7=A=в

8=1=A=a

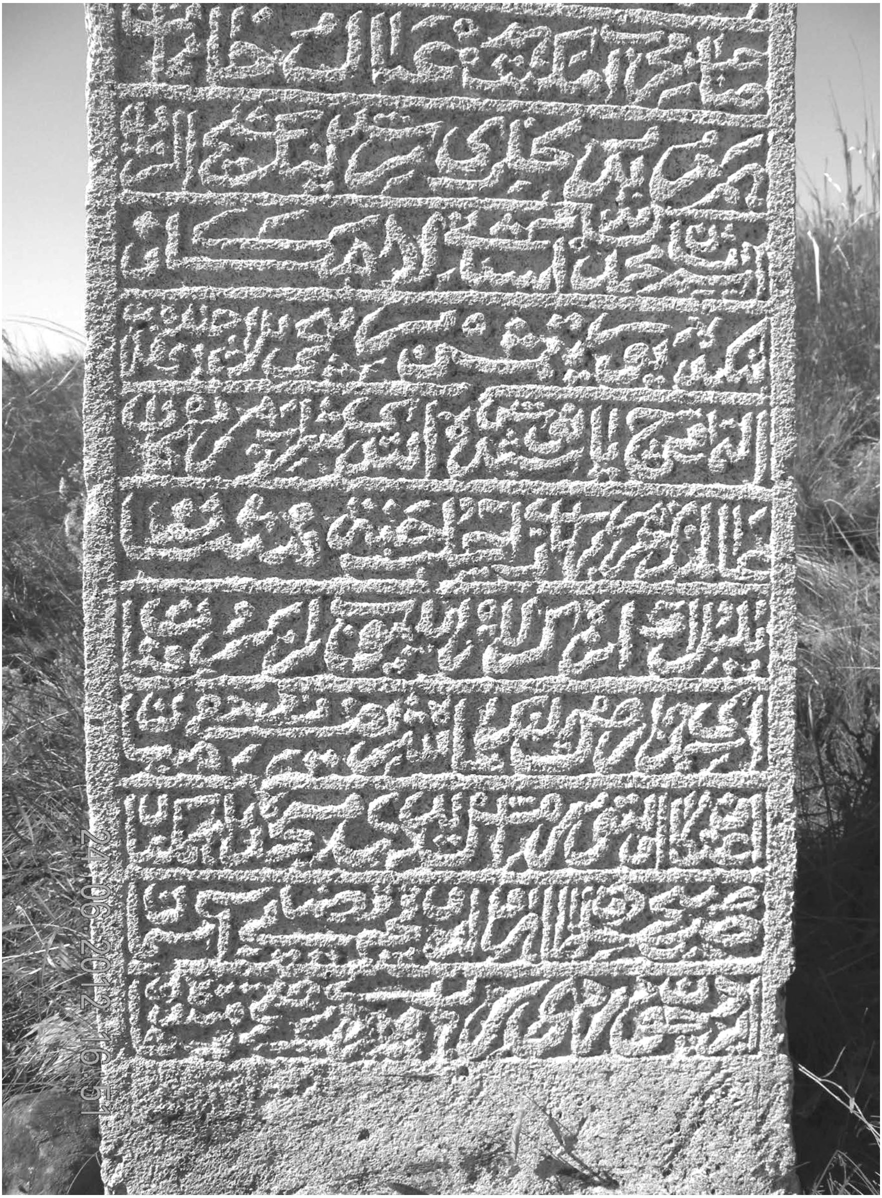

8=1=А=б

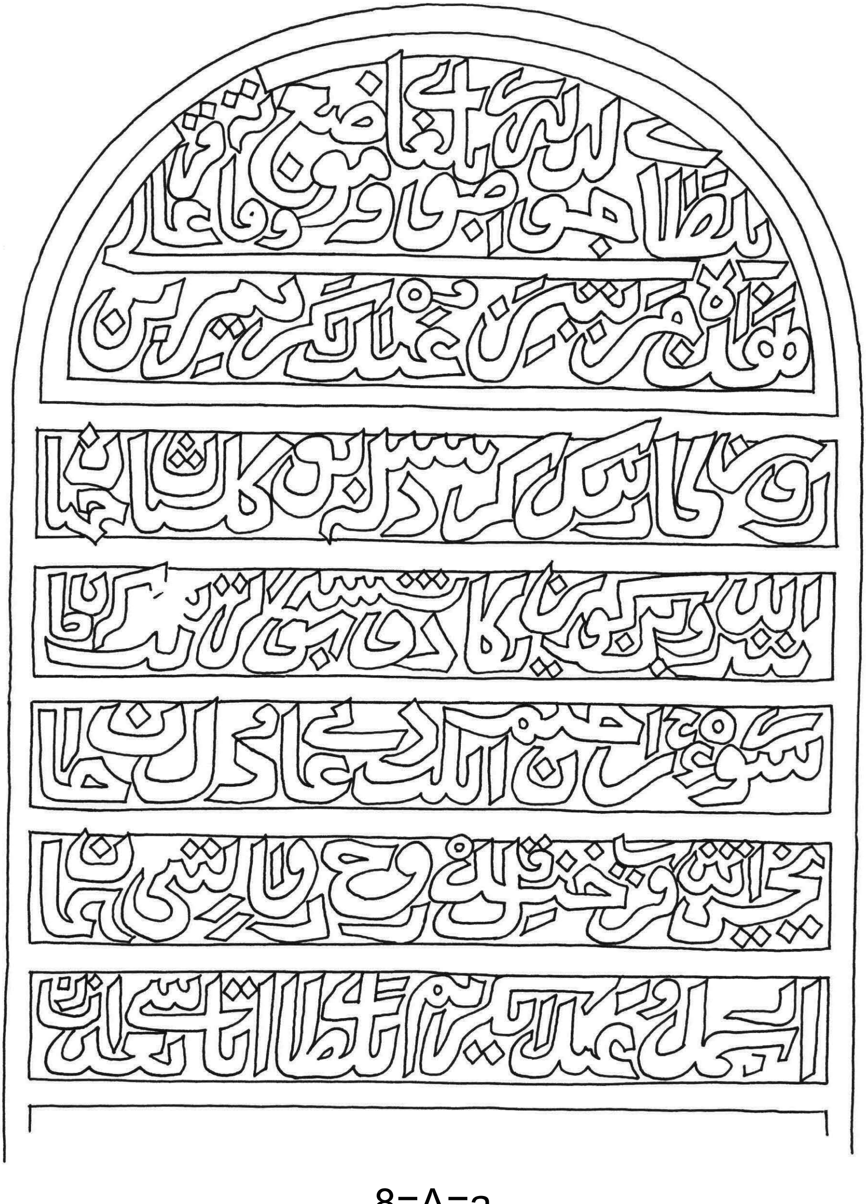

8=A=a

8=A=б

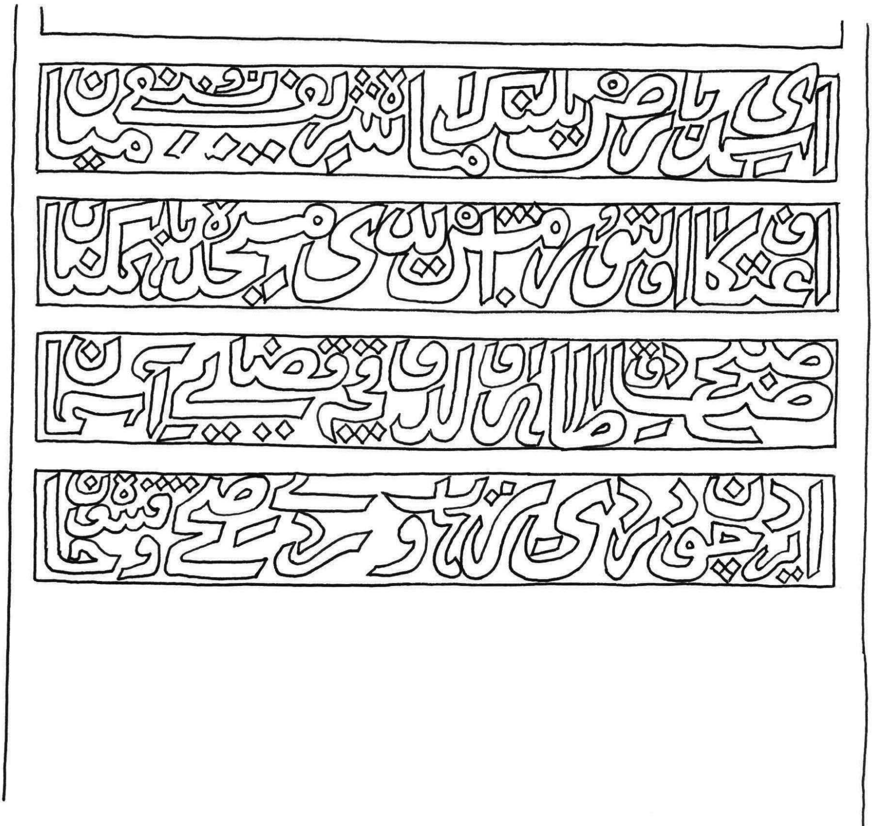

8=A=в

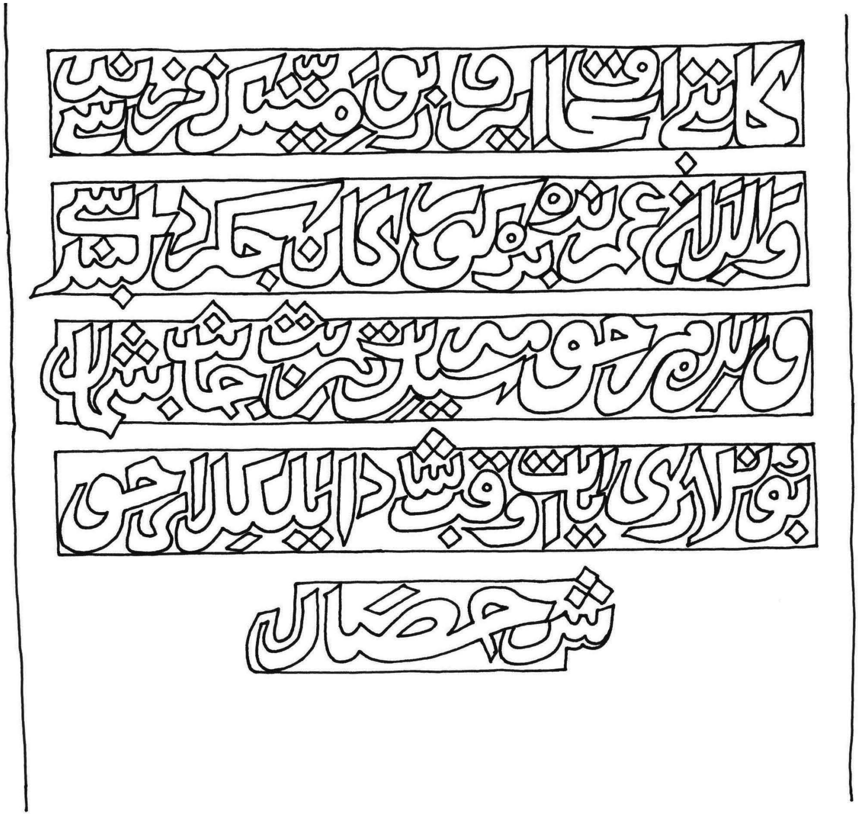

8=B

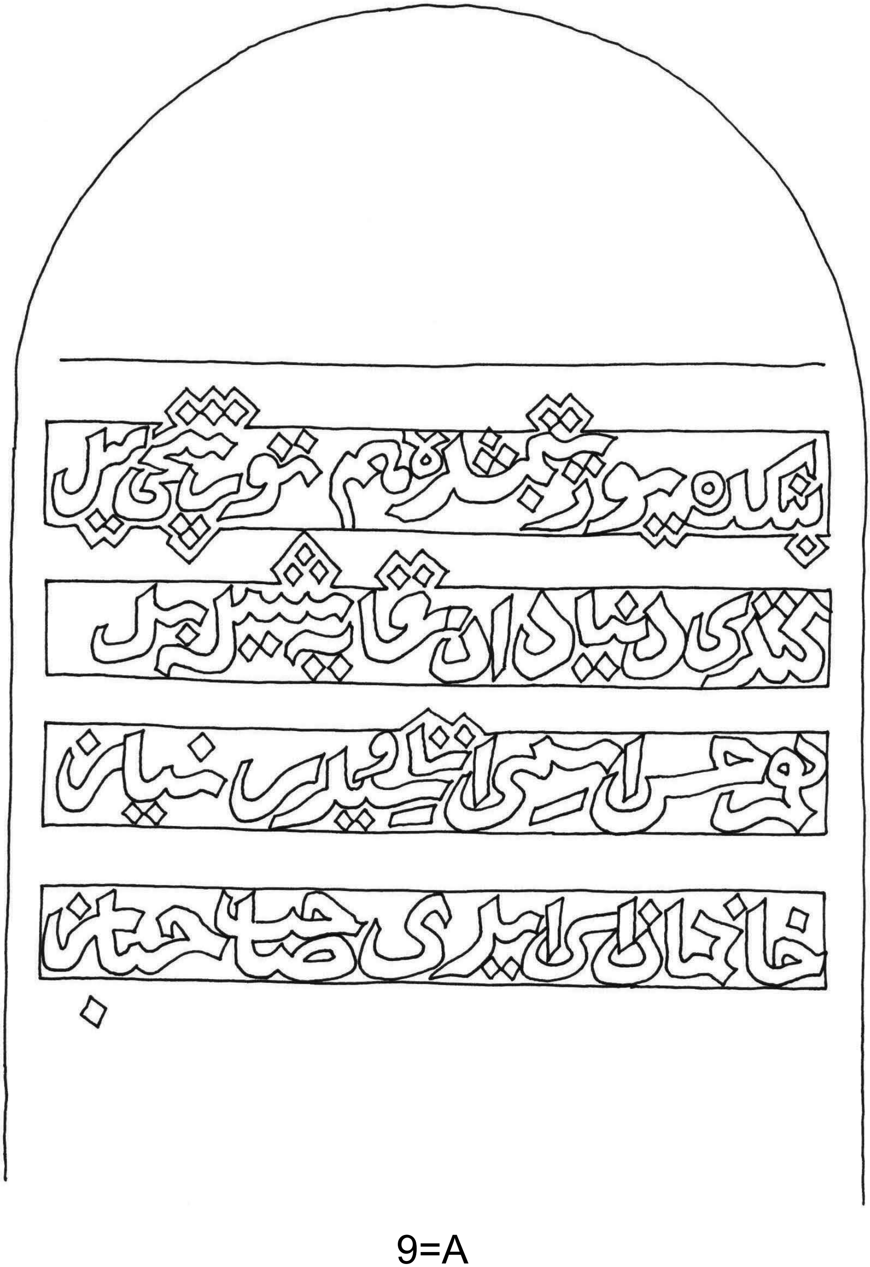

9=A

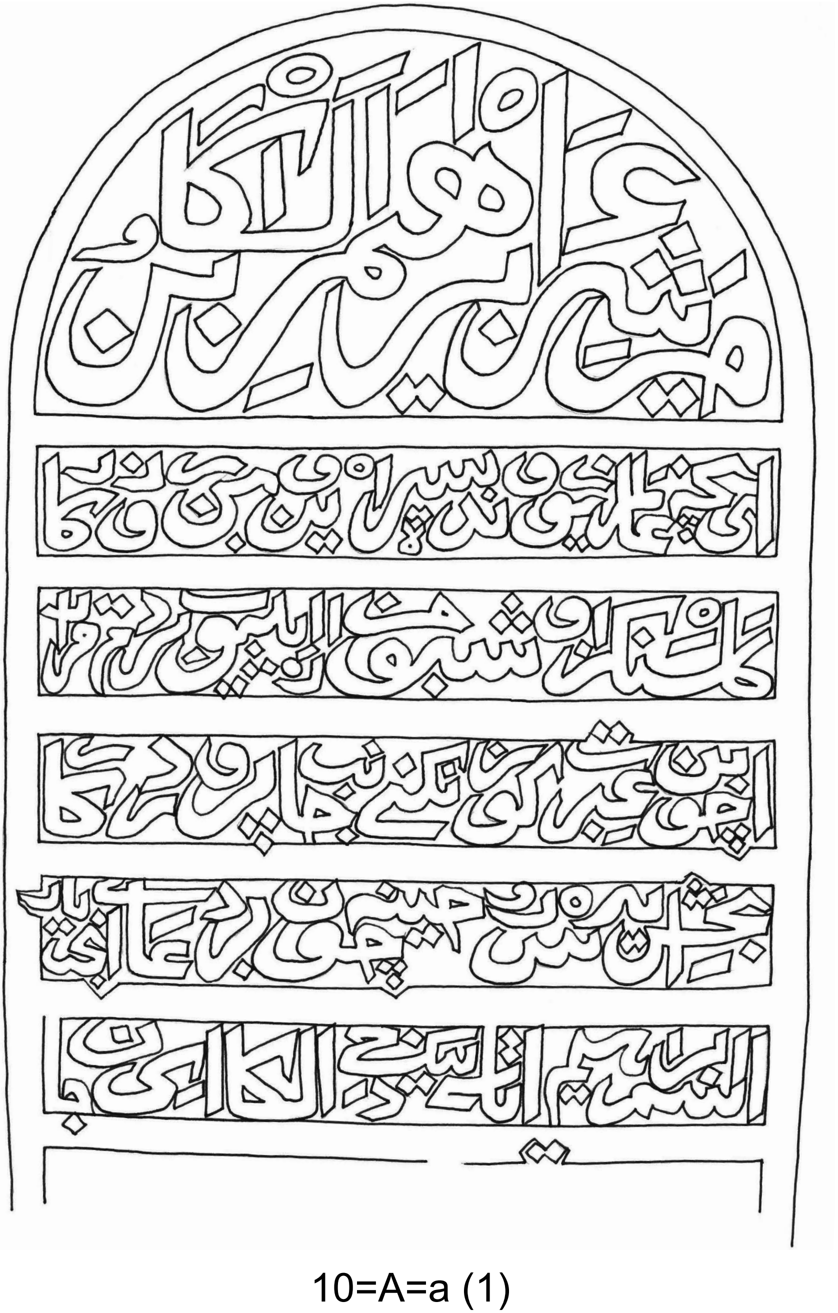

10=A=a (1)

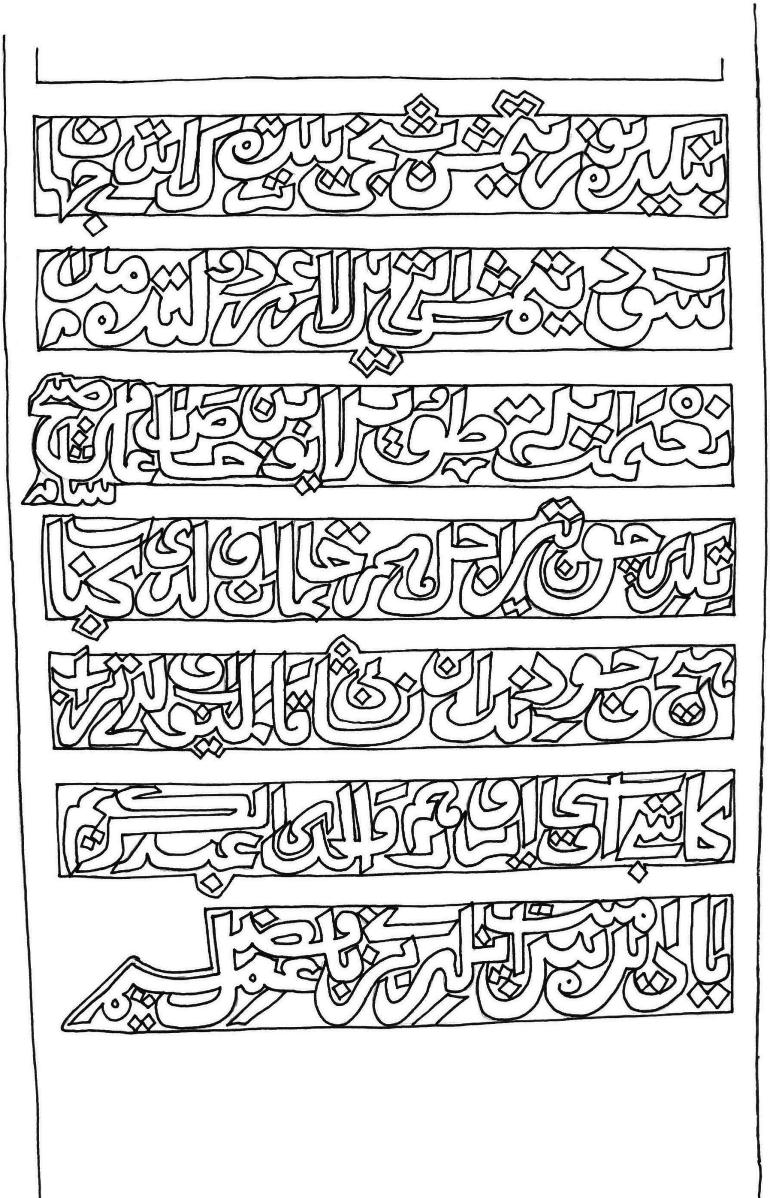

10=A=a (2)

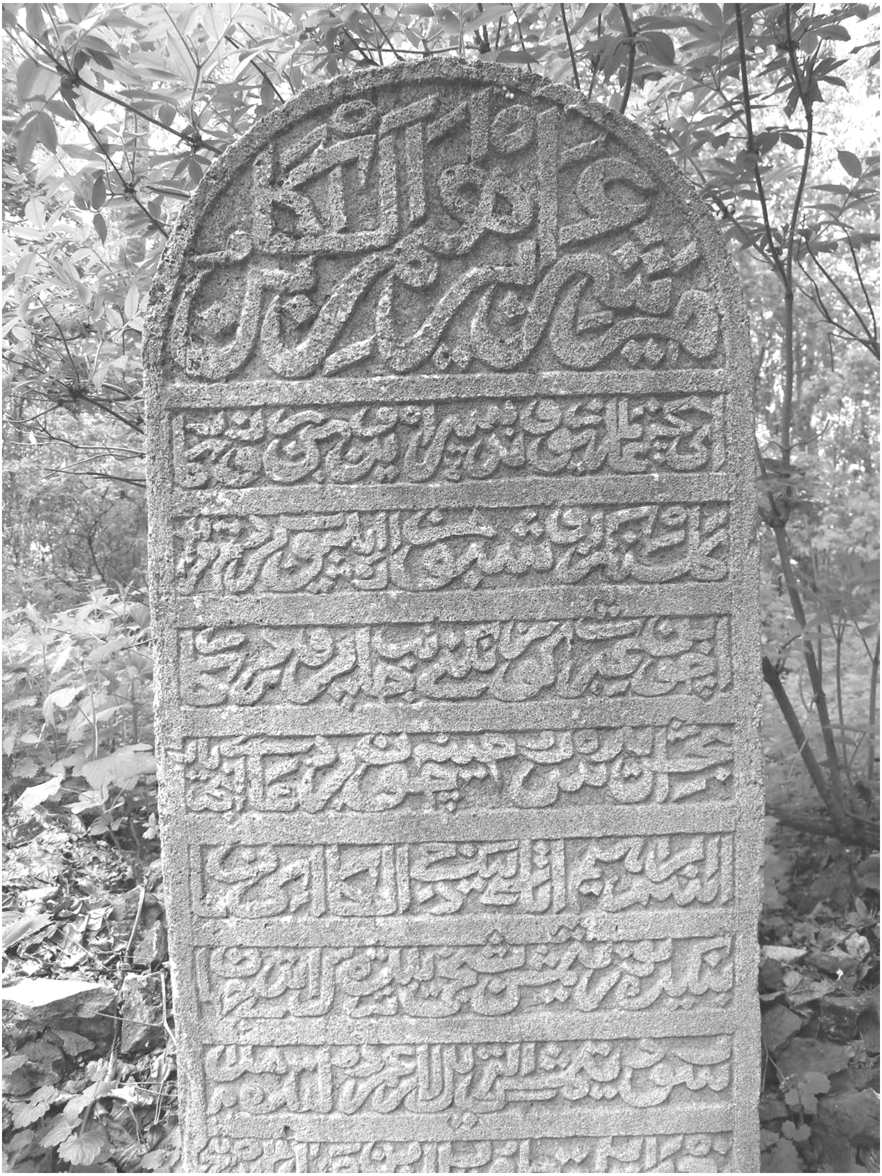

10=A=a

10=А=б

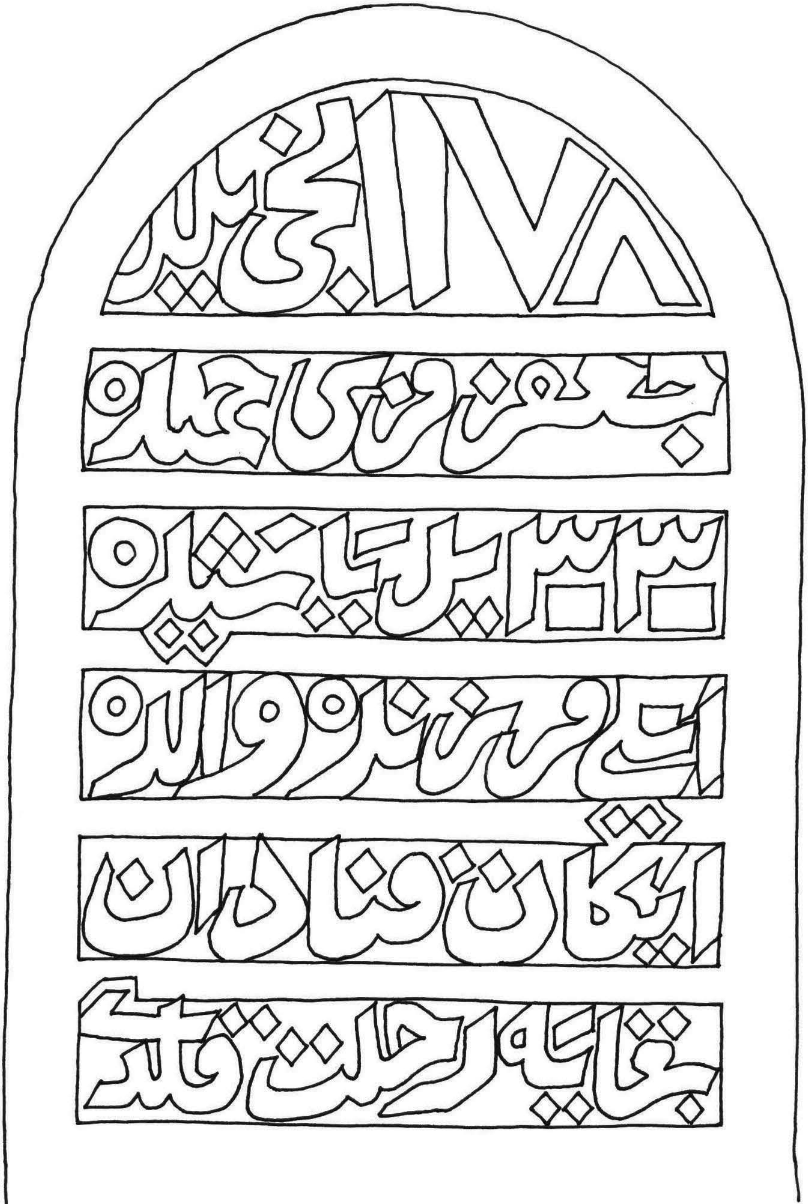

11=A

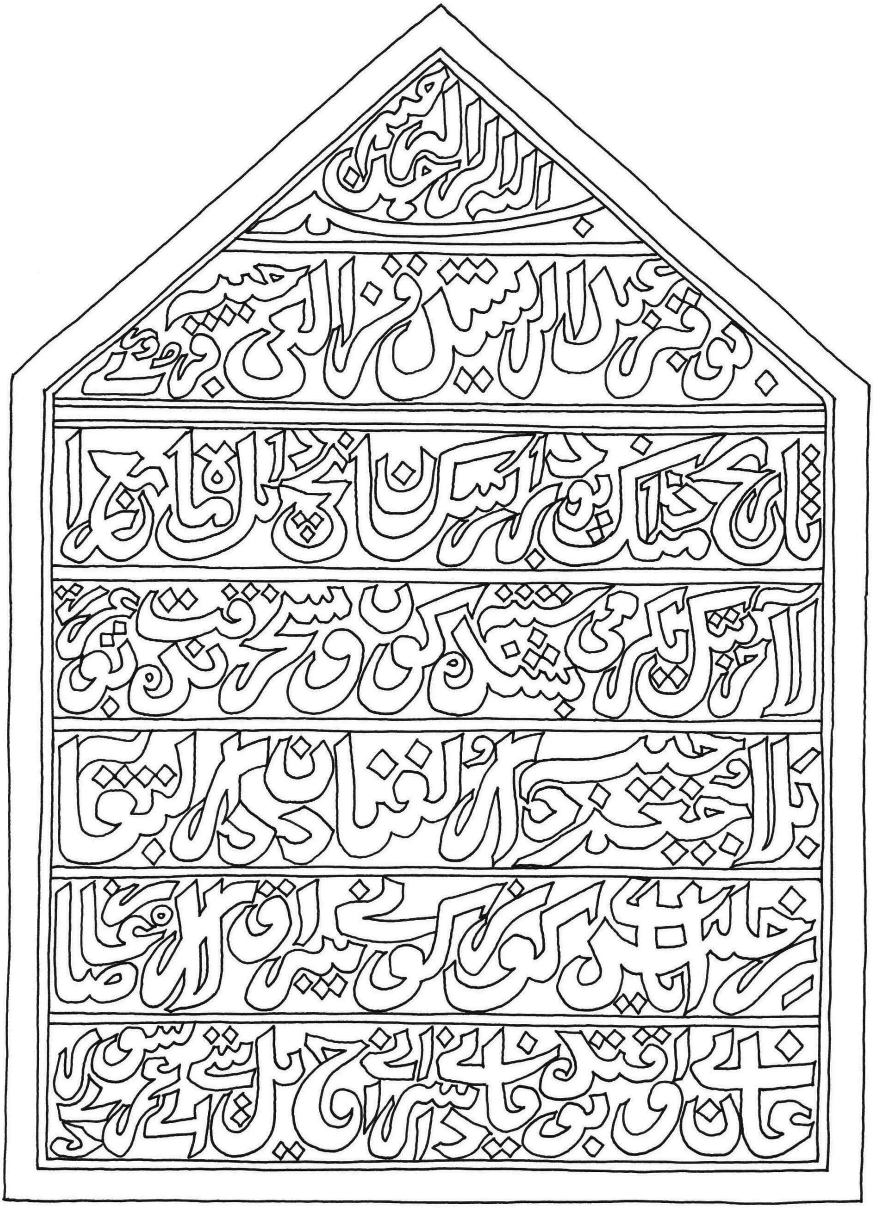

12=A

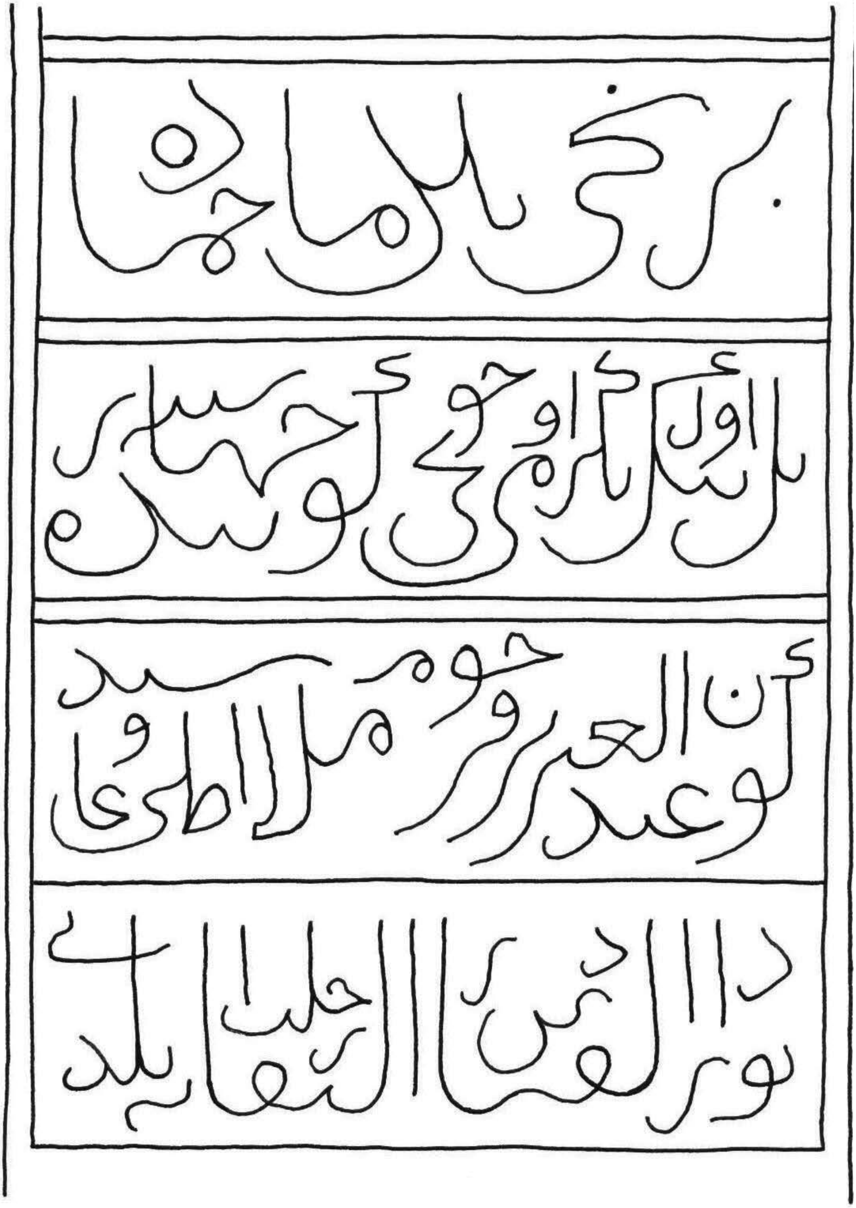

12=Б

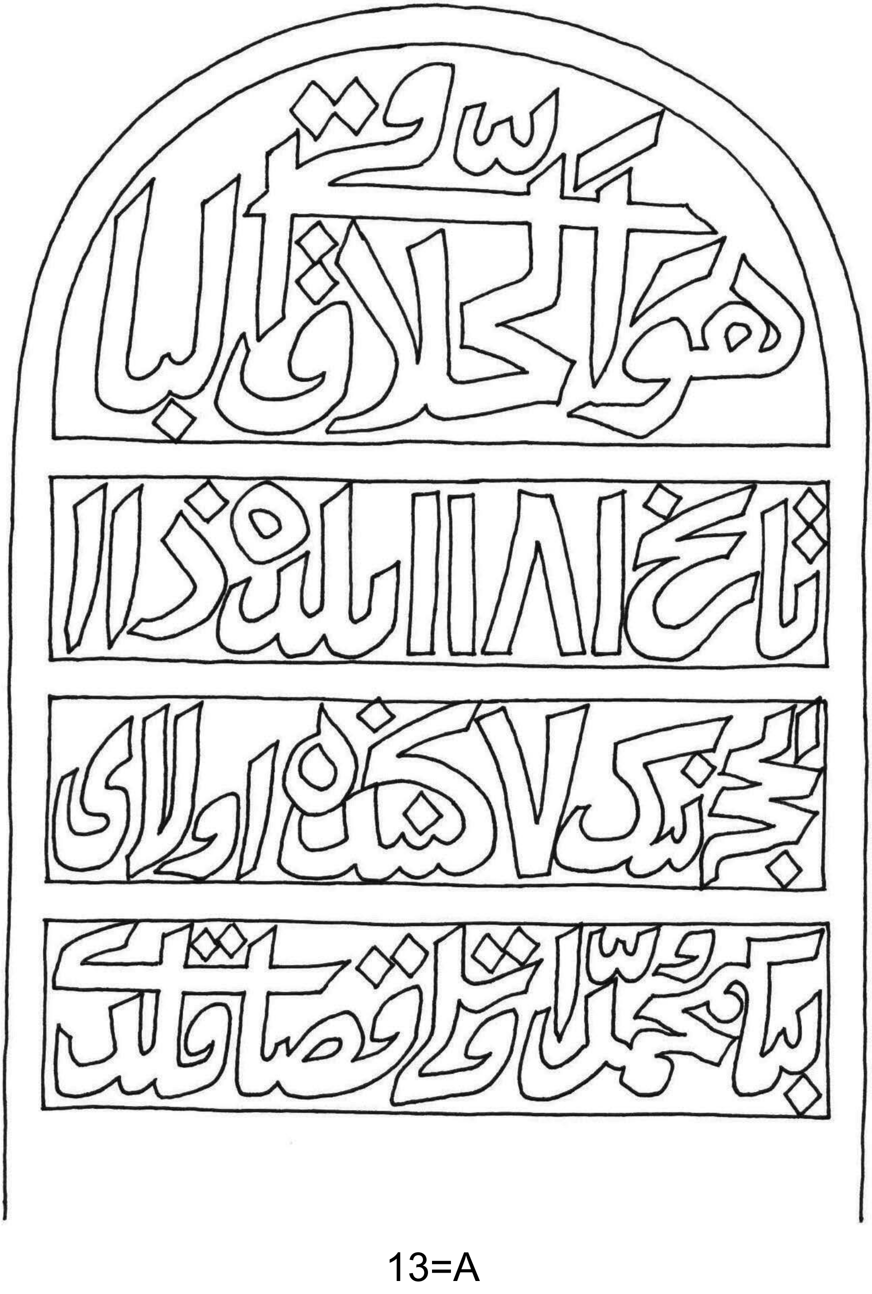

13=A

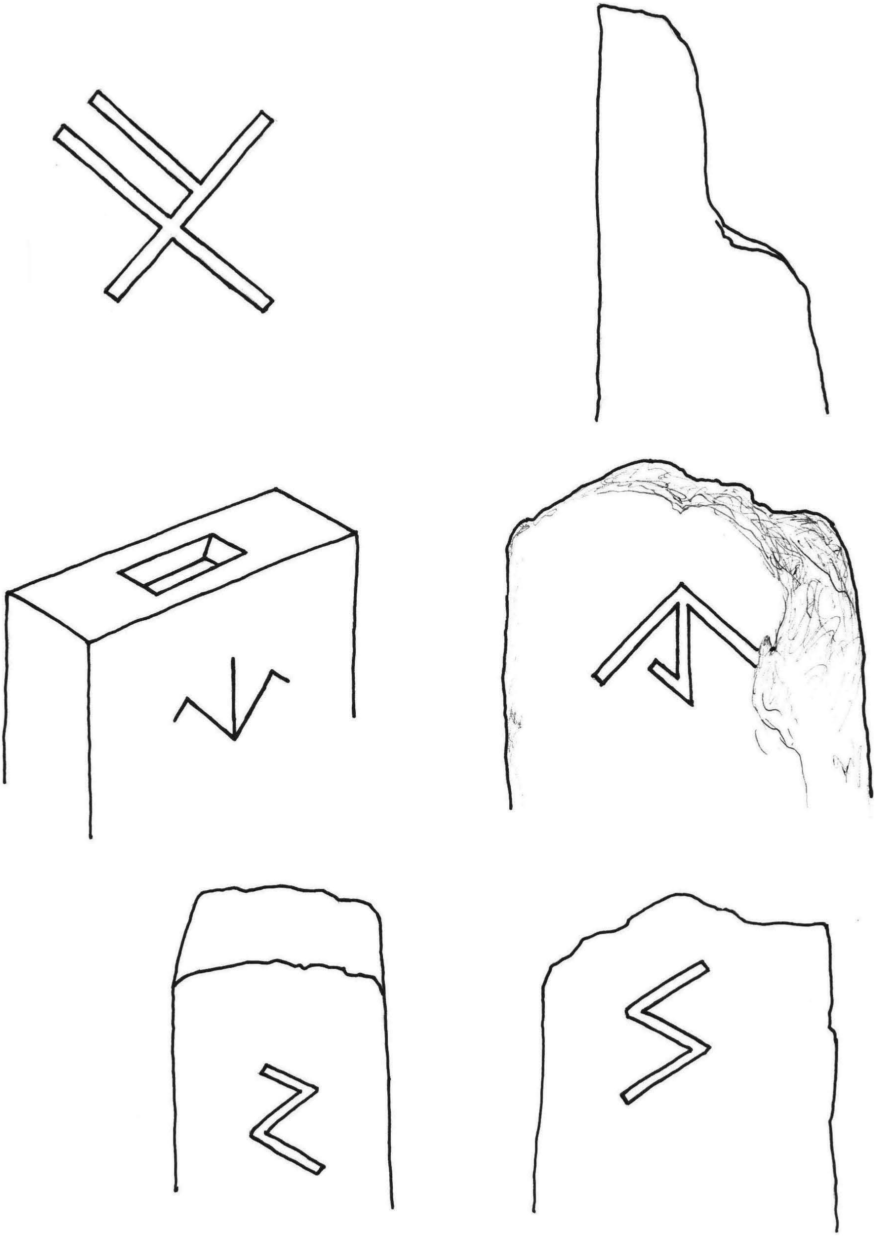

14=A, 15=A,16=A,17=A,18=A,19=A

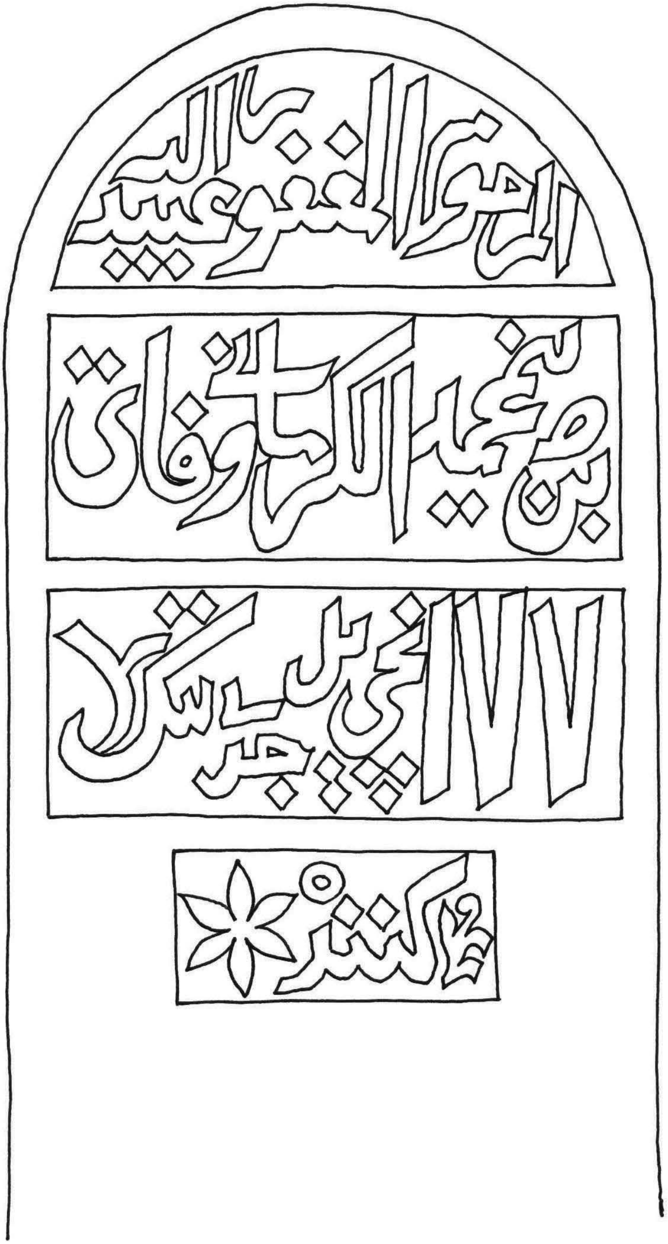

22=A

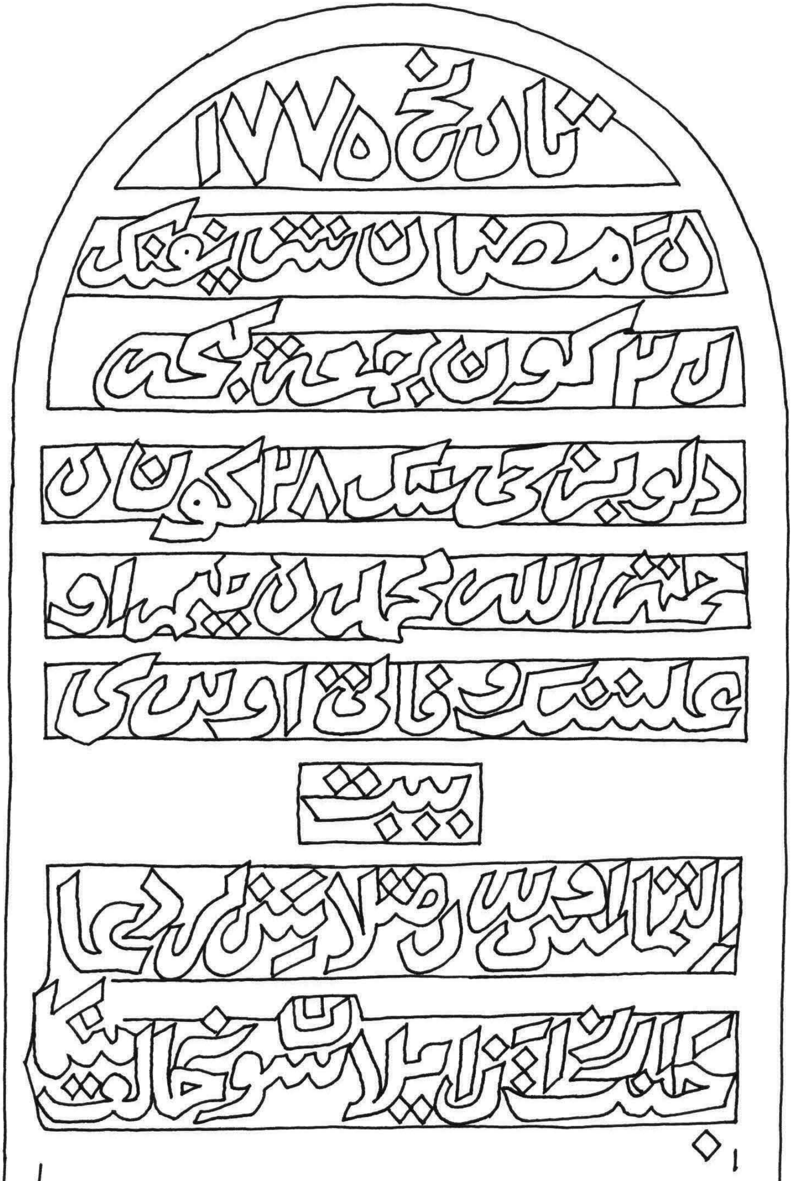

23=A

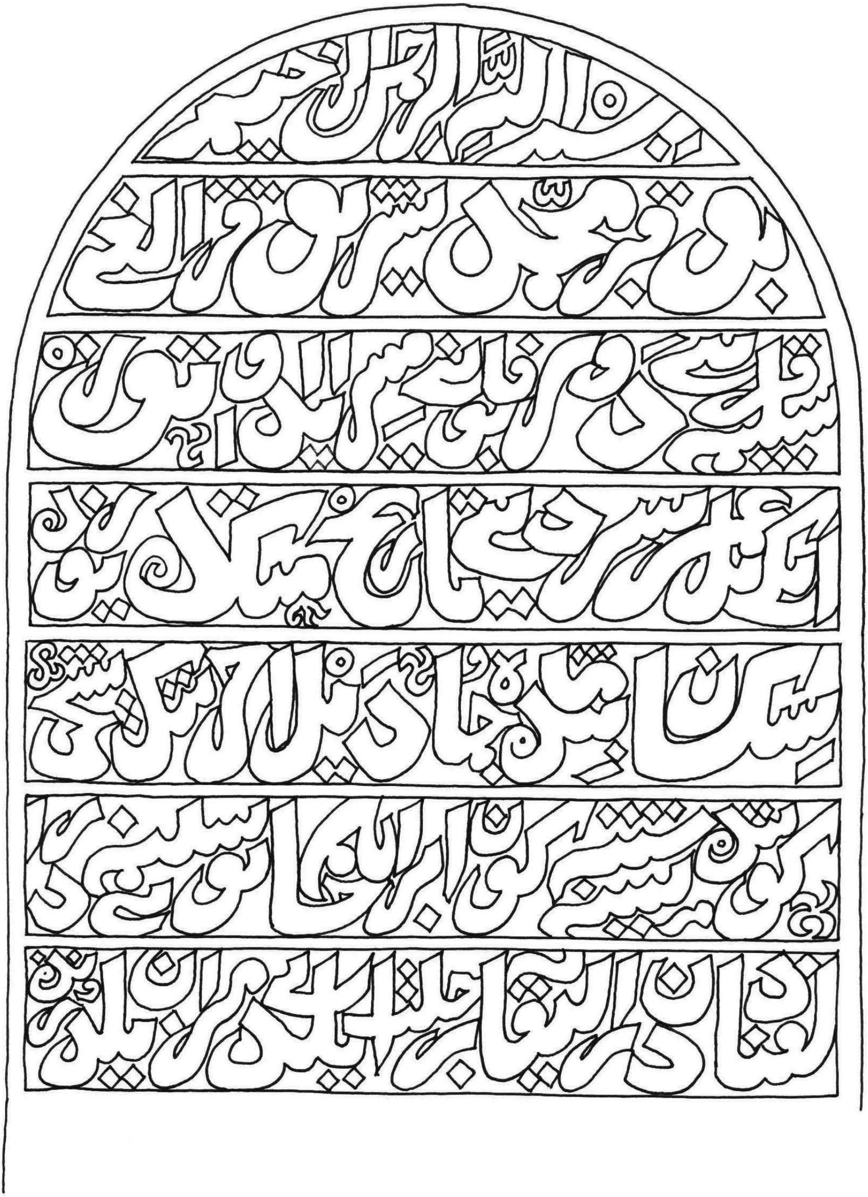

24=A

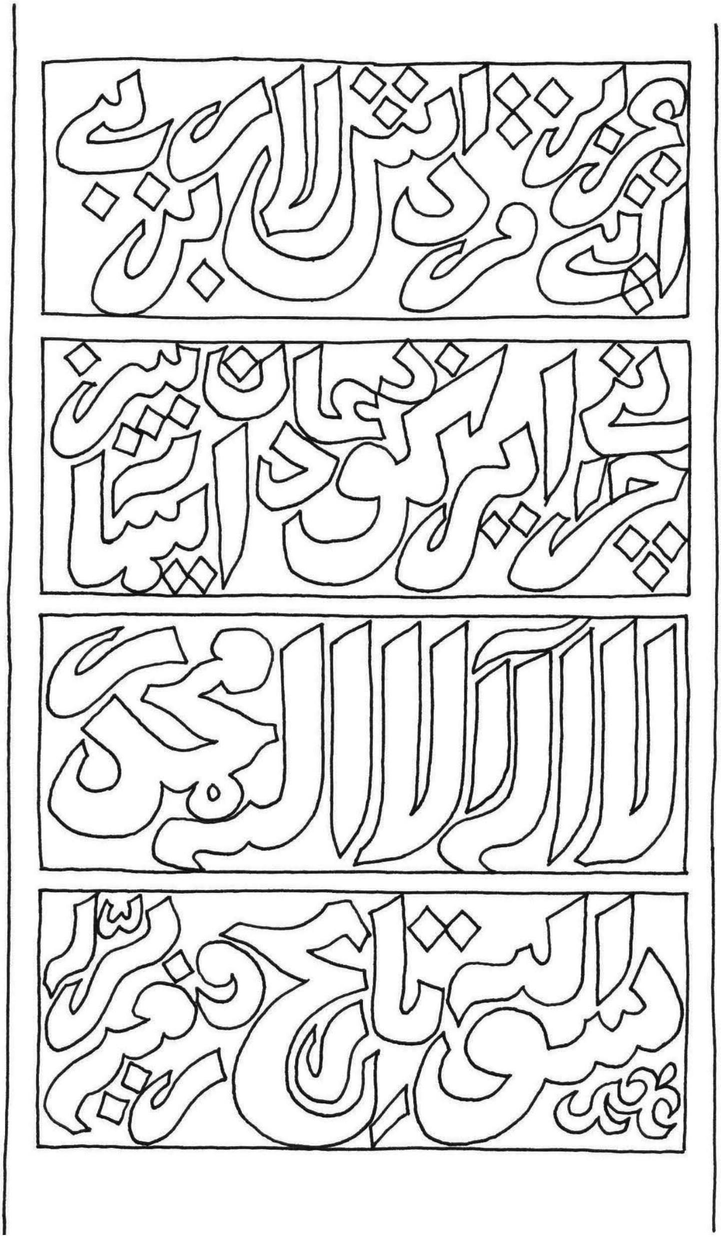

24=Б

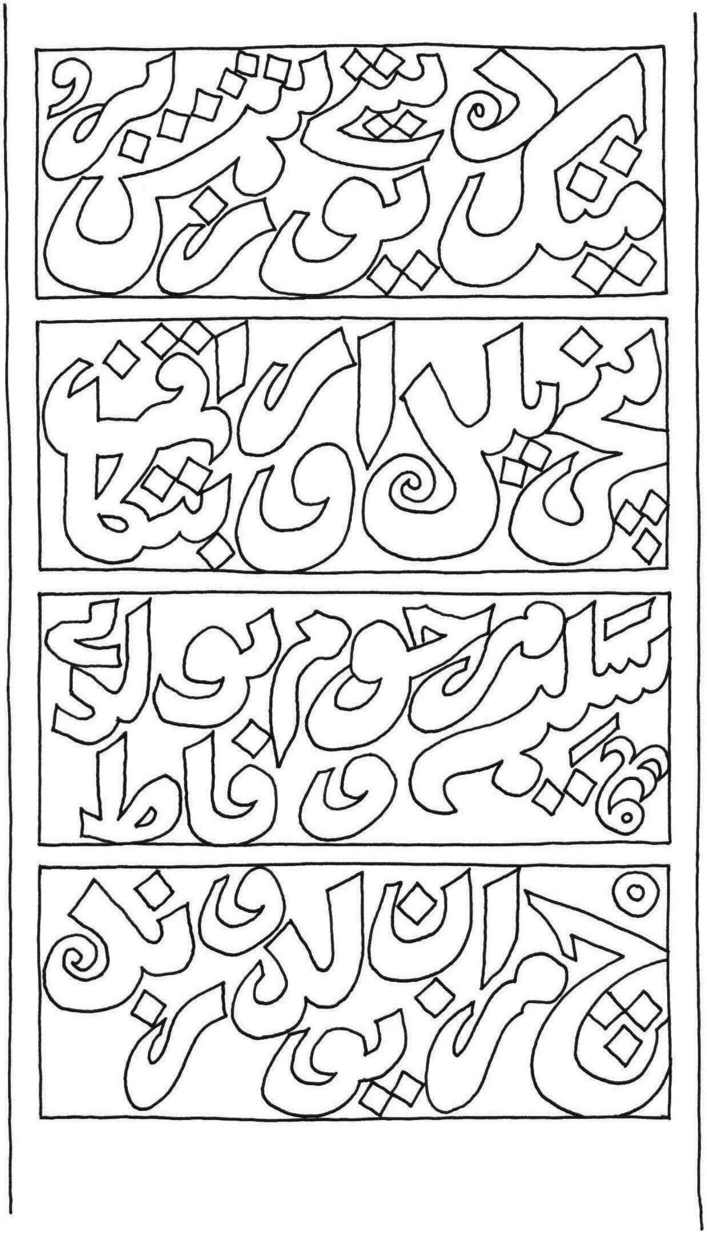

24=Γ

25=A

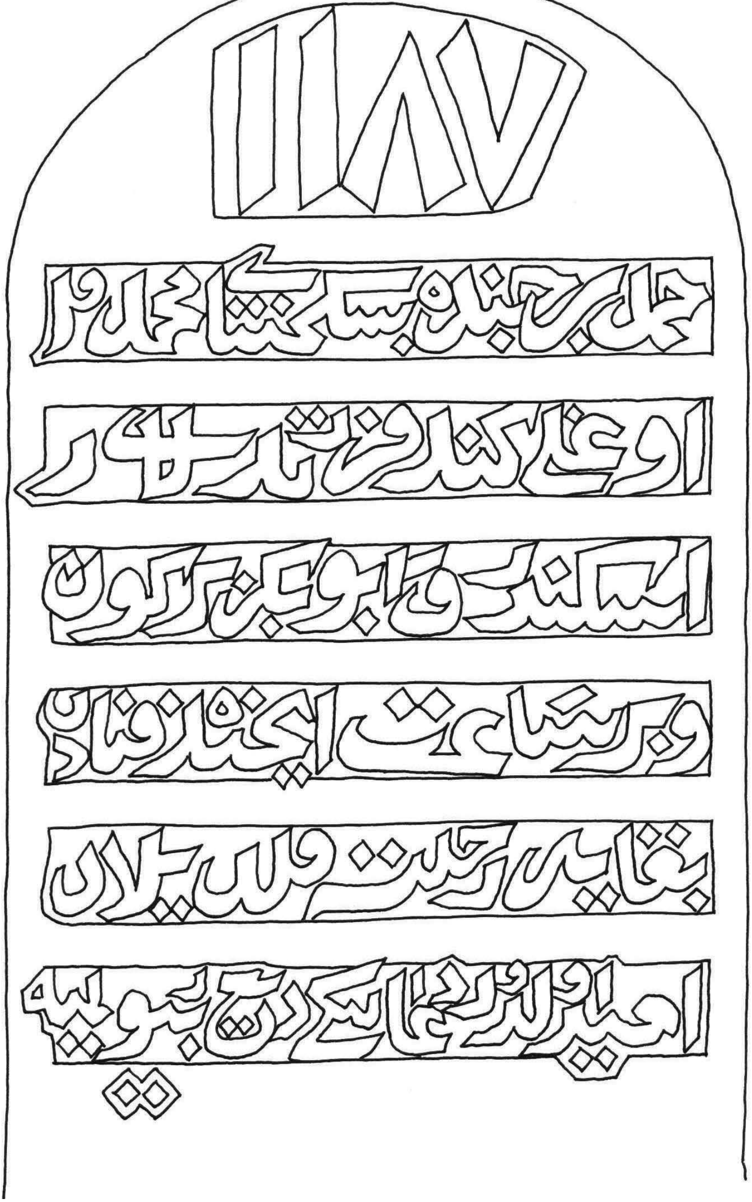

26=A

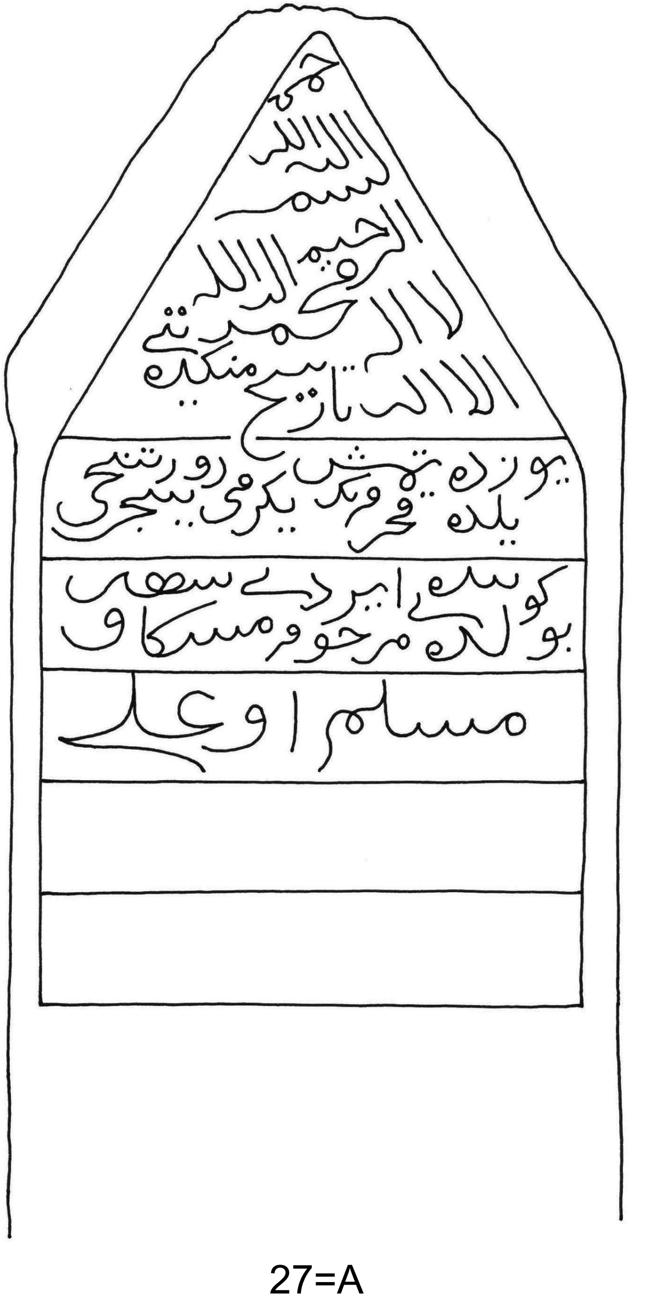

27=A

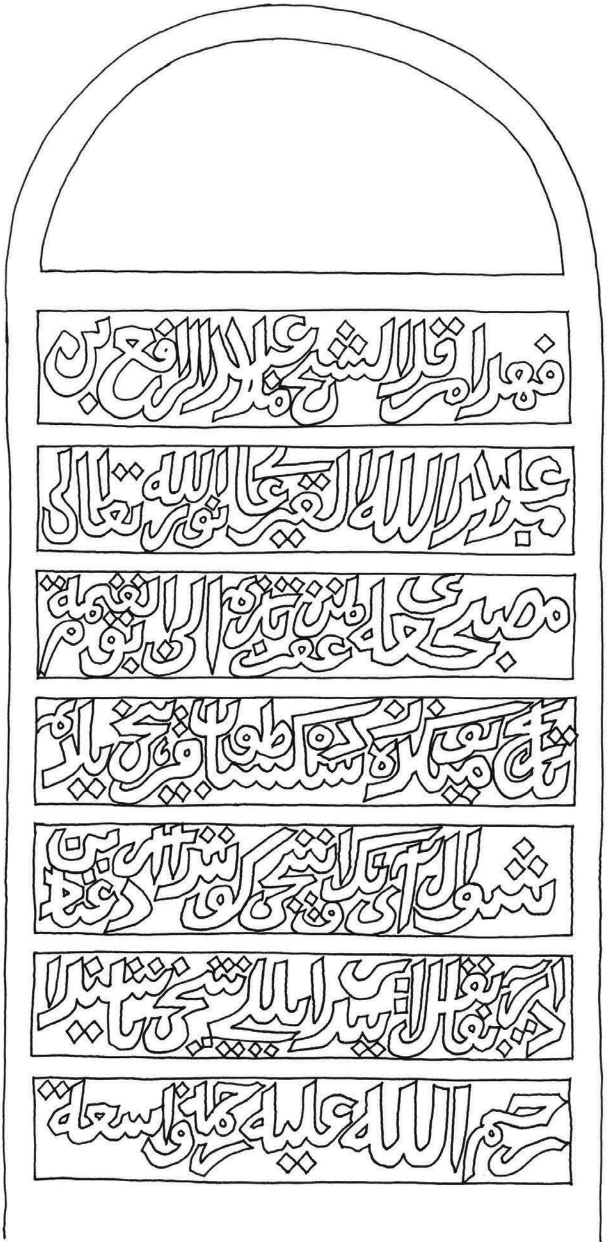

28=A=1

28=A=2

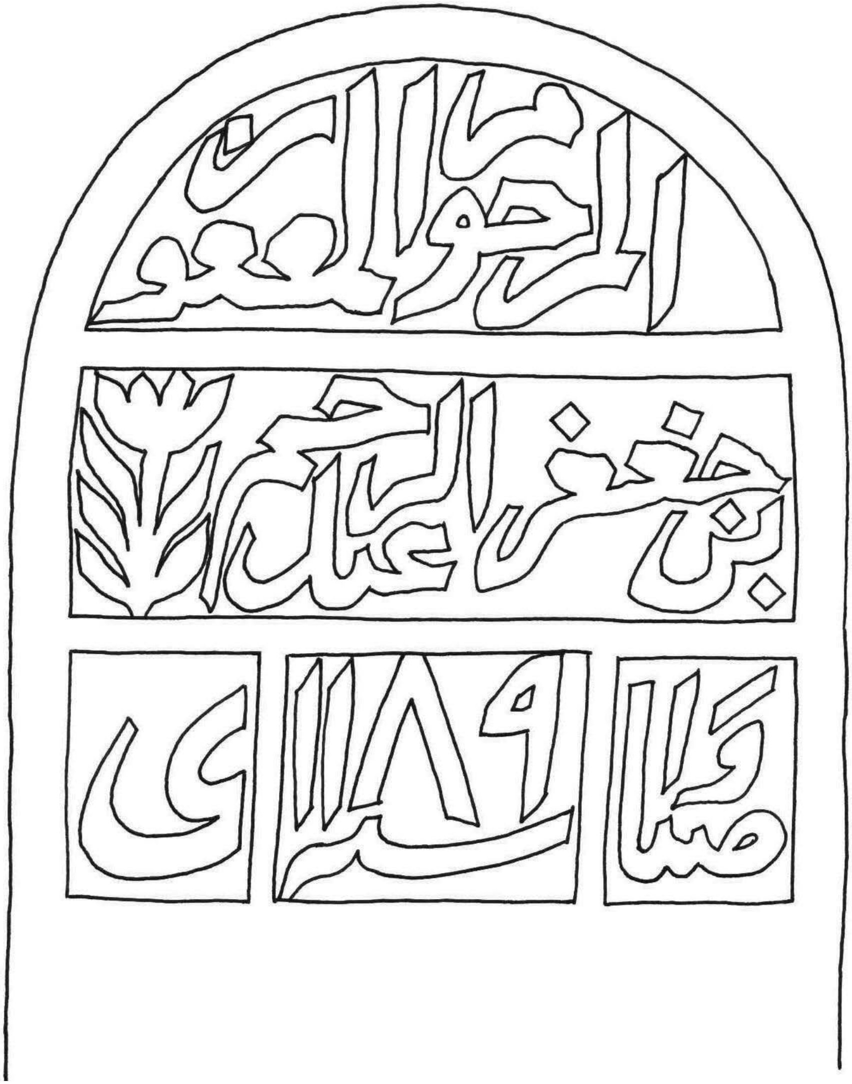

29=A

30=A

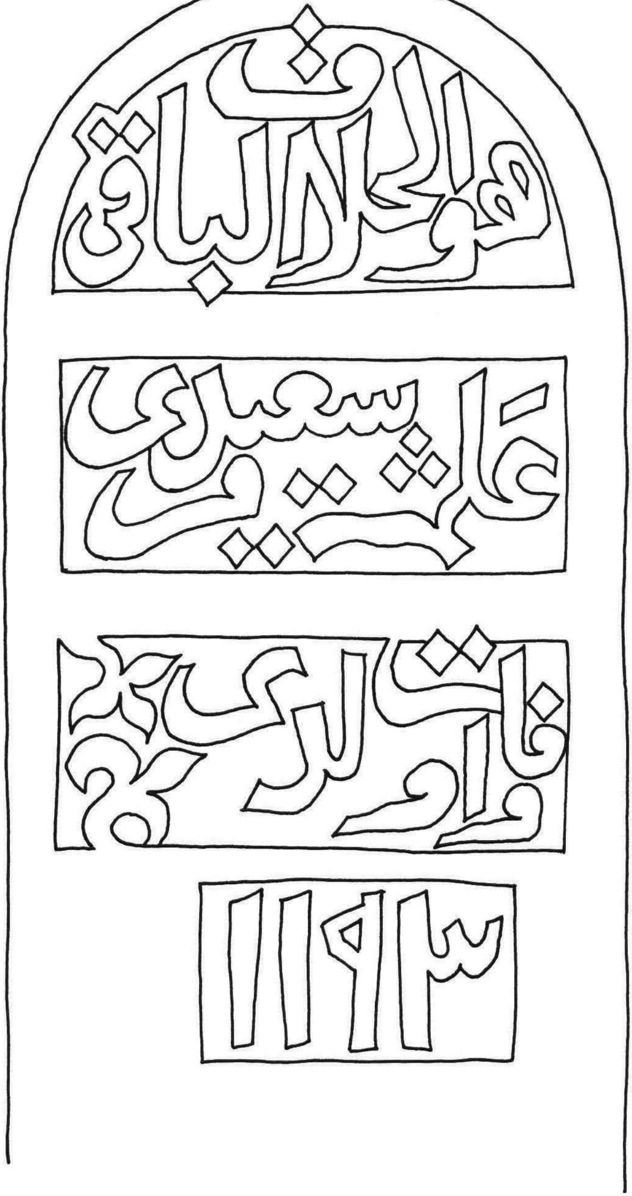

31=A

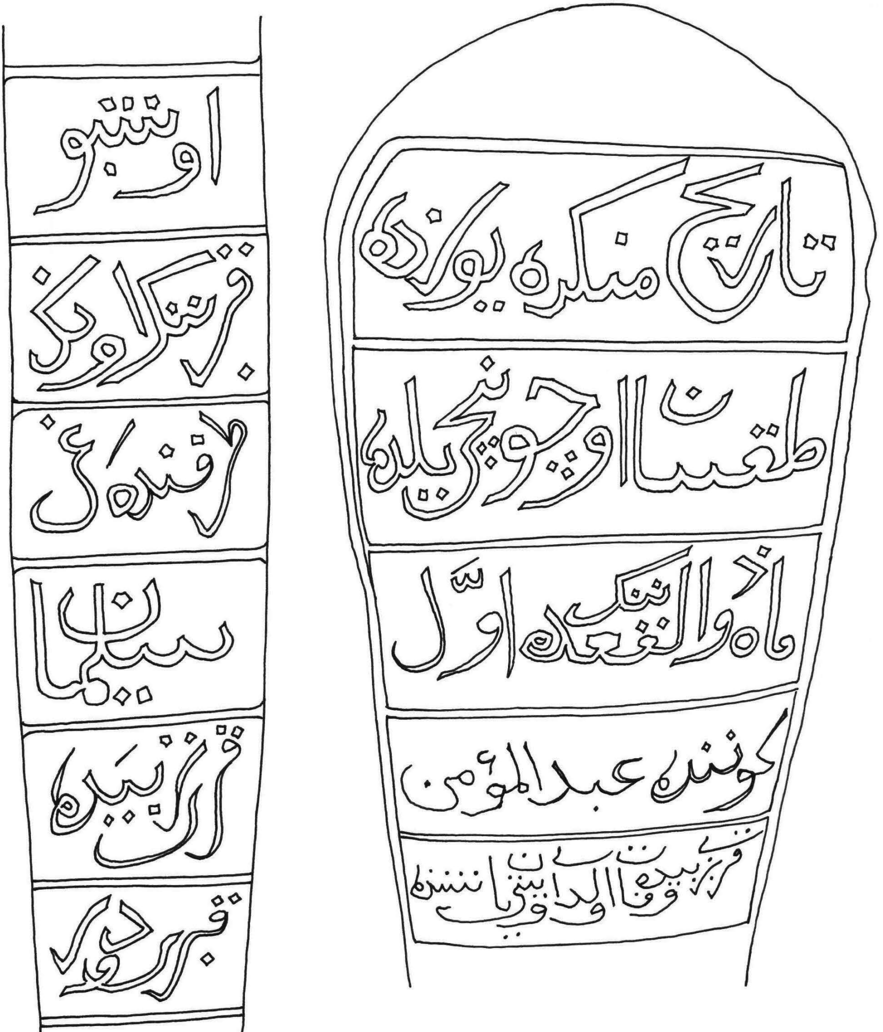

33=A

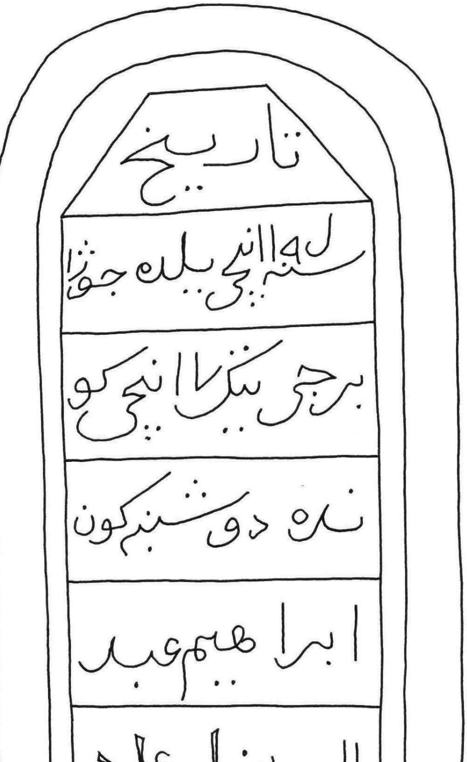
تاریخ
ننده دوشنبه کون
ابراهیم عبد
العزیز اوغلی
دنیادن آخرته
رحلت قیلدی

35=A

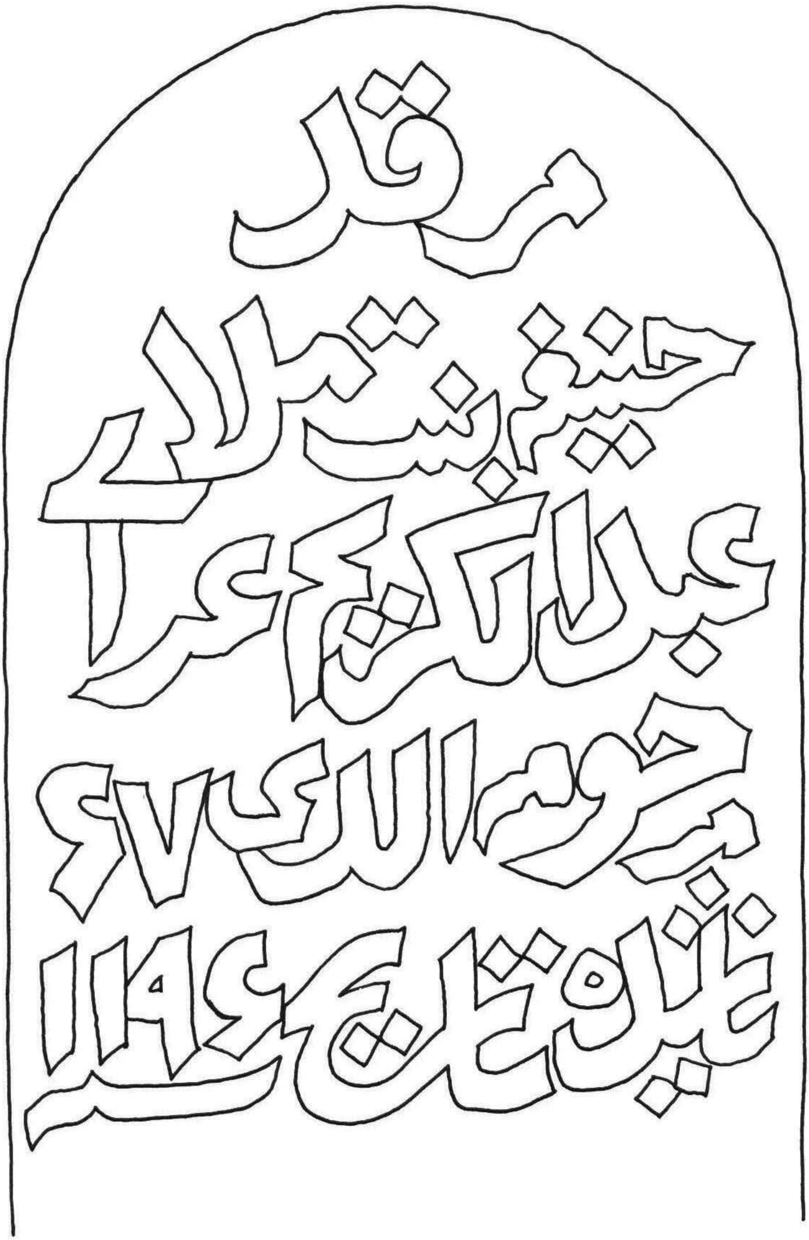

36=A

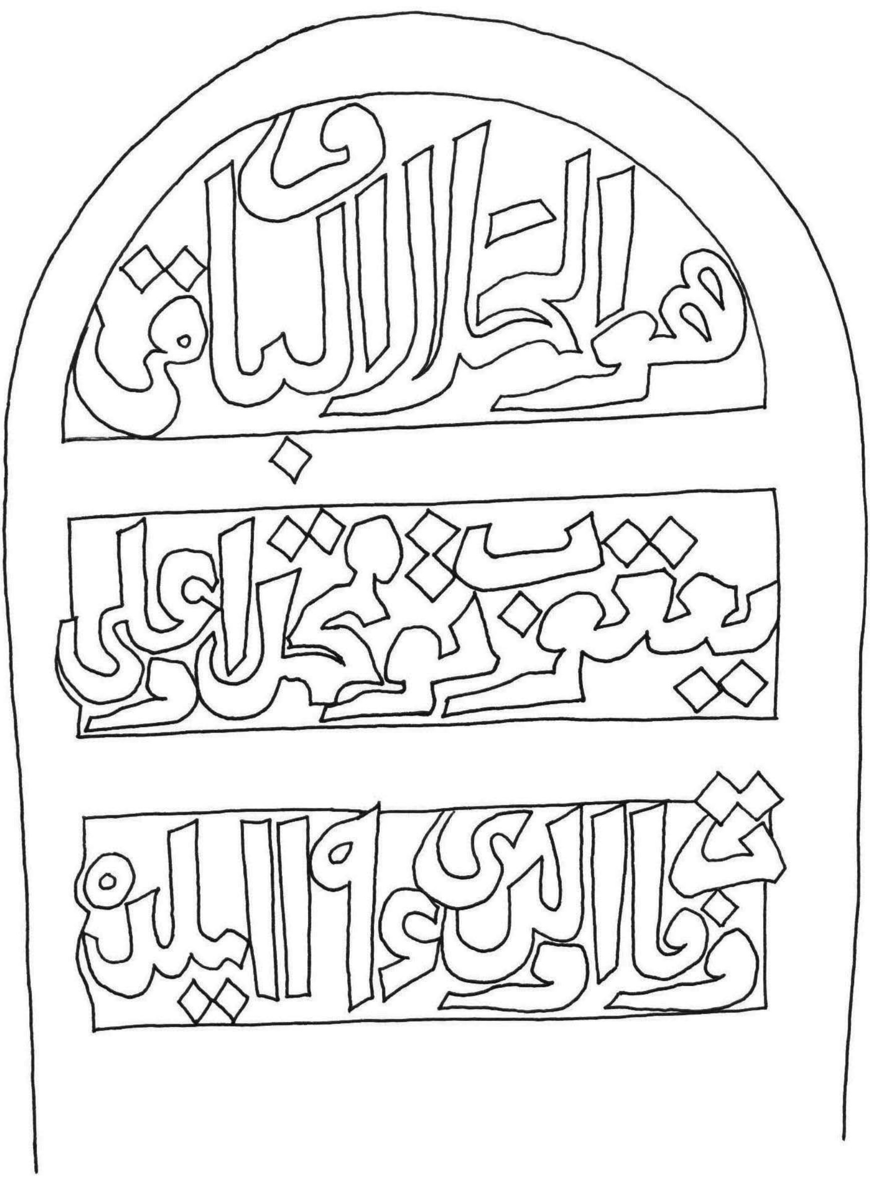

37=A

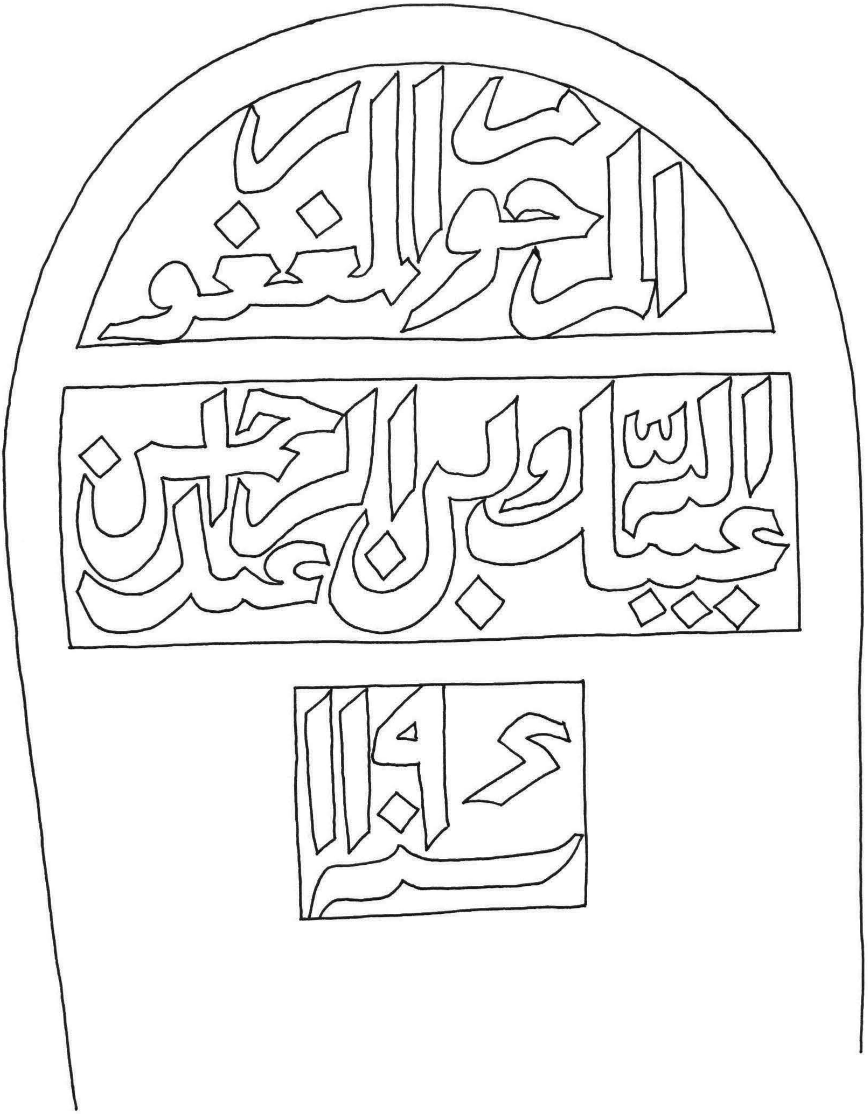

38=A

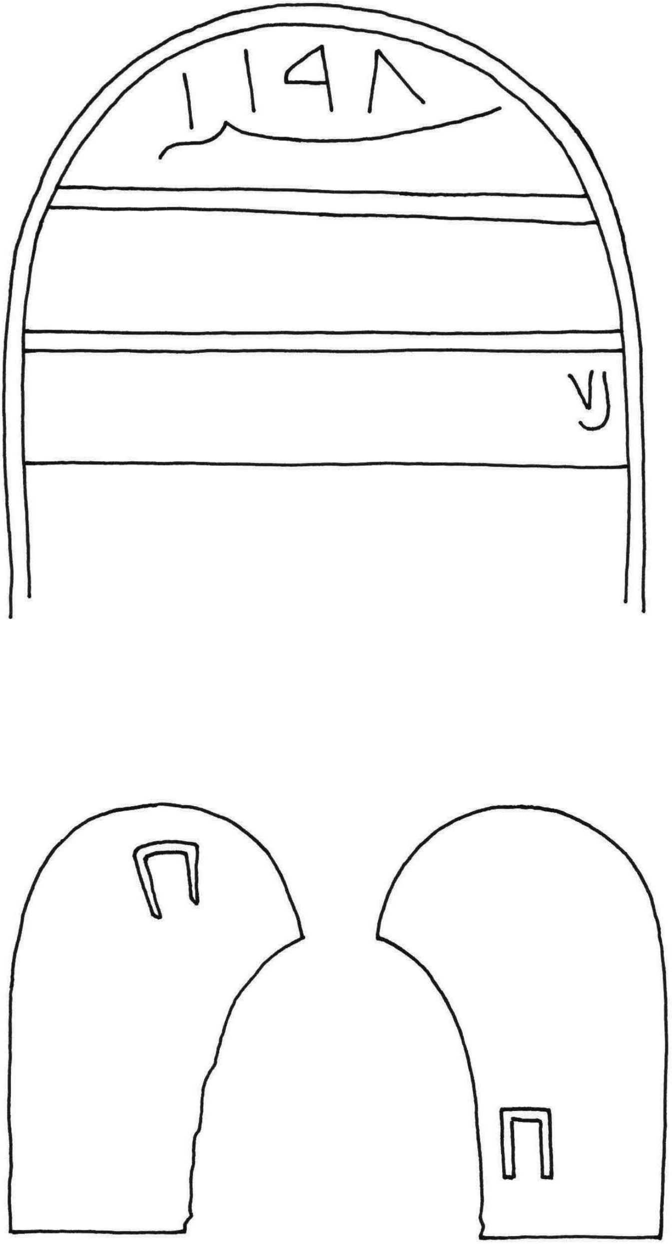

40=A, 41=A, 41=B

40=A

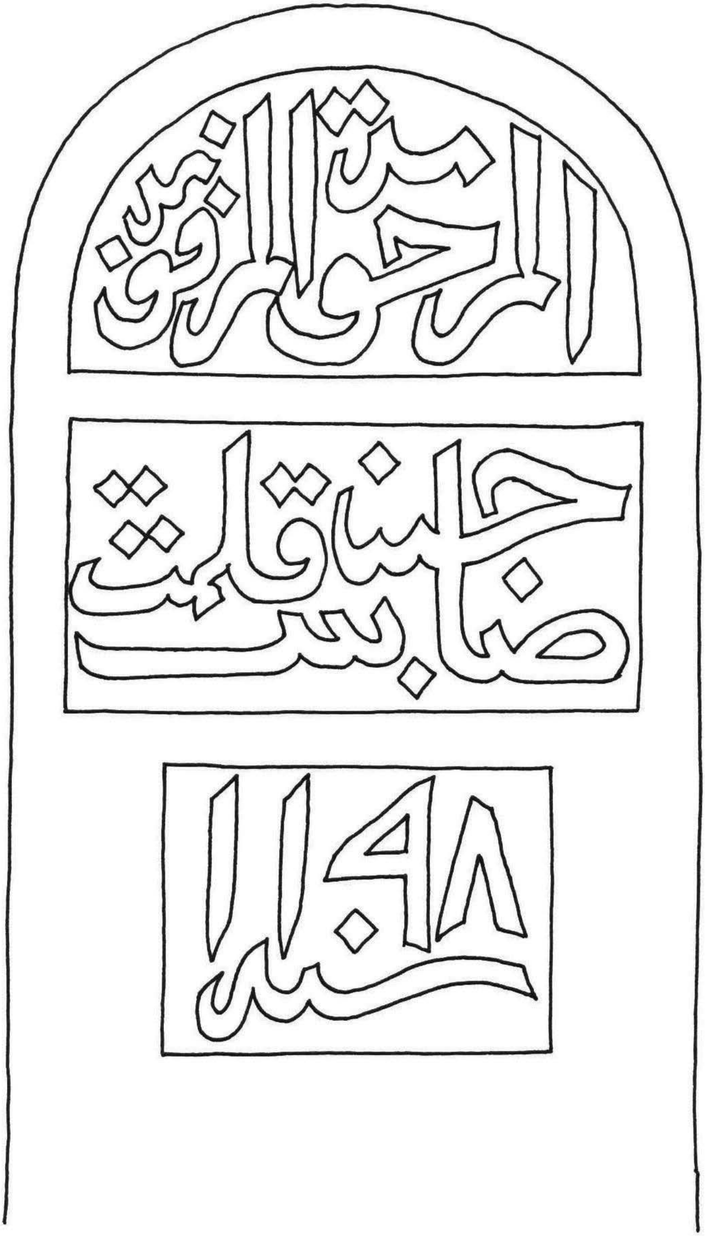

42=A

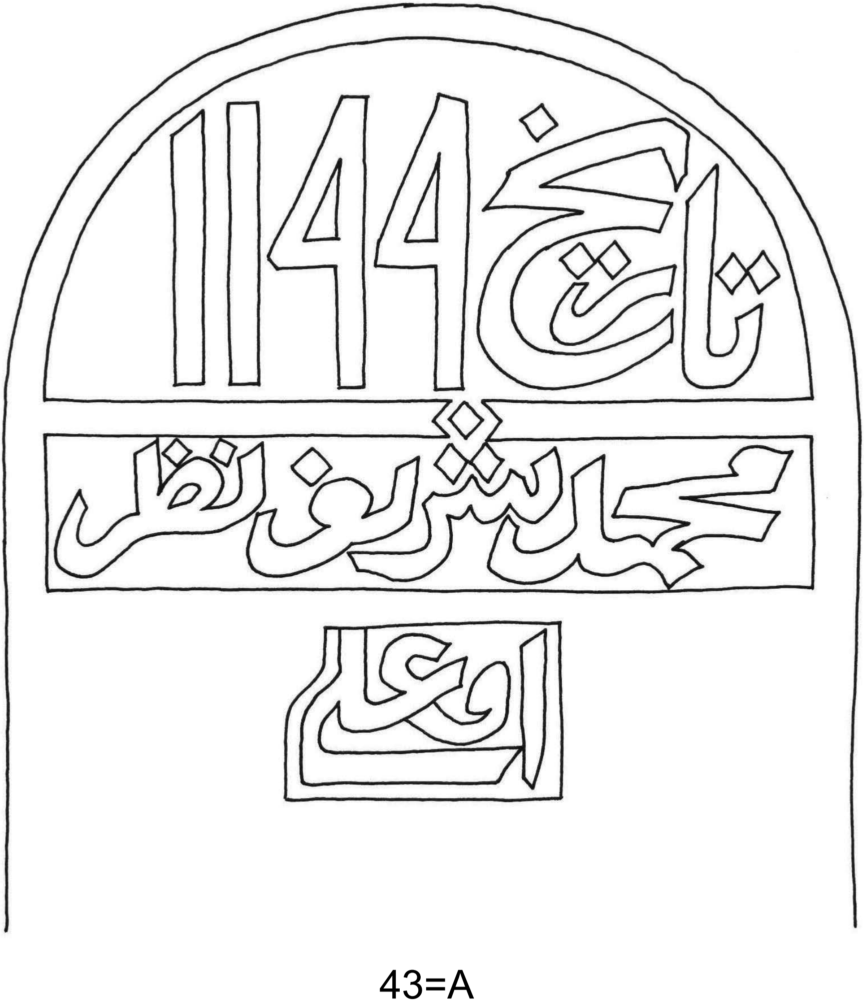

43=A

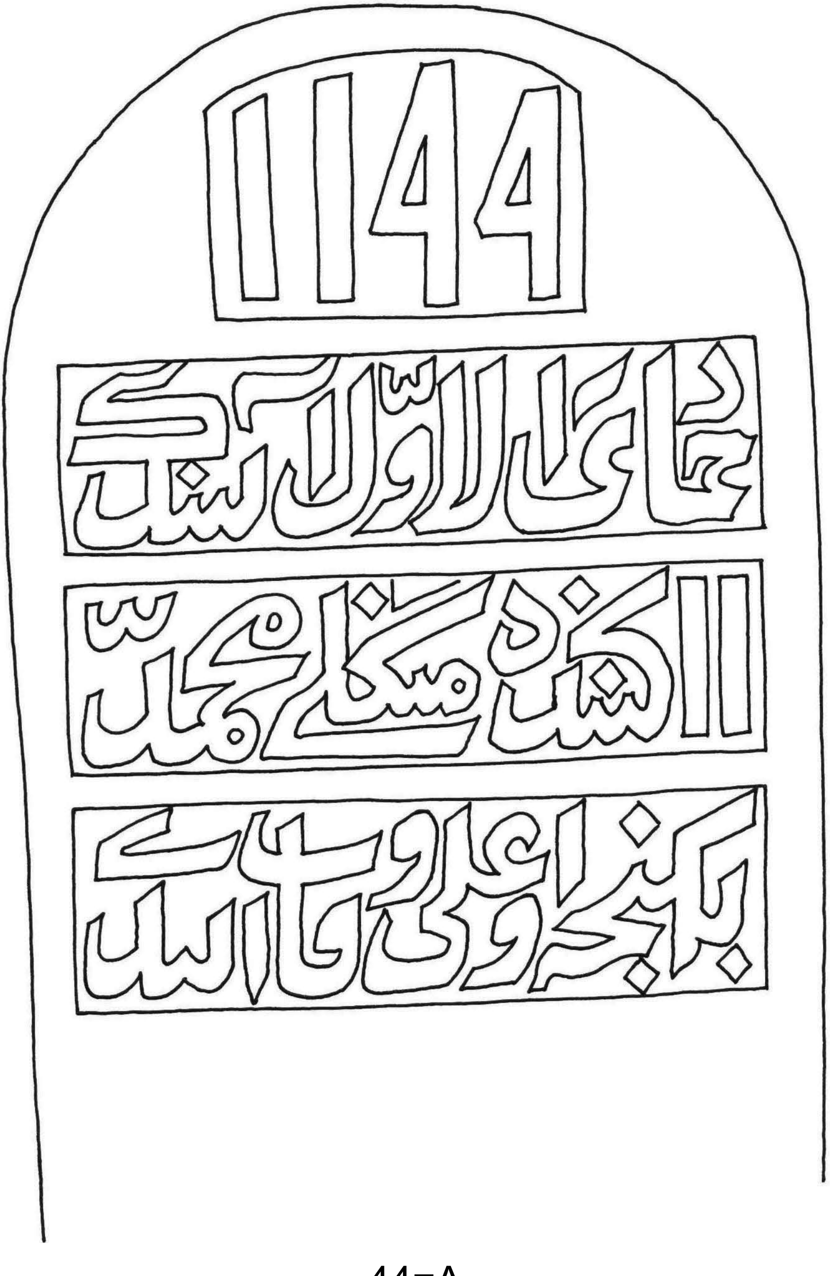

44=A

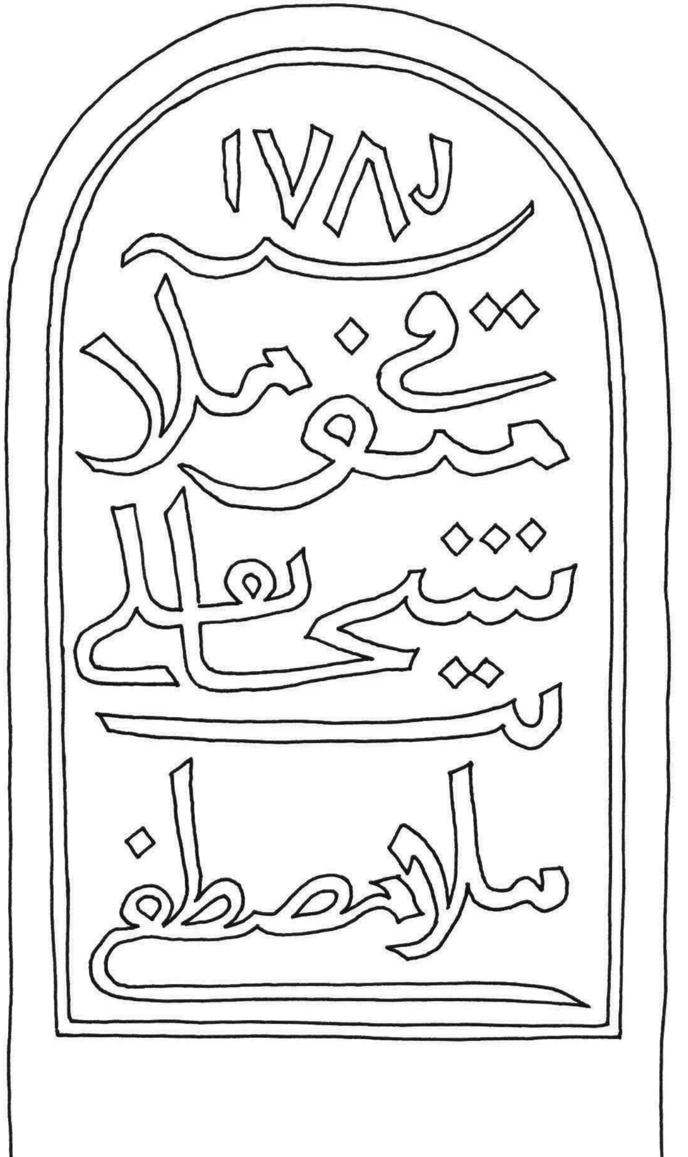

45=A

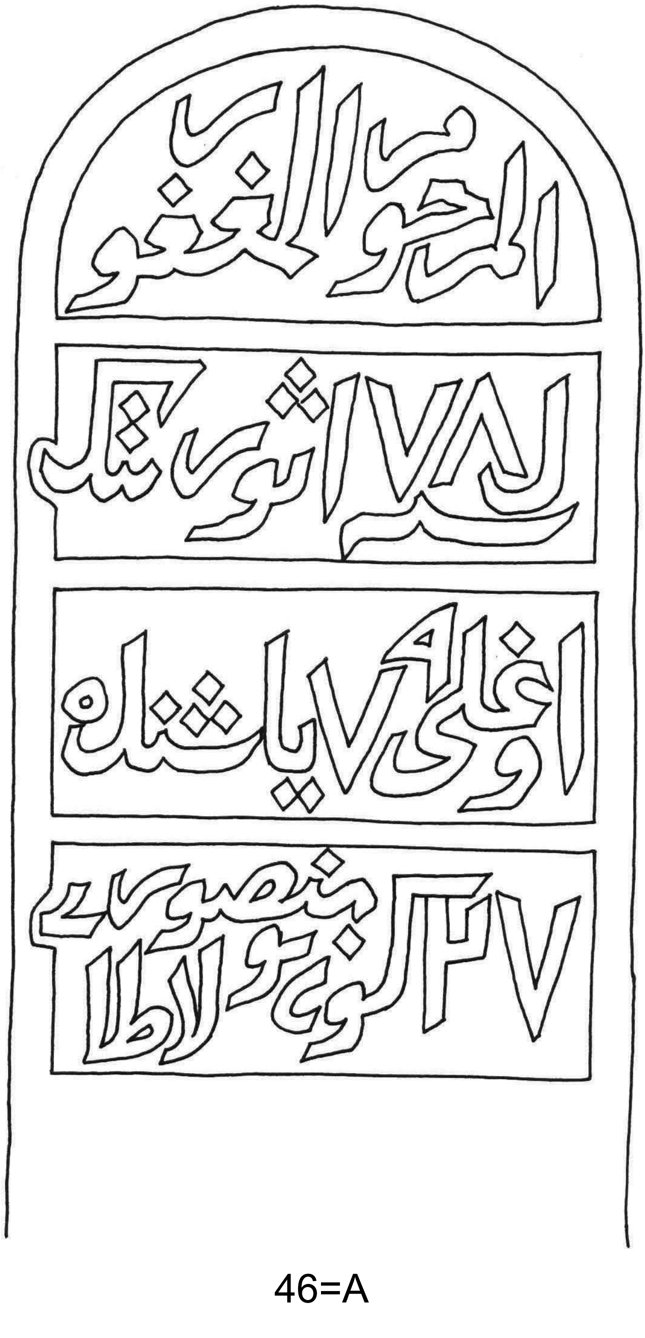

46=A

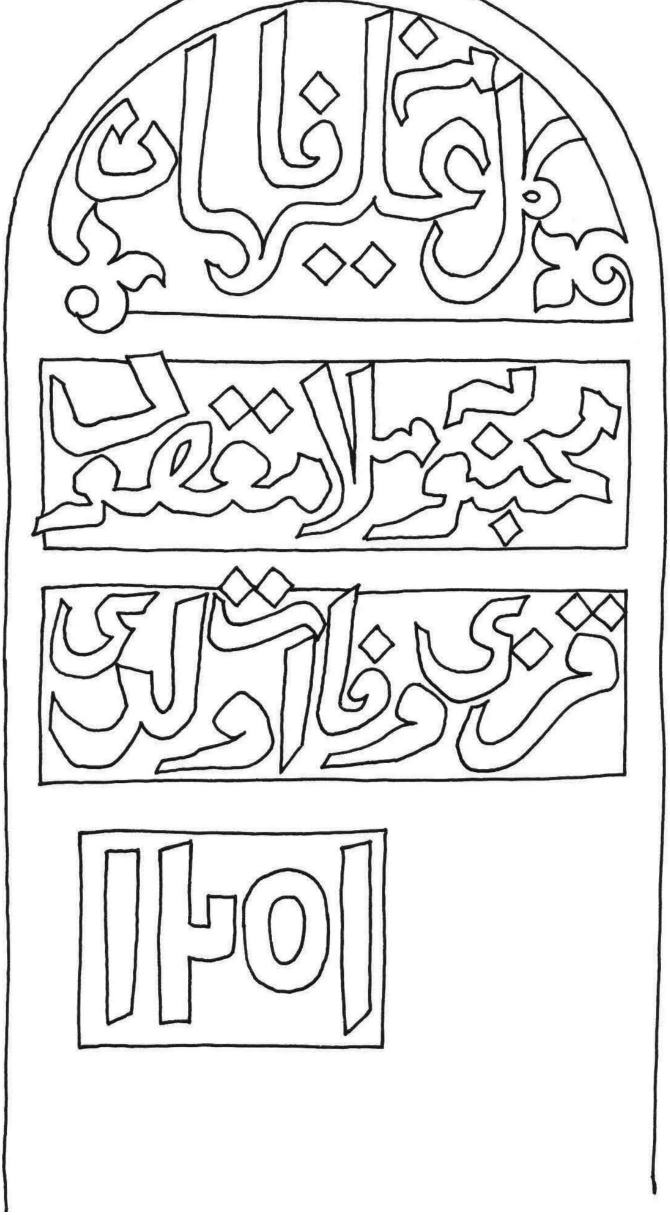

47=A

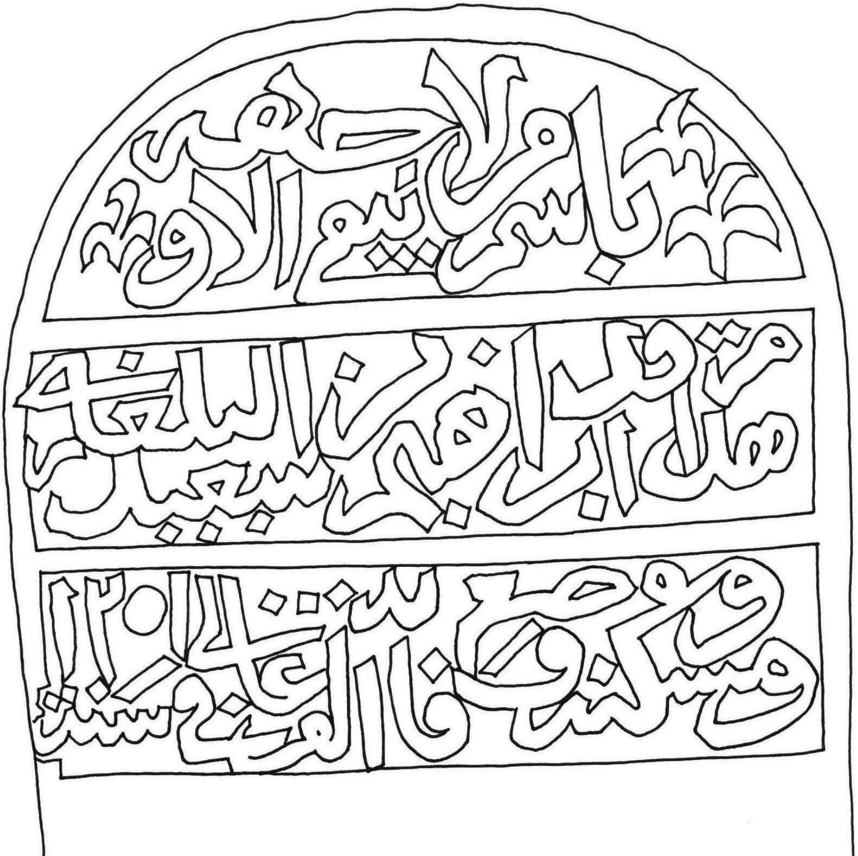

48=A

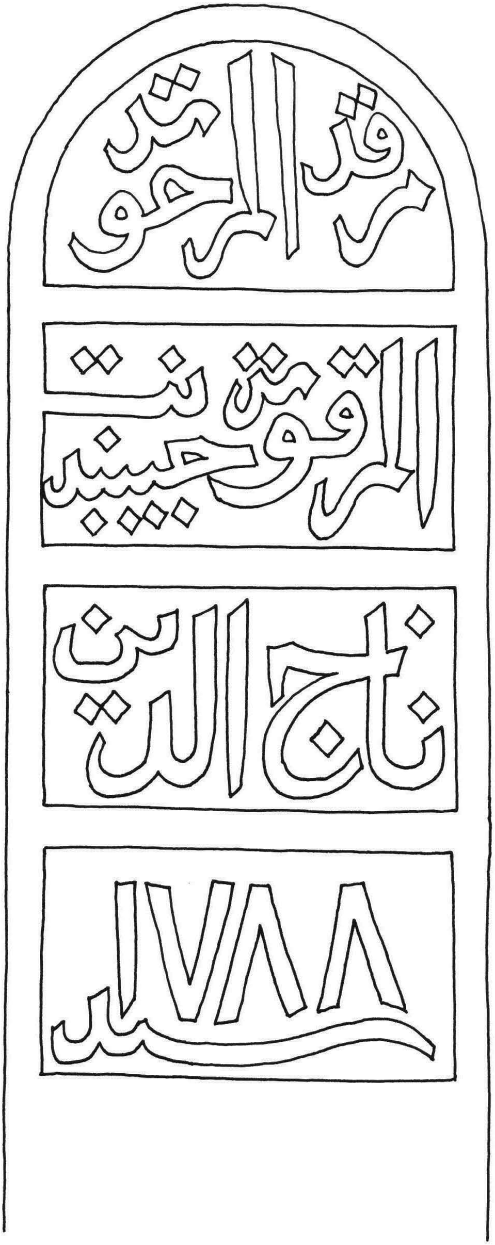

49=A

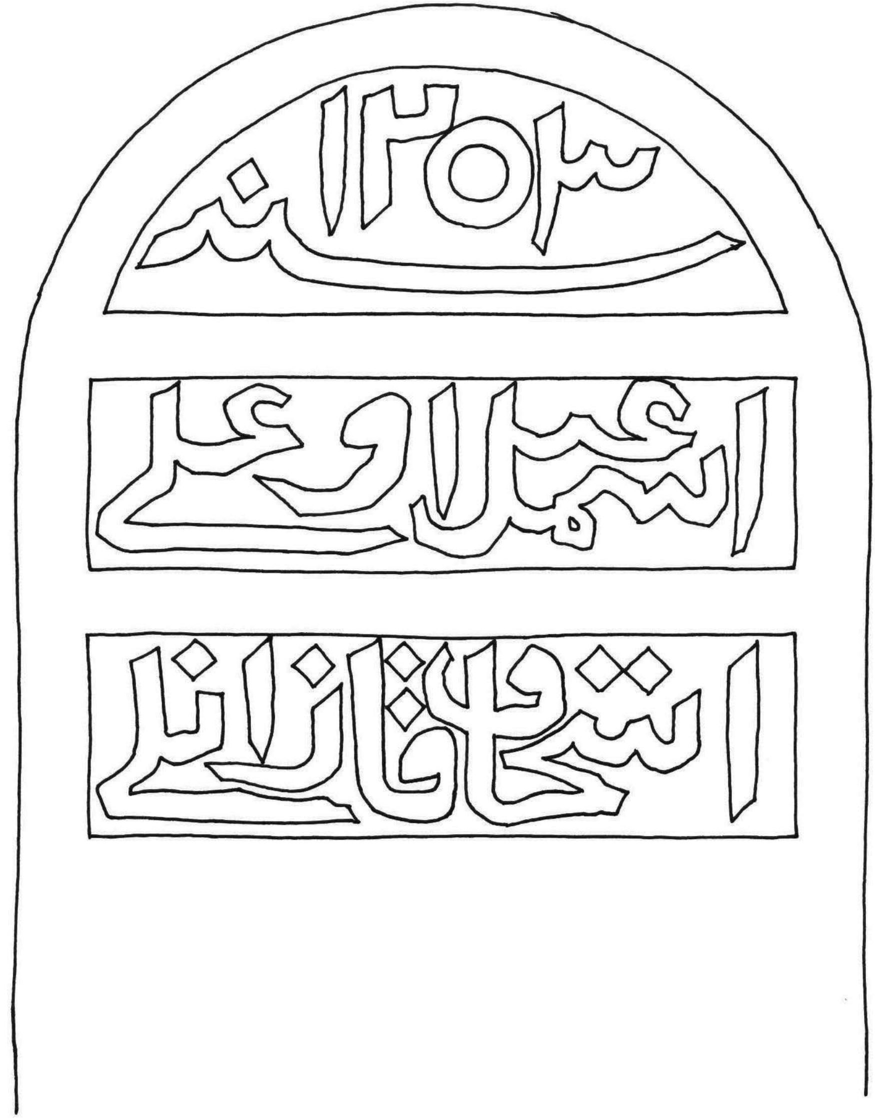

51=A

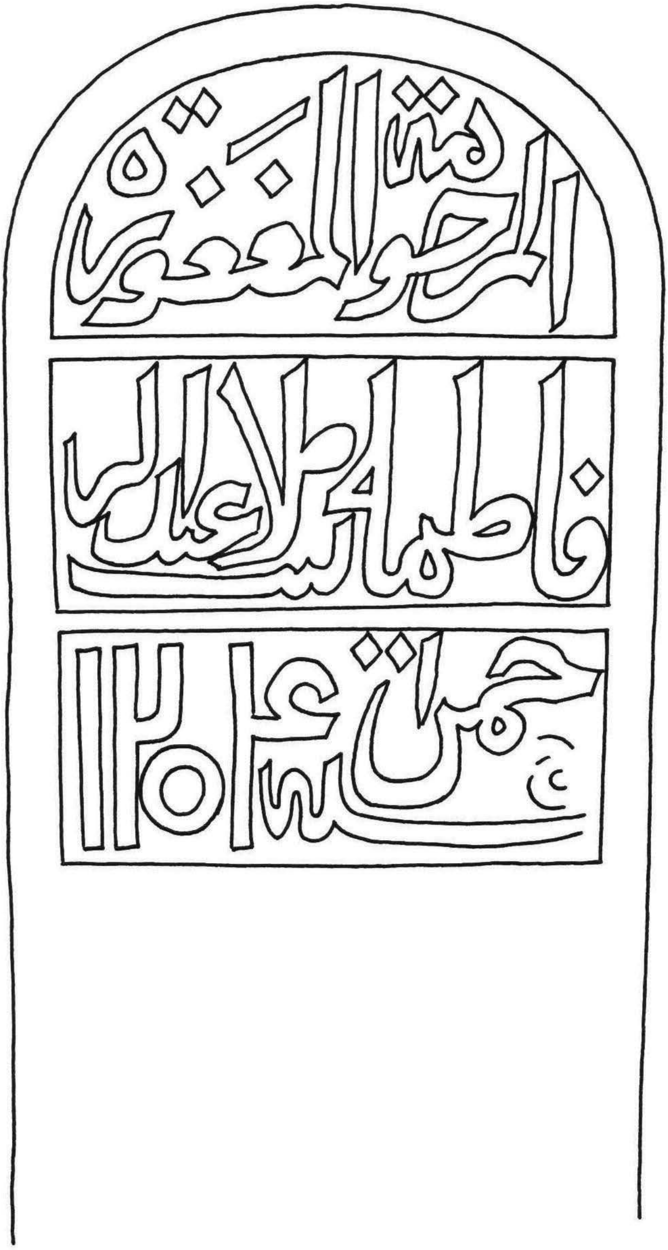

53=A

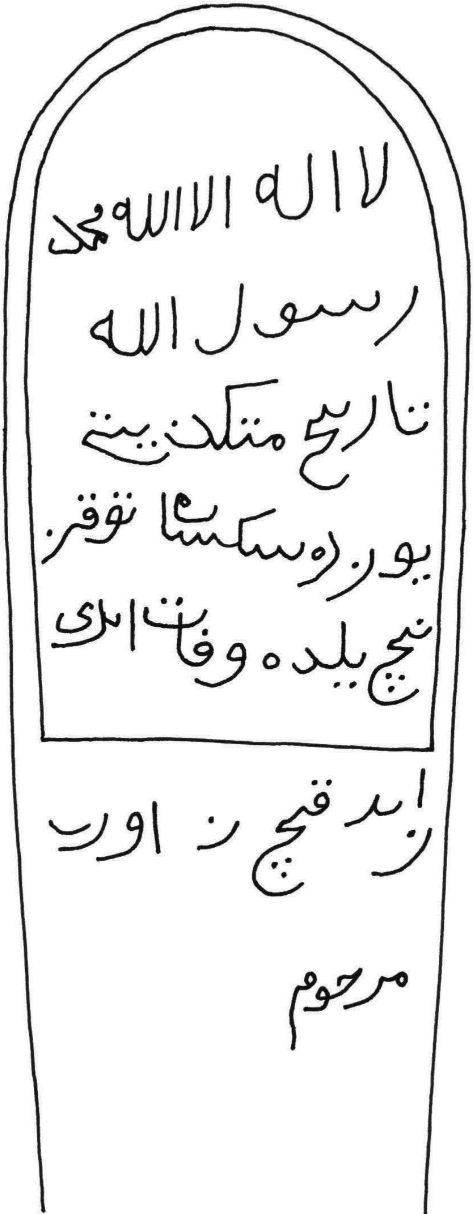

54=A

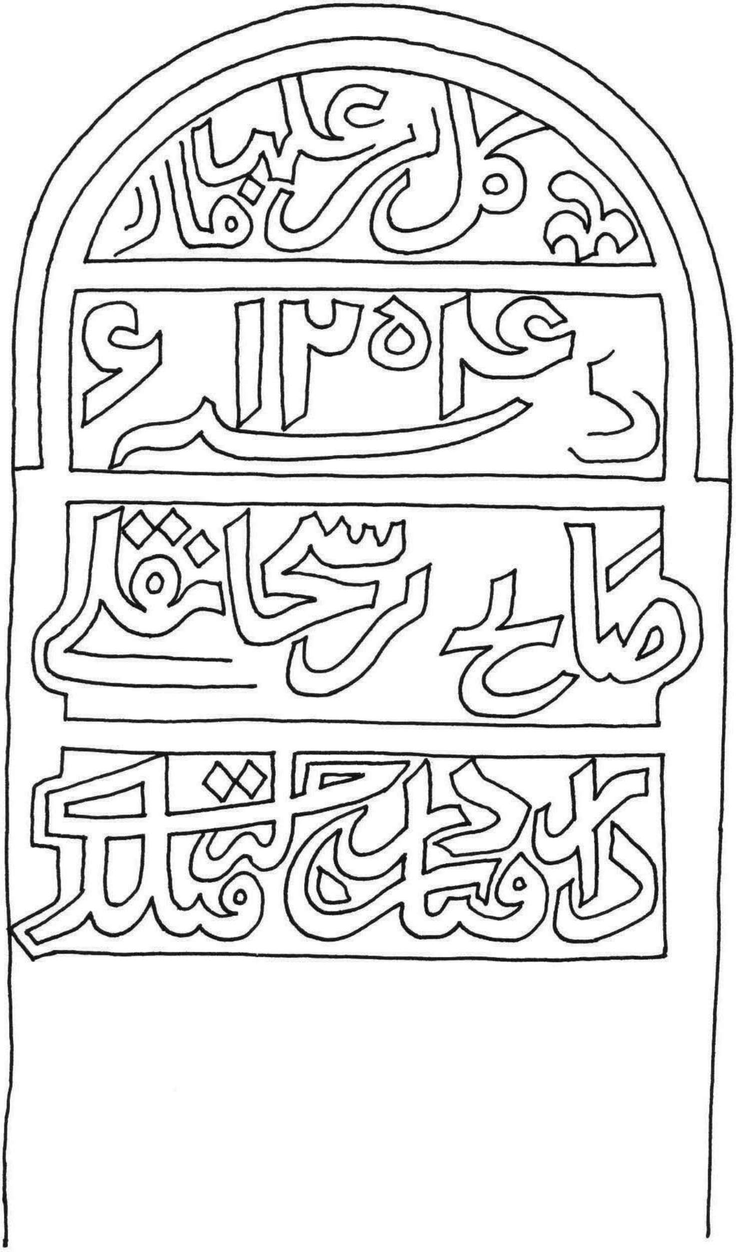

56=A

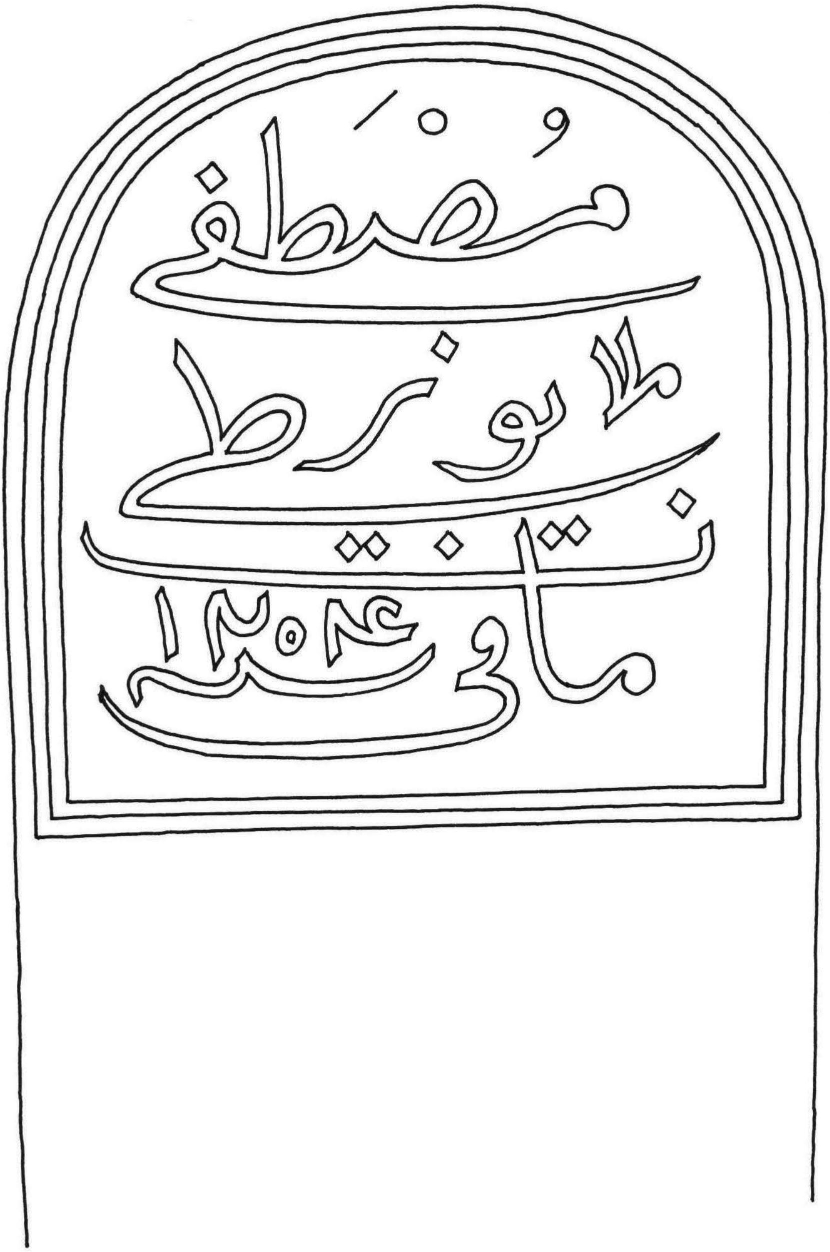

57=A

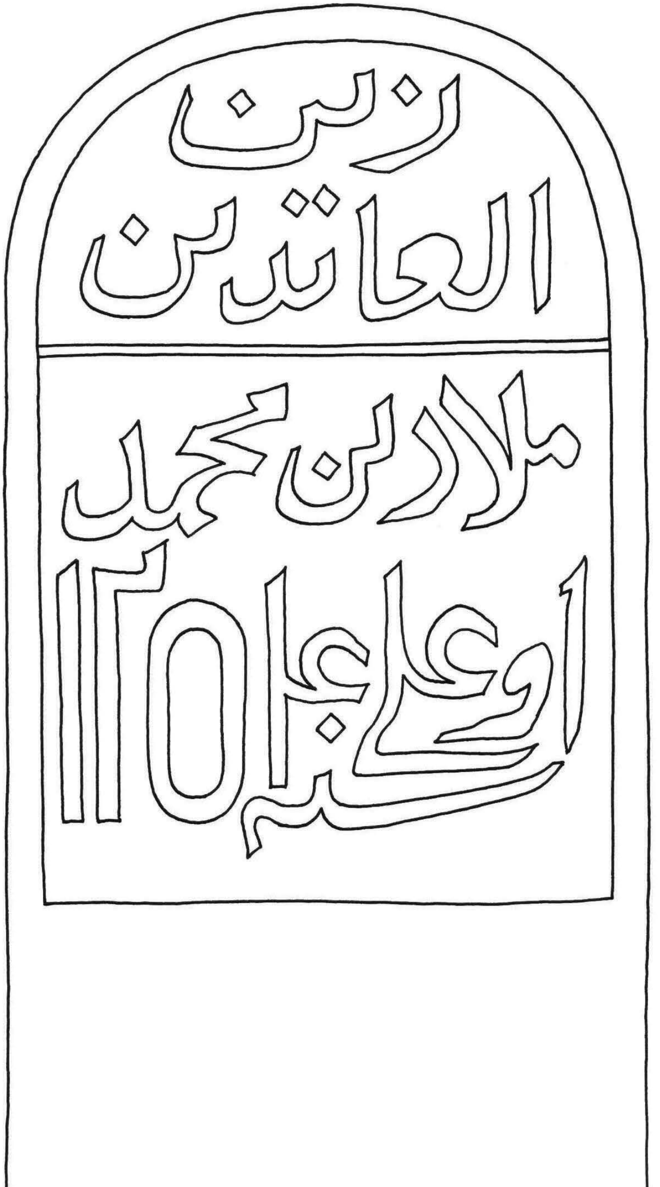

58=A

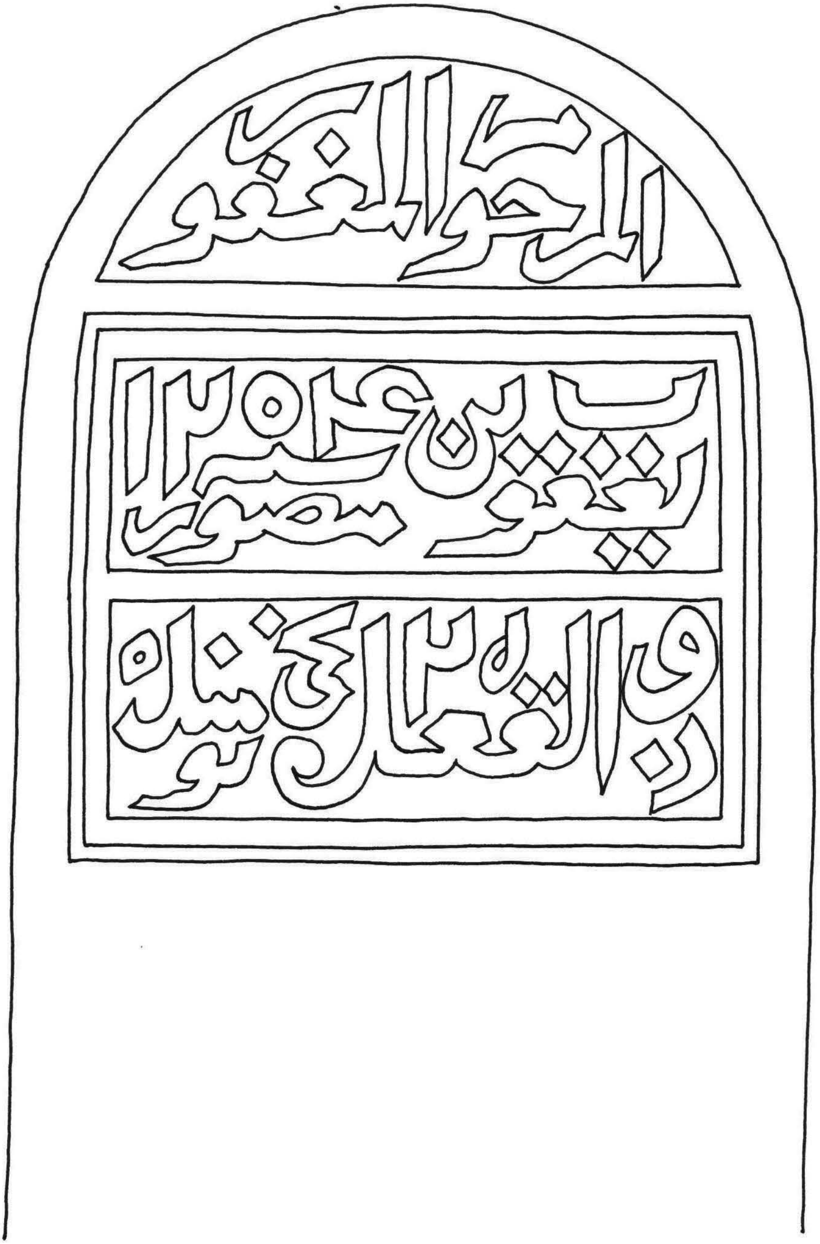

59=A

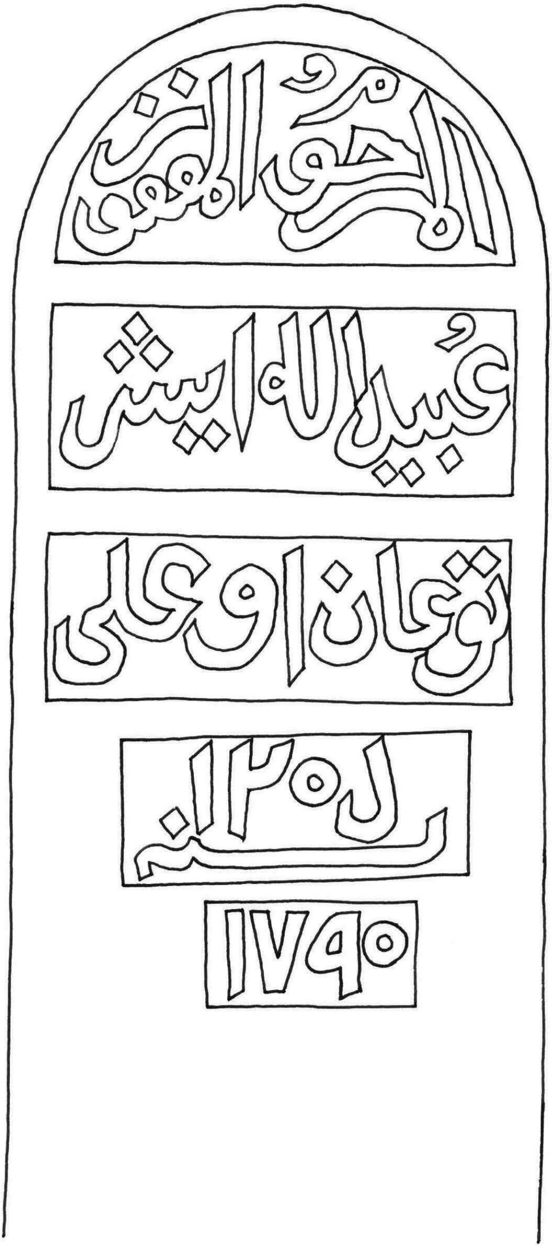

60=A

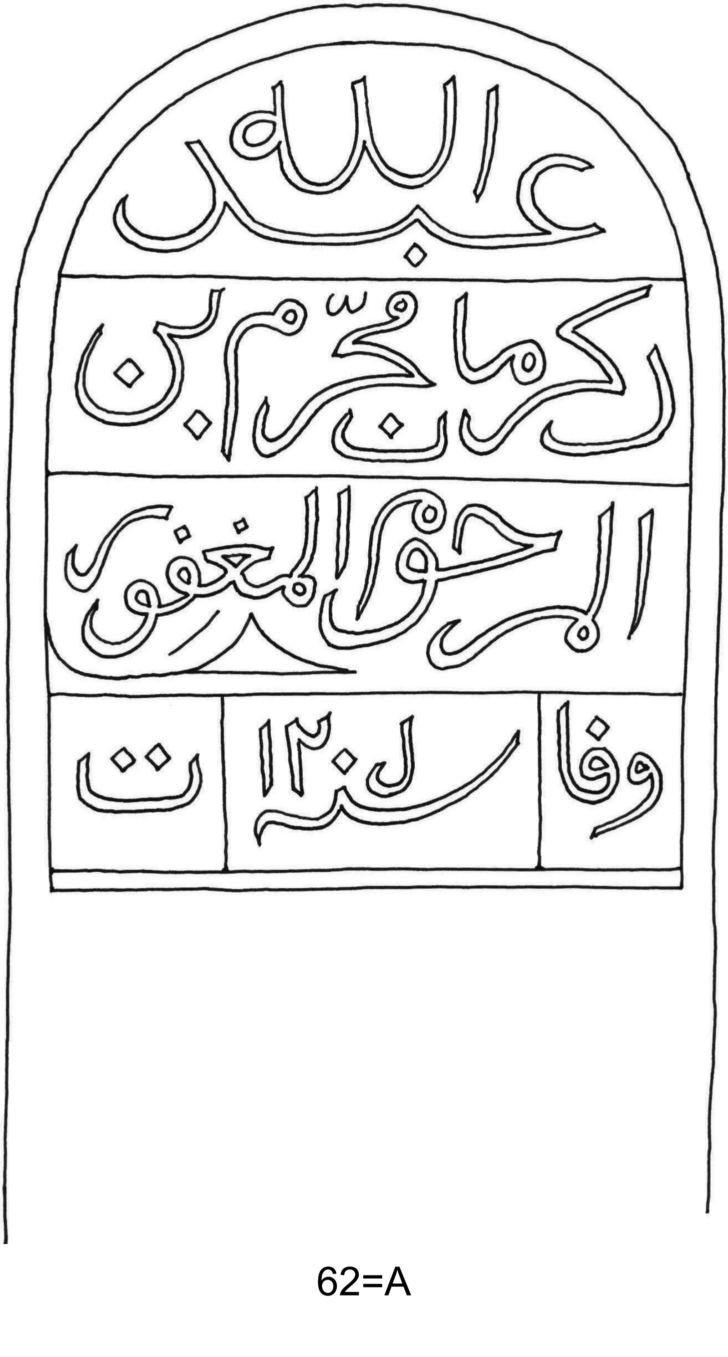

62=A

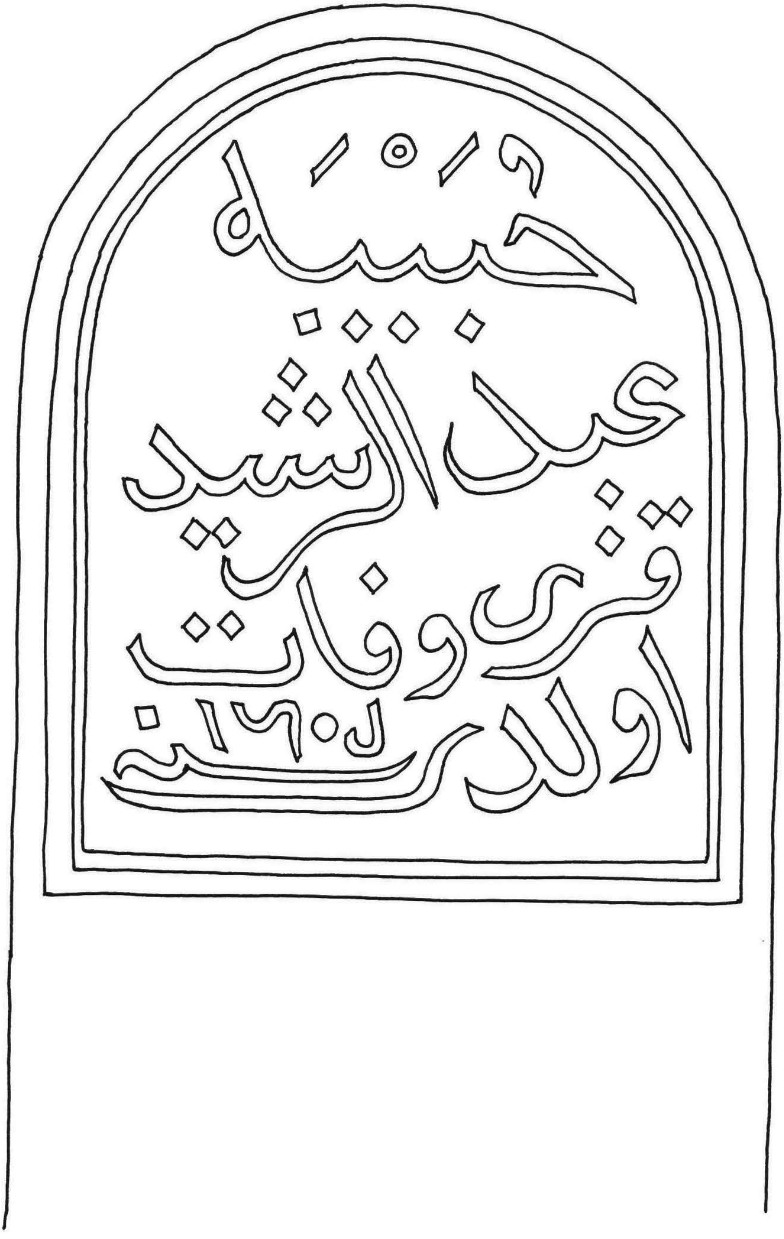

63=A

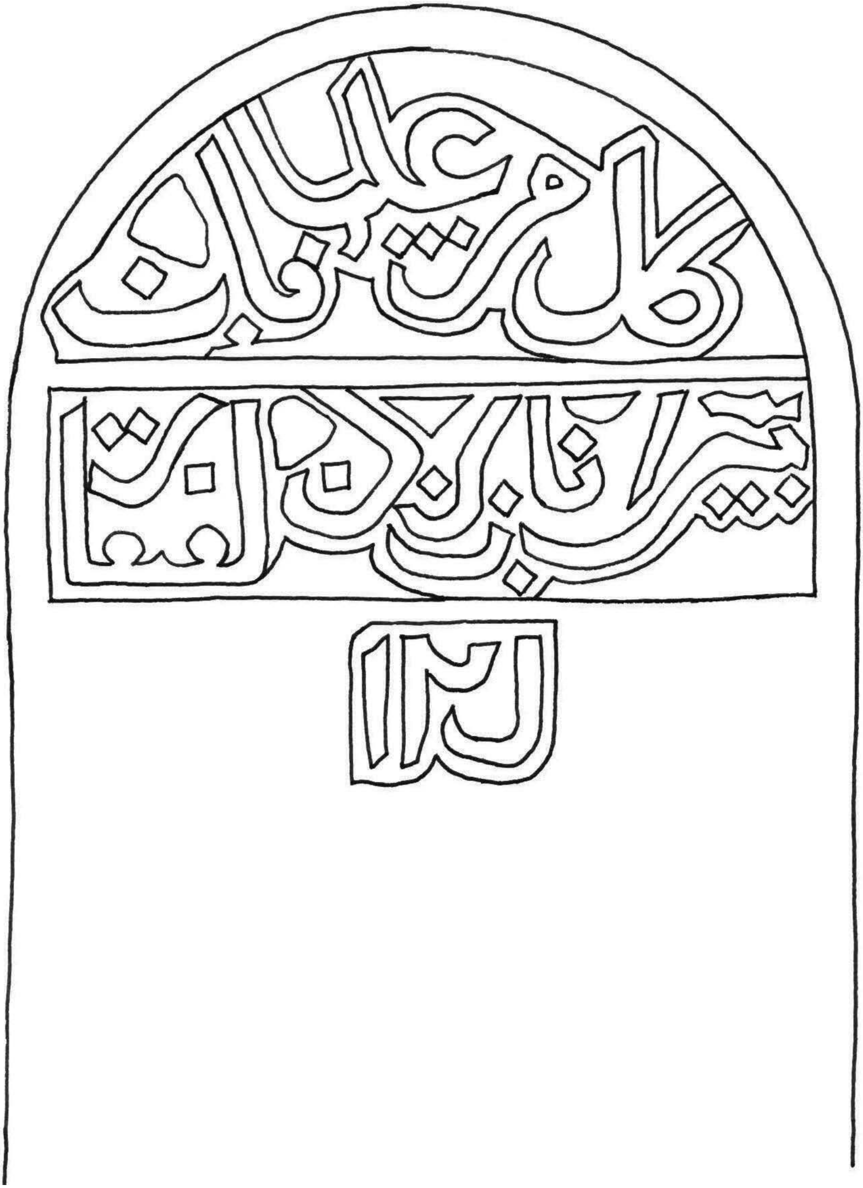

64=A

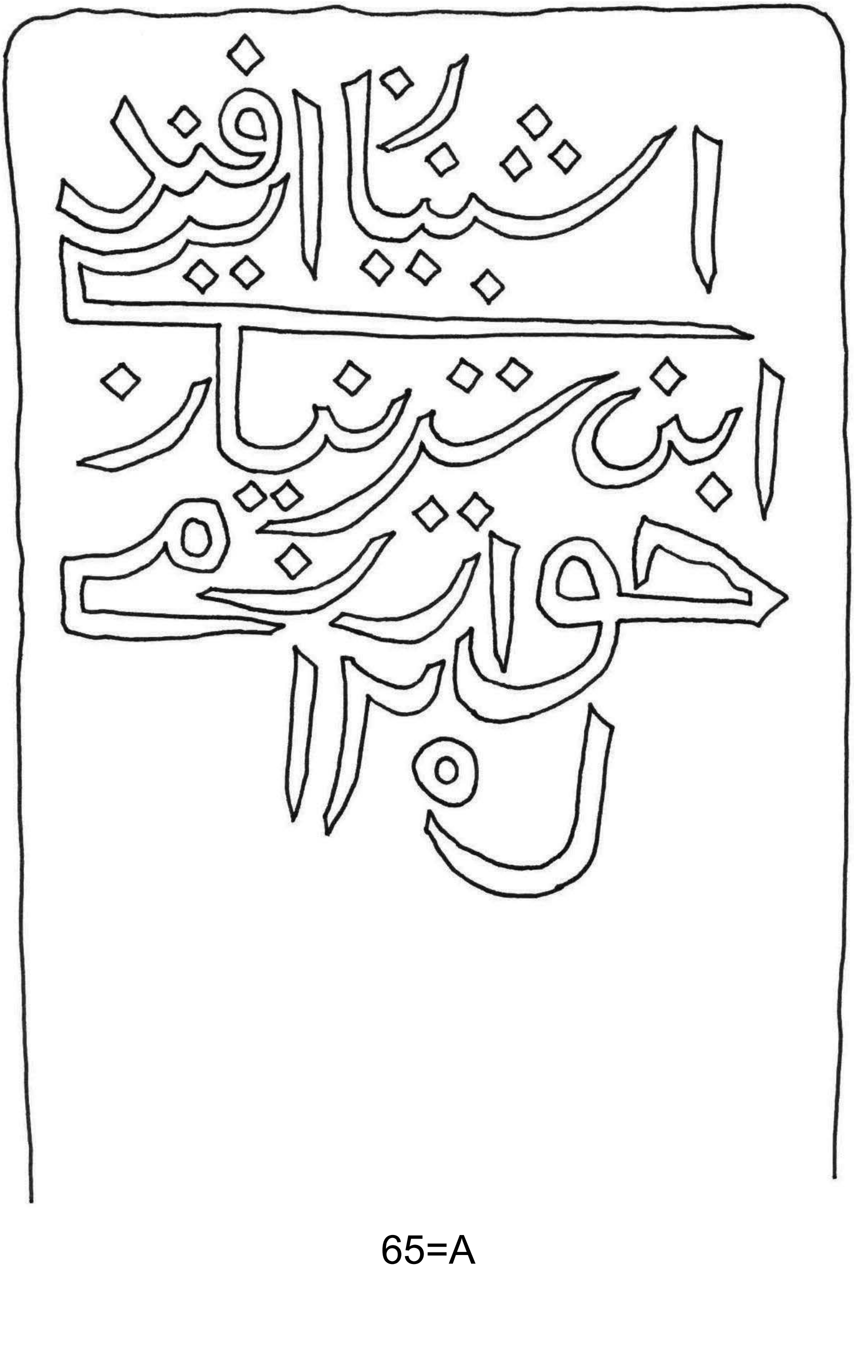

65=A

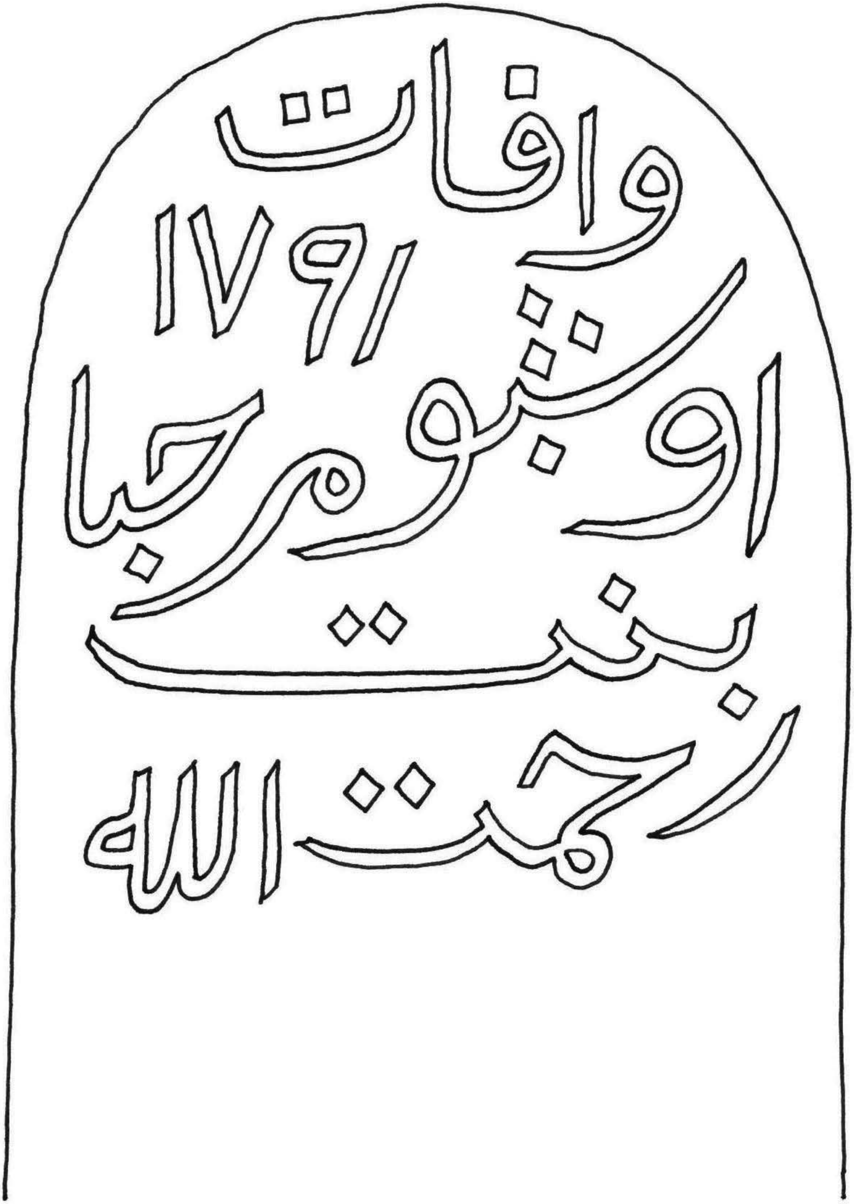

66=A

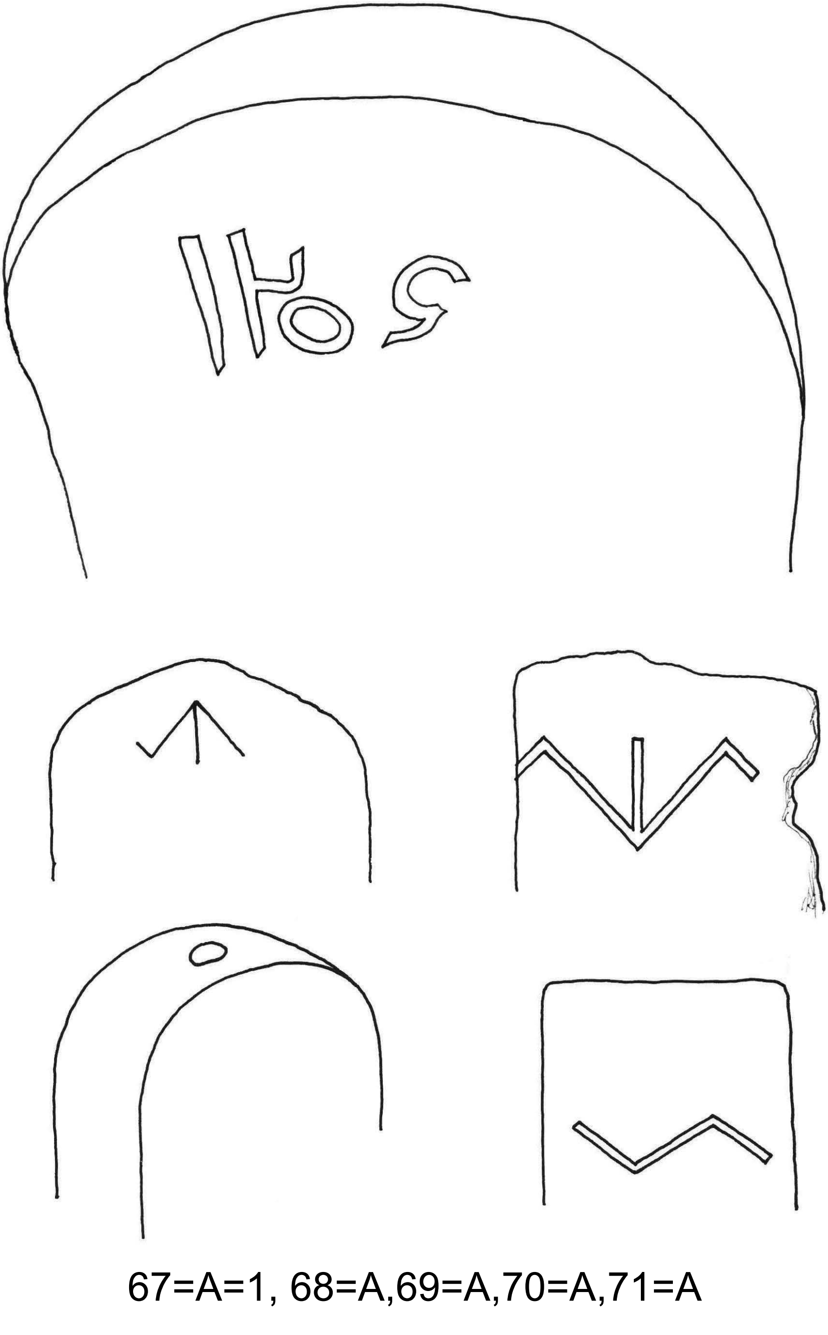

67=A=1, 68=A,69=A,70=A,71=A

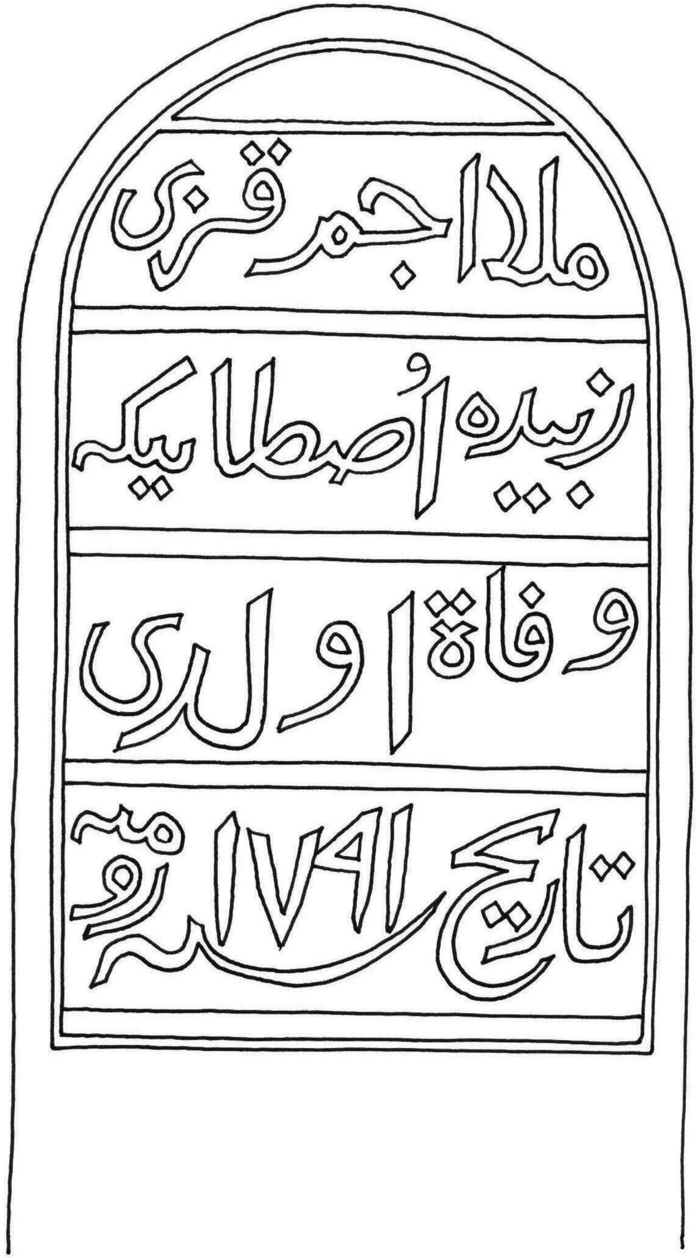

72=A

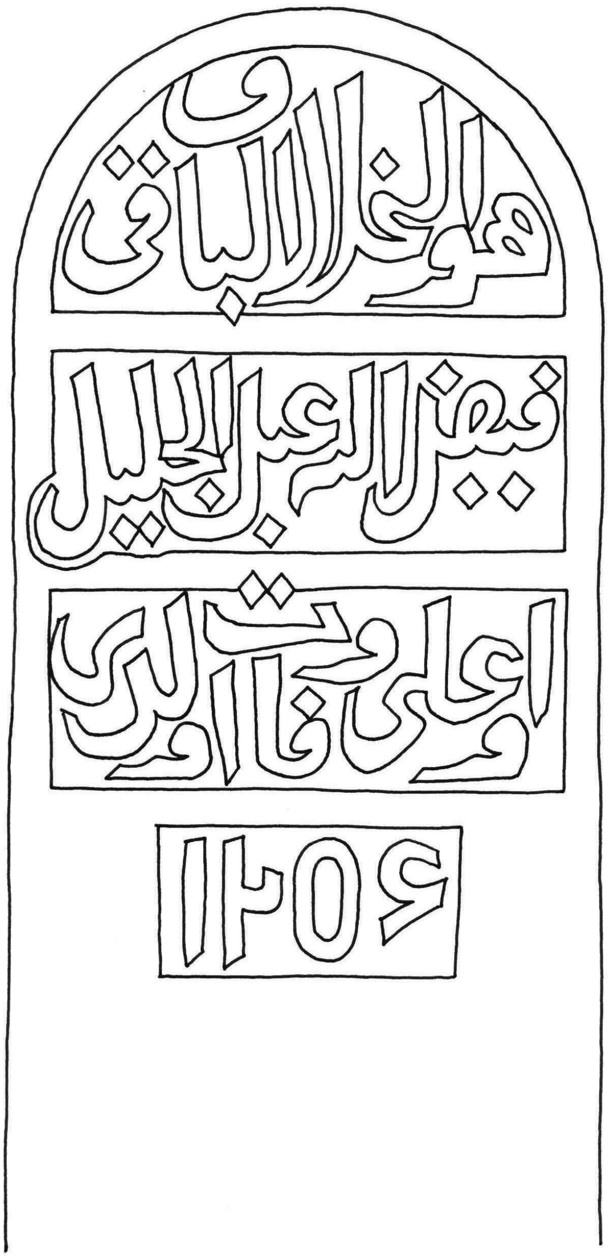

73=A

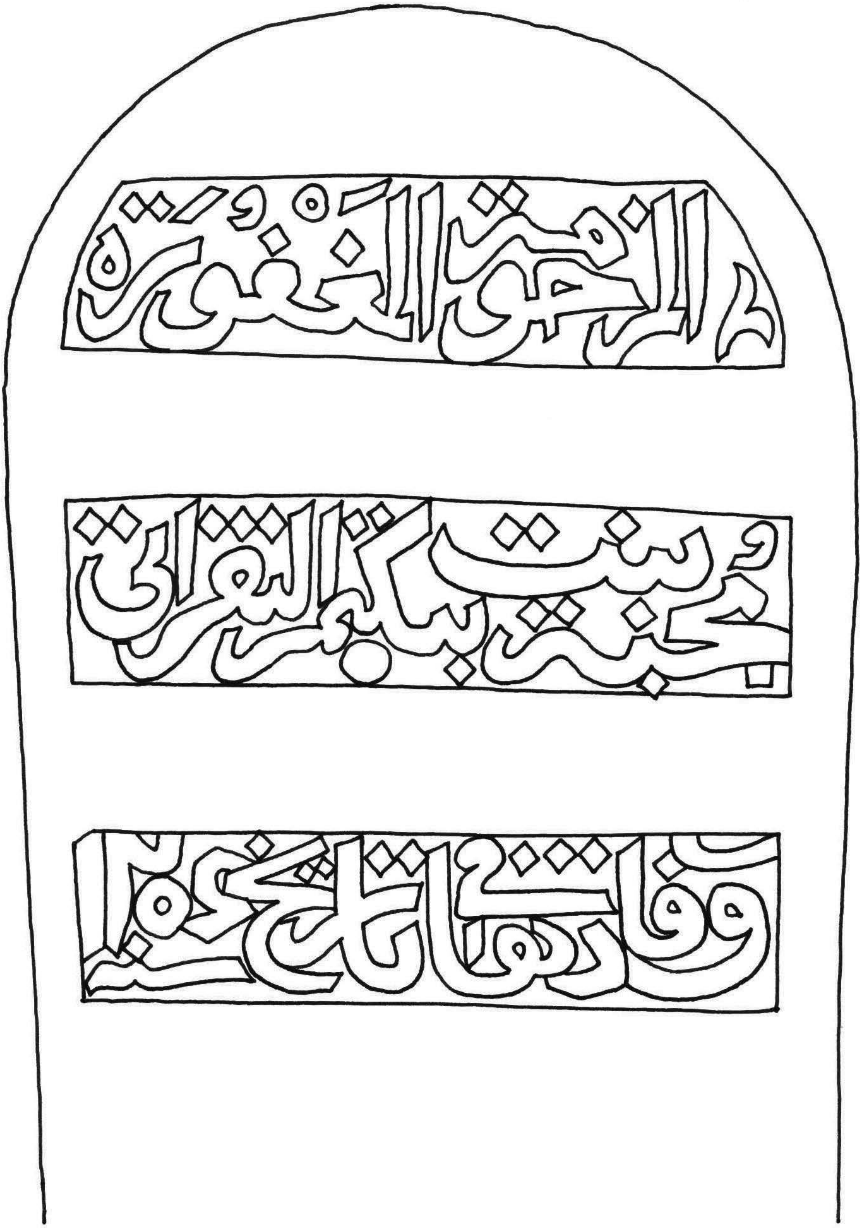

74=A

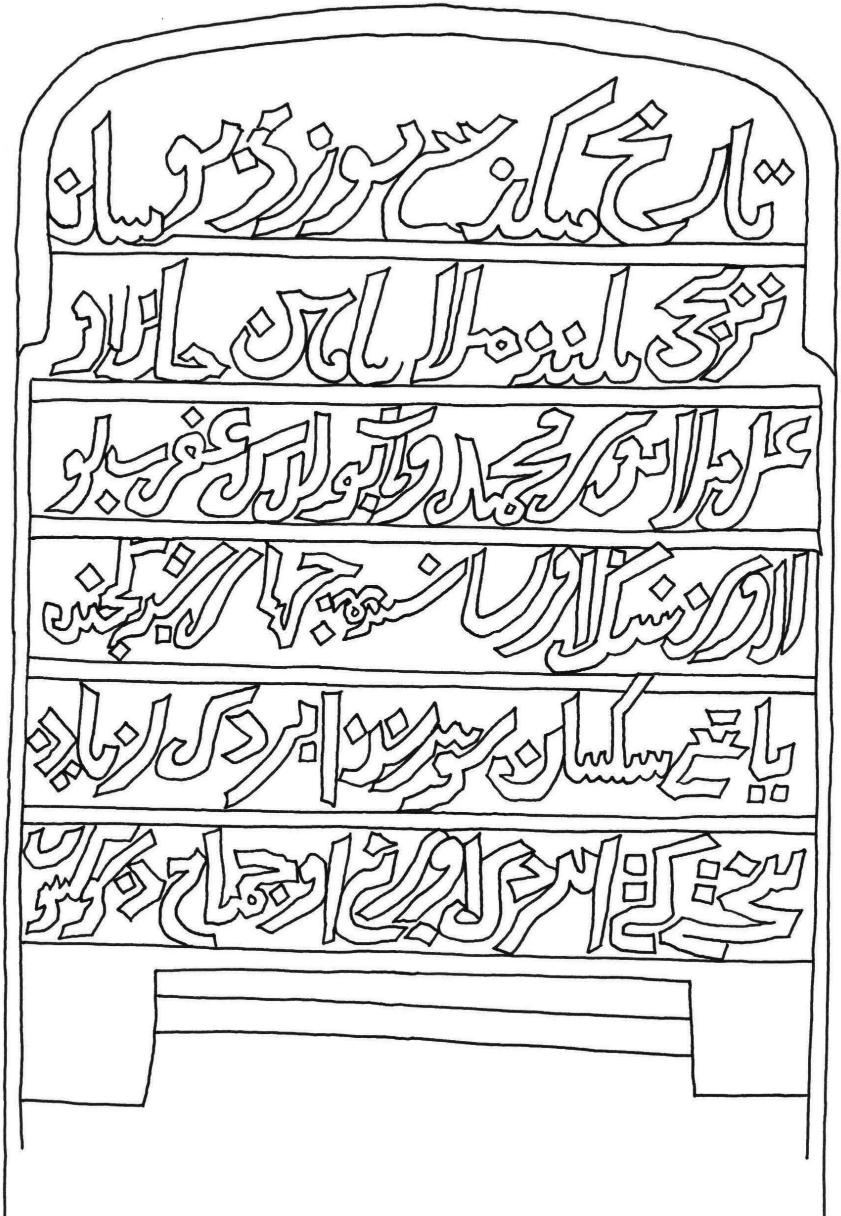

75=A

75-1=A

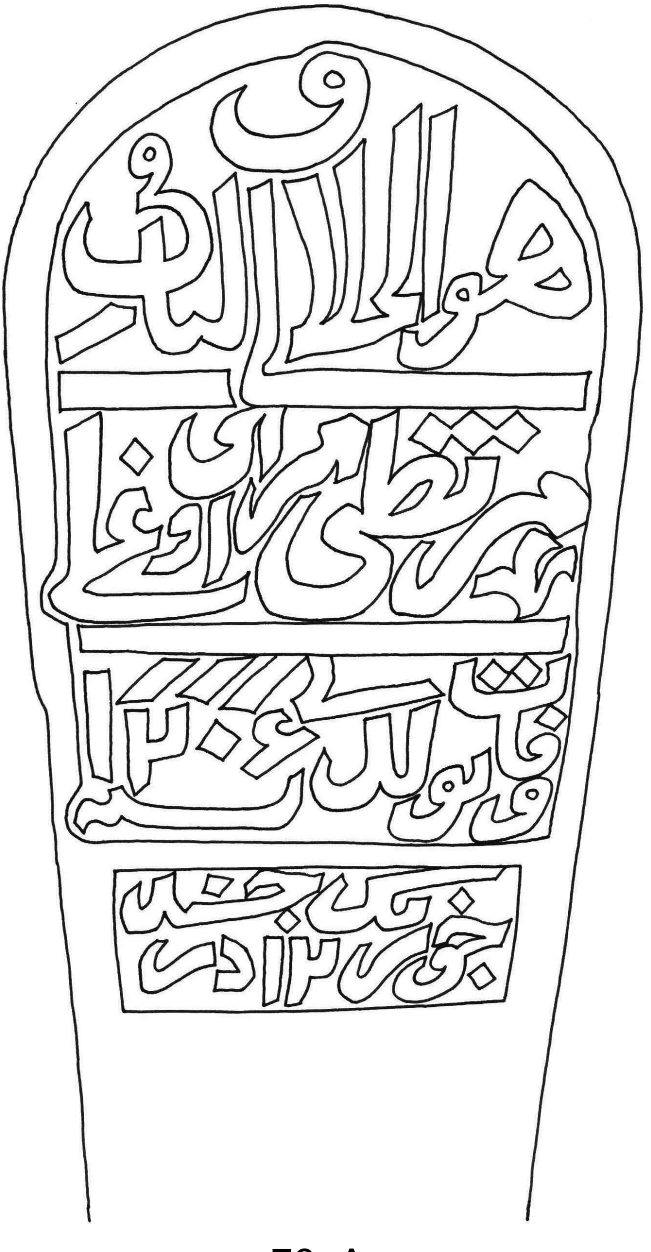

76=A

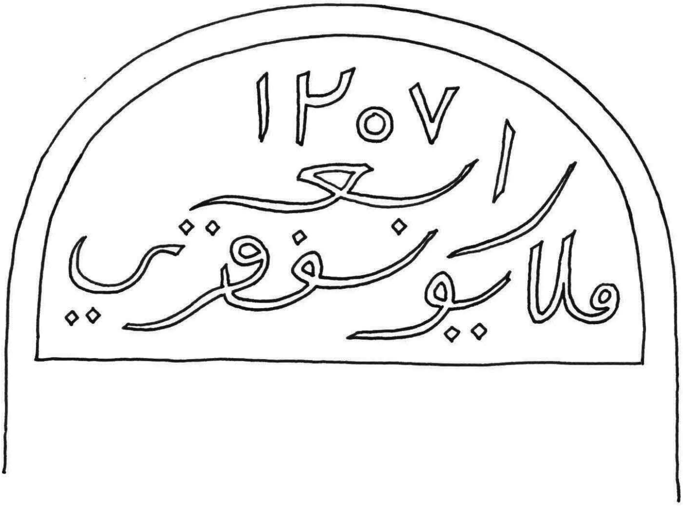

77=A

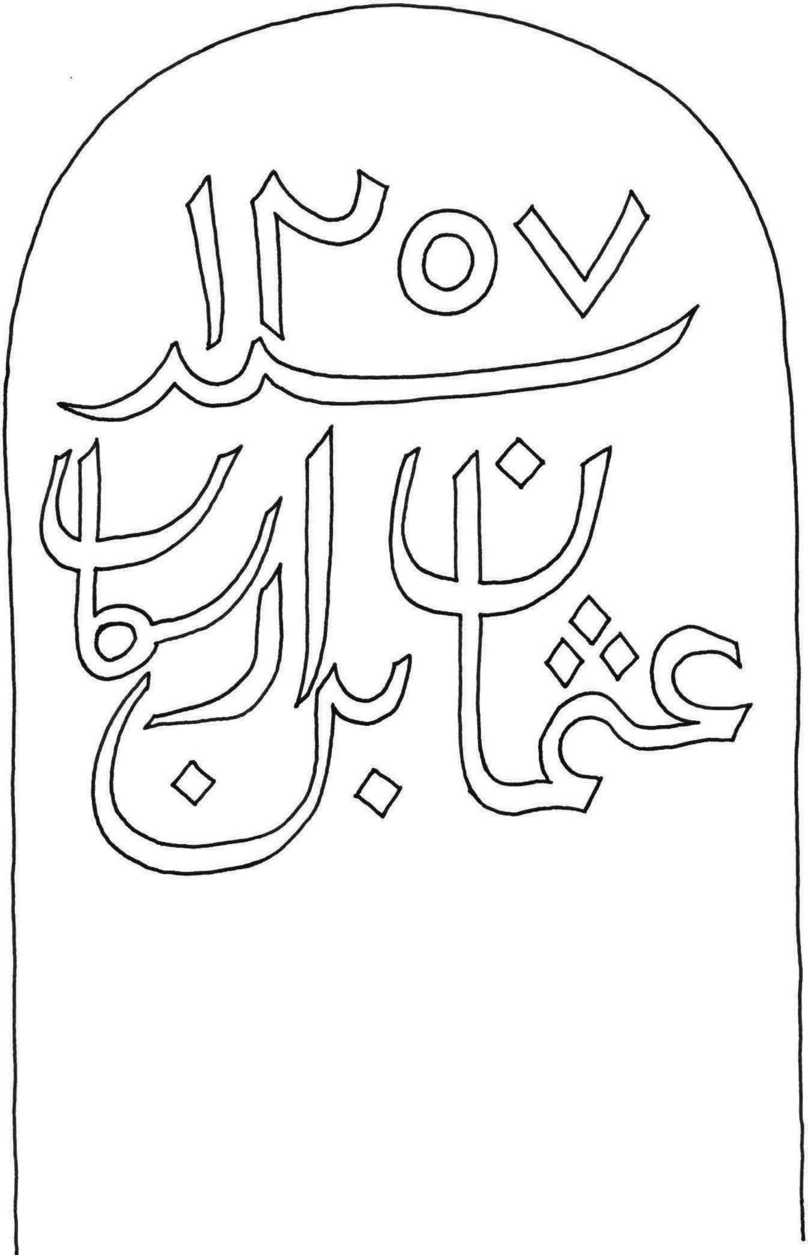

78=A

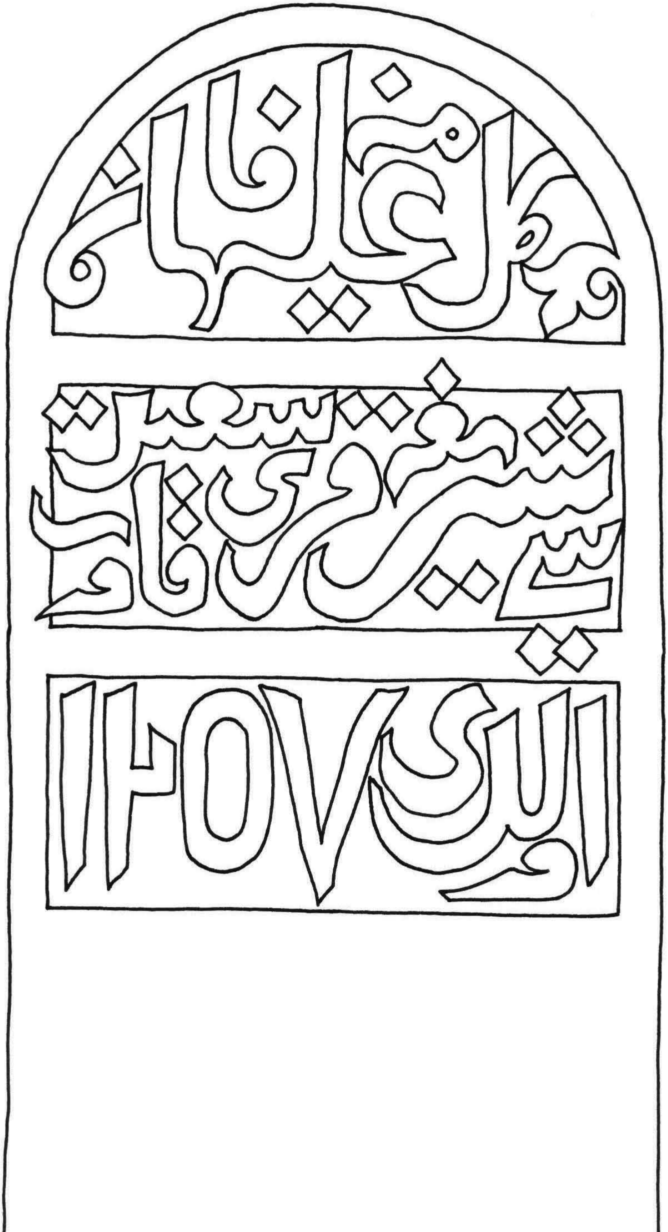

79=A

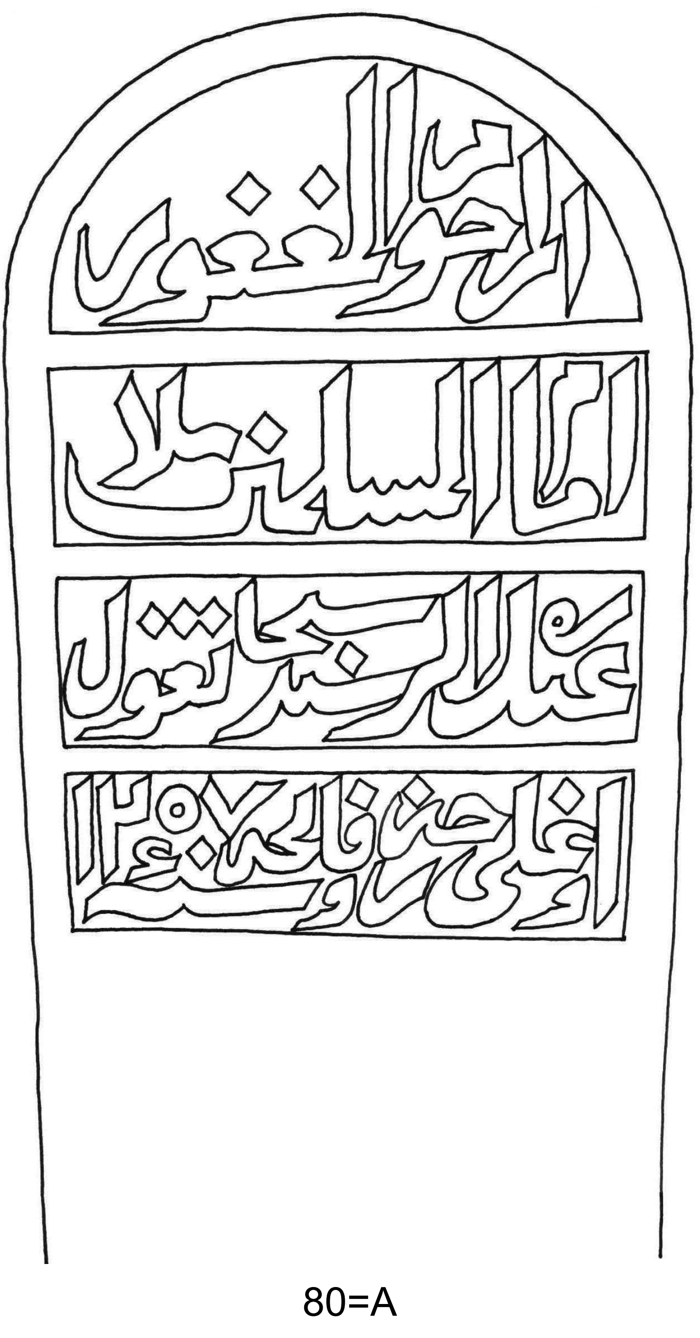

80=A

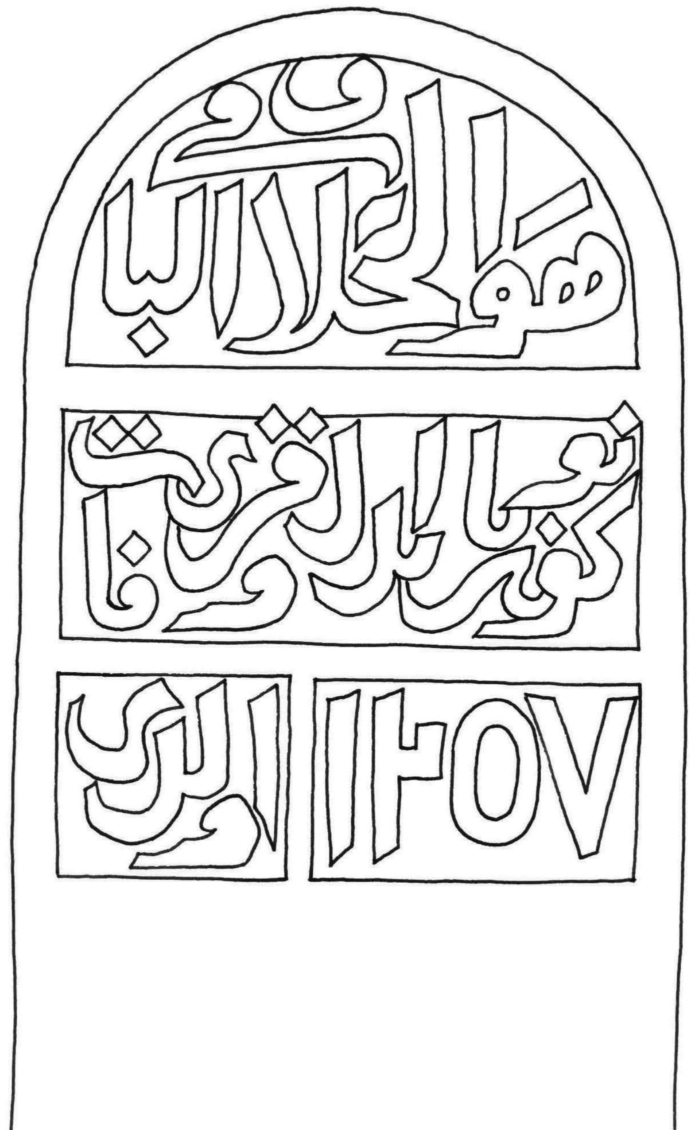

81=A

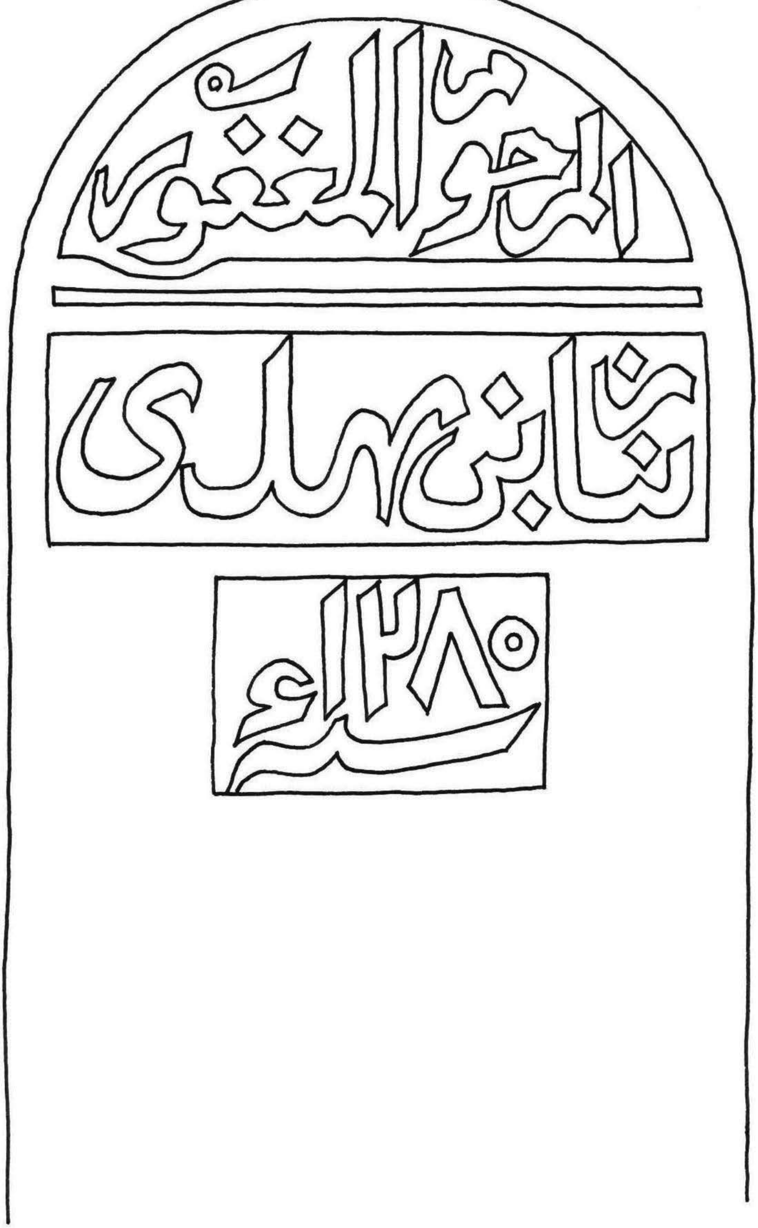

82=A

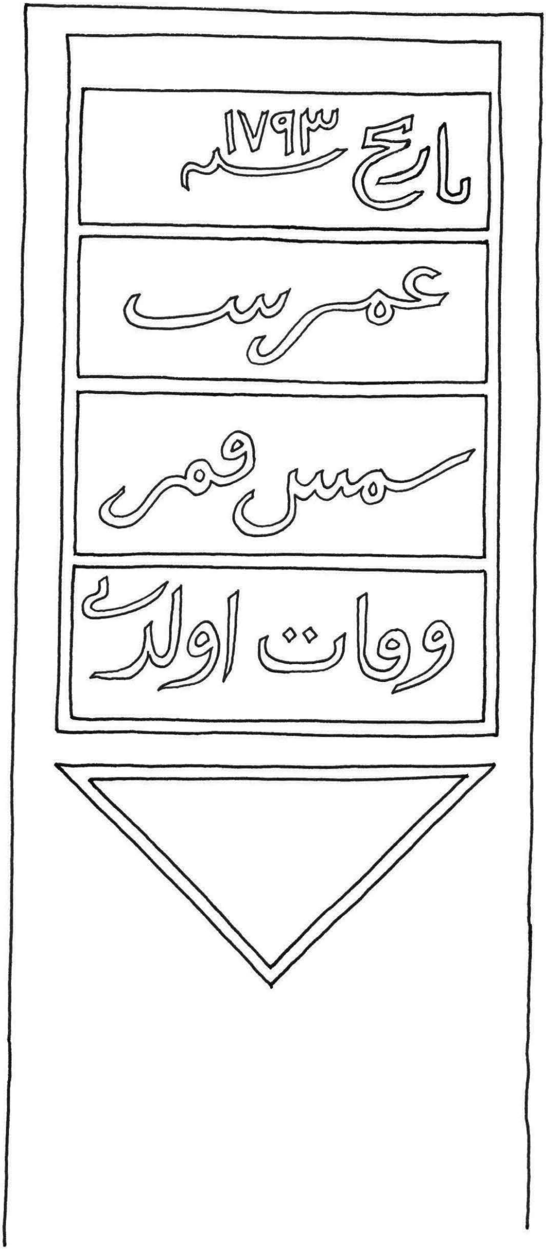

83=A

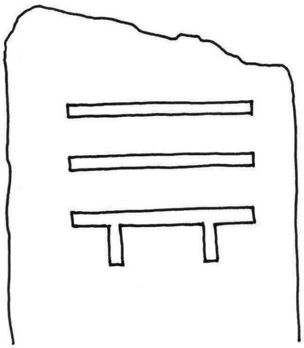

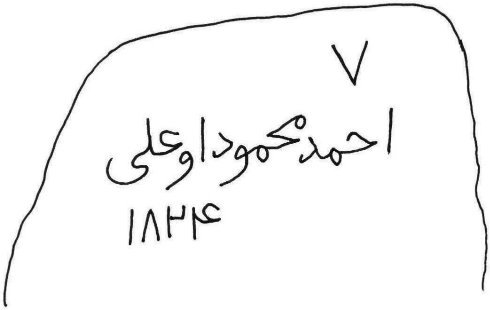

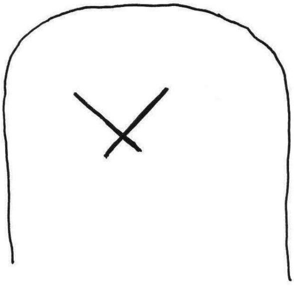

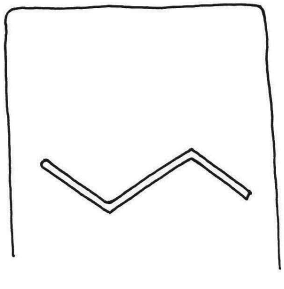

84=A, 285=A, 286=A. 287=A

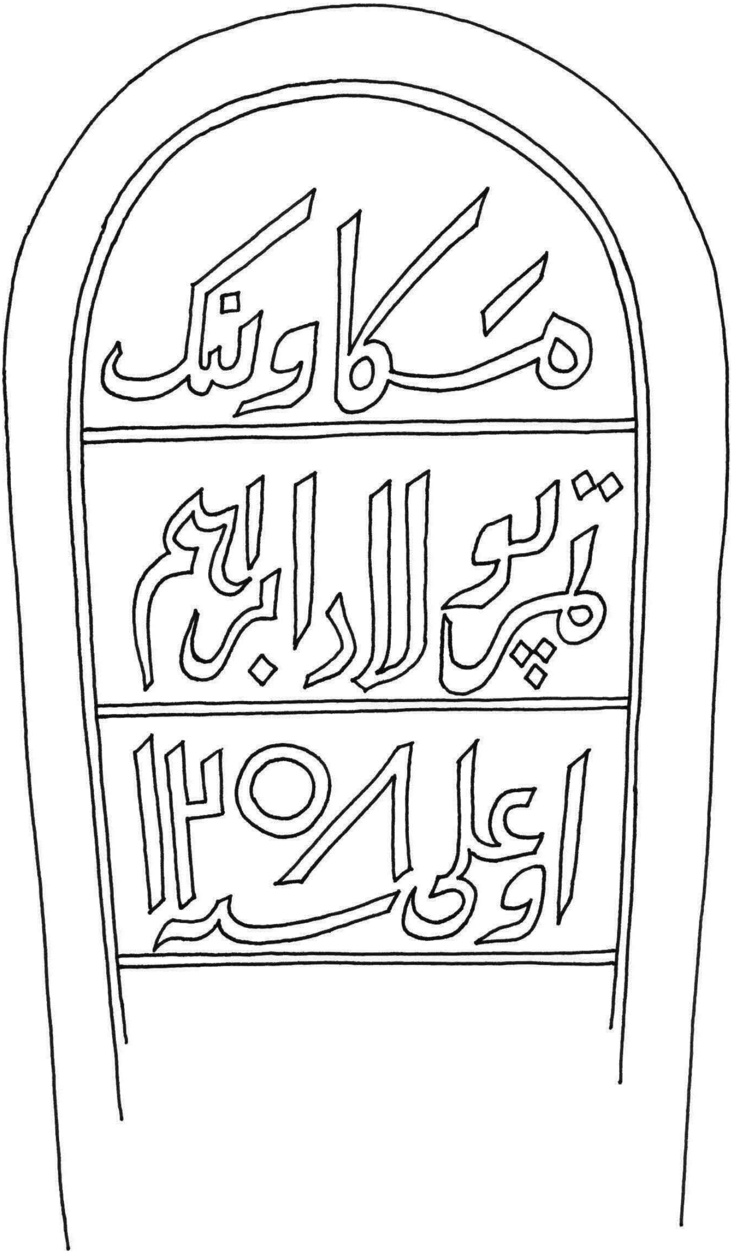

84=A

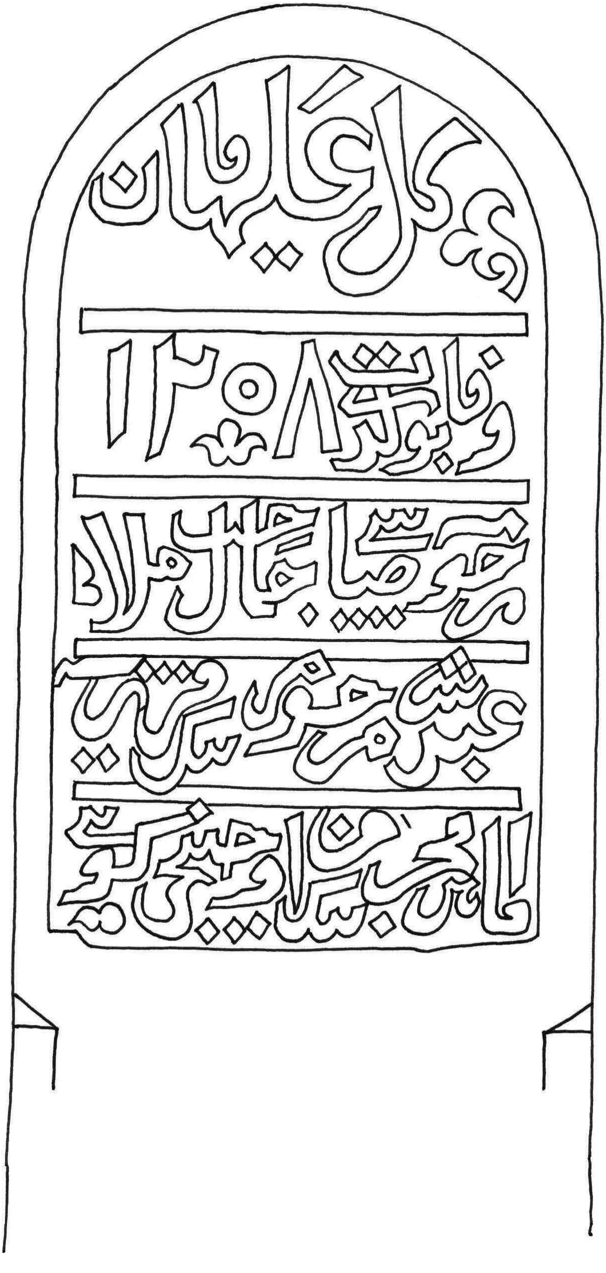

85=A

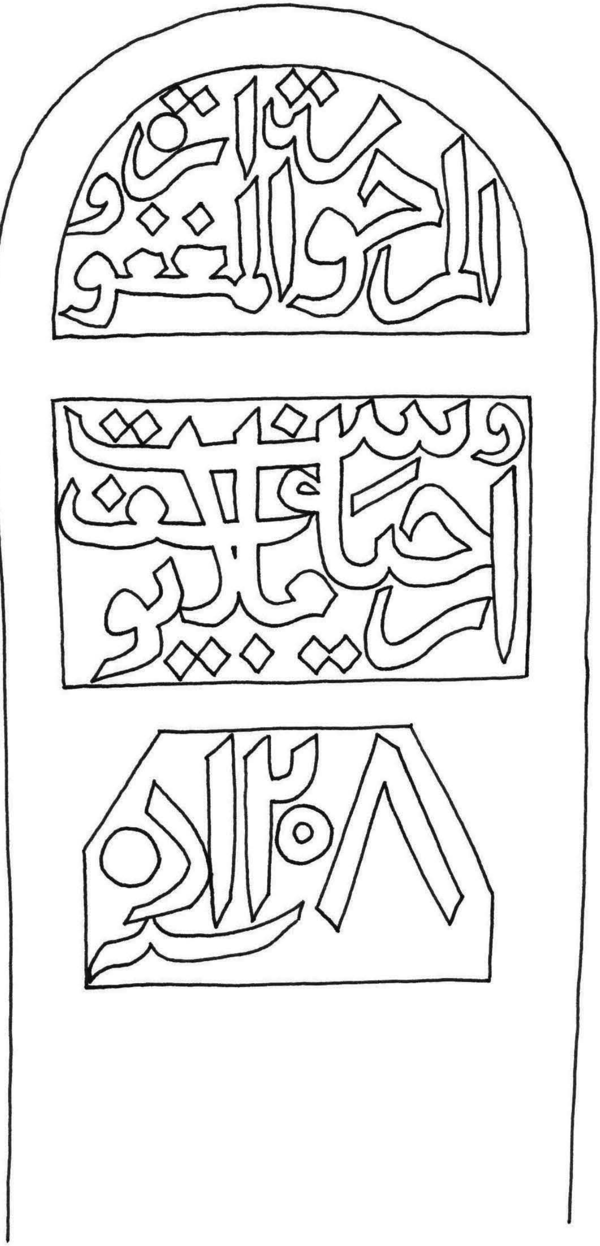

86=A

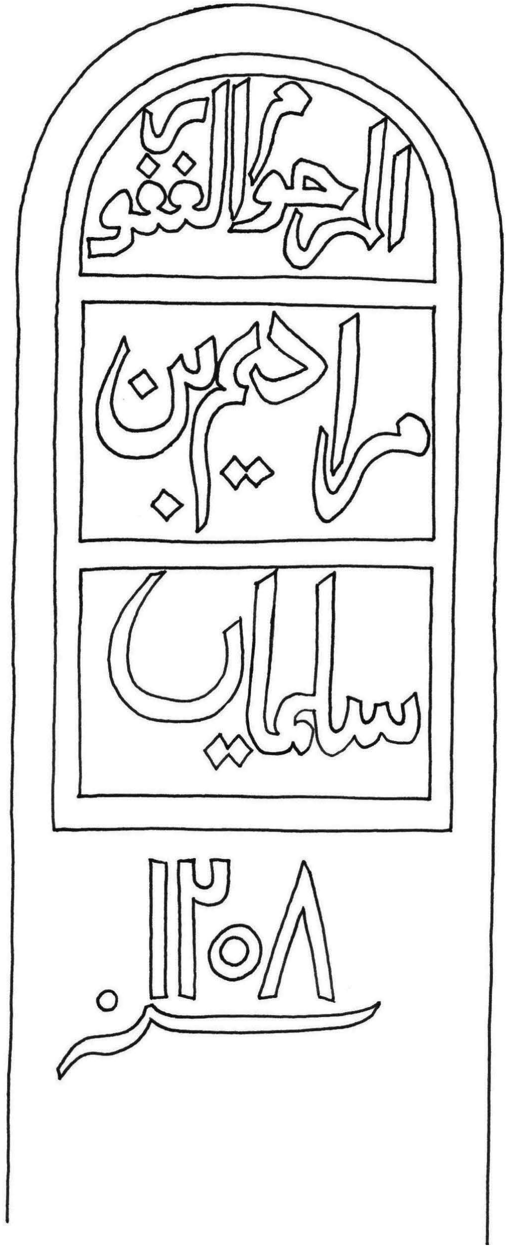

87=A

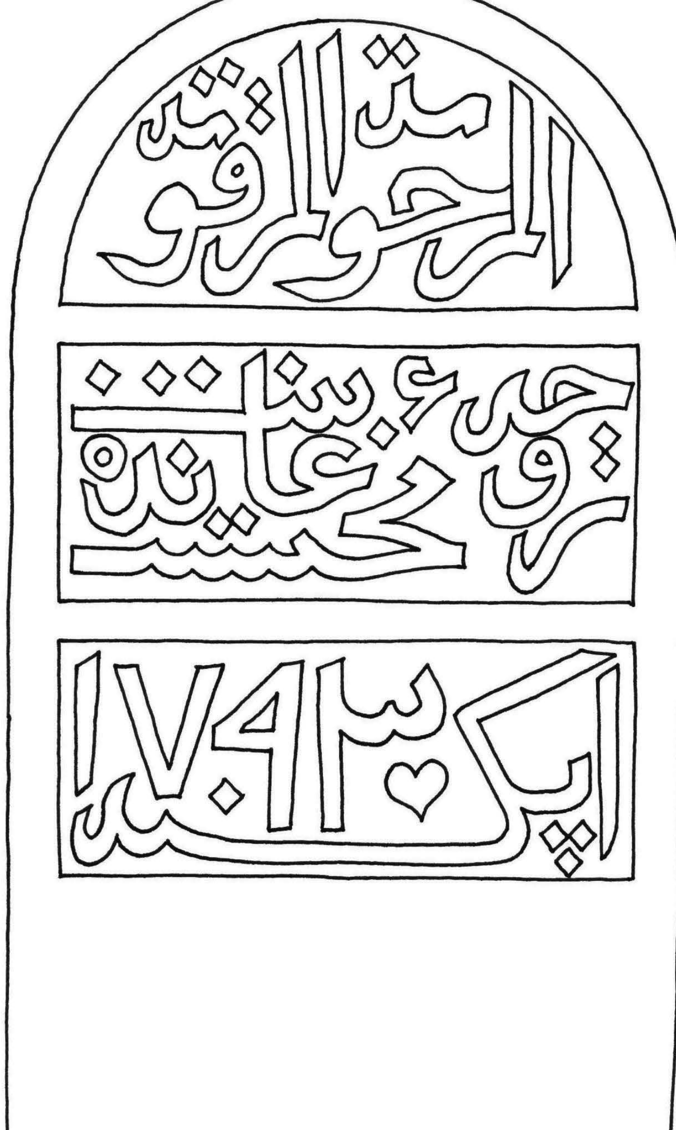

88=A

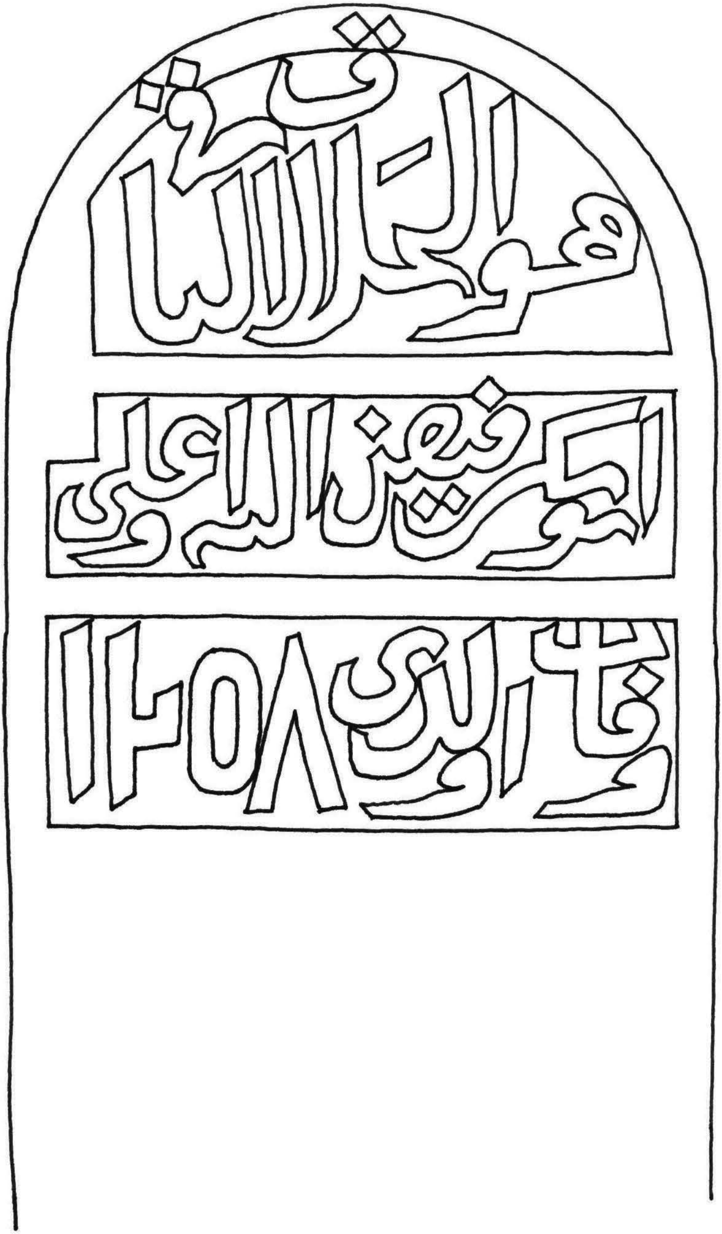

89=A

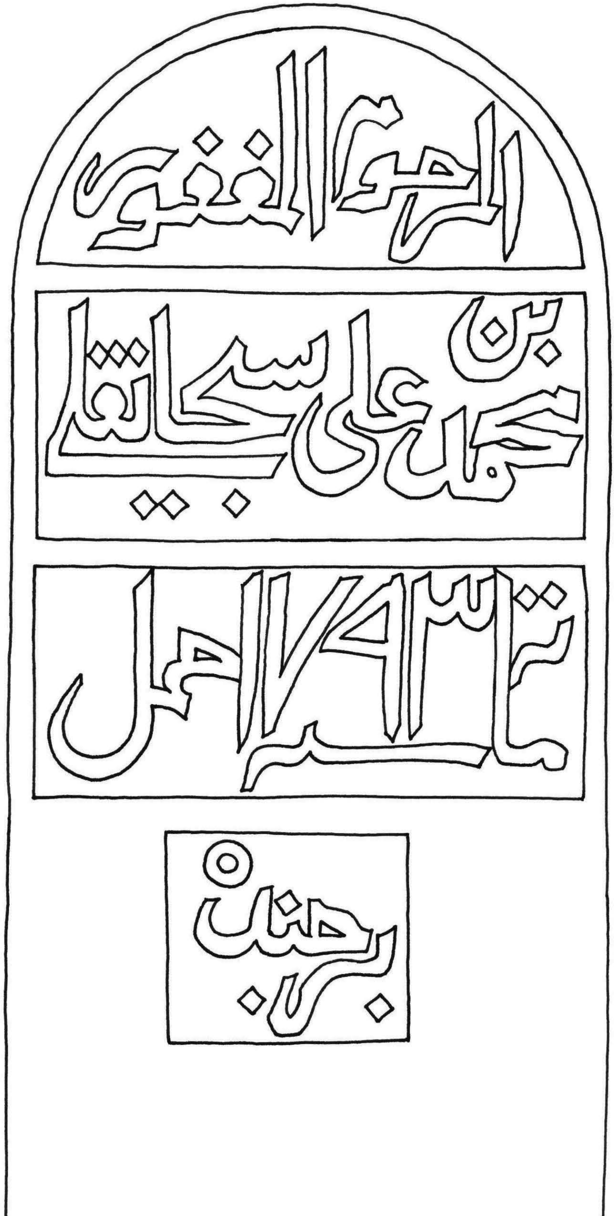

90=A

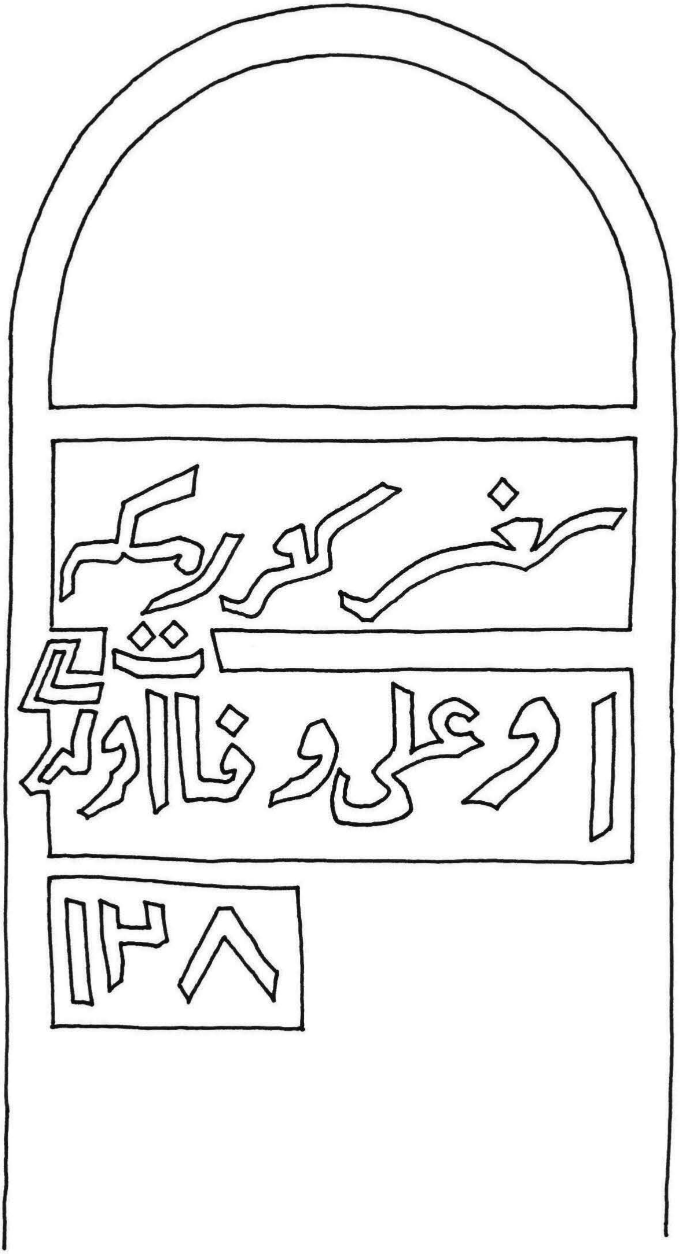

91=A

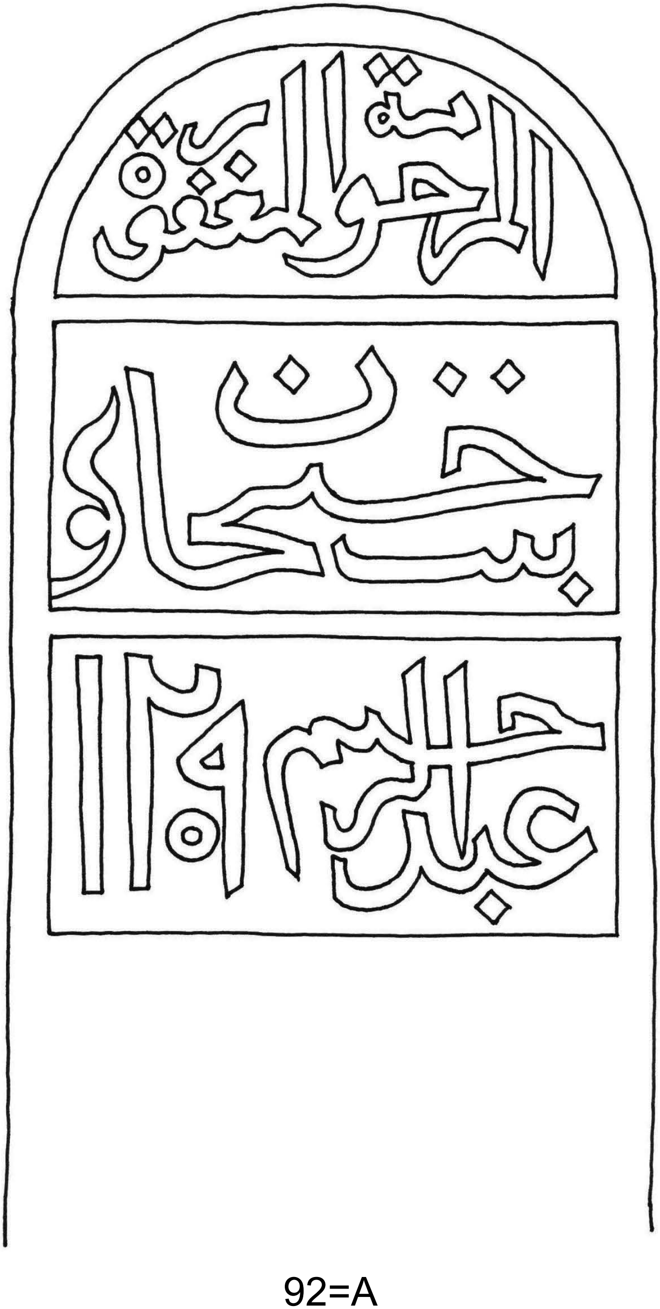

92=A

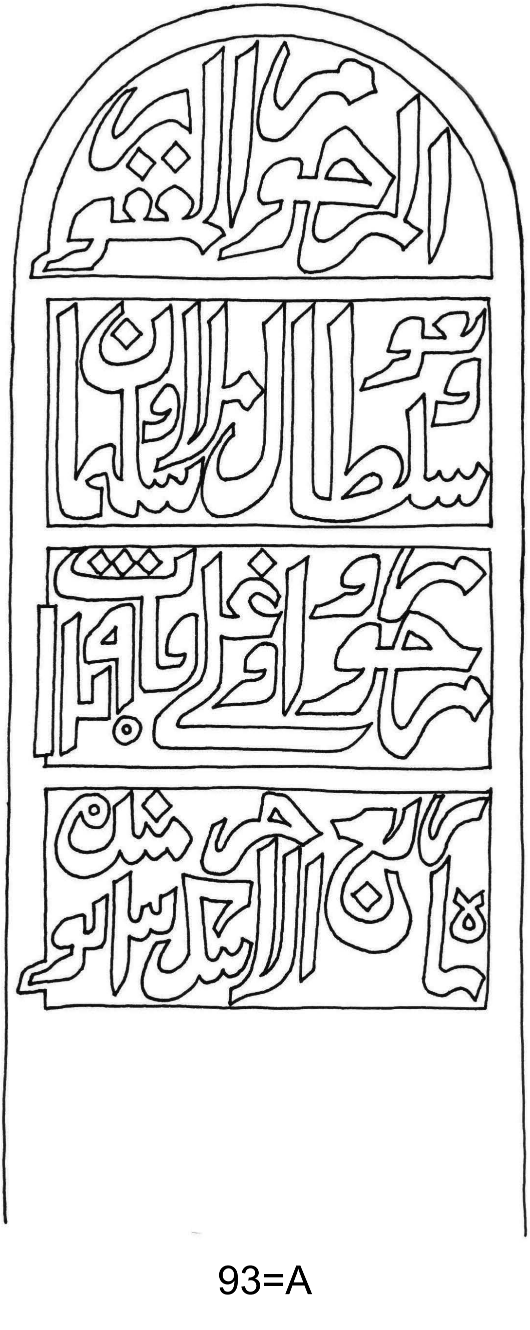

93=A

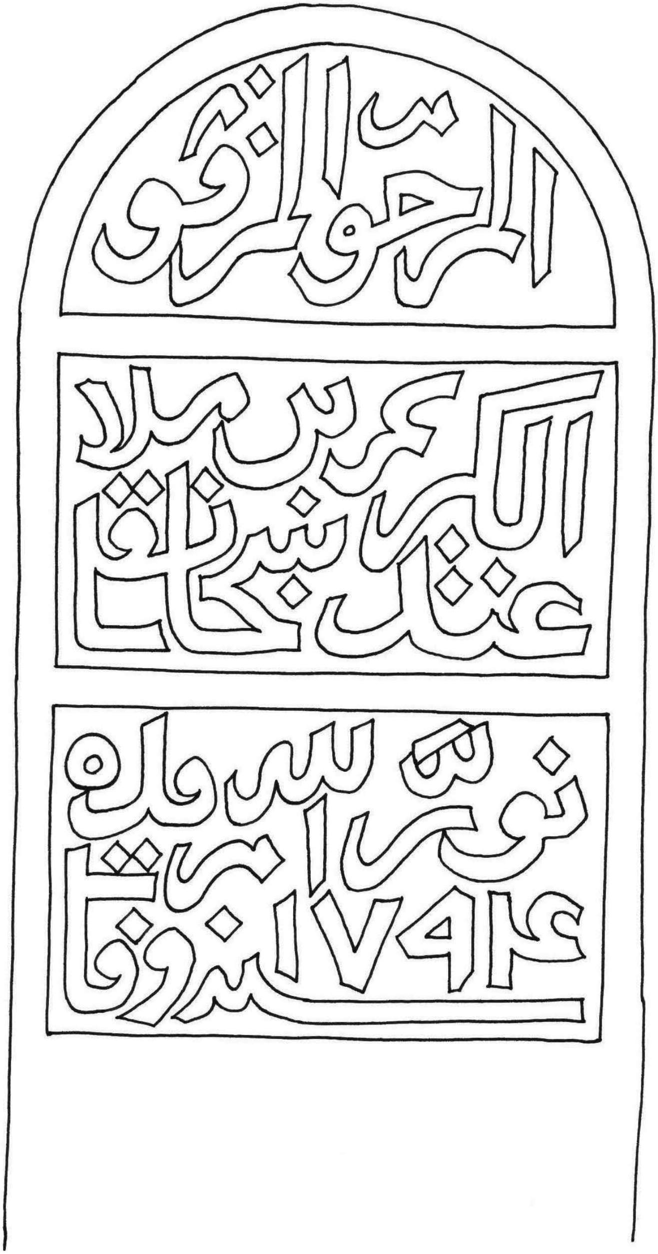

94=A

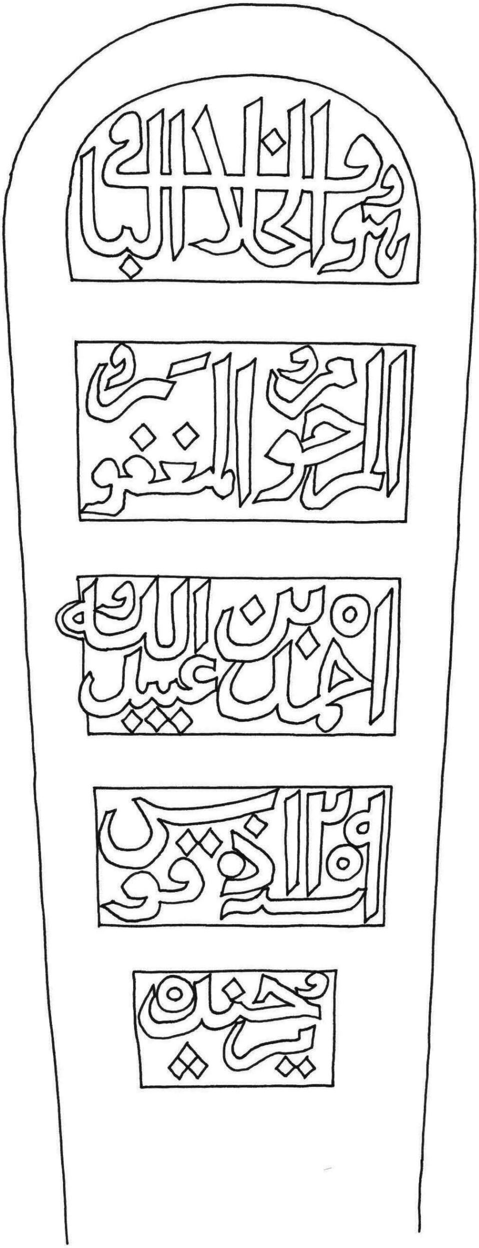

95=A

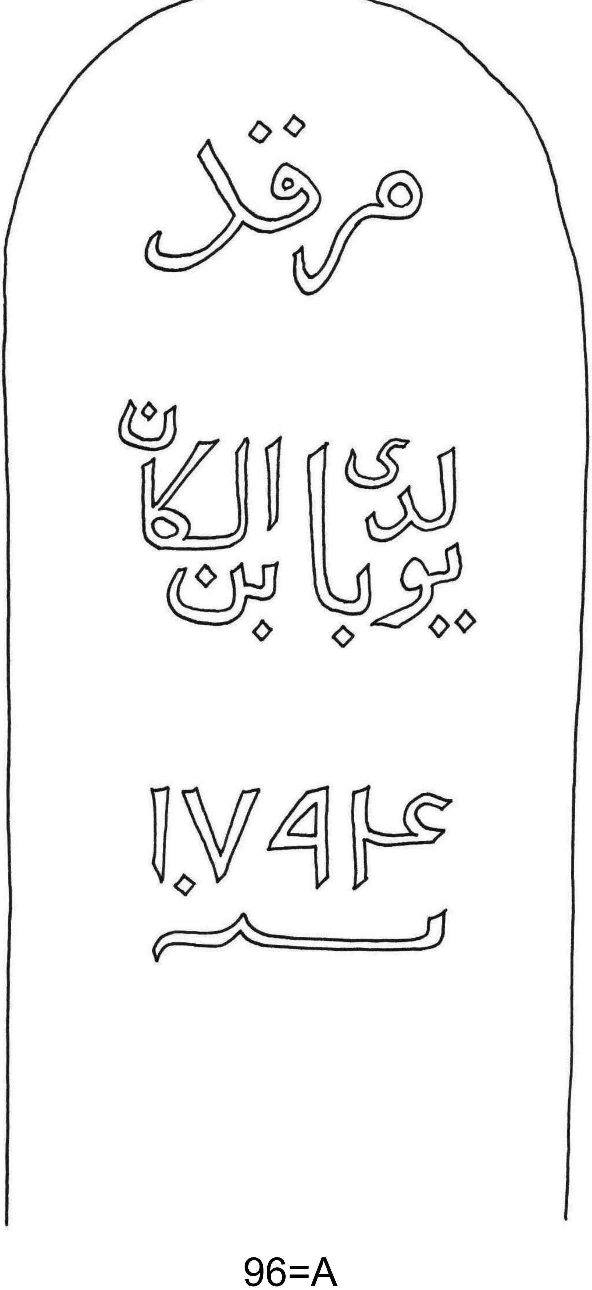

96=A

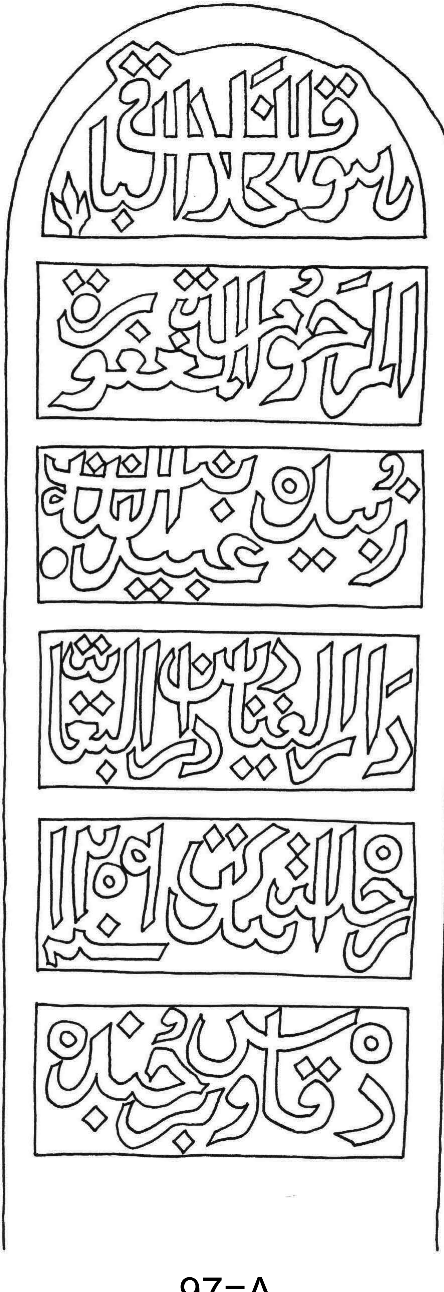

97=A

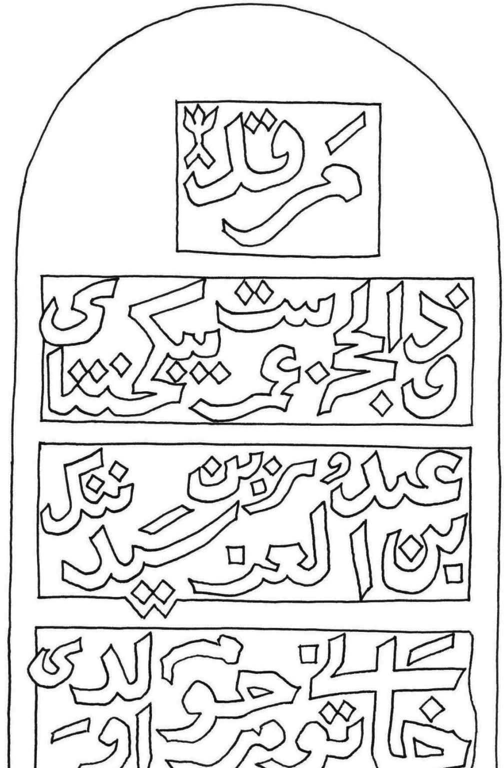

98=A

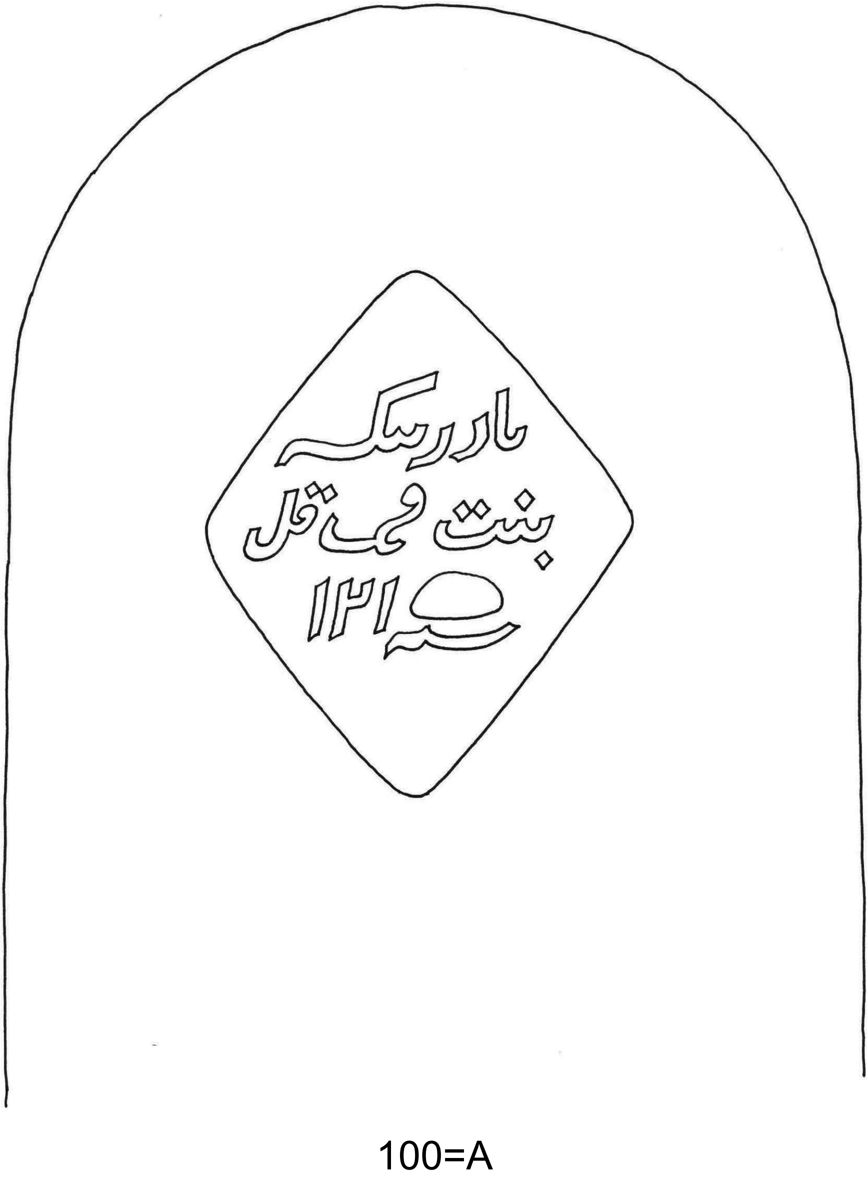

100=A

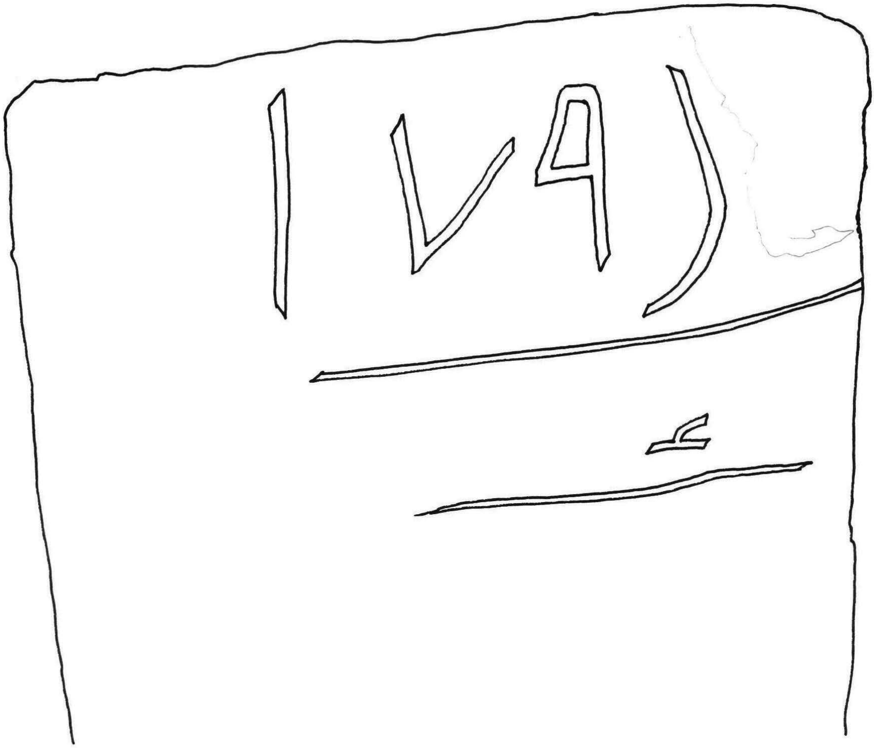

101=A

102=A

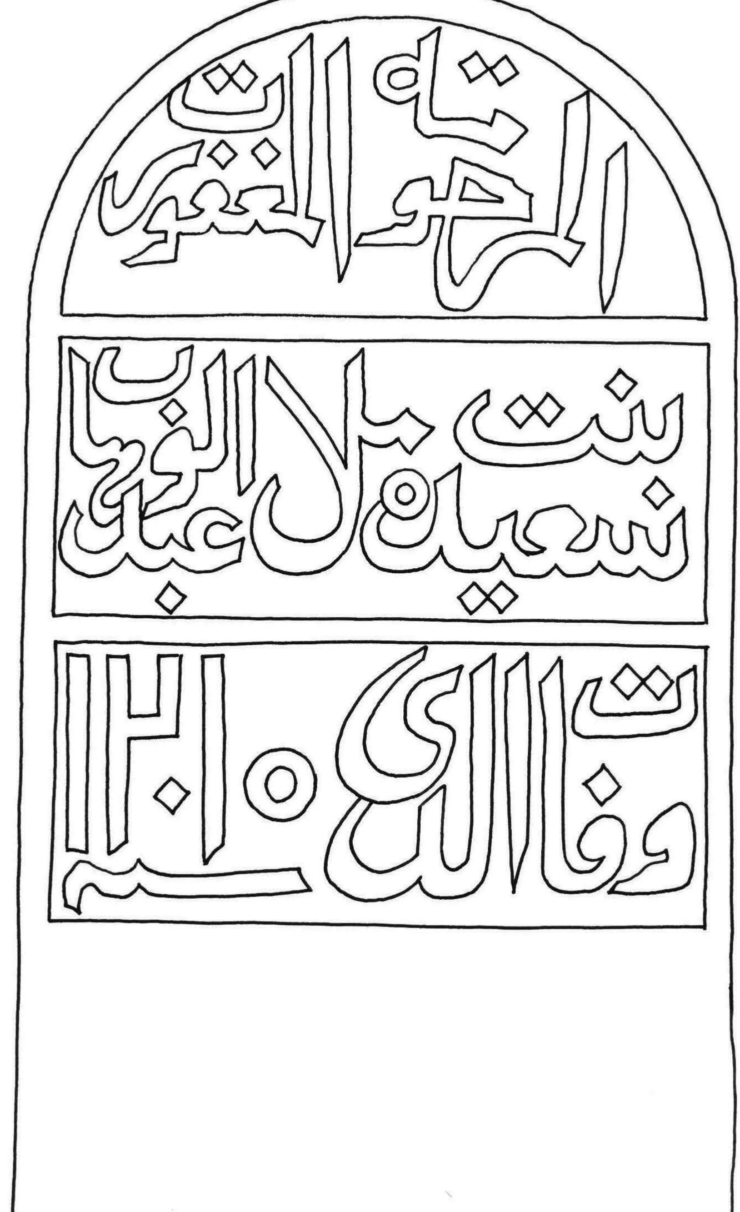

103=A

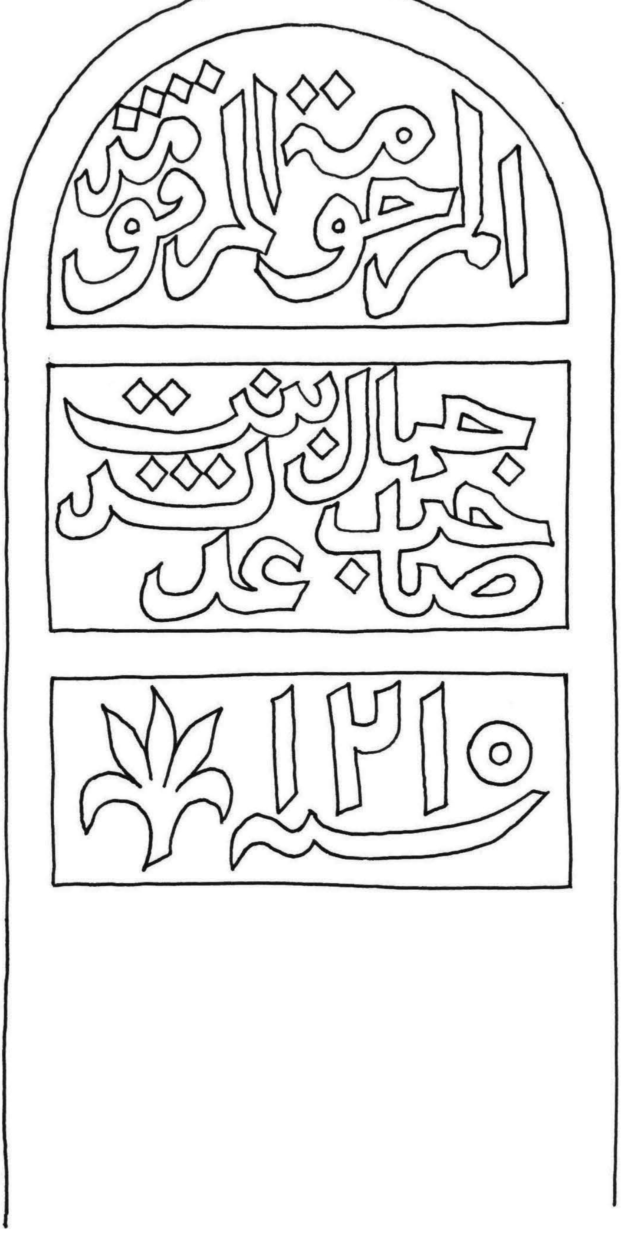

104=A

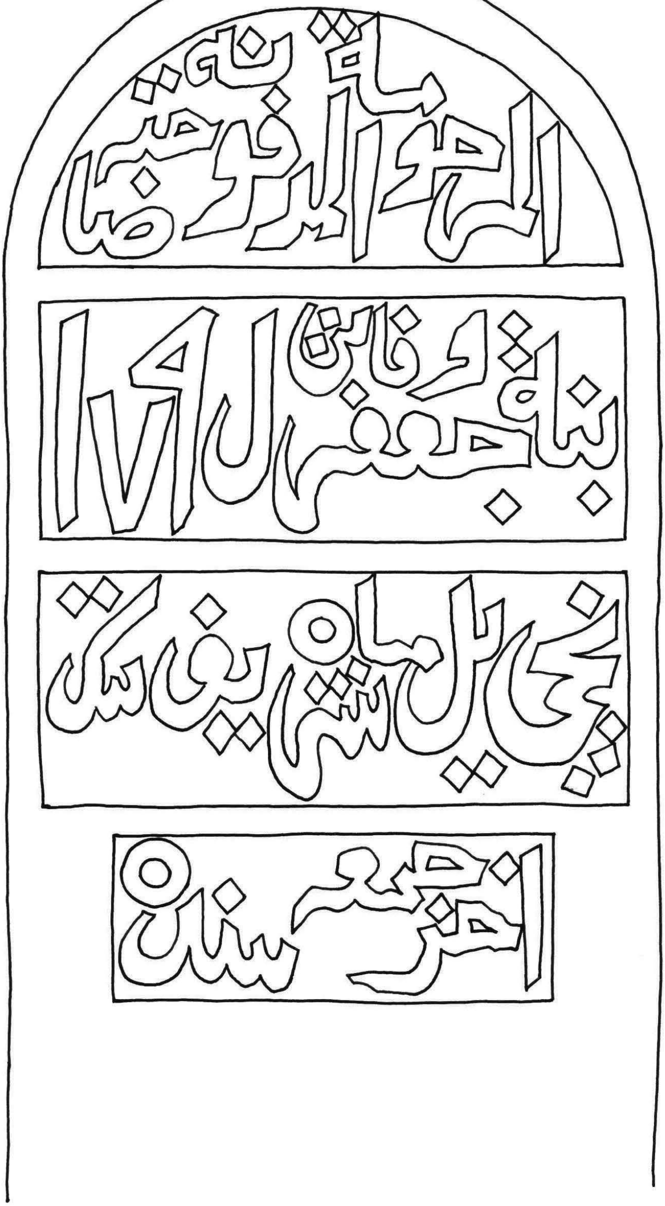

105=A

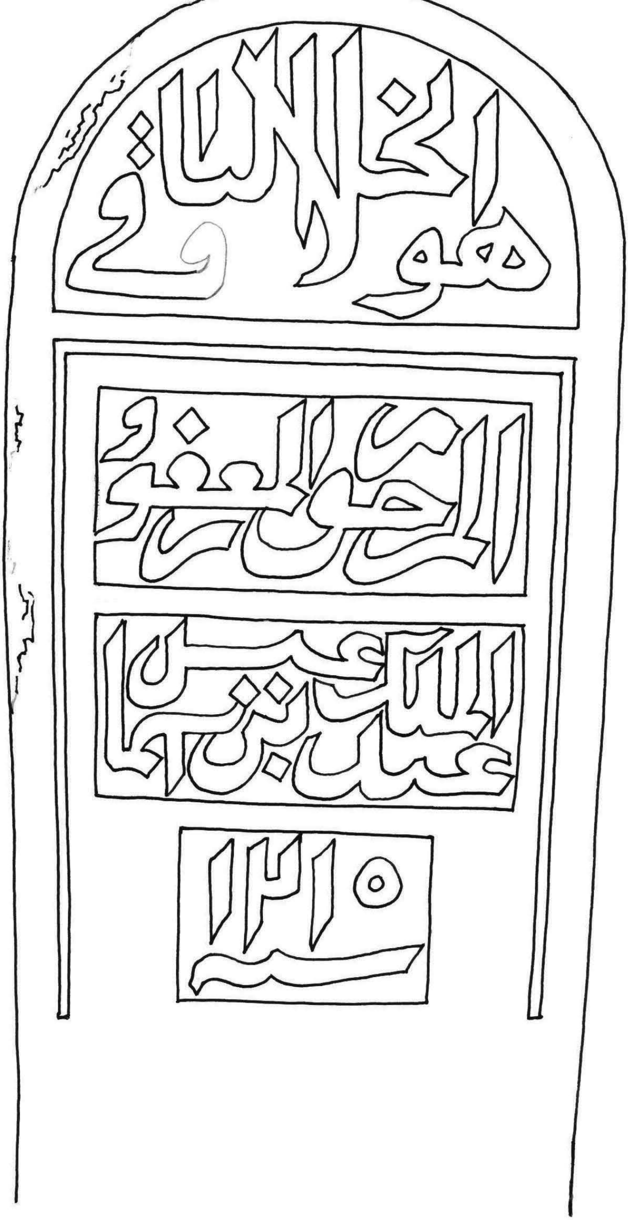

106=A

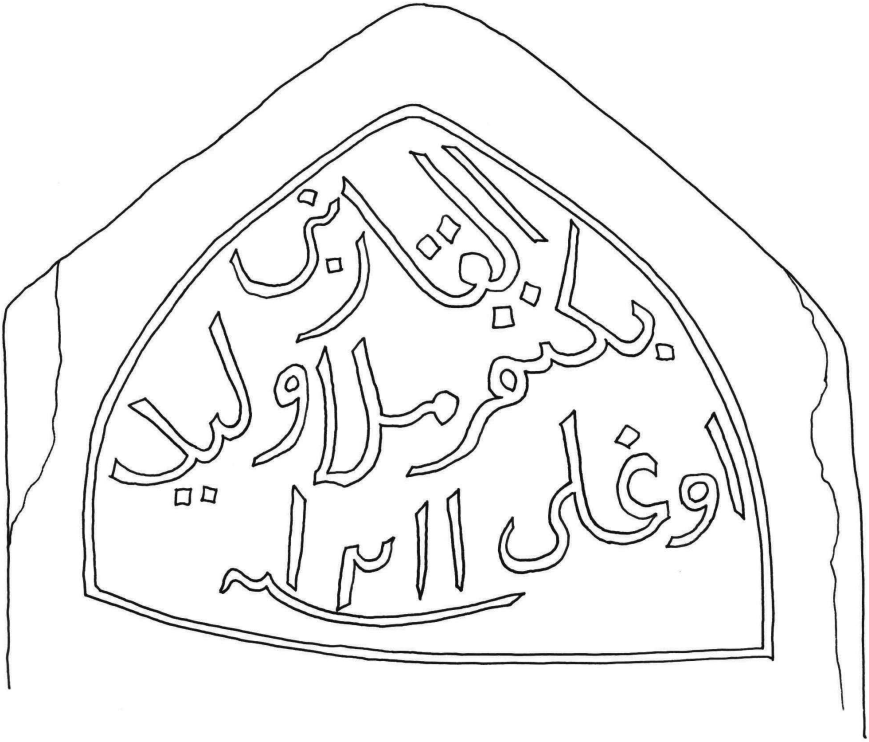

109=A

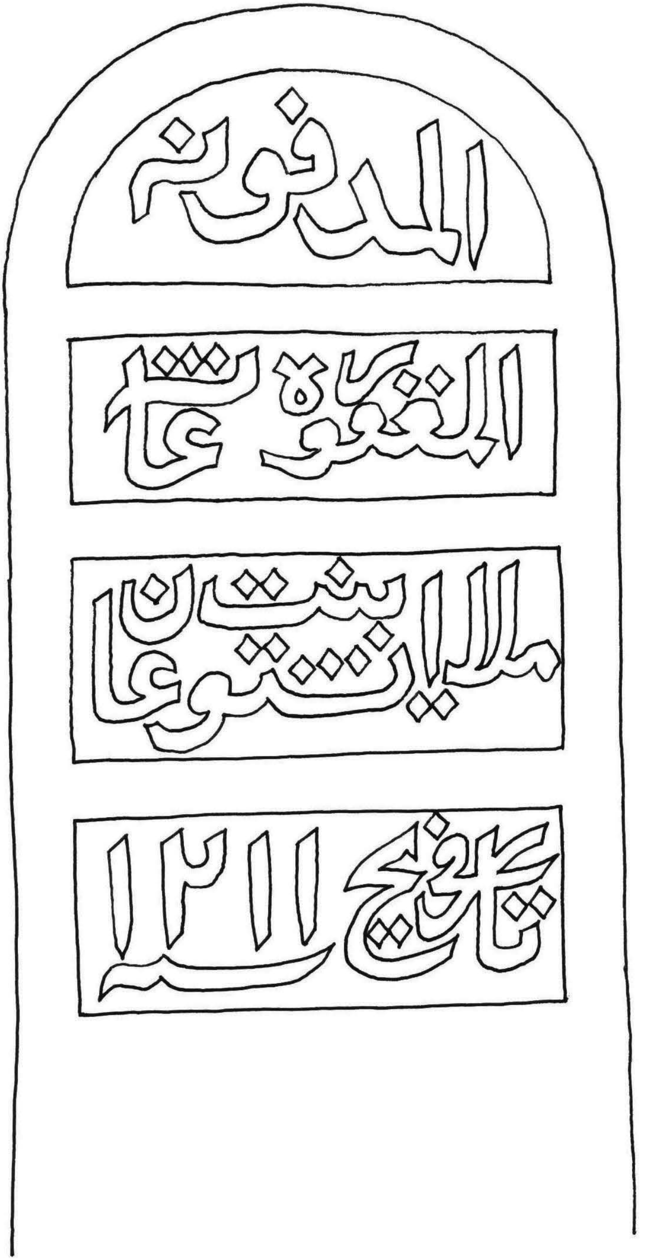

110=A

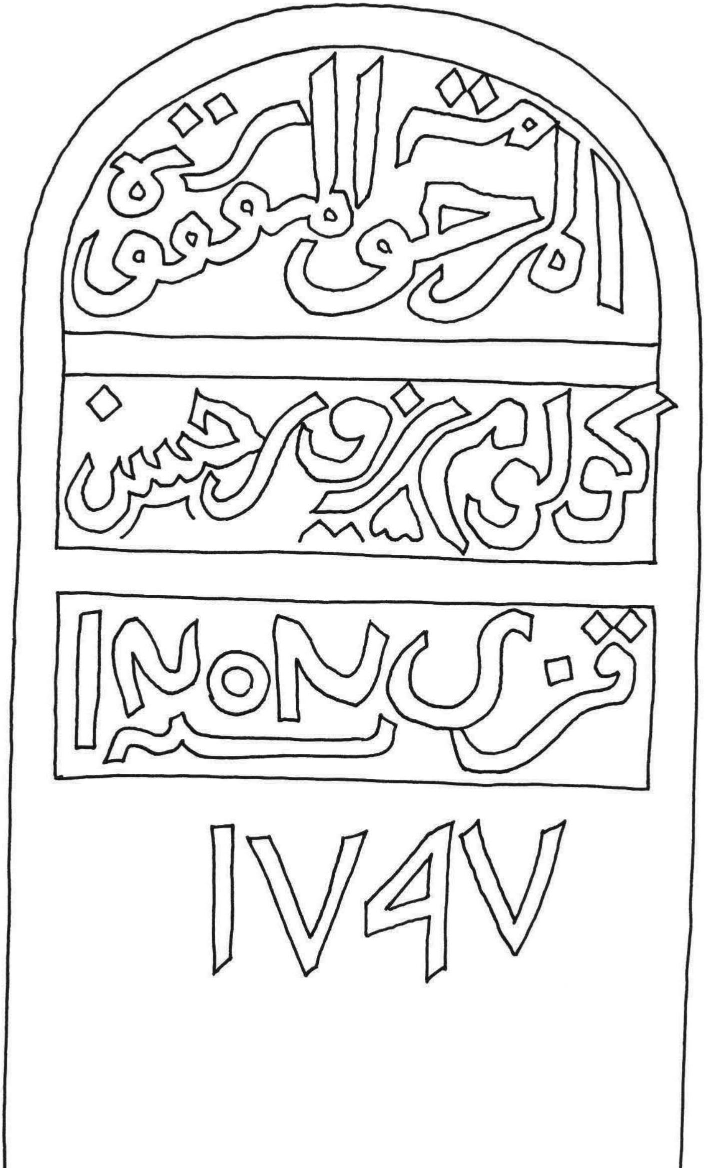

111=A

112=A

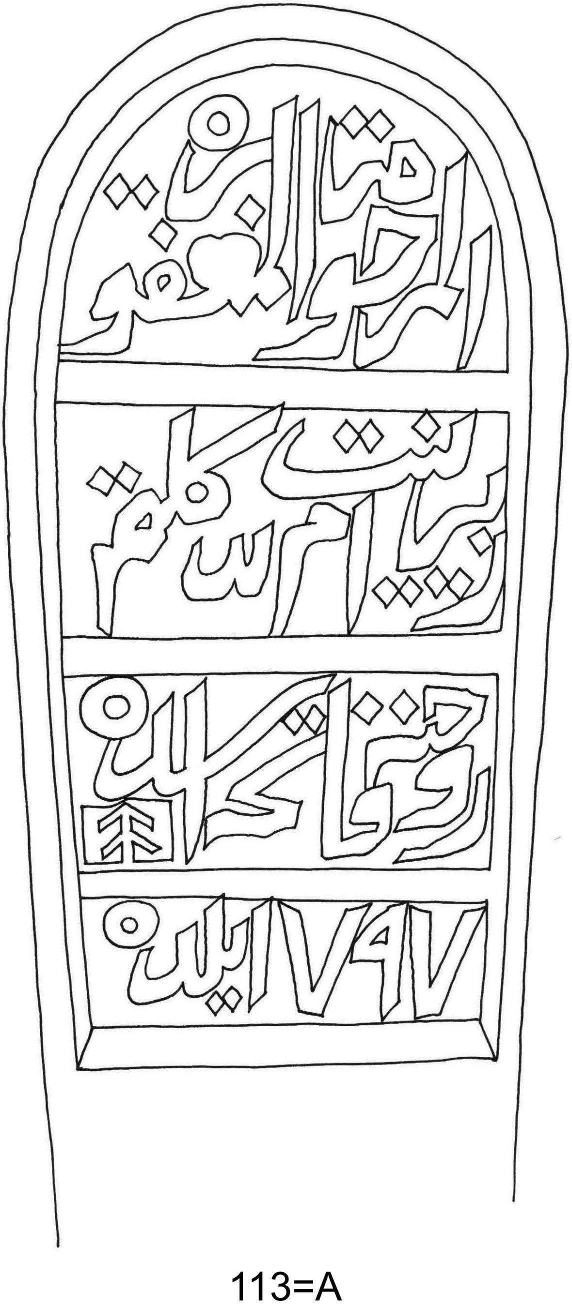

113=A

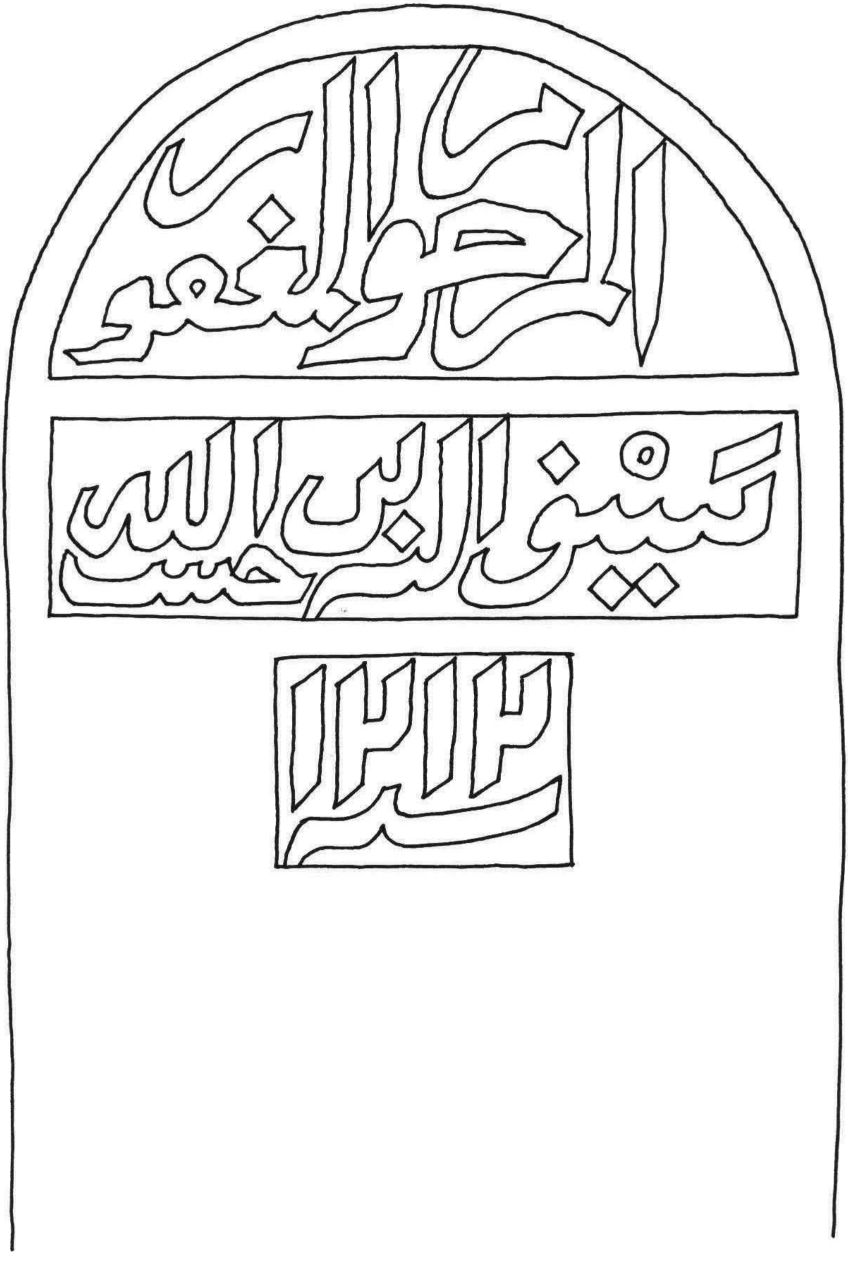

115=A

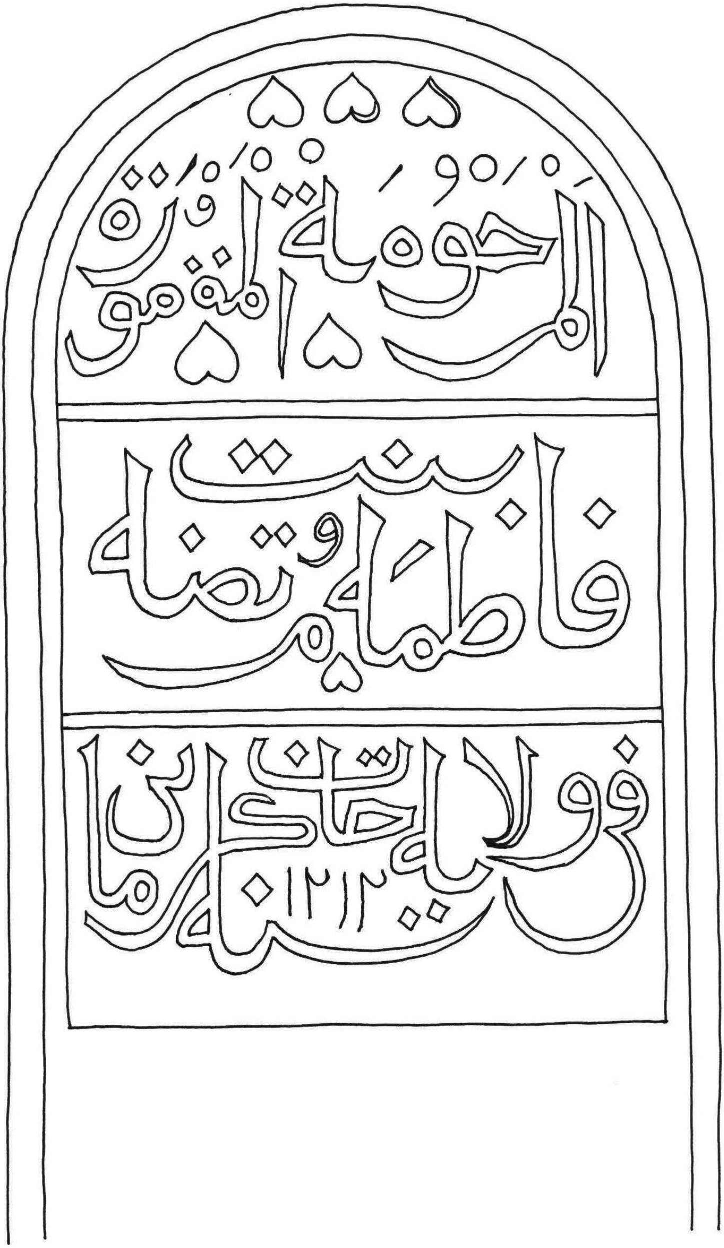

116=A

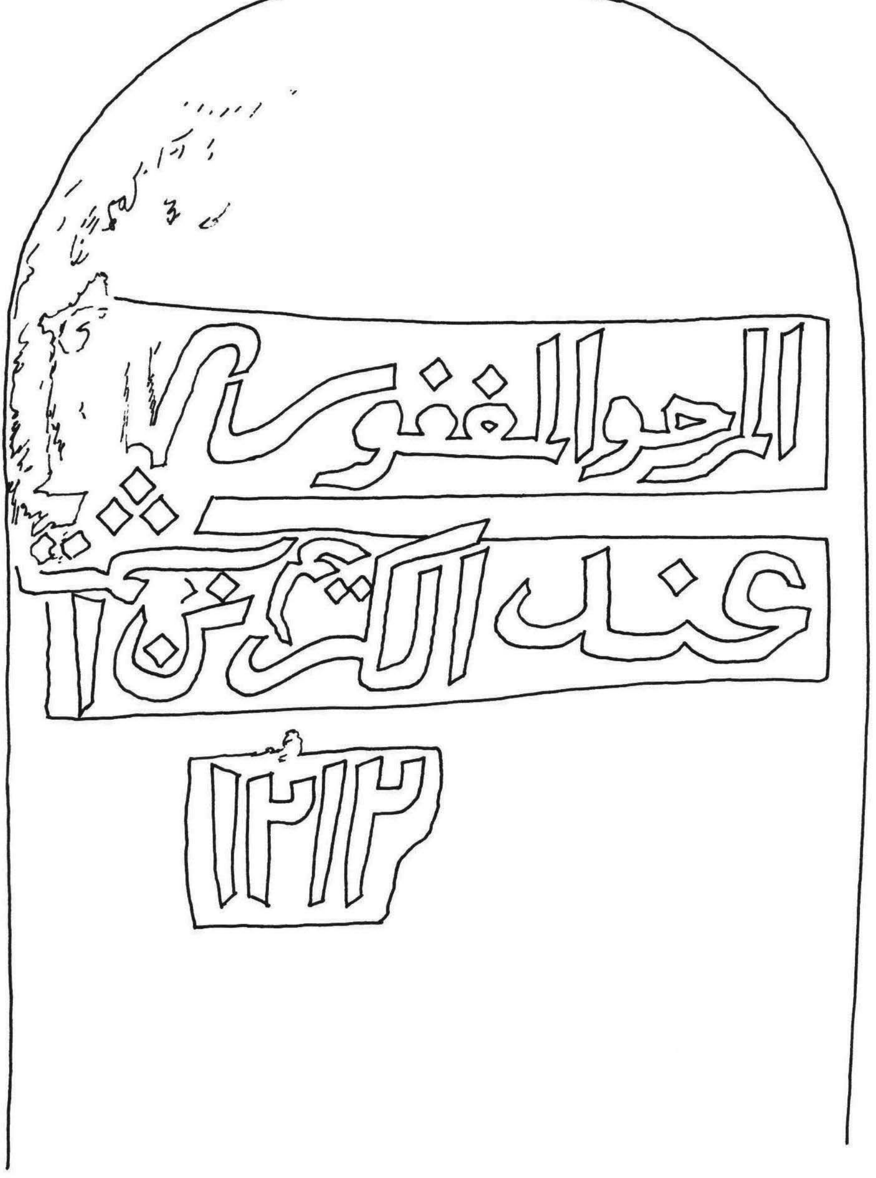

117=A

118=A

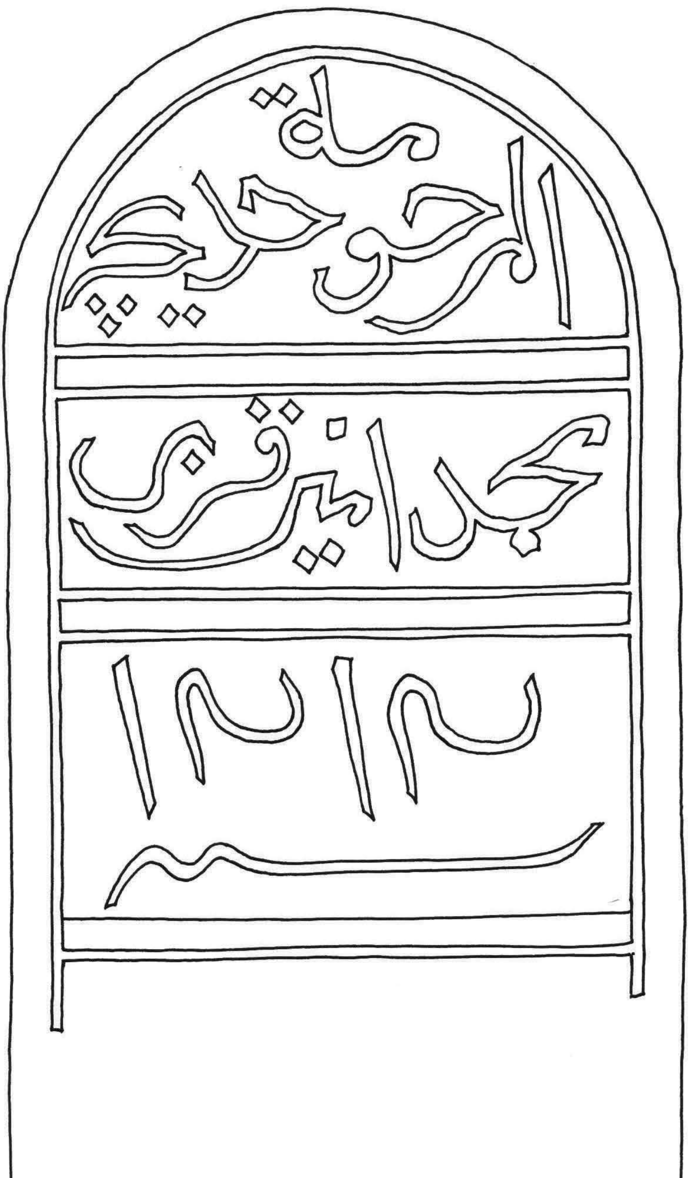

119=A

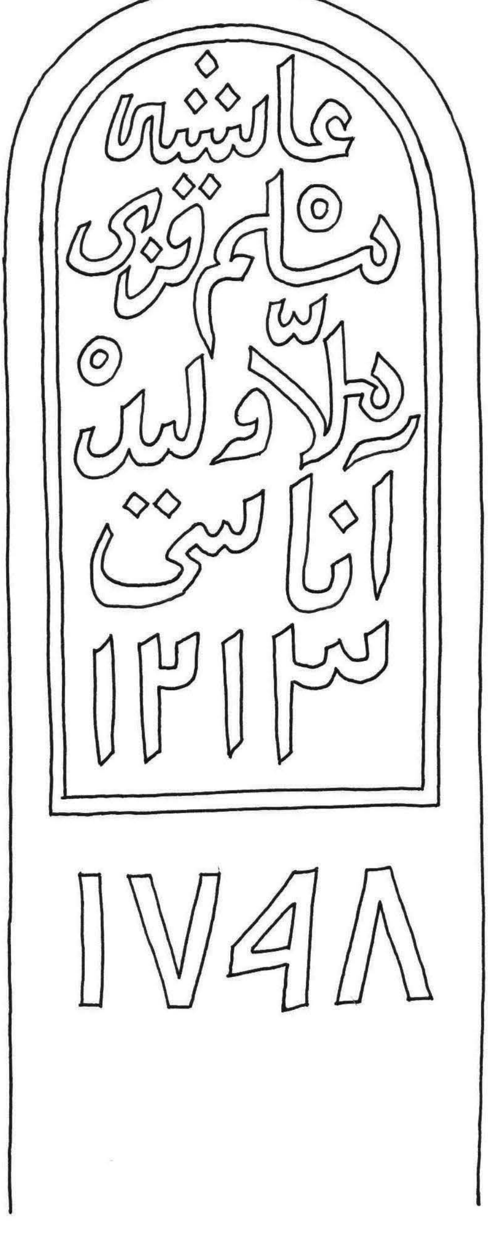

121=1=A

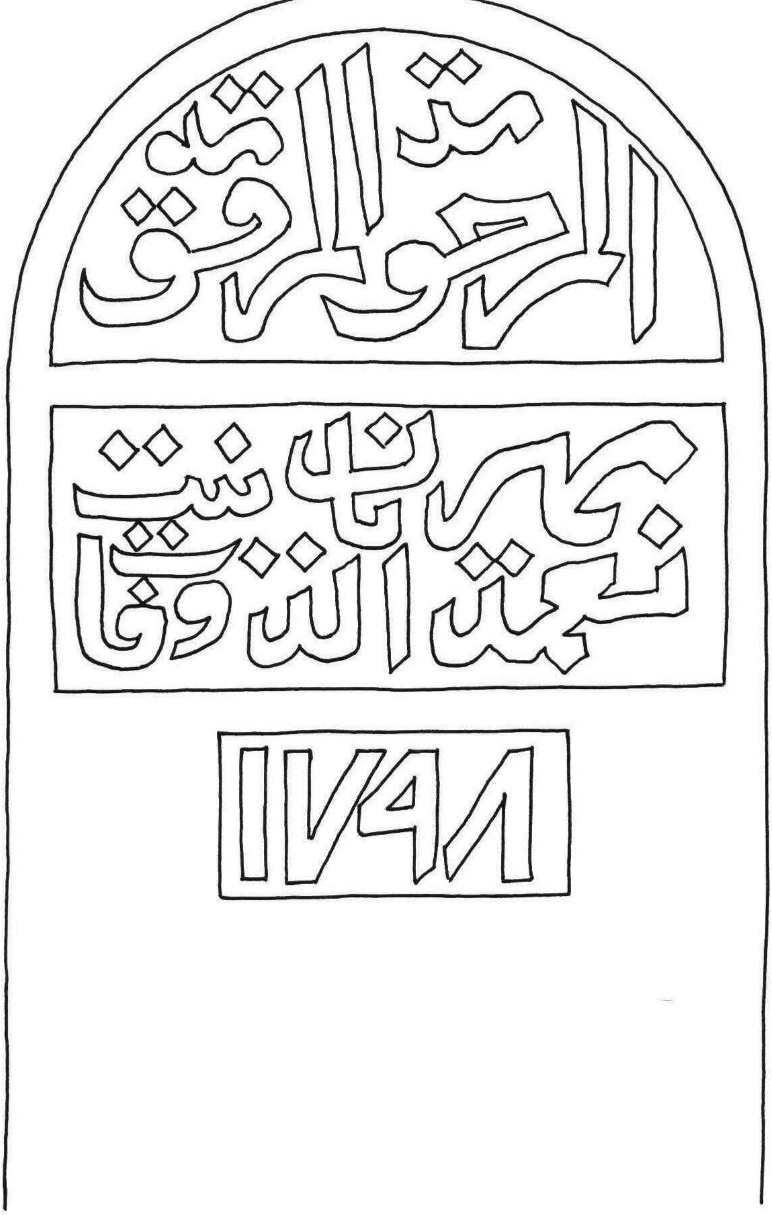

122=A

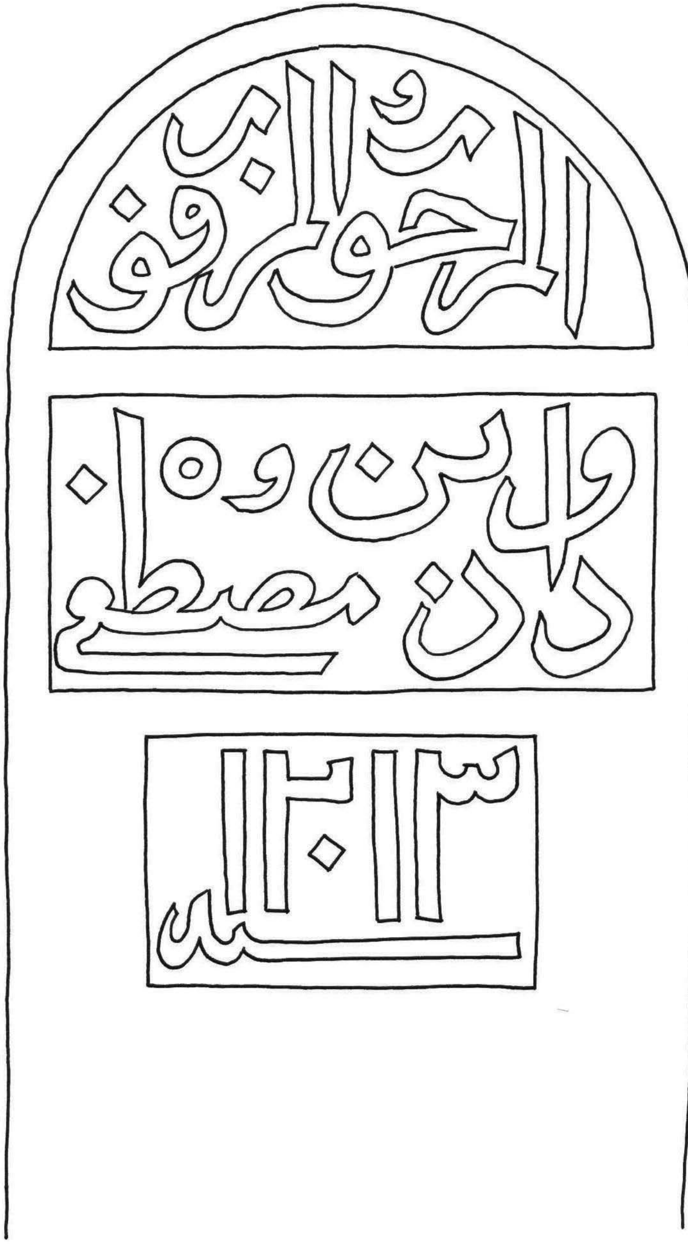

123=A

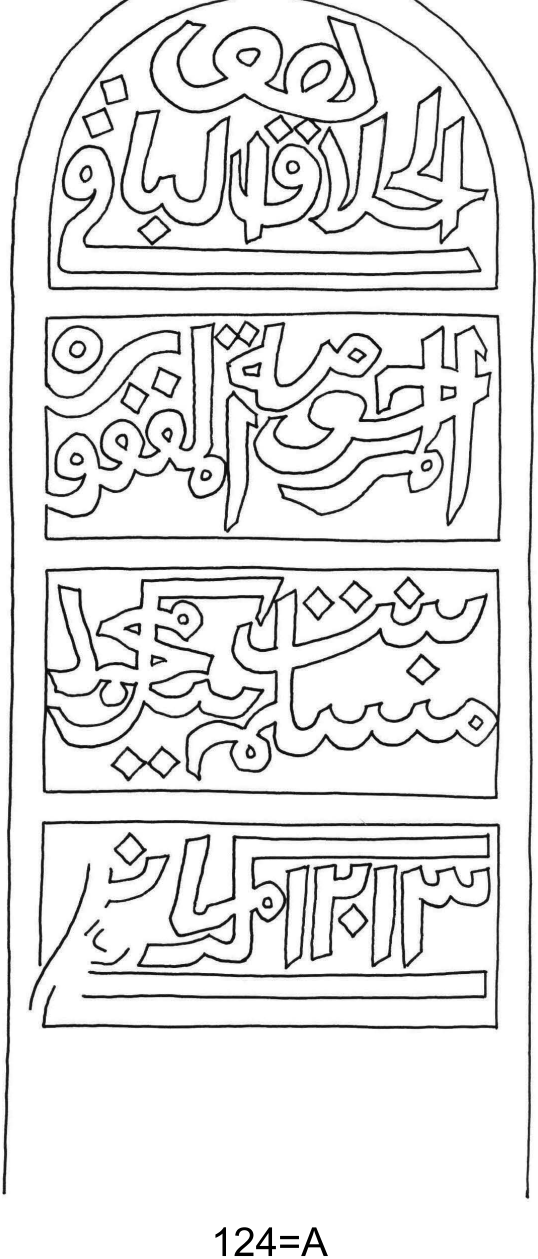

124=A

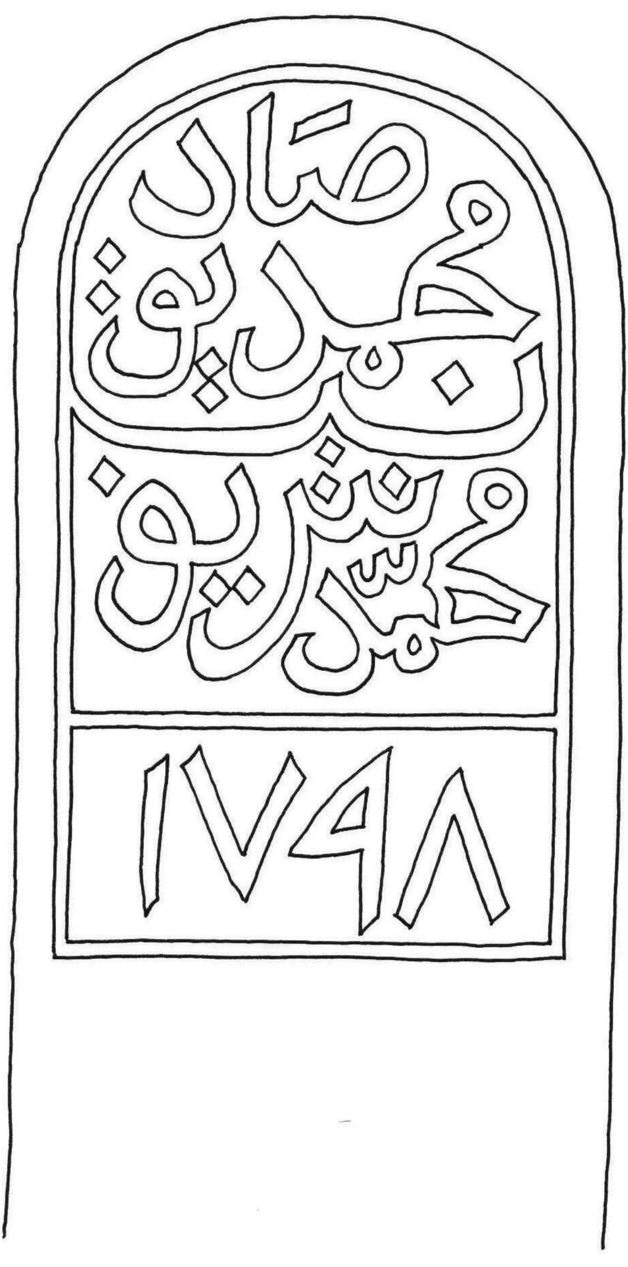

125=A

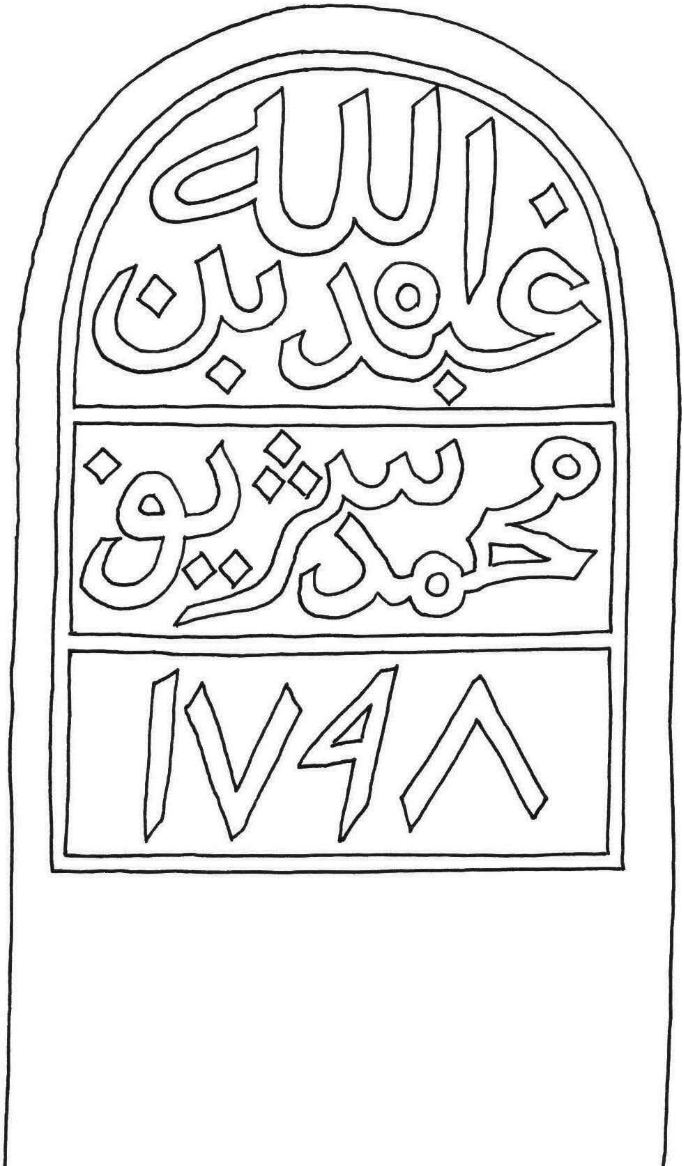

126=A

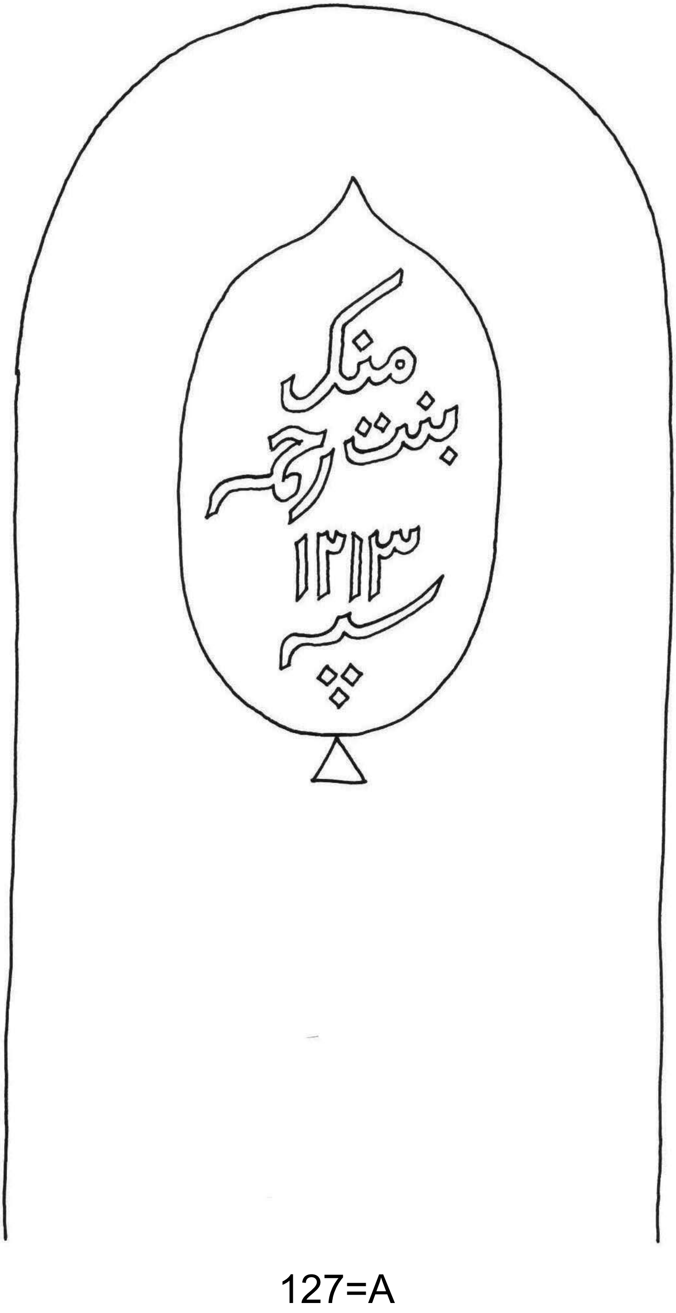

127=A

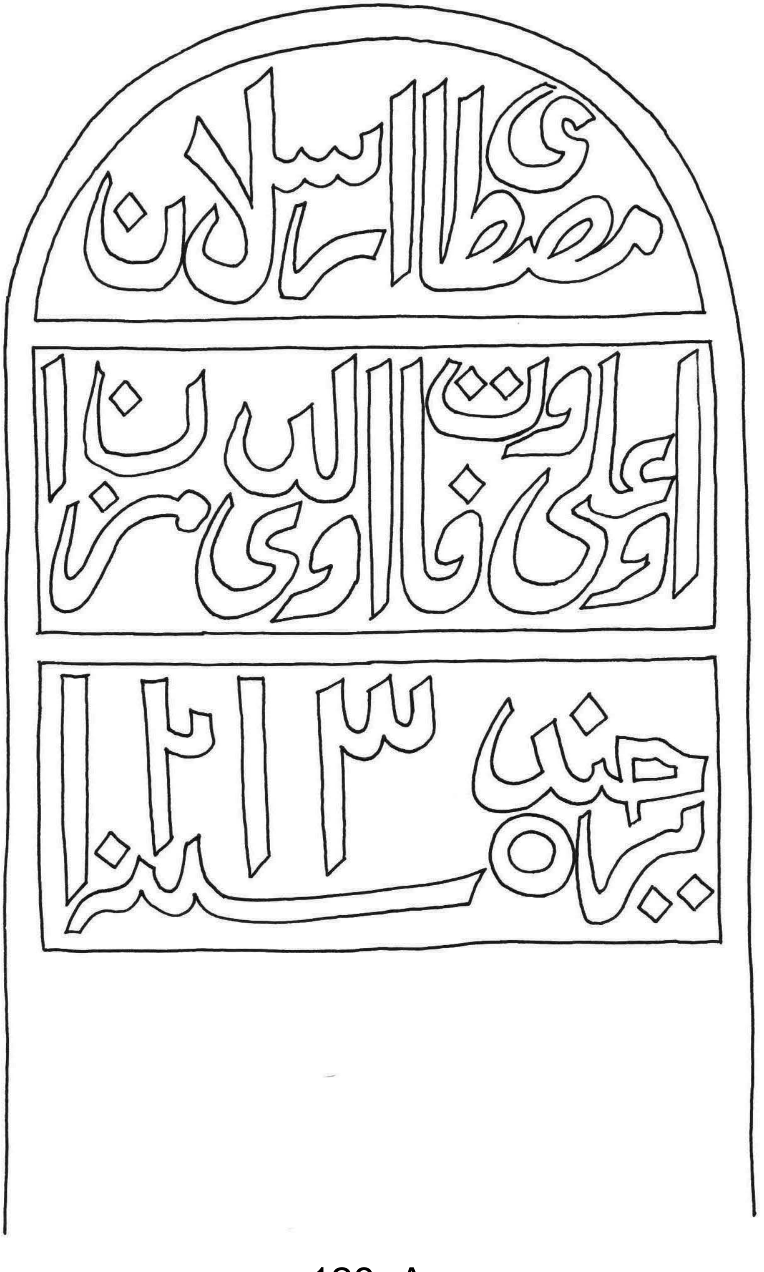

128=A

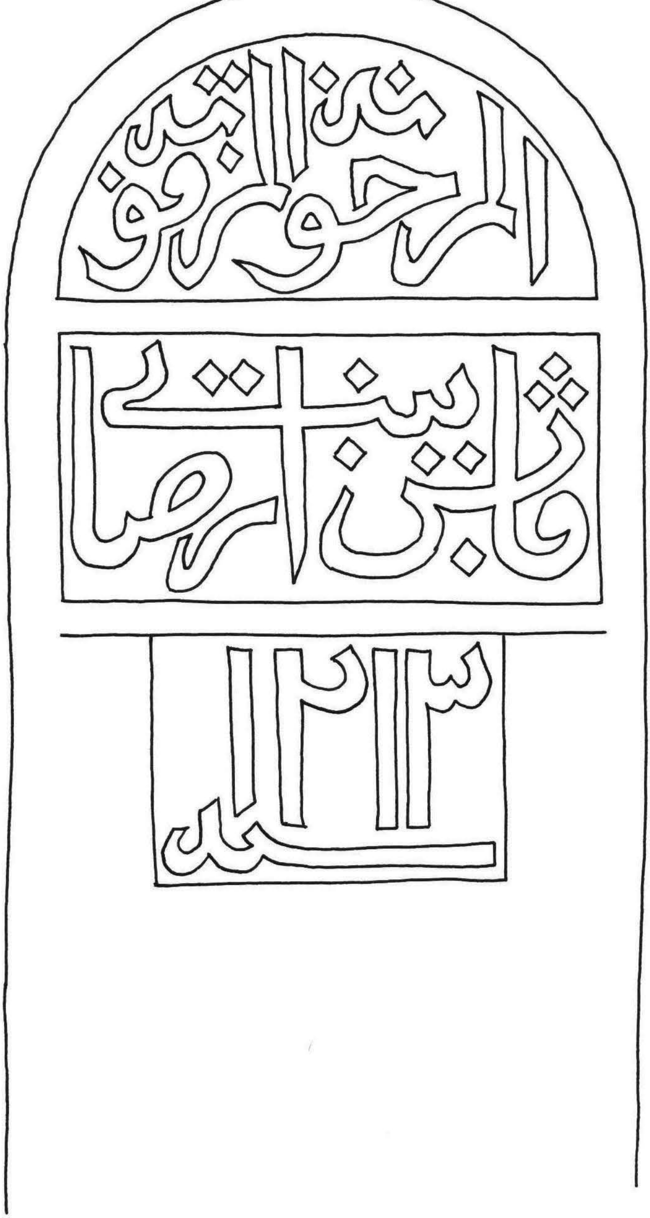

129=A

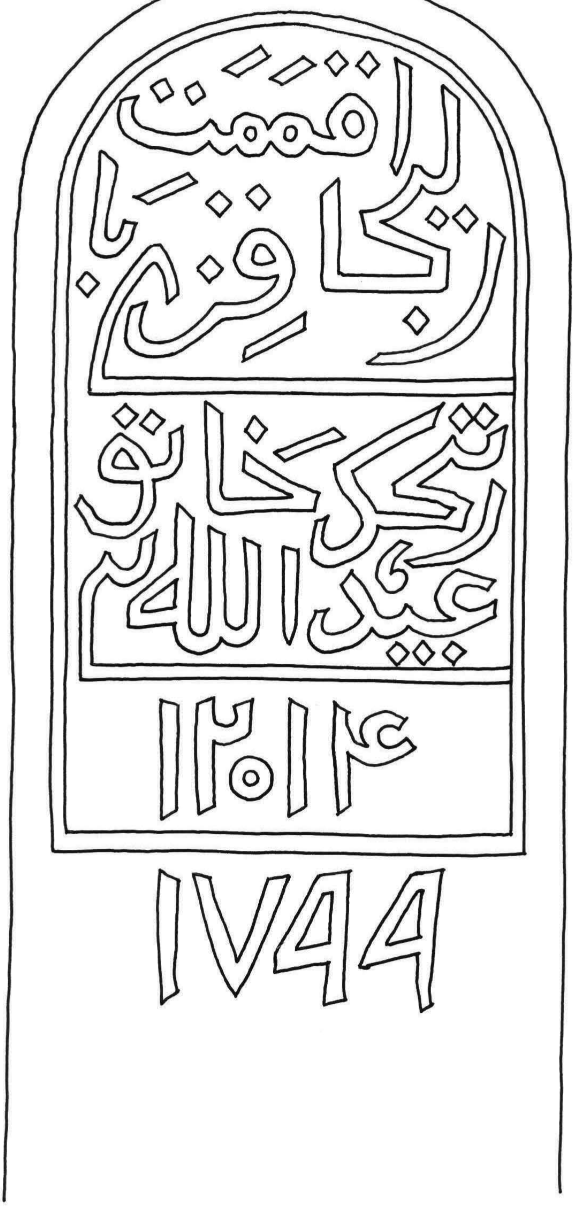

130=A

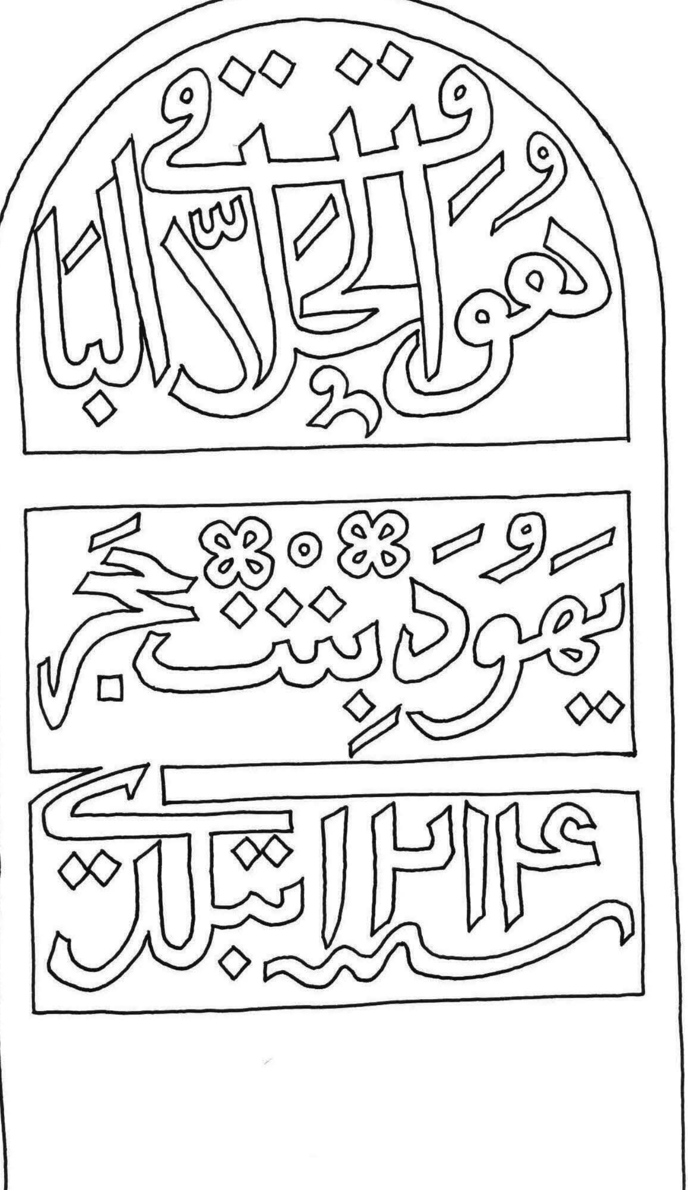

131=A

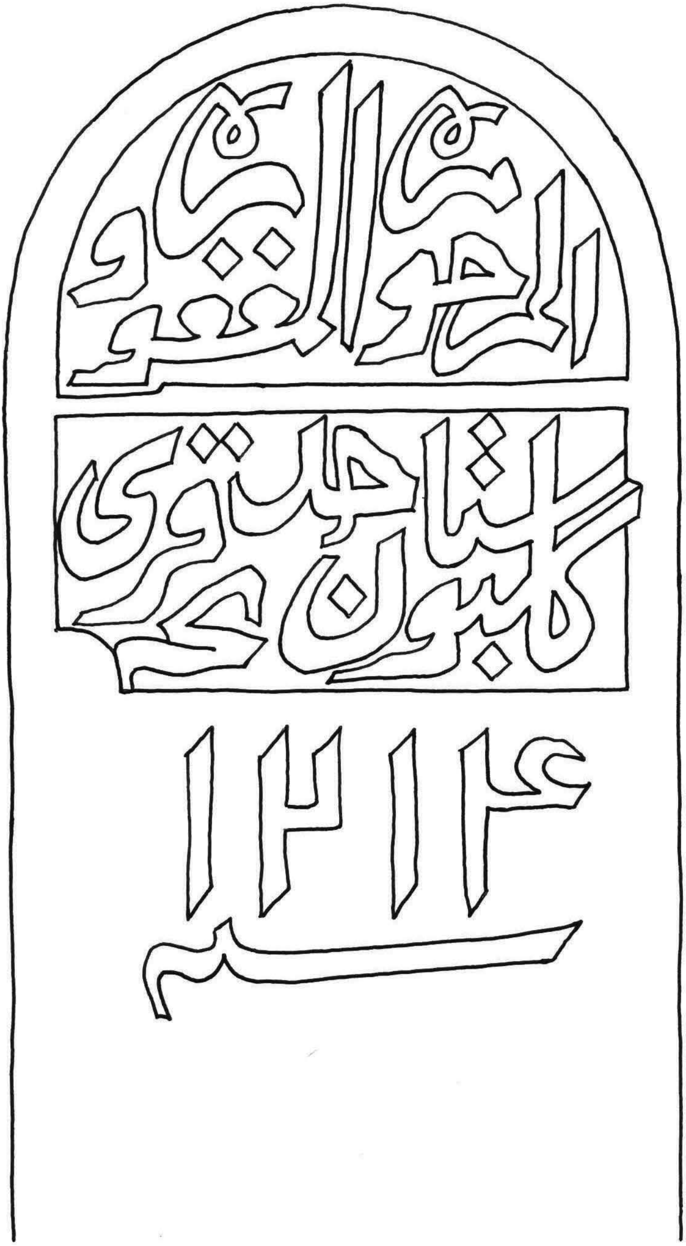

132=A

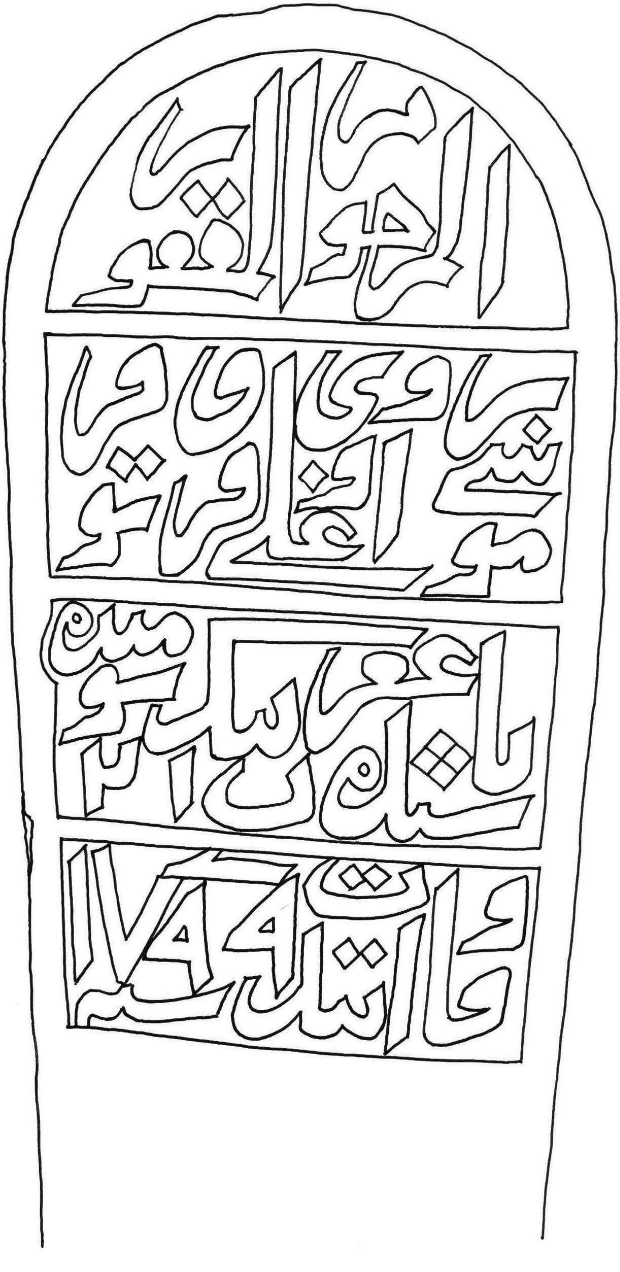

133=A

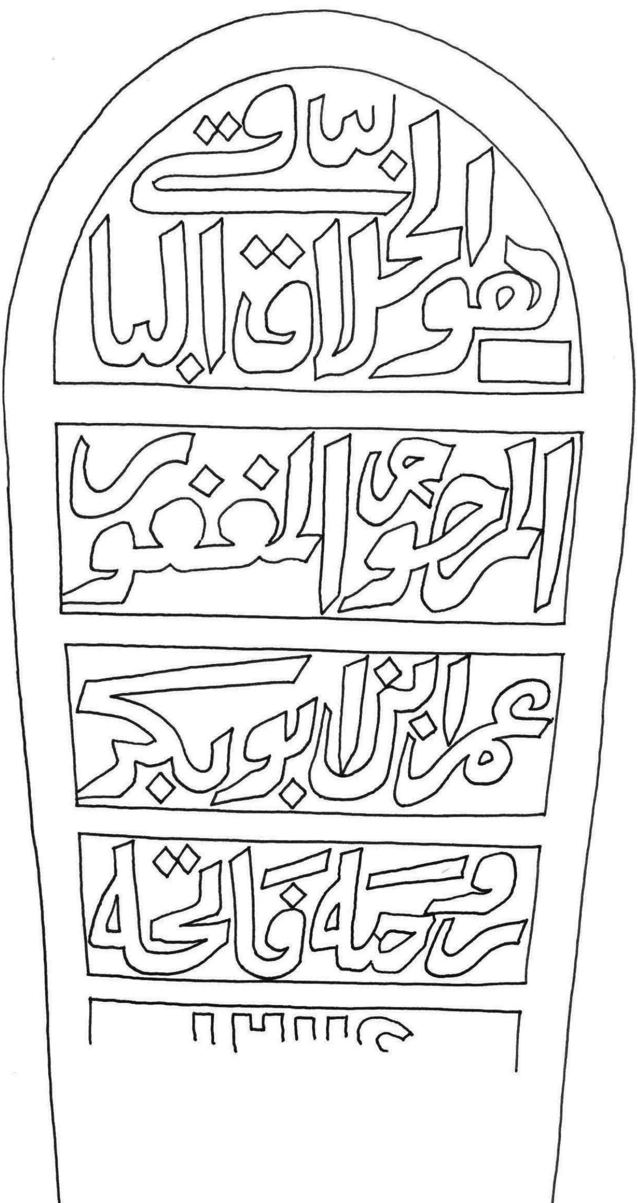
هو الخلاق الباقي
المرحوم المغفور
عمر ابن ابو بكر
روحنه فاتحه

134=A

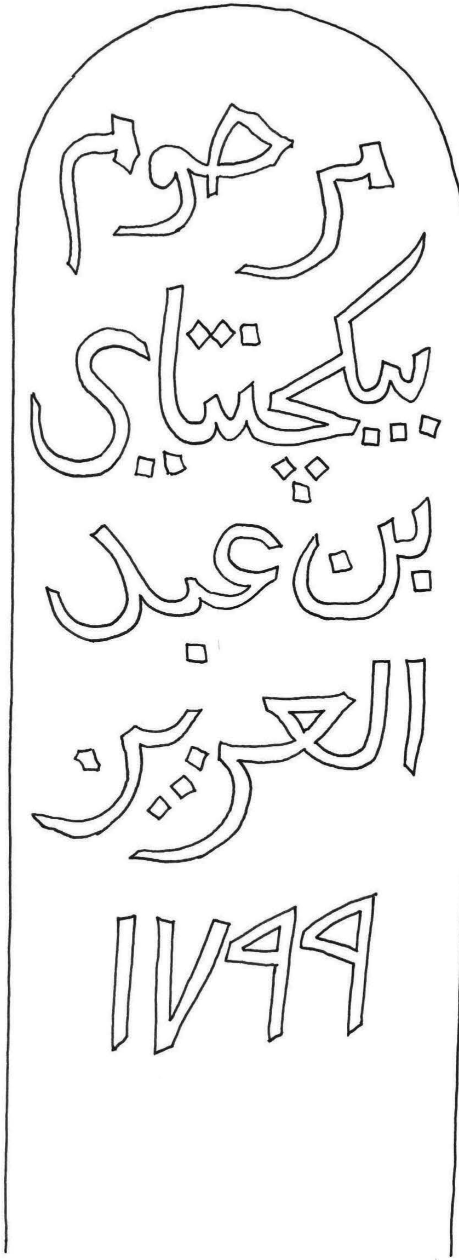

135=A

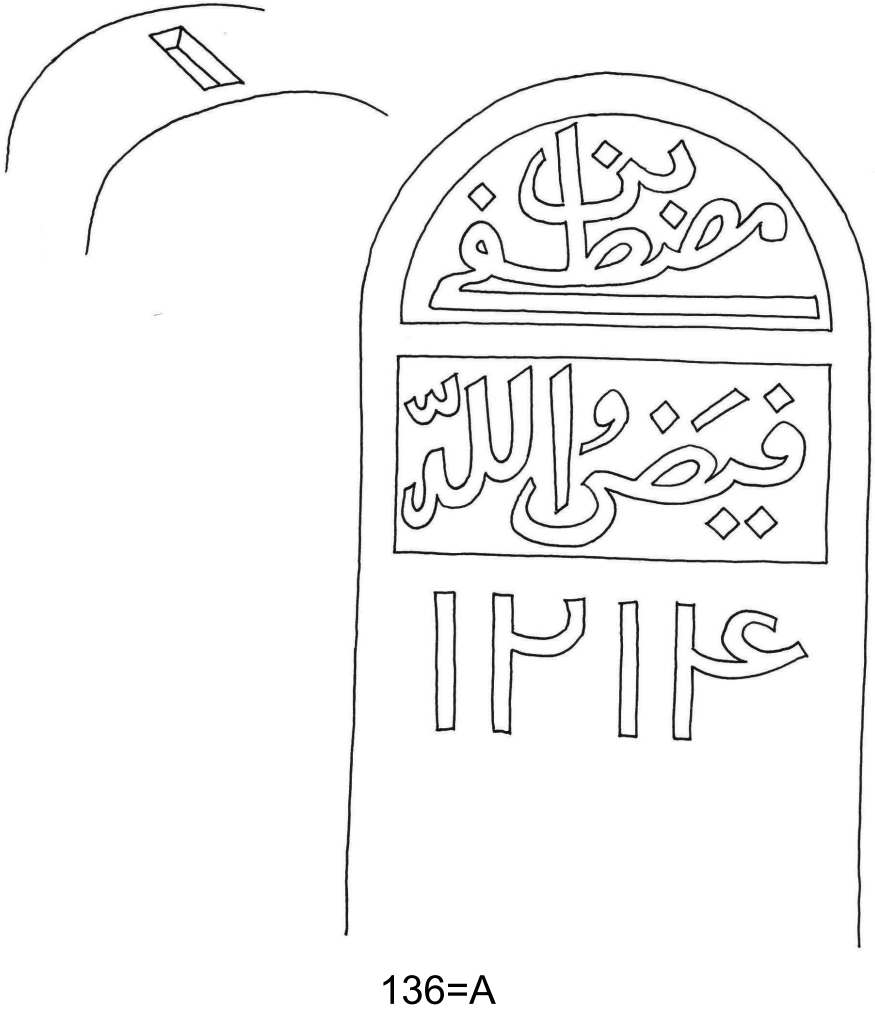

136=A

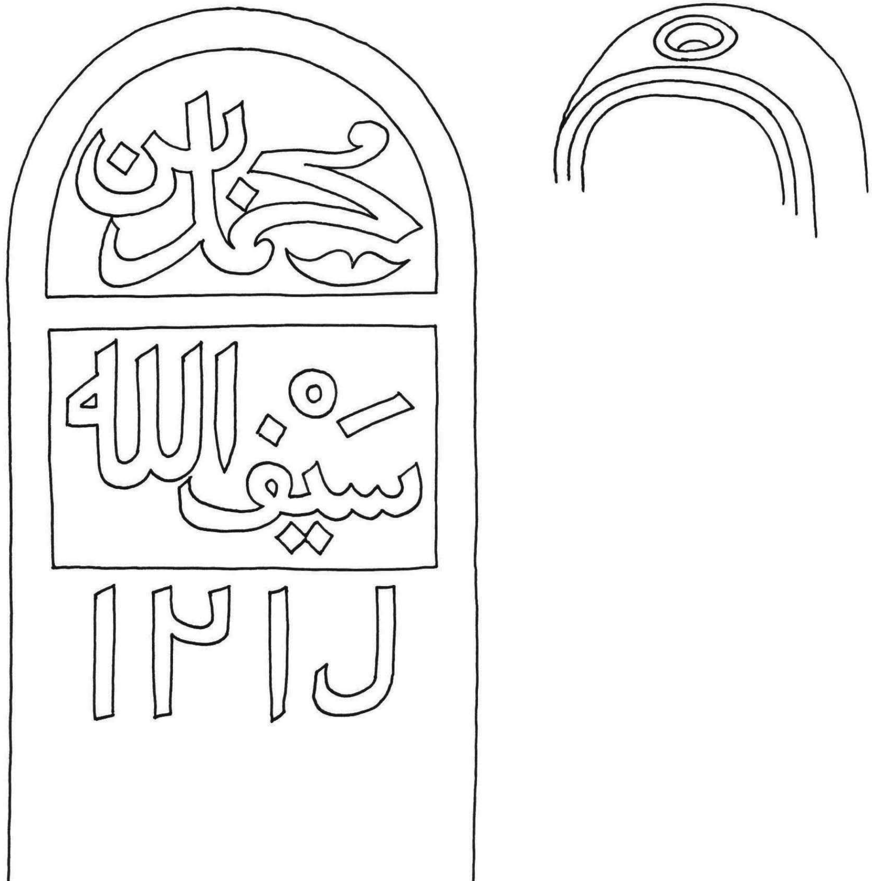

137=A

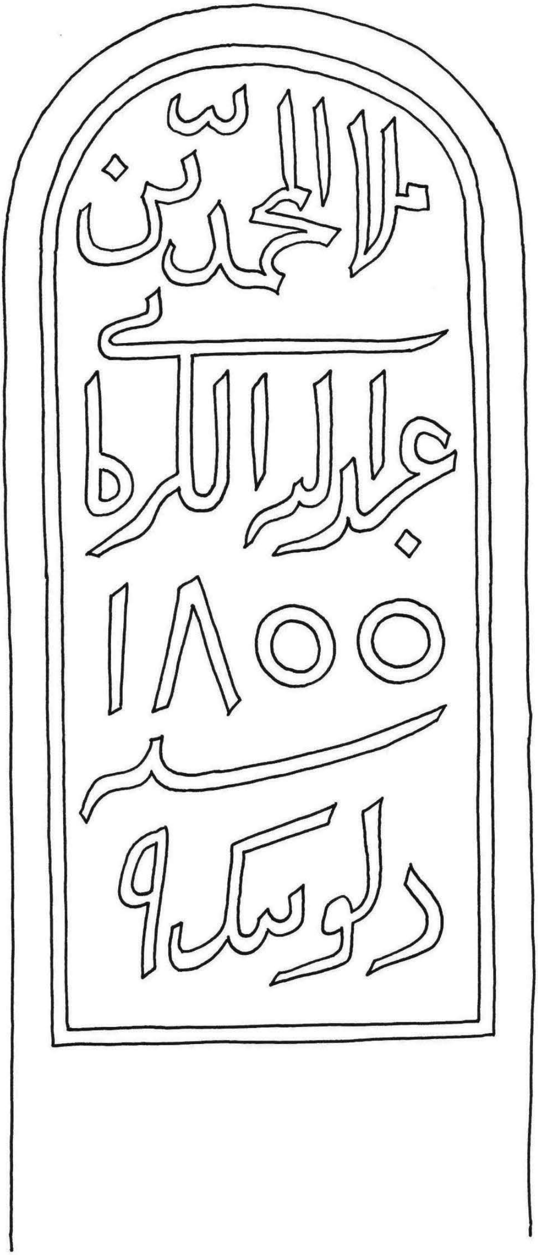

138=A

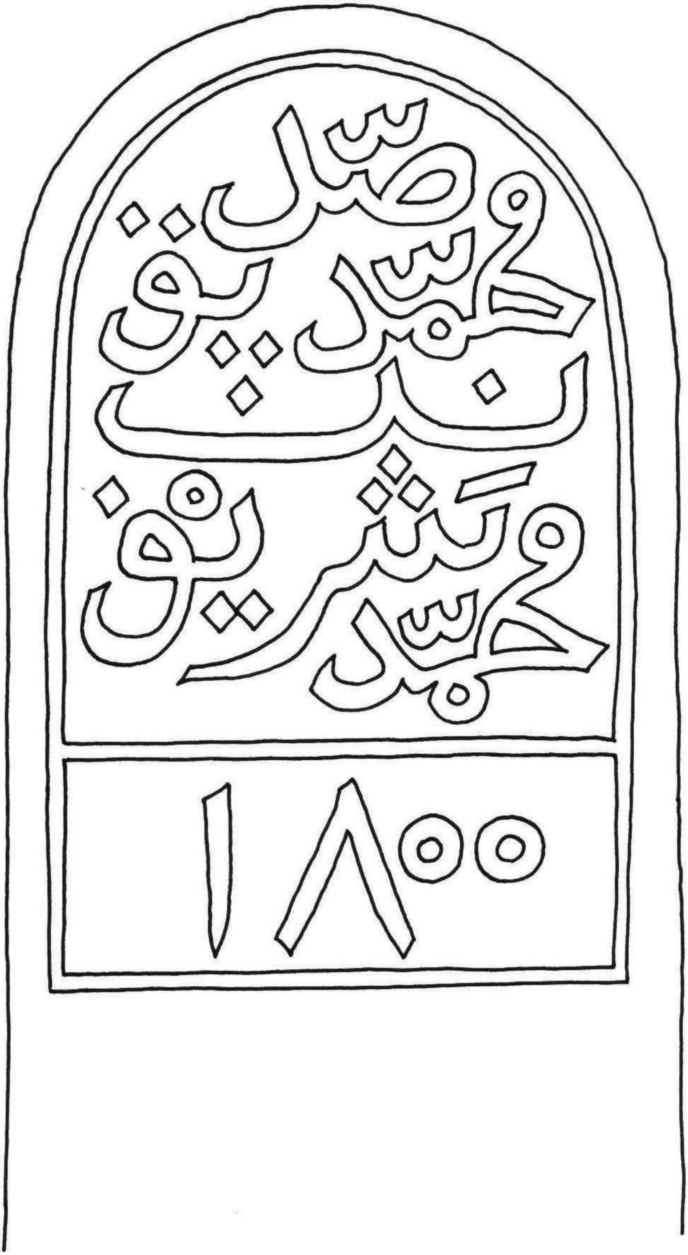

139=A

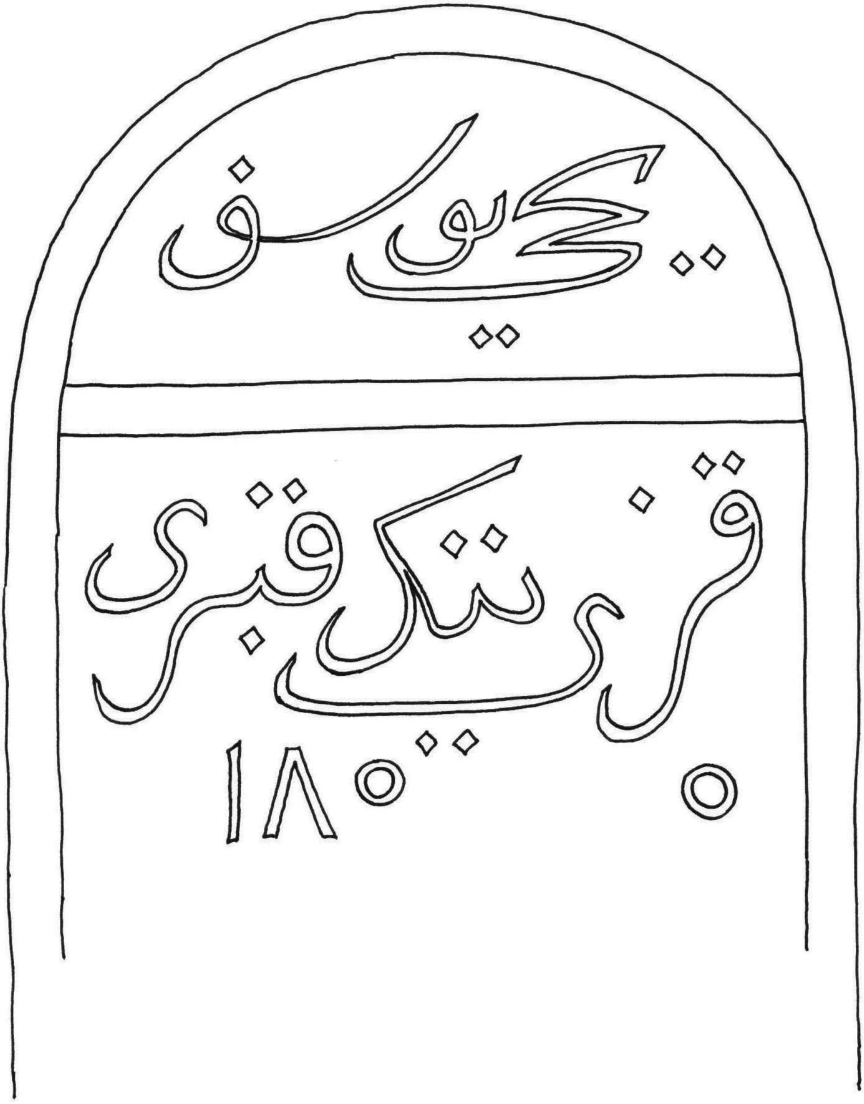

140=A

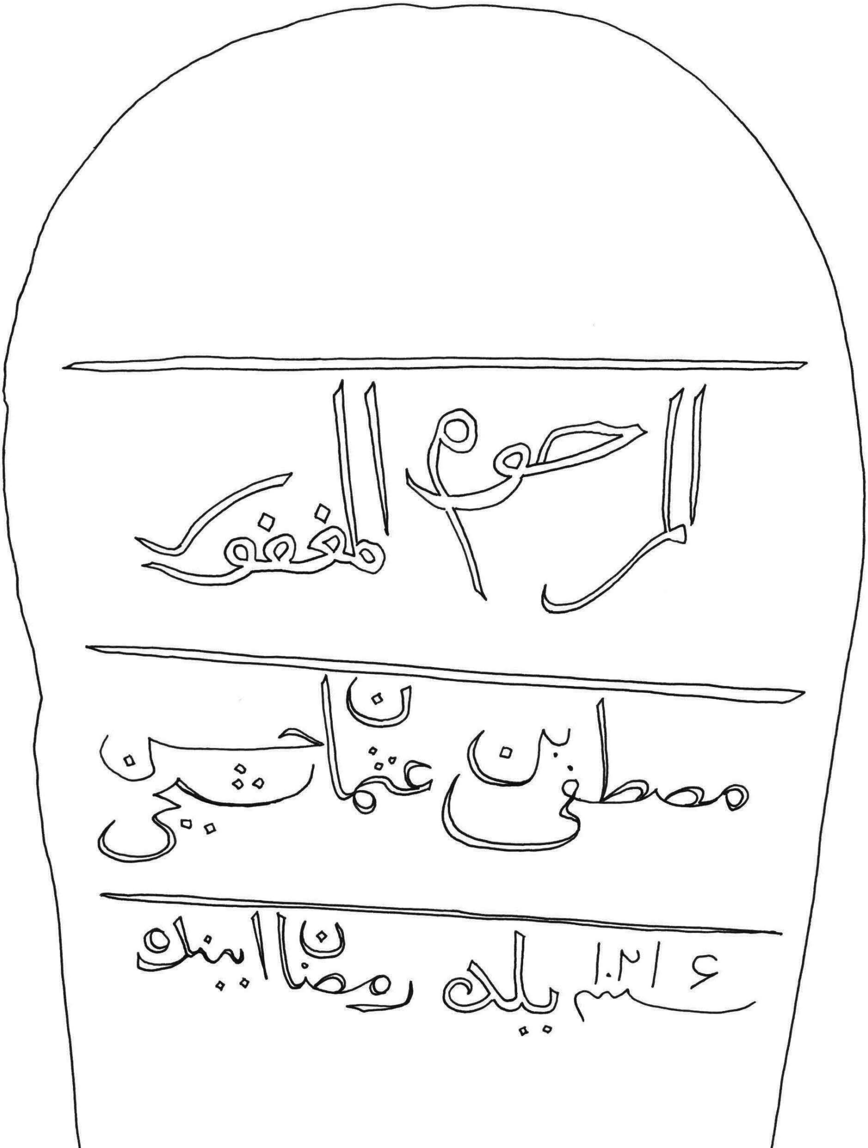

143=A

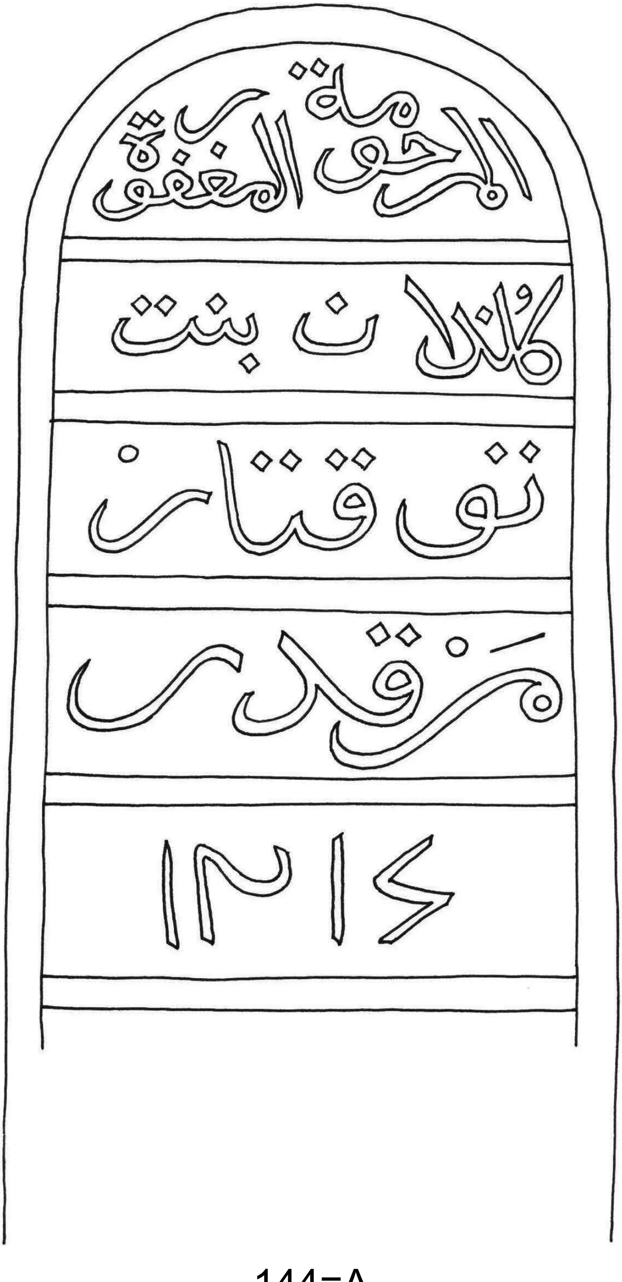

144=A

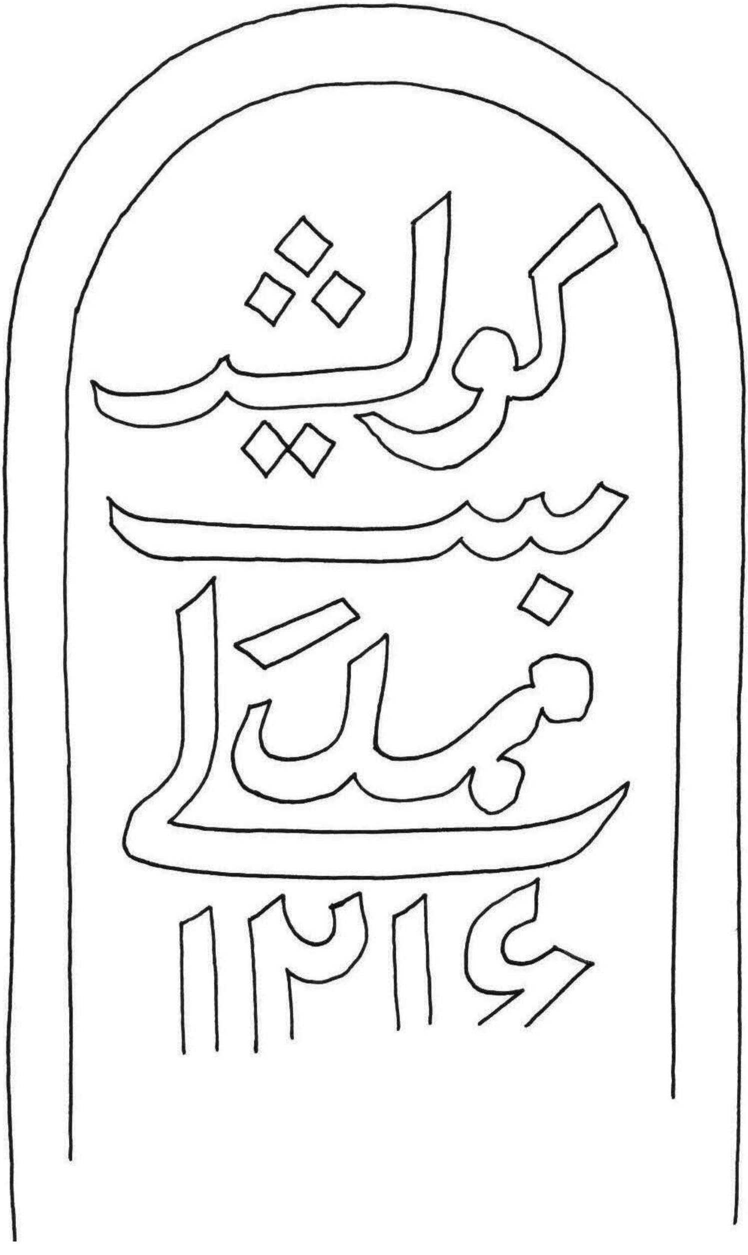

145=A

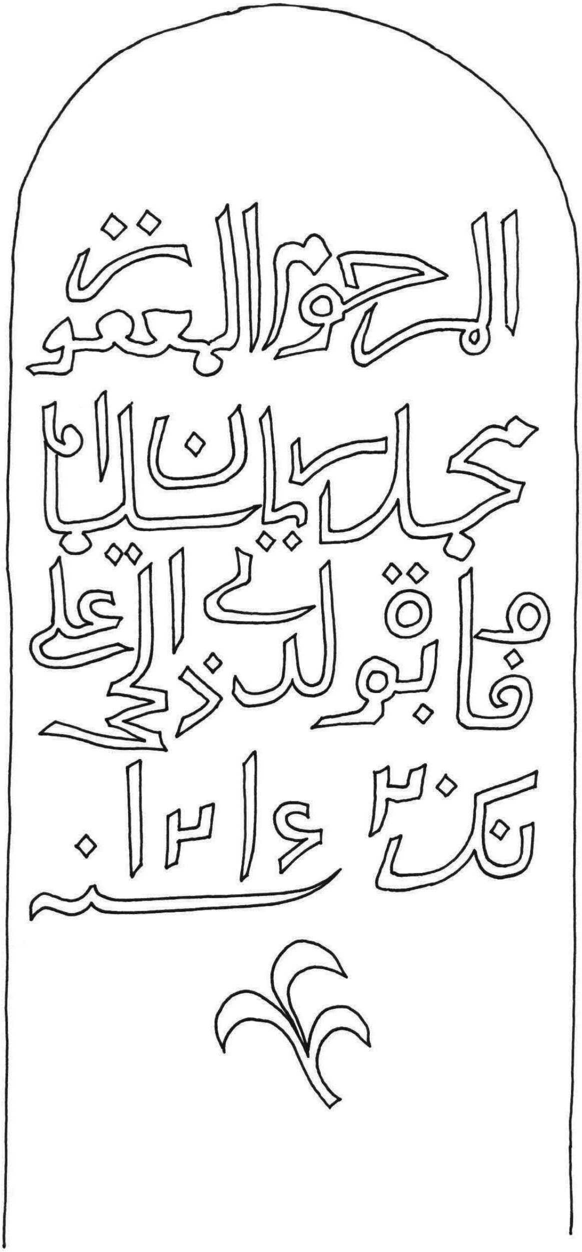

146=A

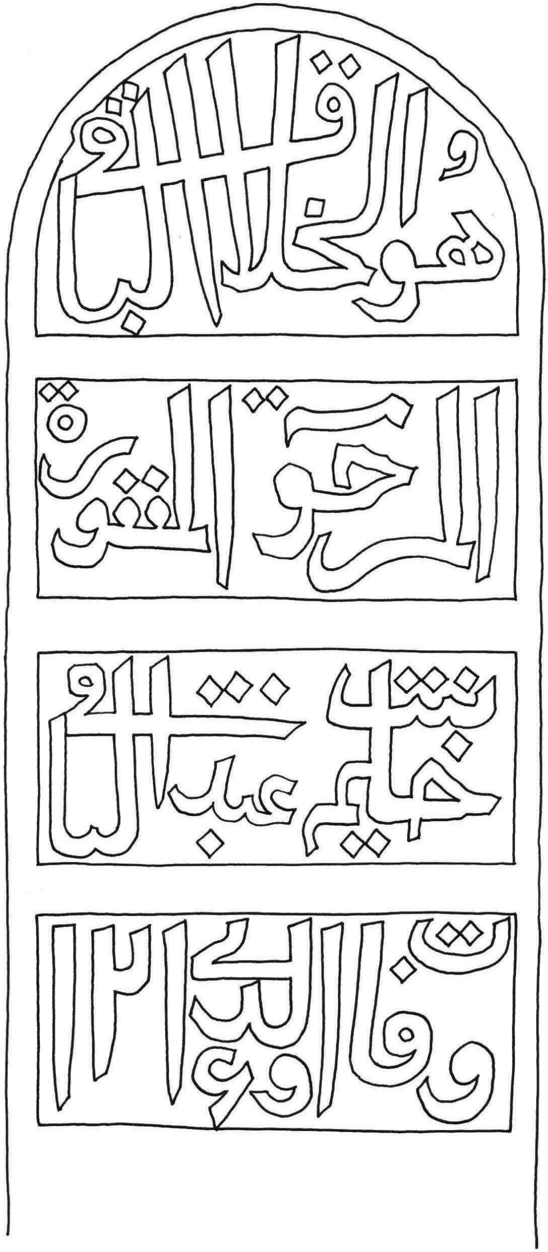

147=A

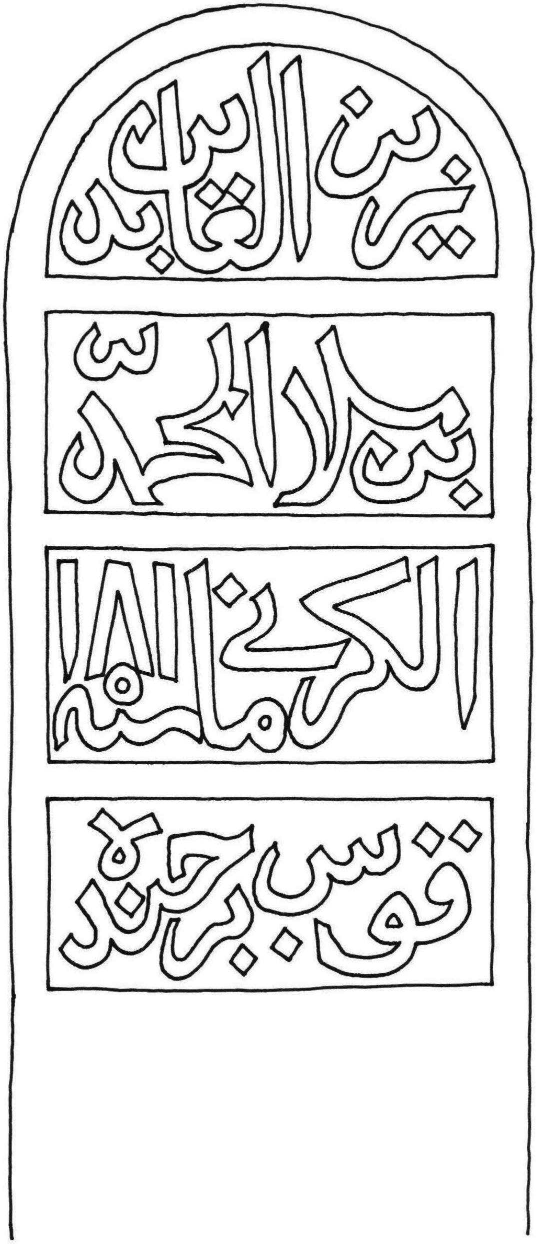

148=A

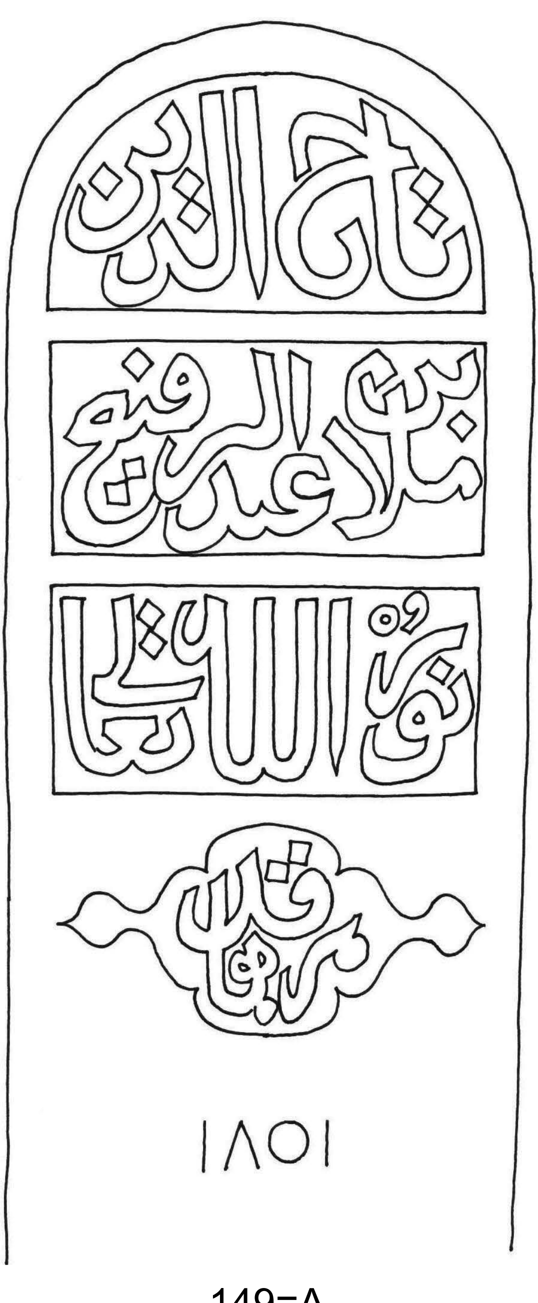

149=A

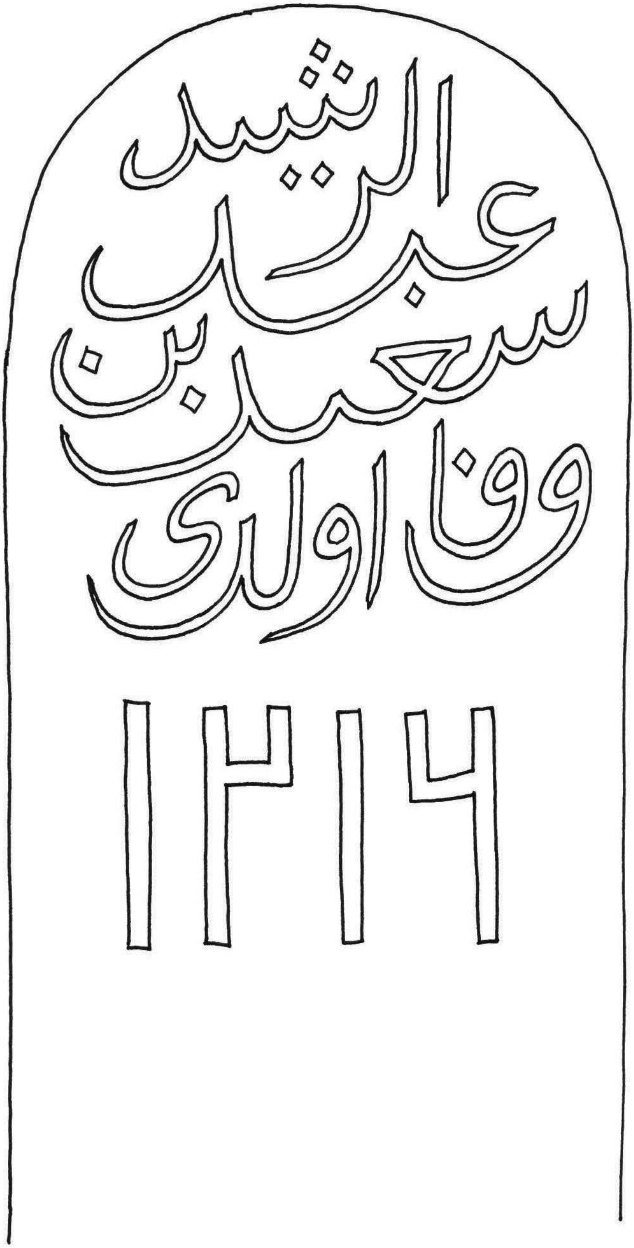

150=A

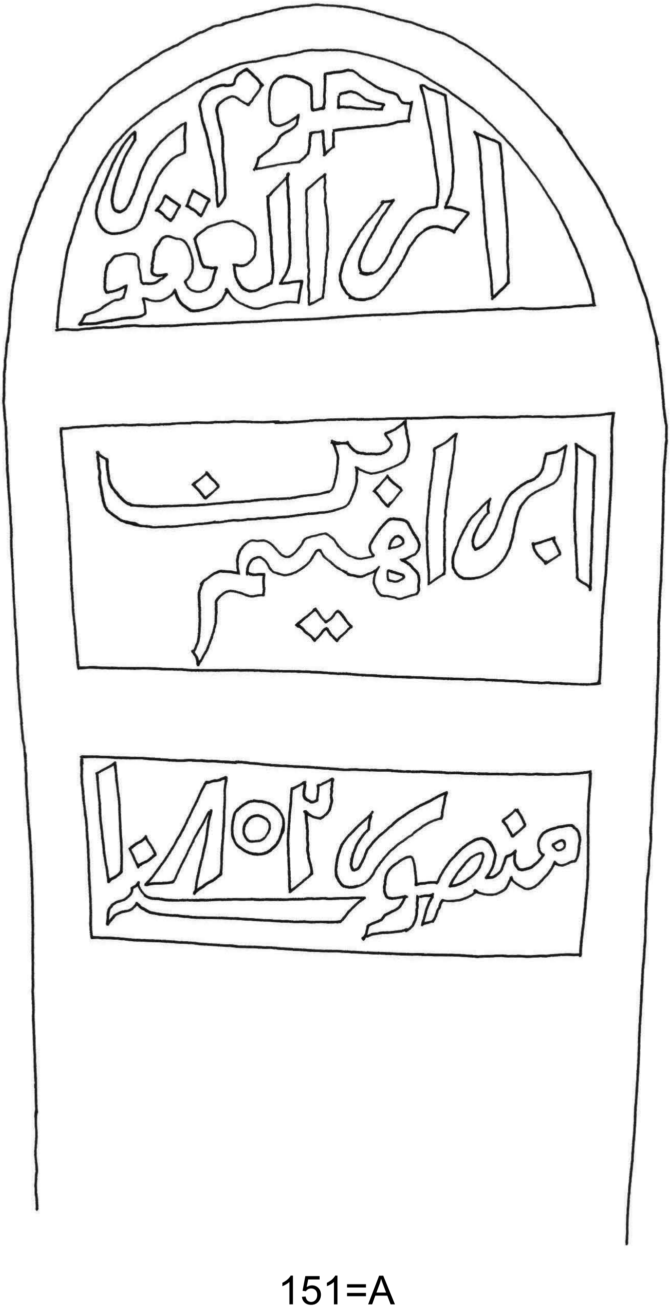

151=A

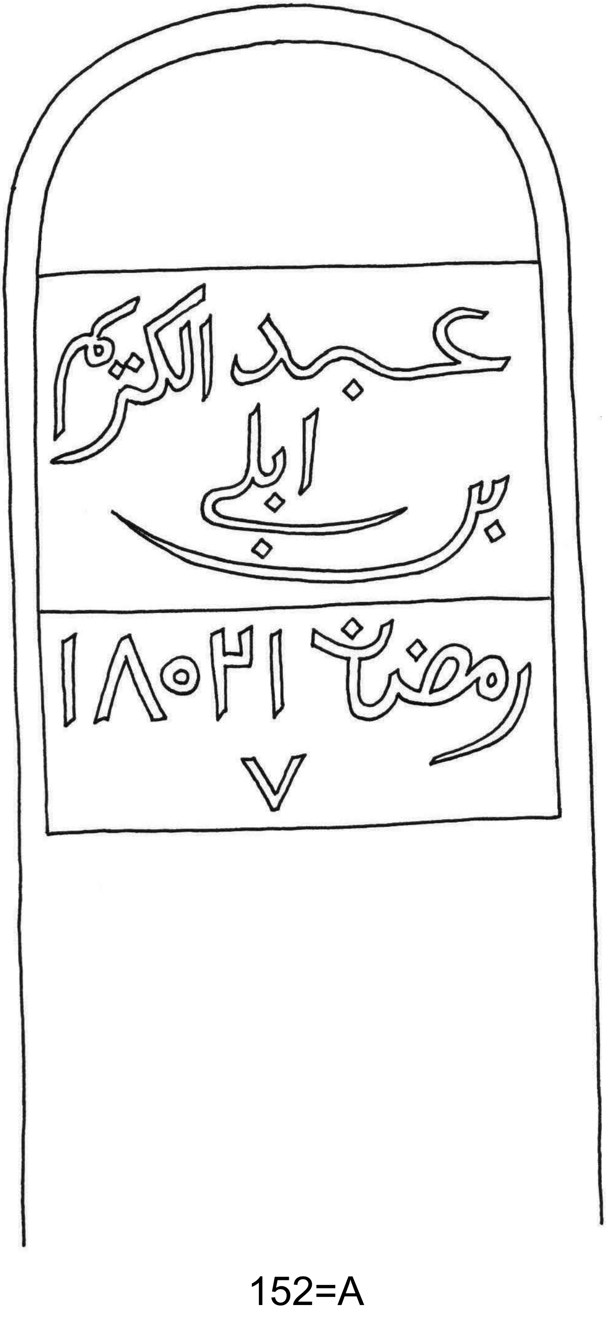

152=A

153=A

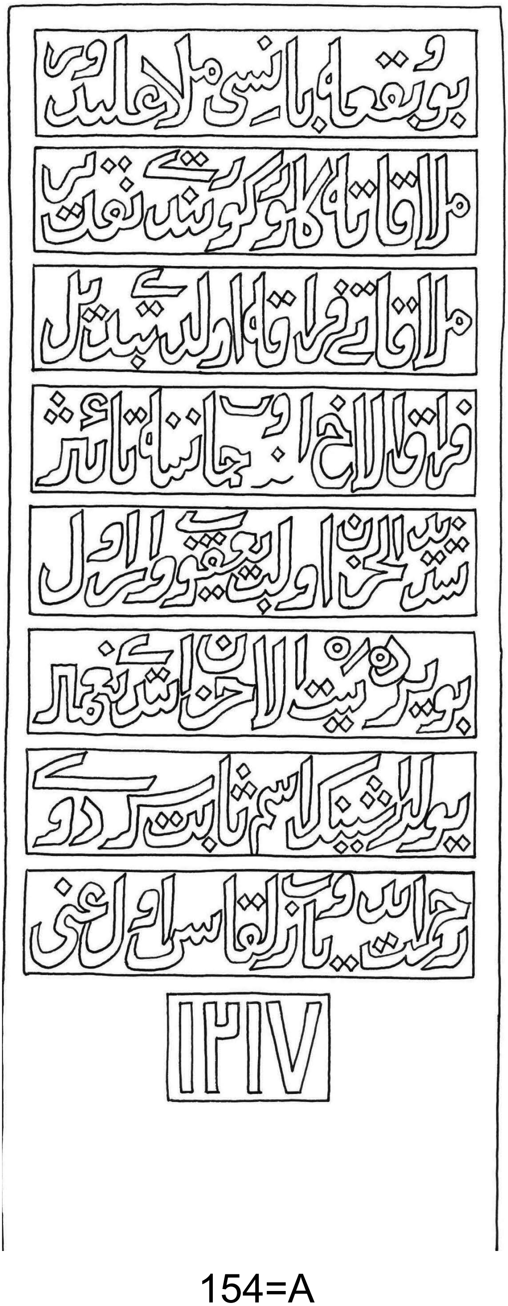

154=A

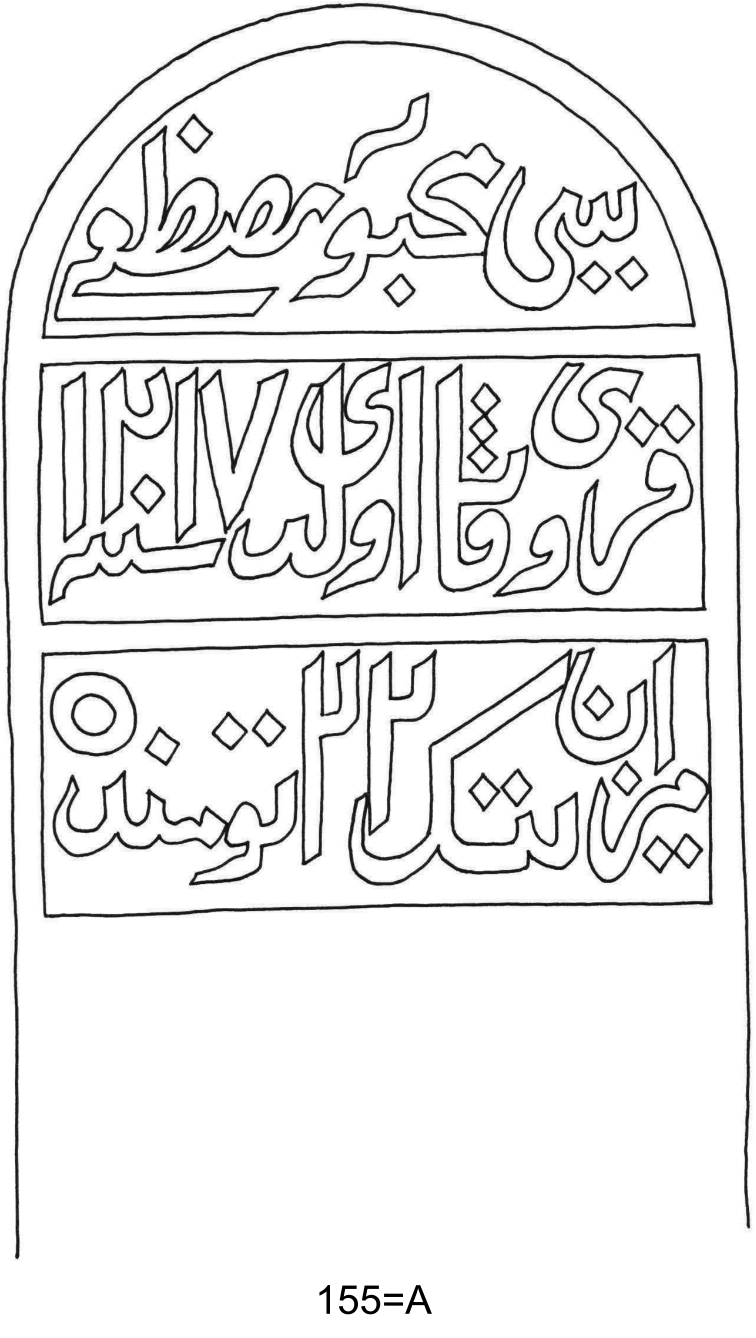

155=A

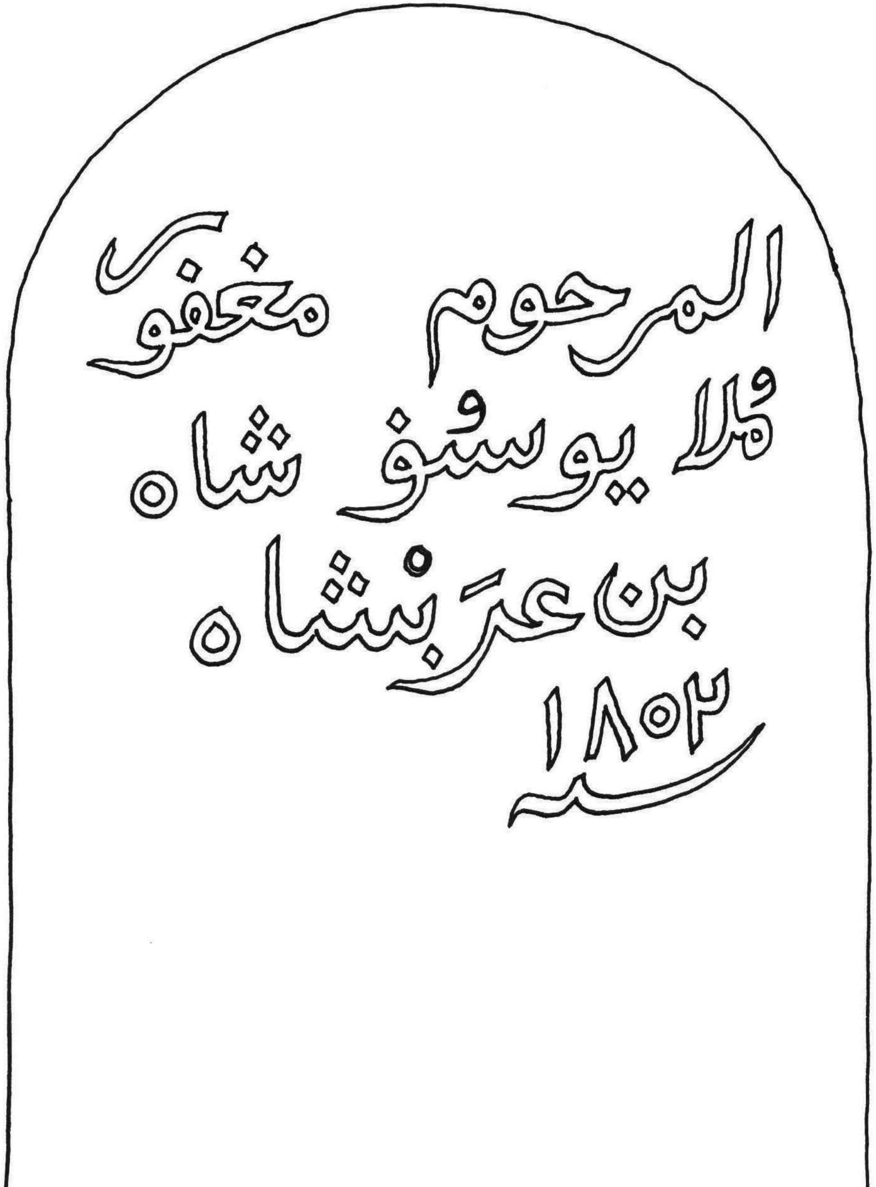

156=A

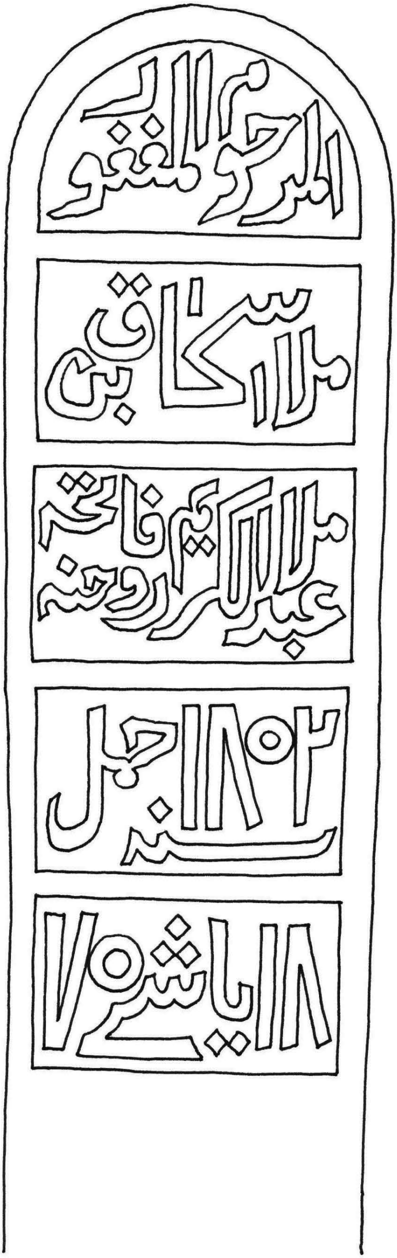

157=A

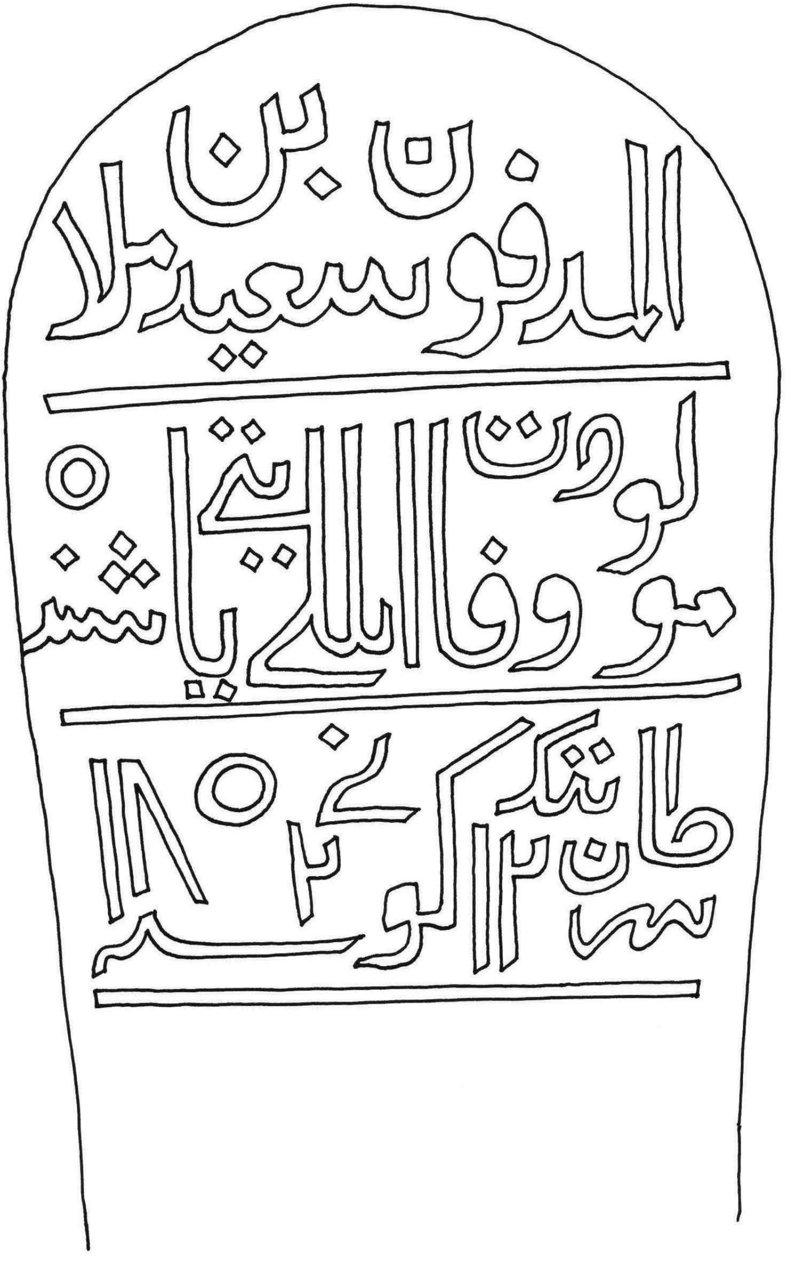

158=A

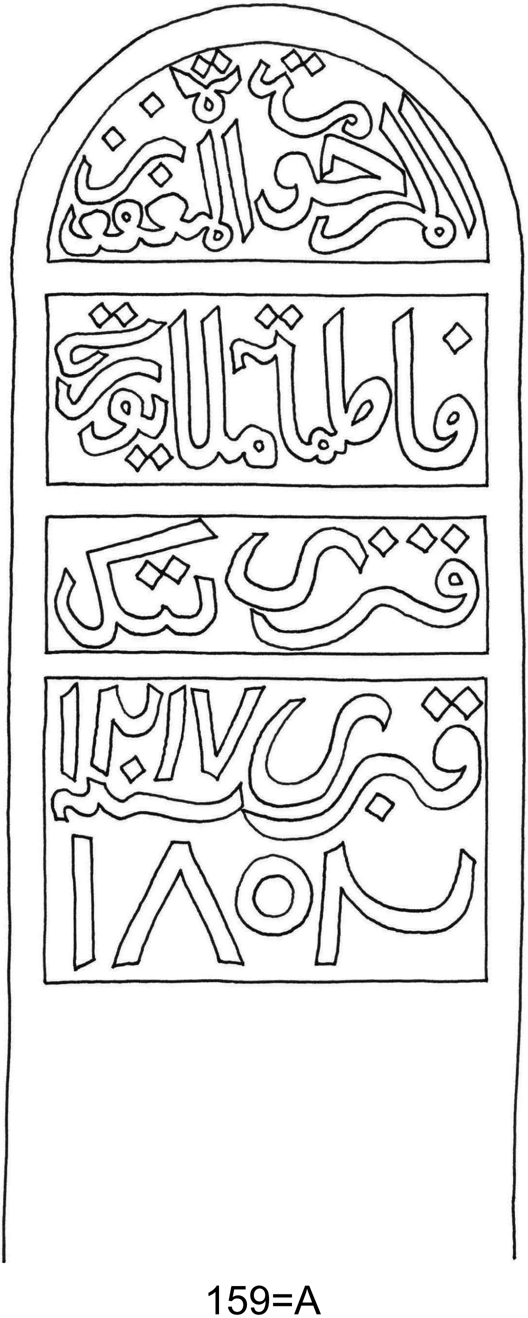

159=A

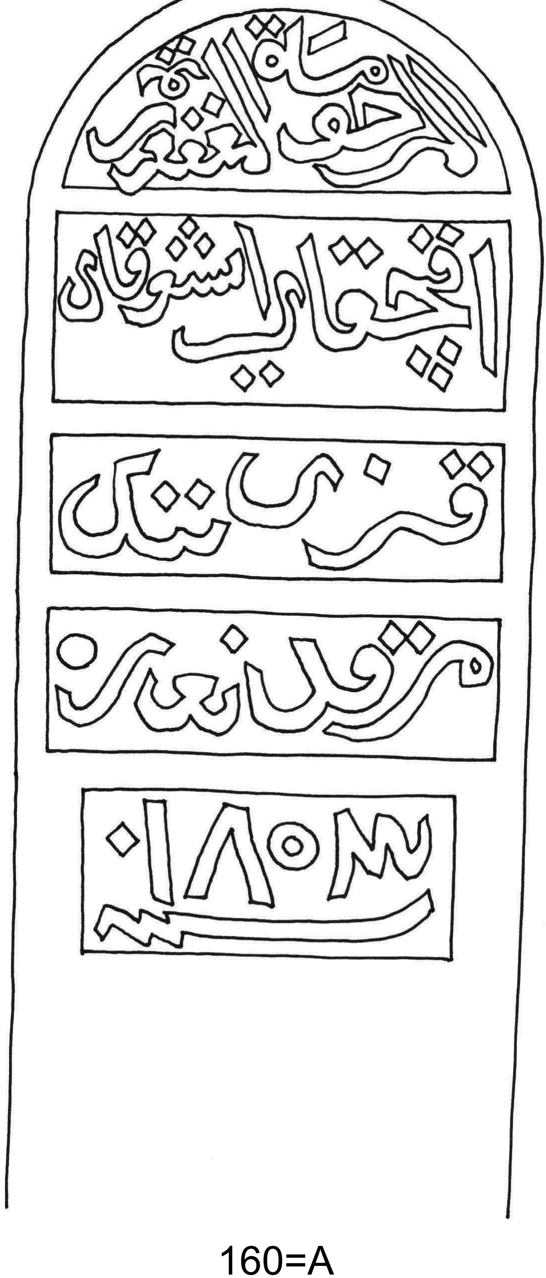

160=A

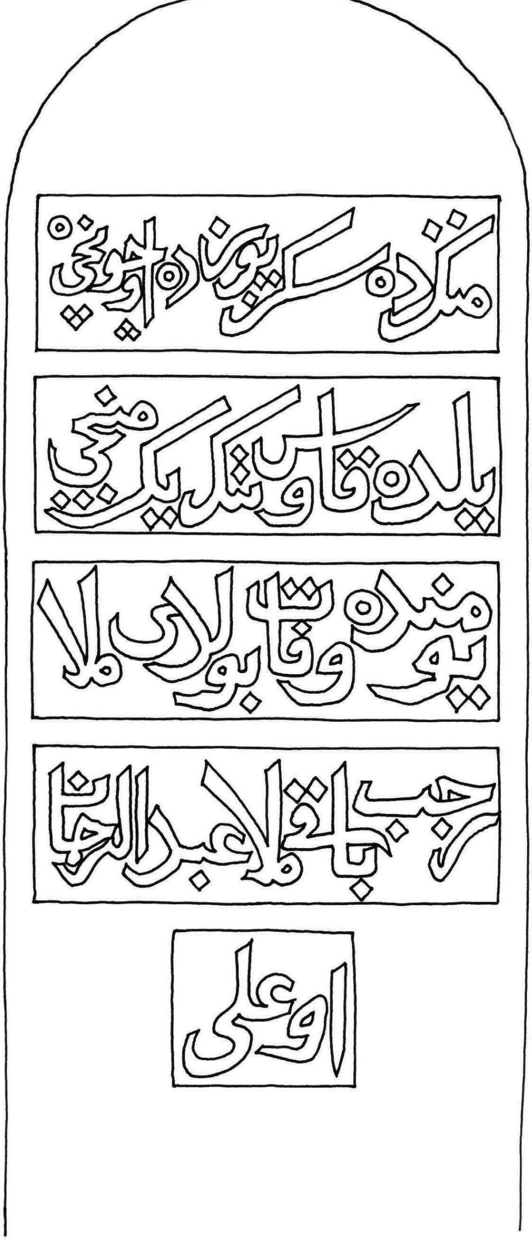

161=A

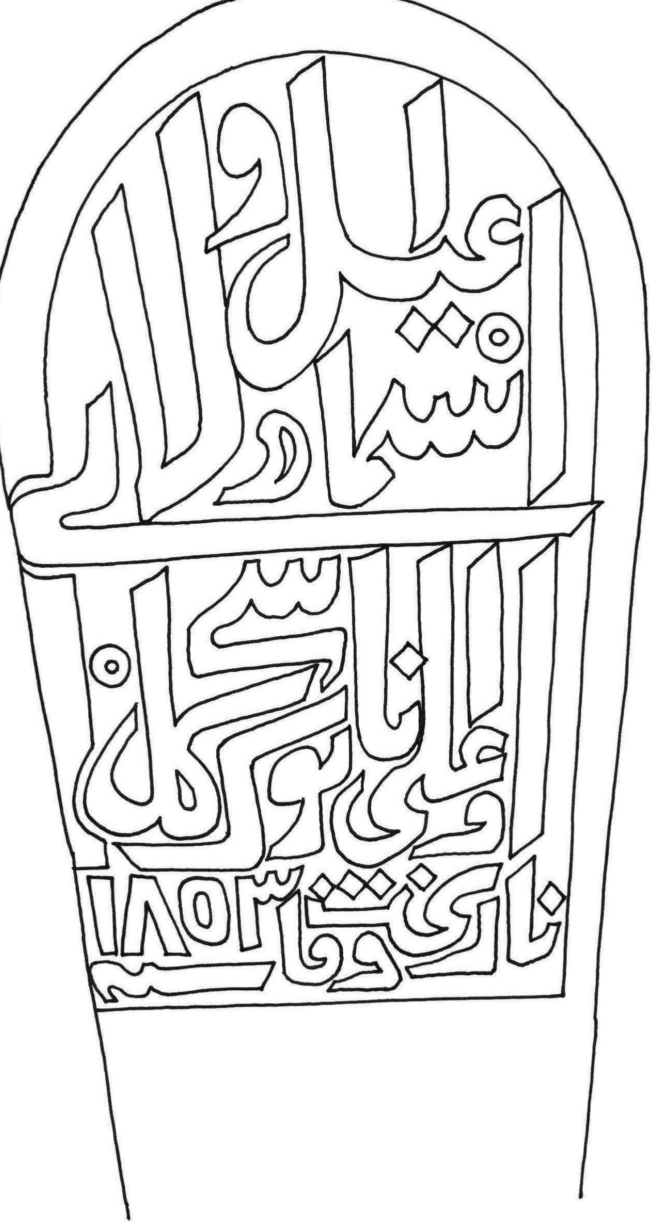

162=A

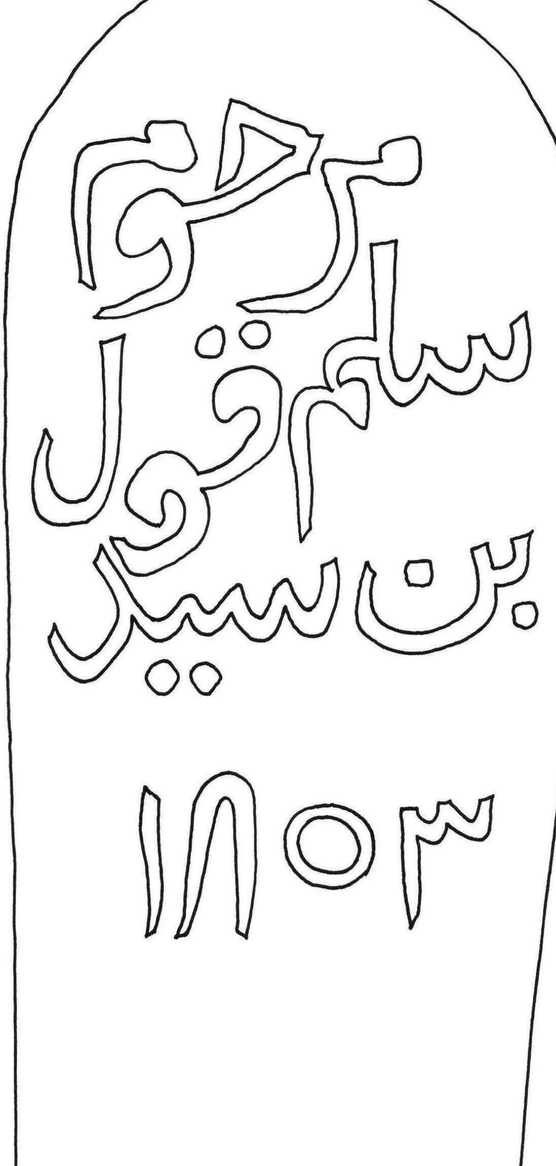

163=A

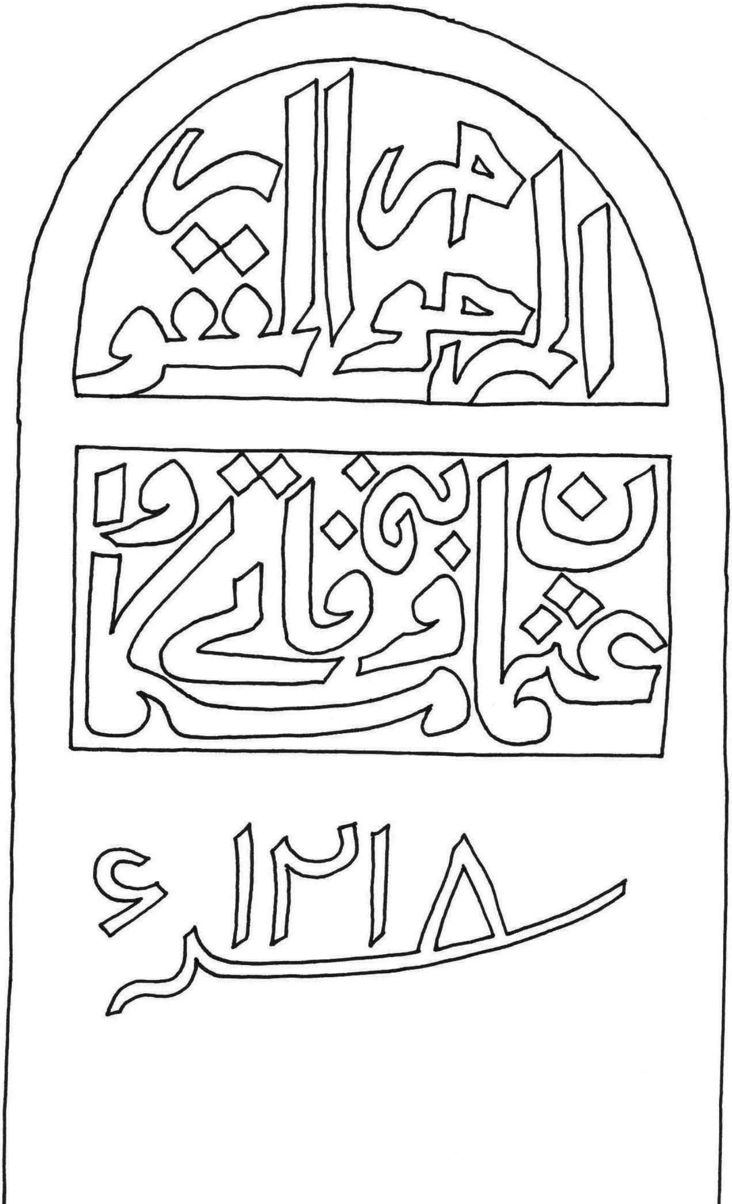

164=A

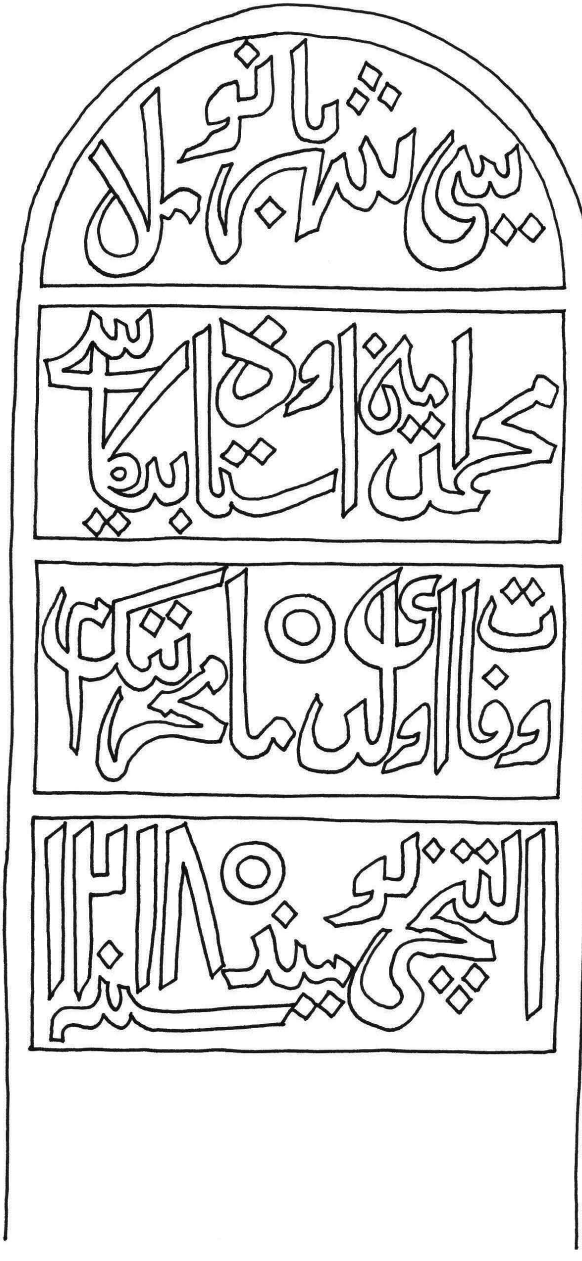

165=A

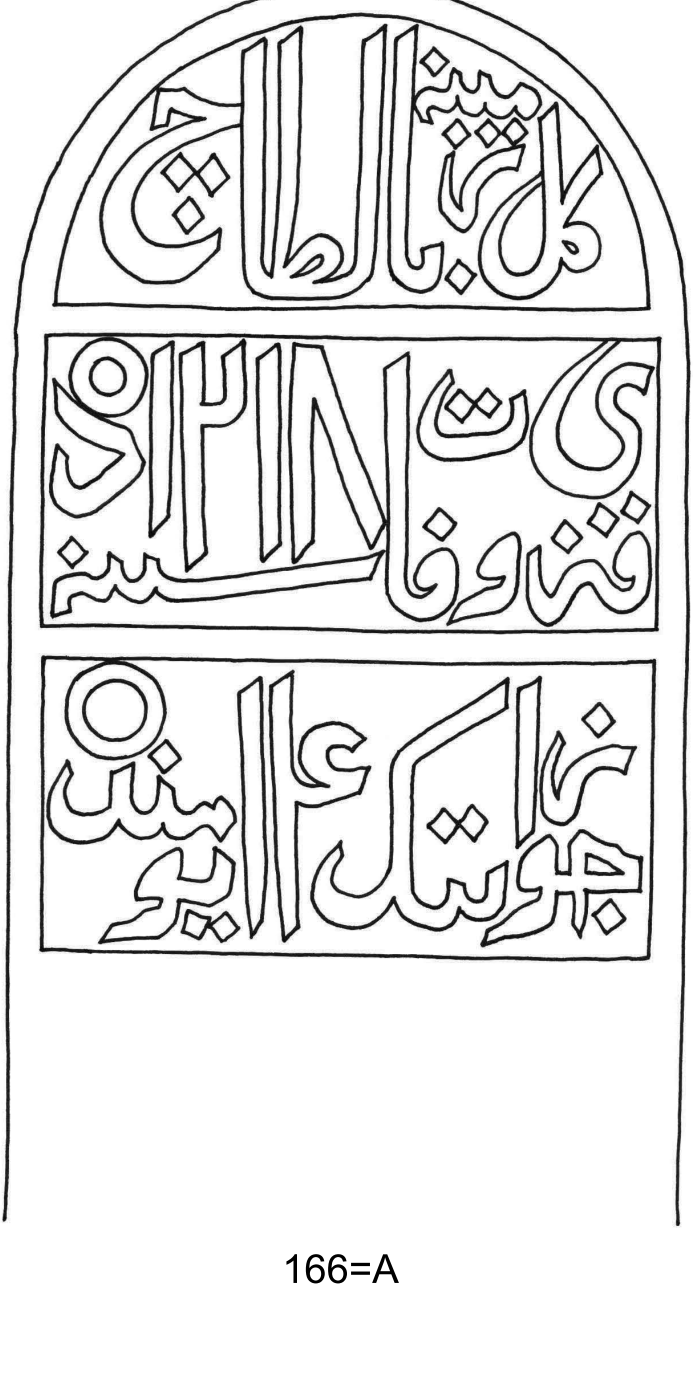

166=A

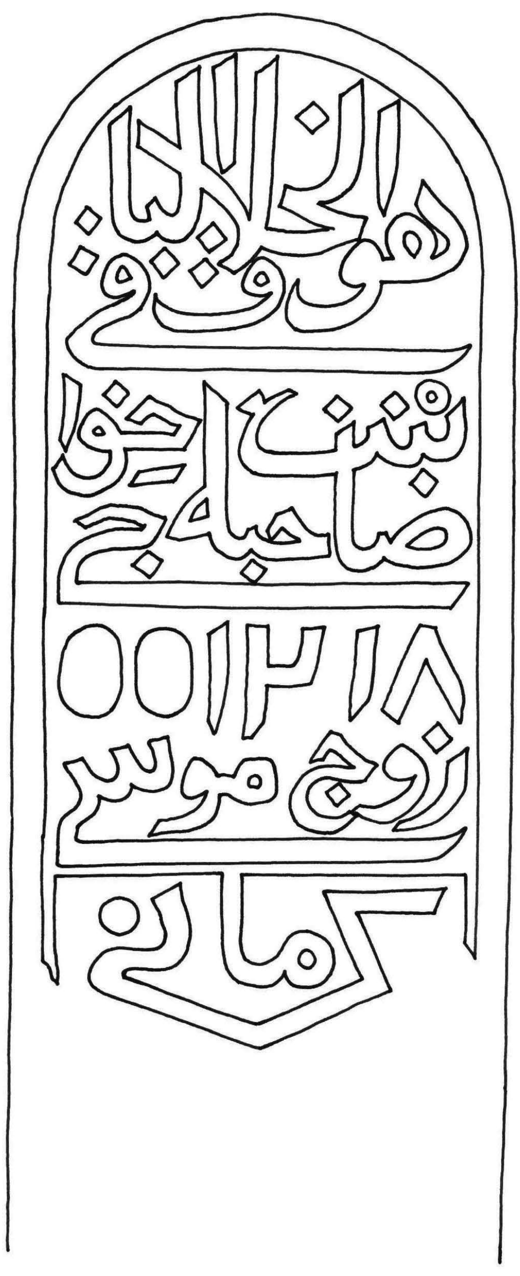

167=A

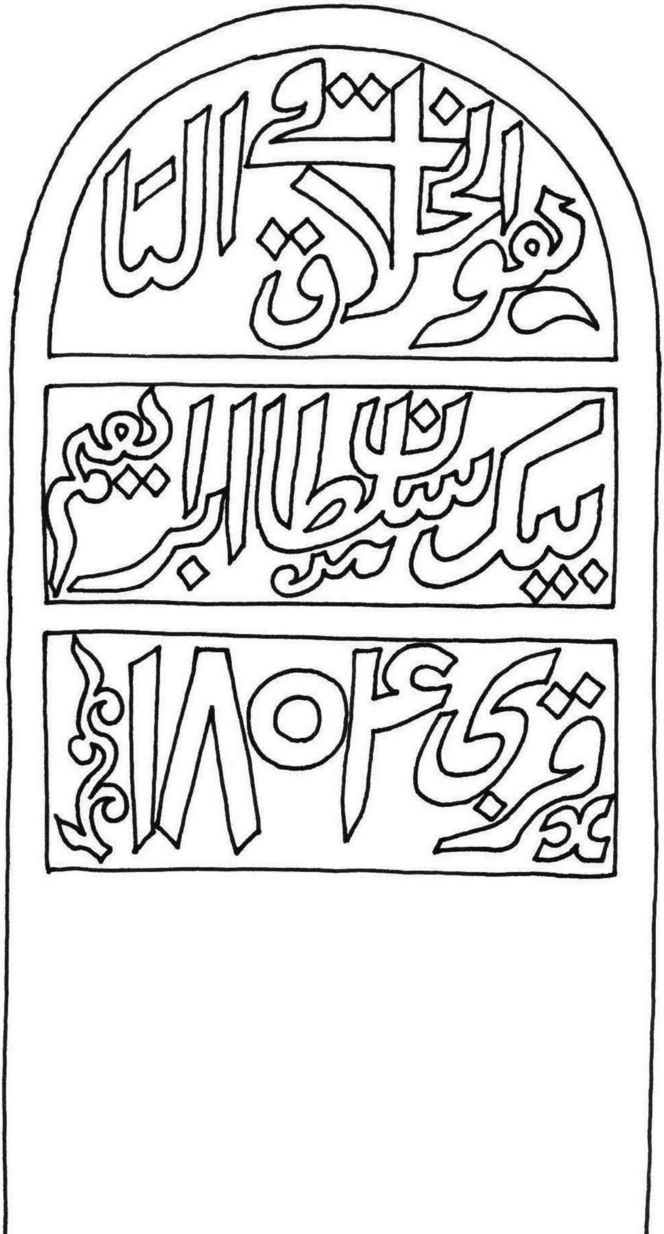

168=A

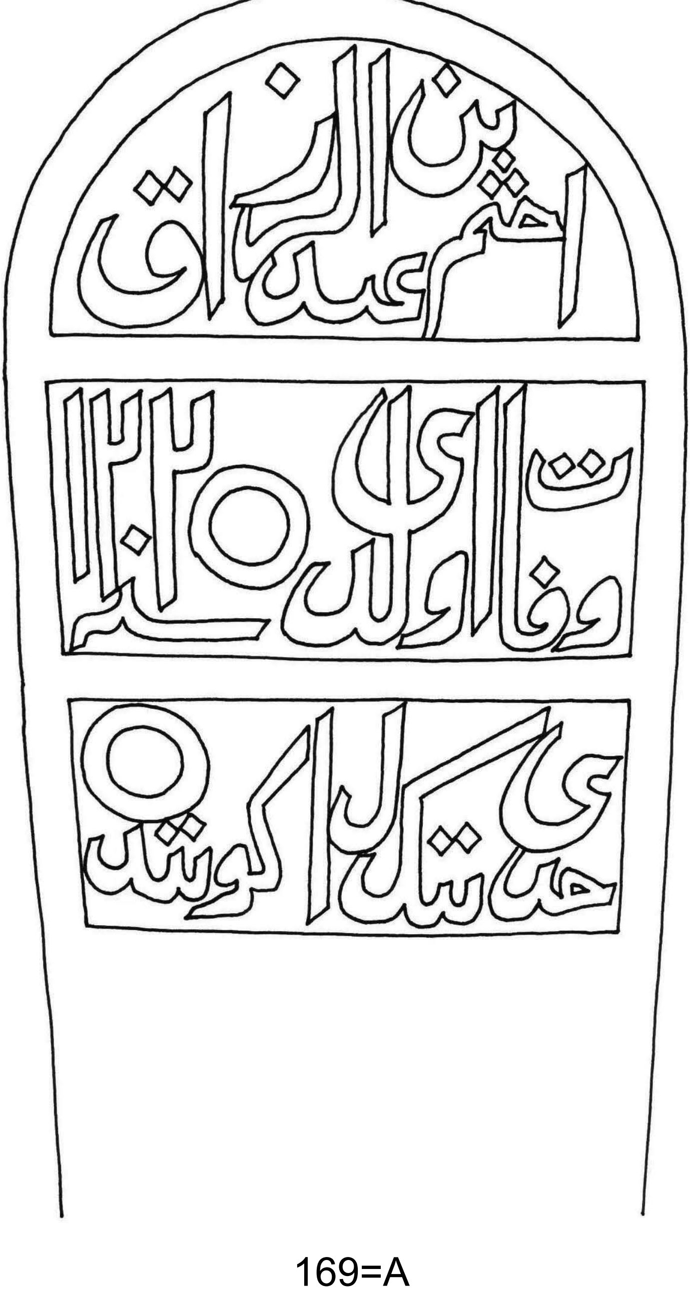

169=A

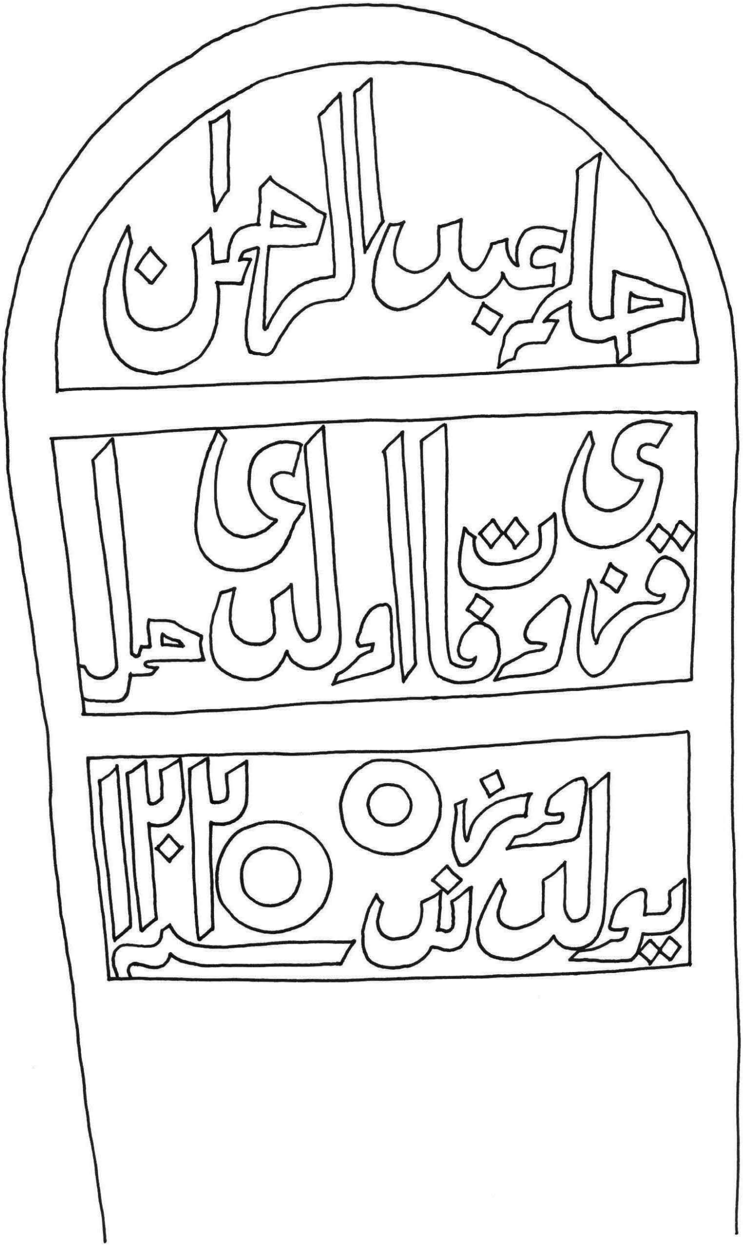

170=A

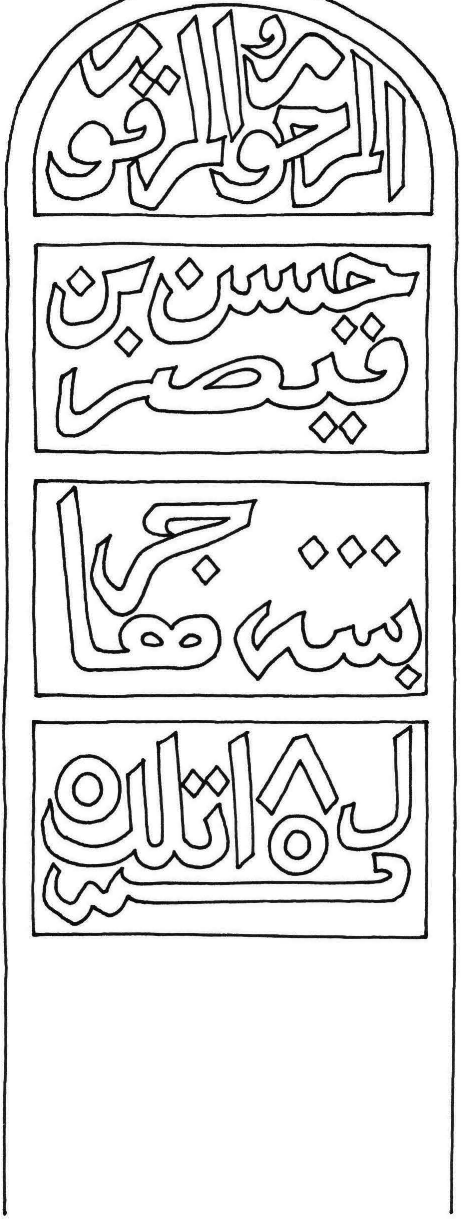

171=A

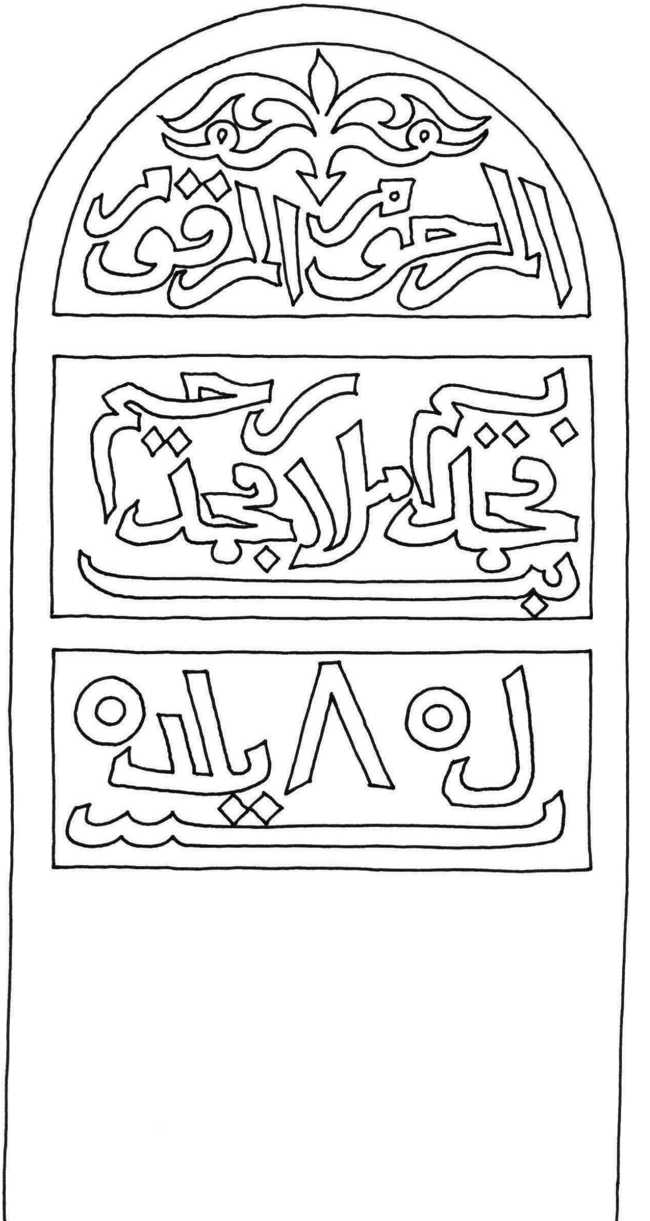

172=A

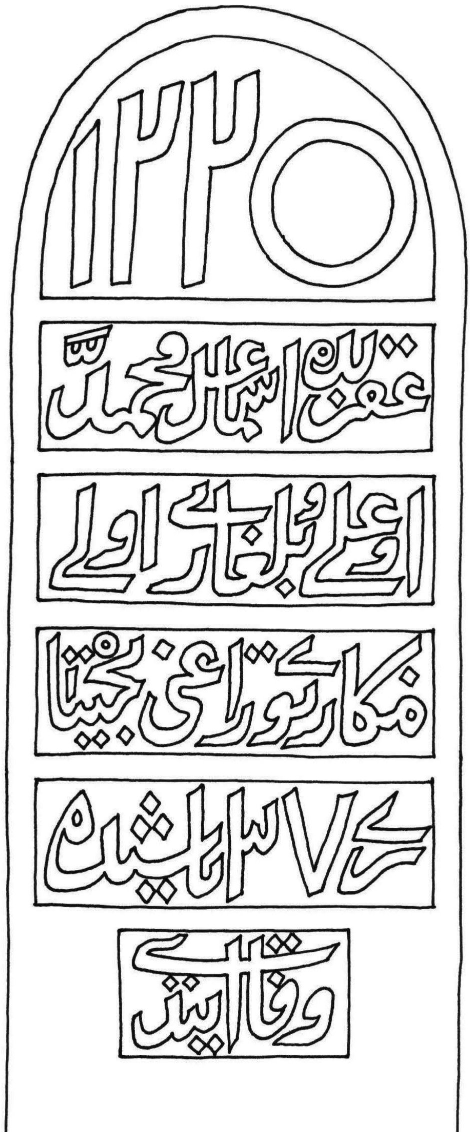

173=A

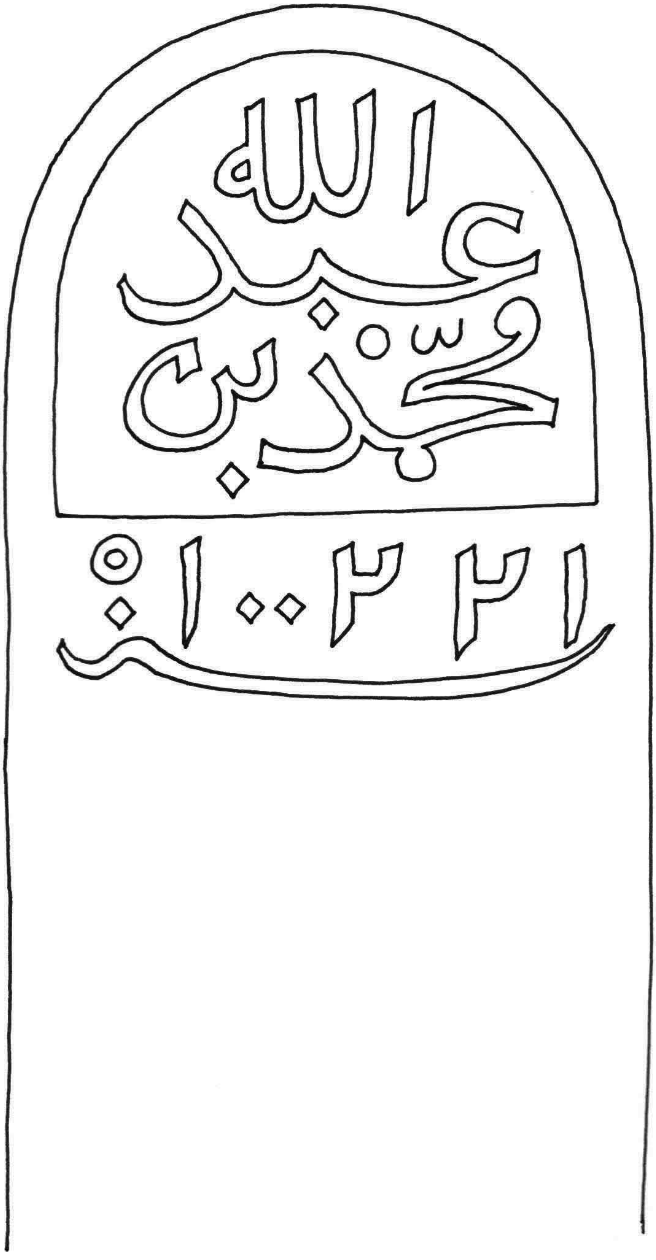

174=A

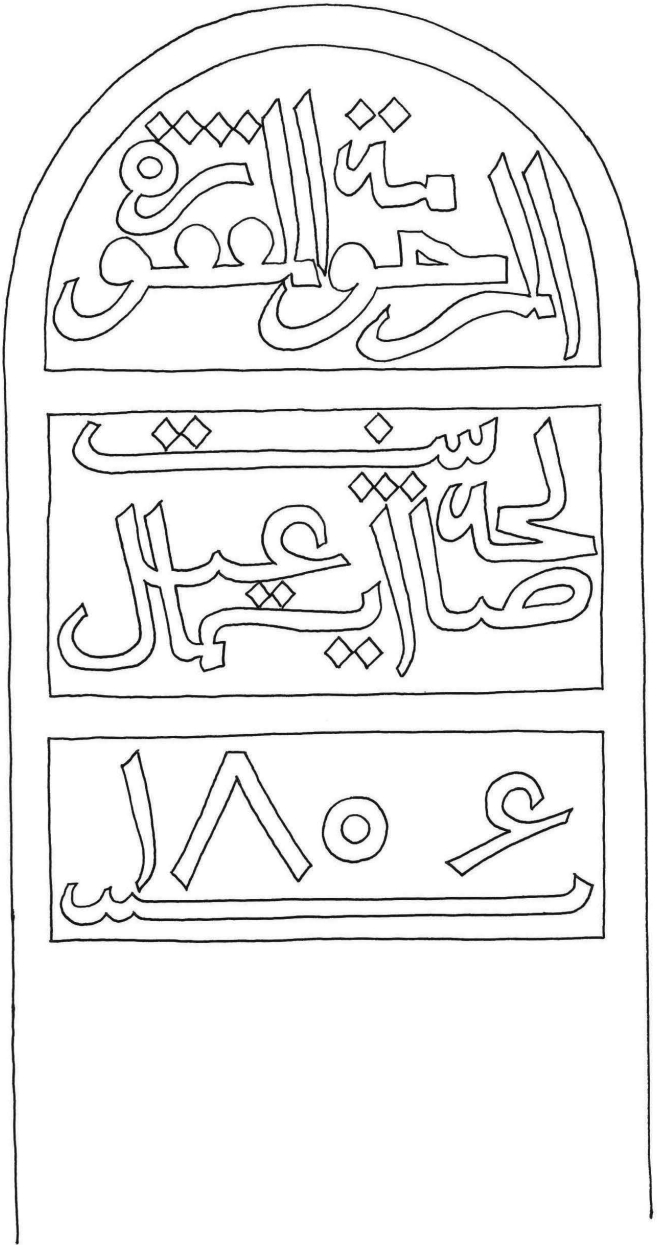

175=A

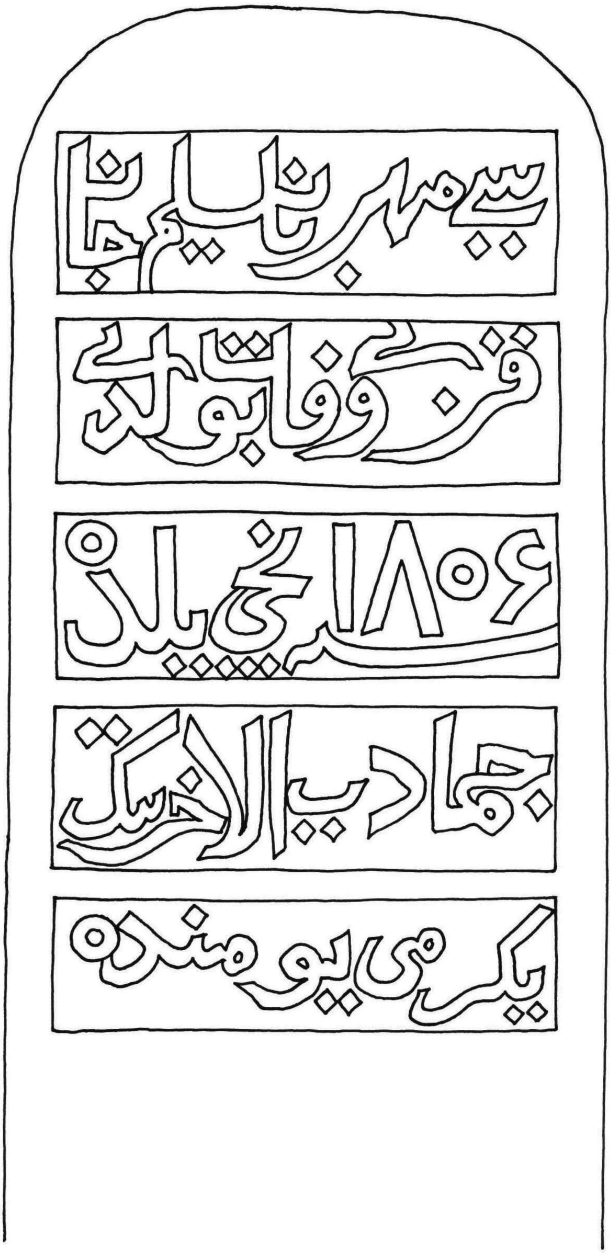

176=A

178=A

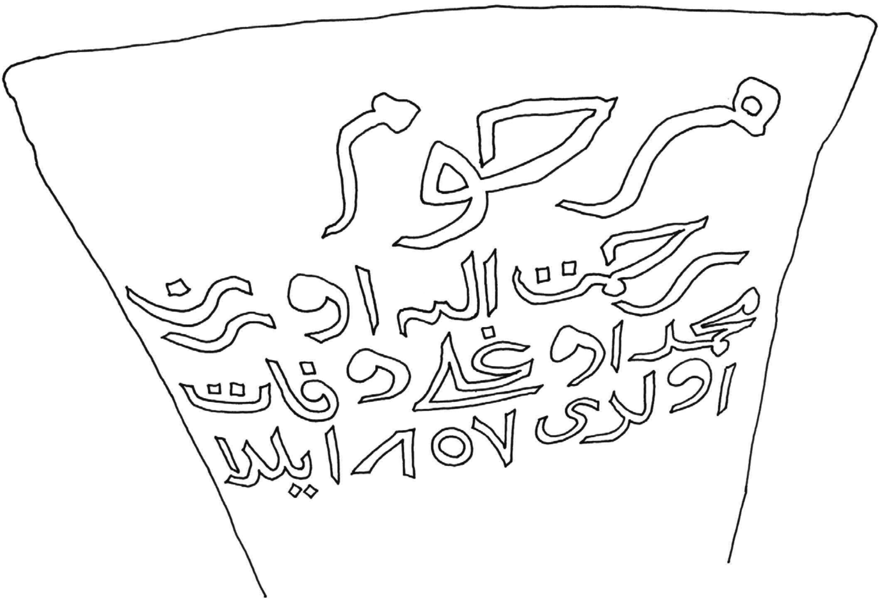

179=A

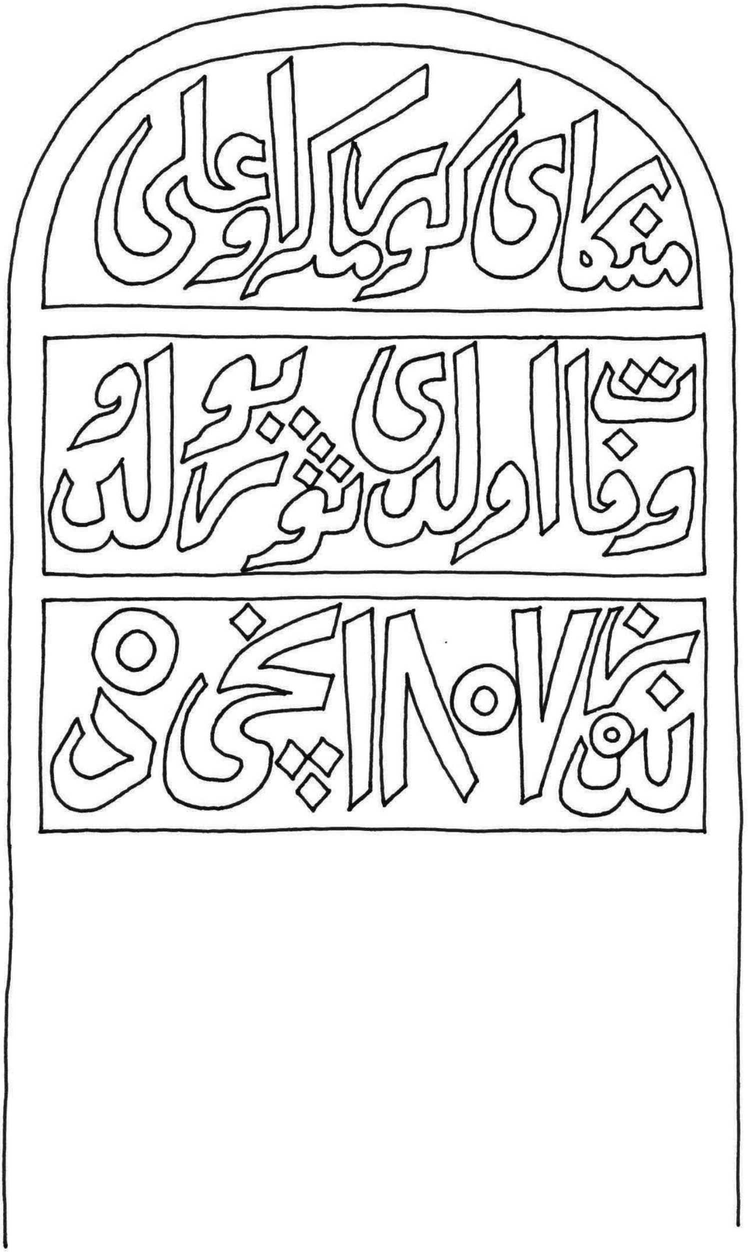

180=A

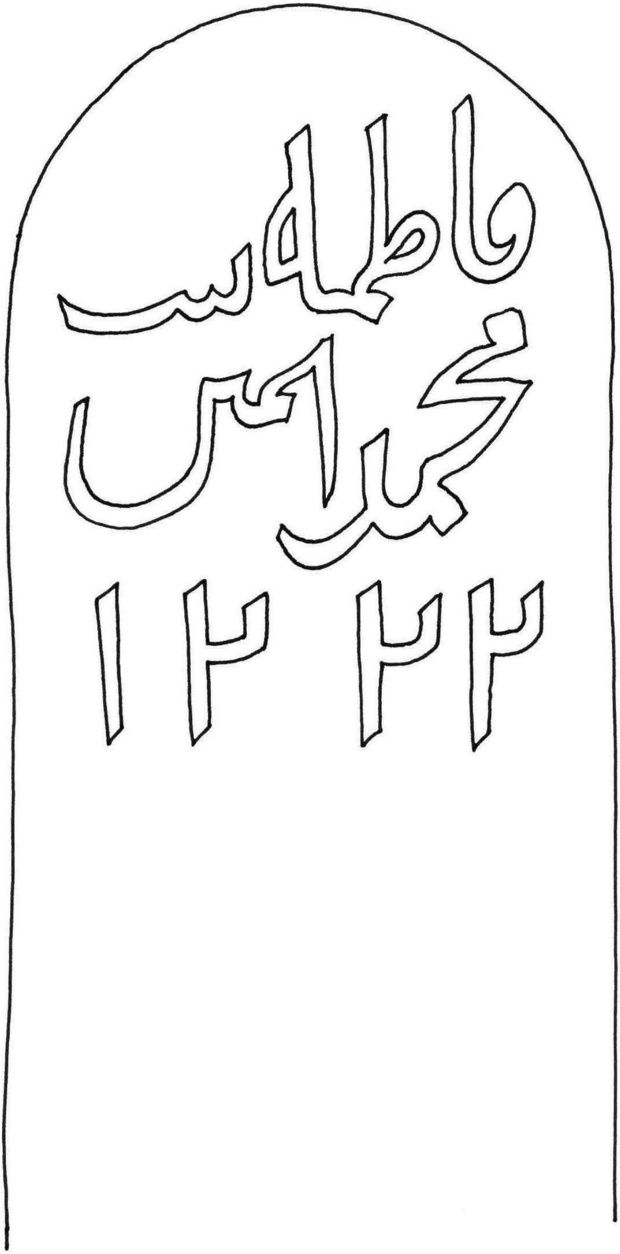

181=A

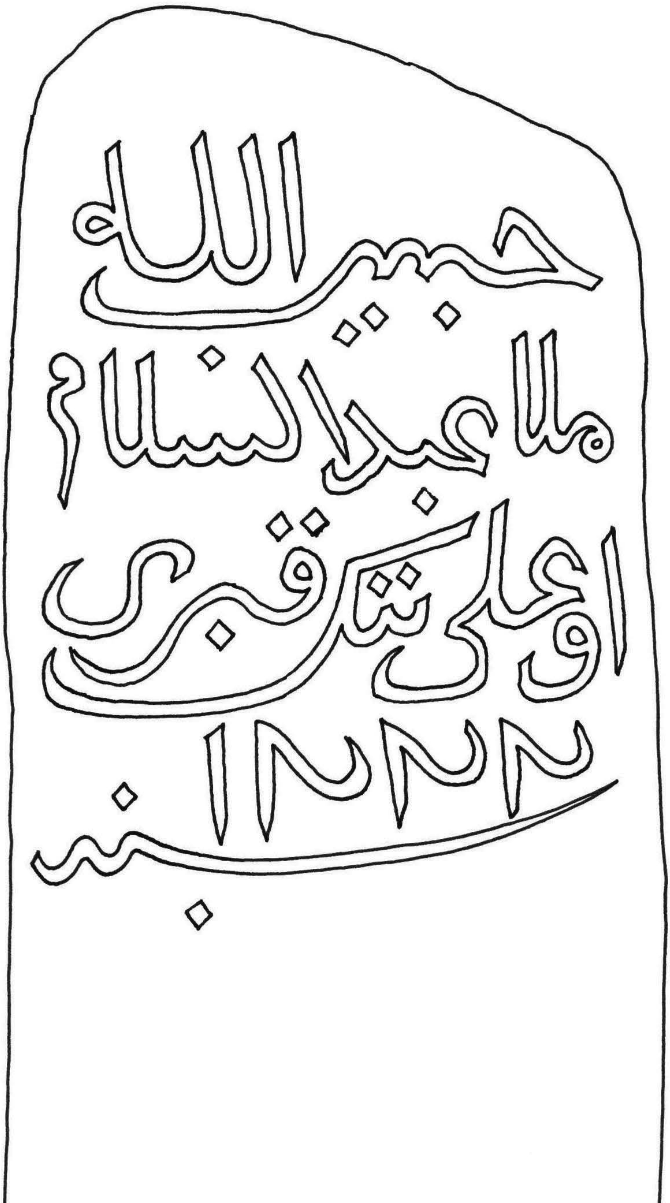

182=A

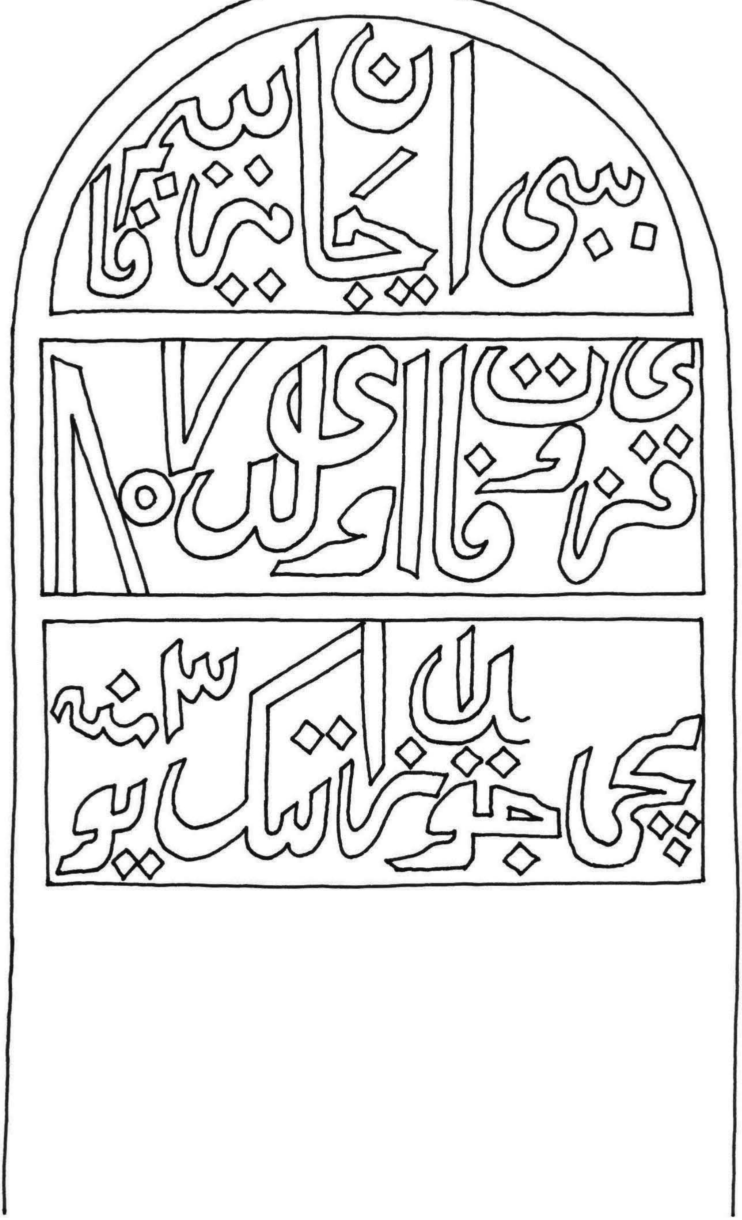

183=A

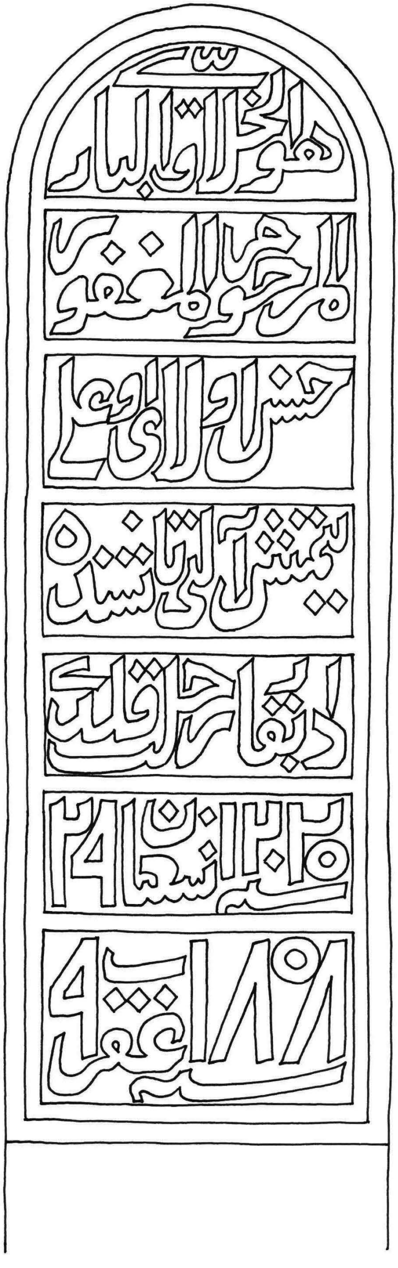

184=A

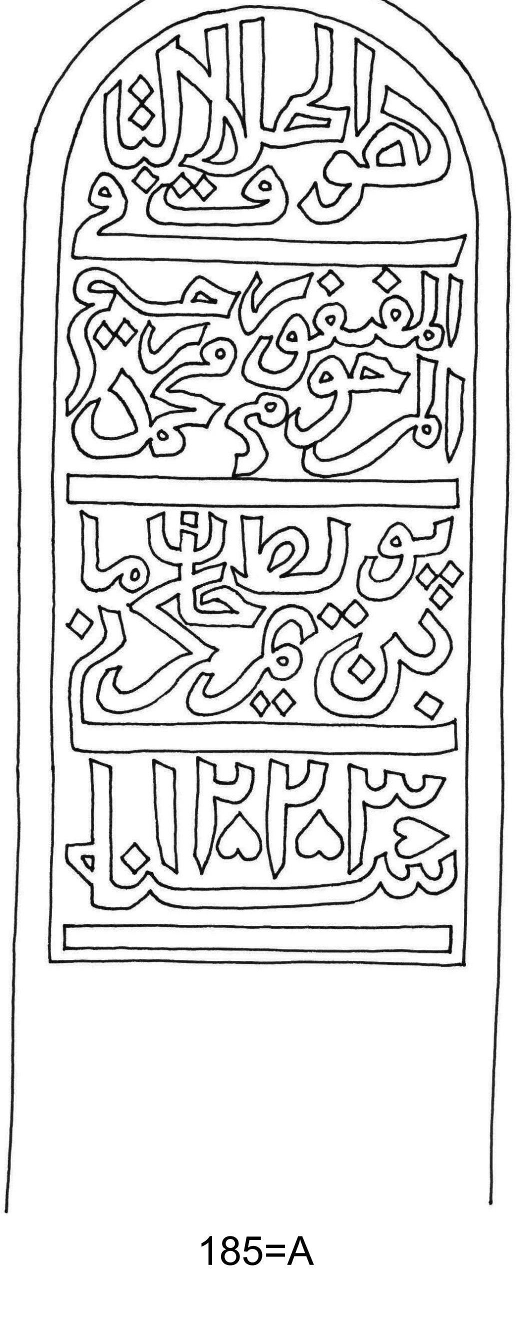

185=A

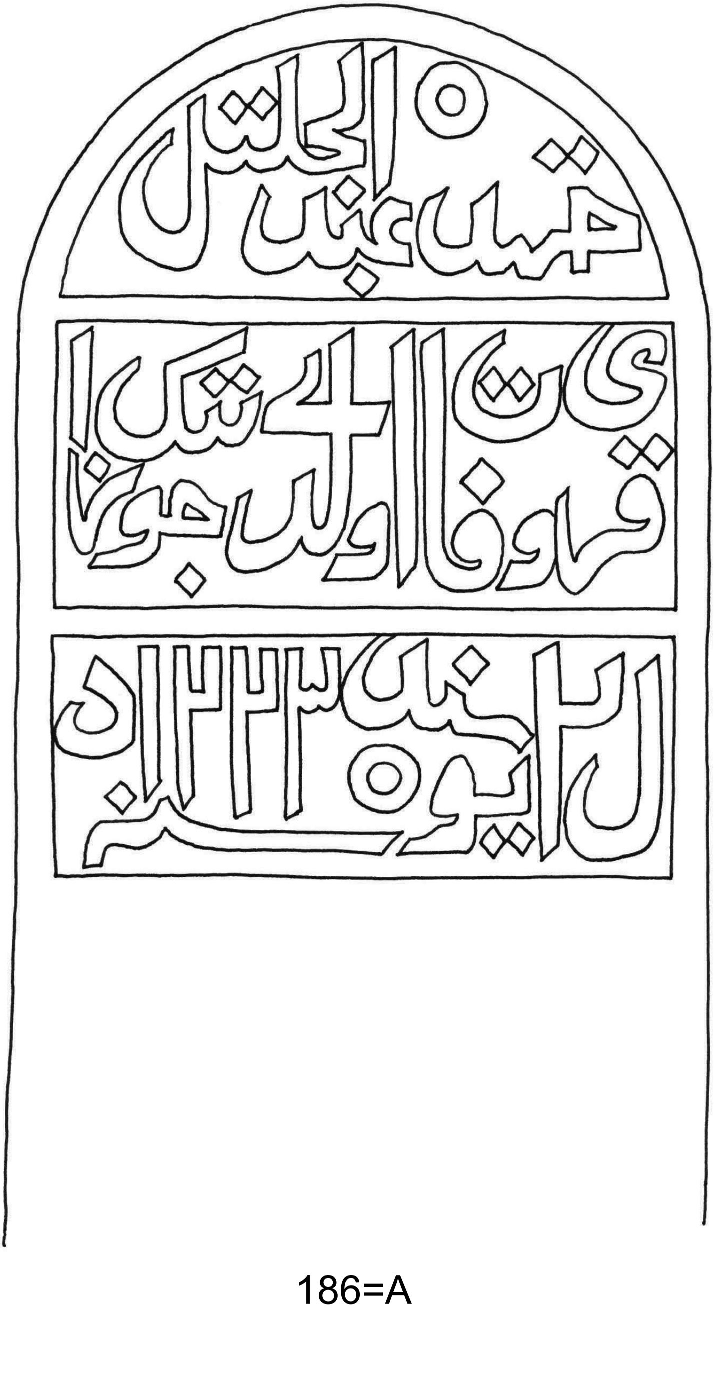

186=A

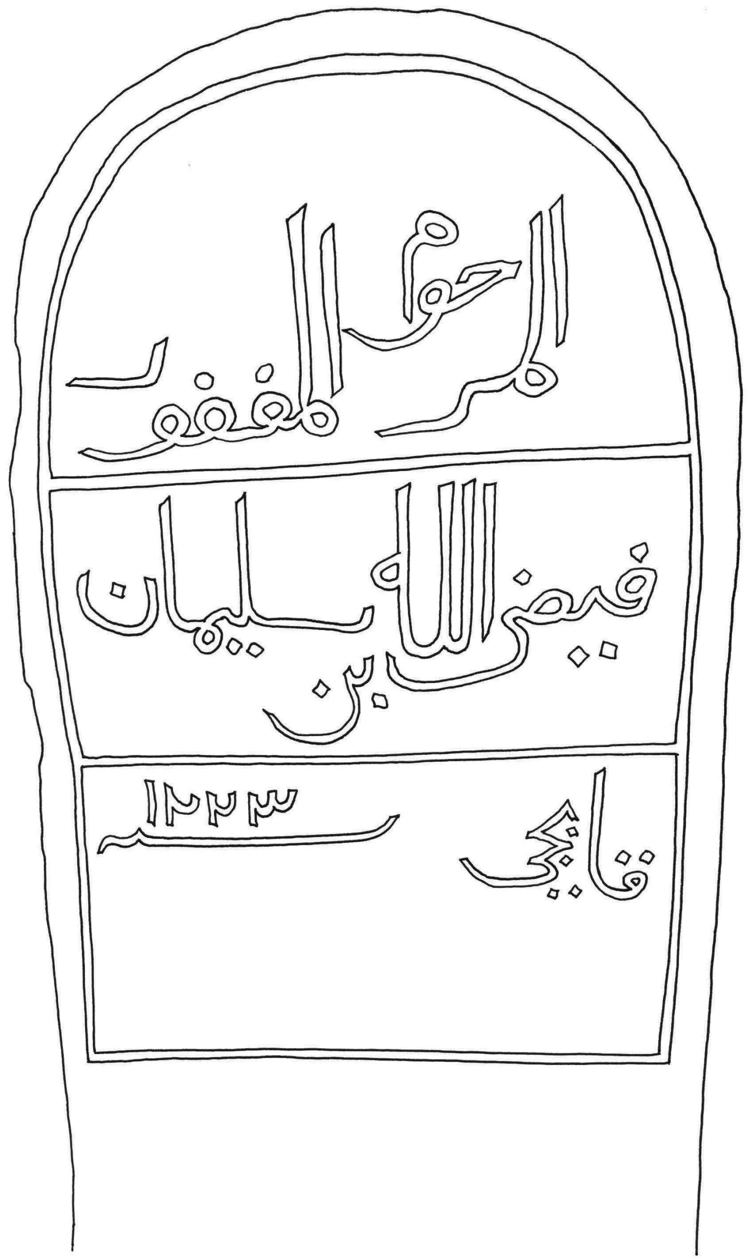

187=A

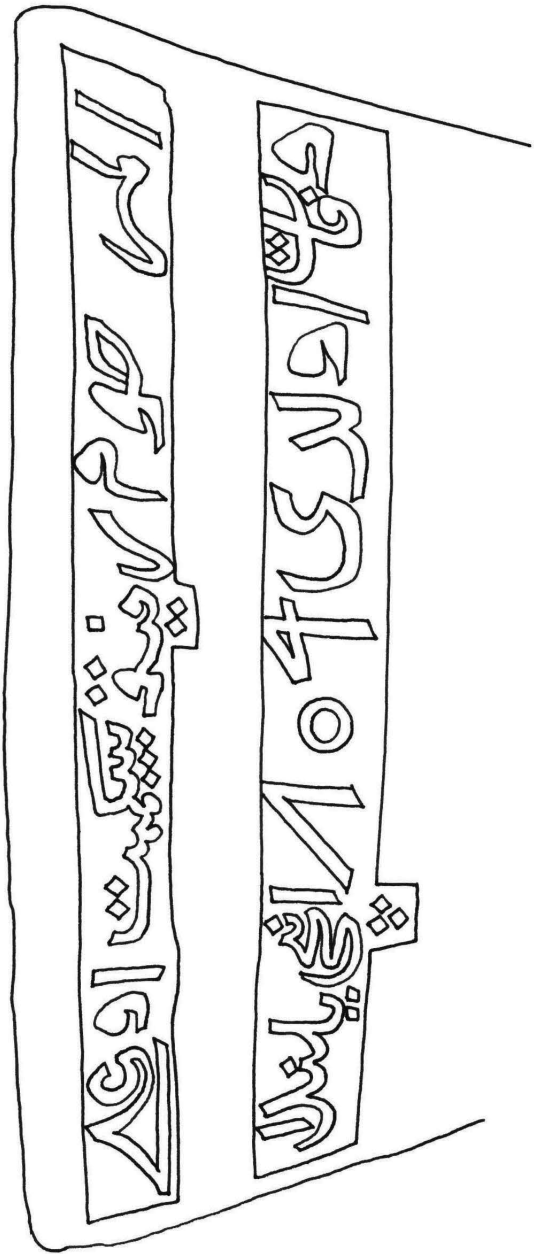

188=A

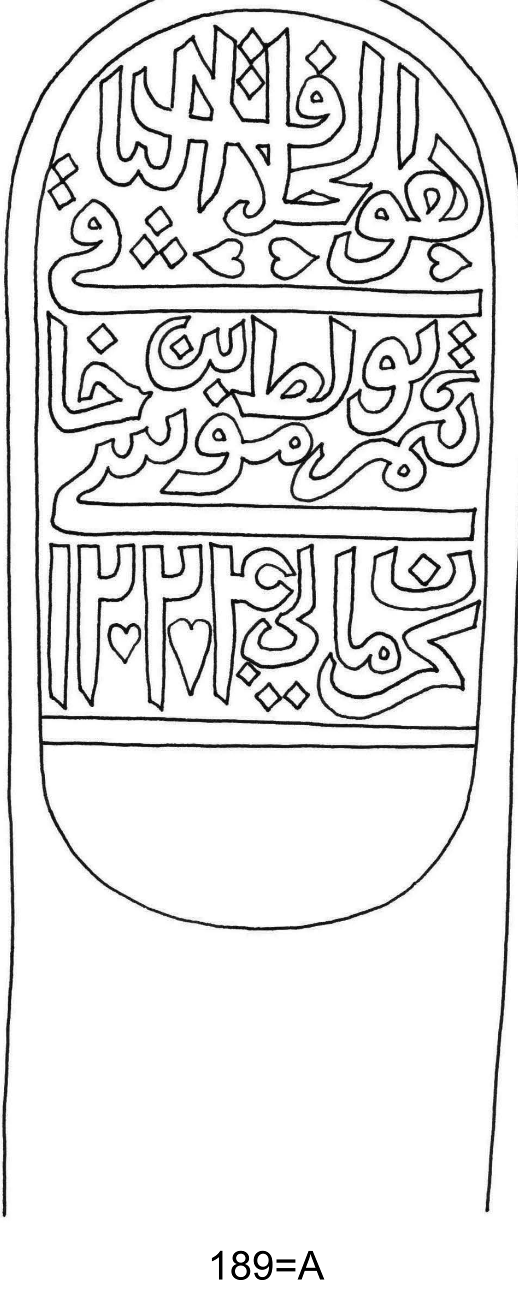

189=A

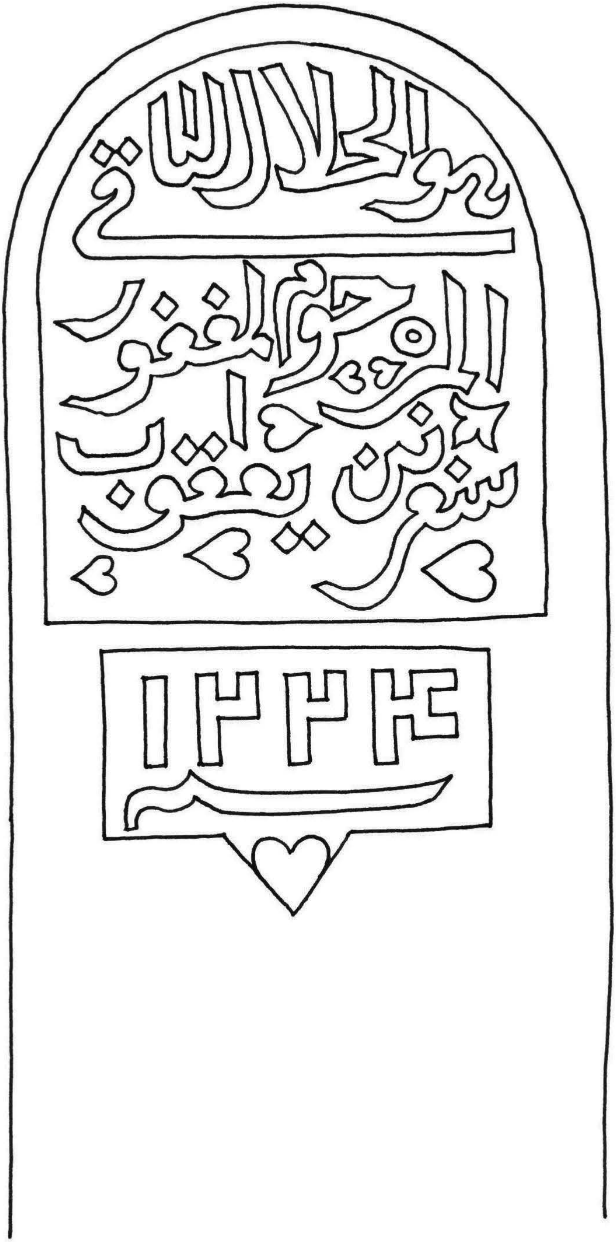

190=A

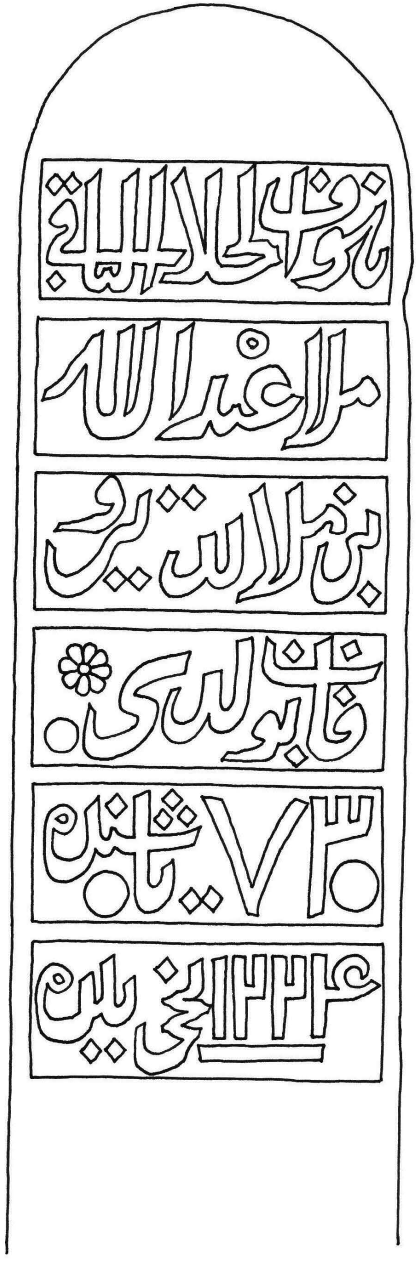

191=A

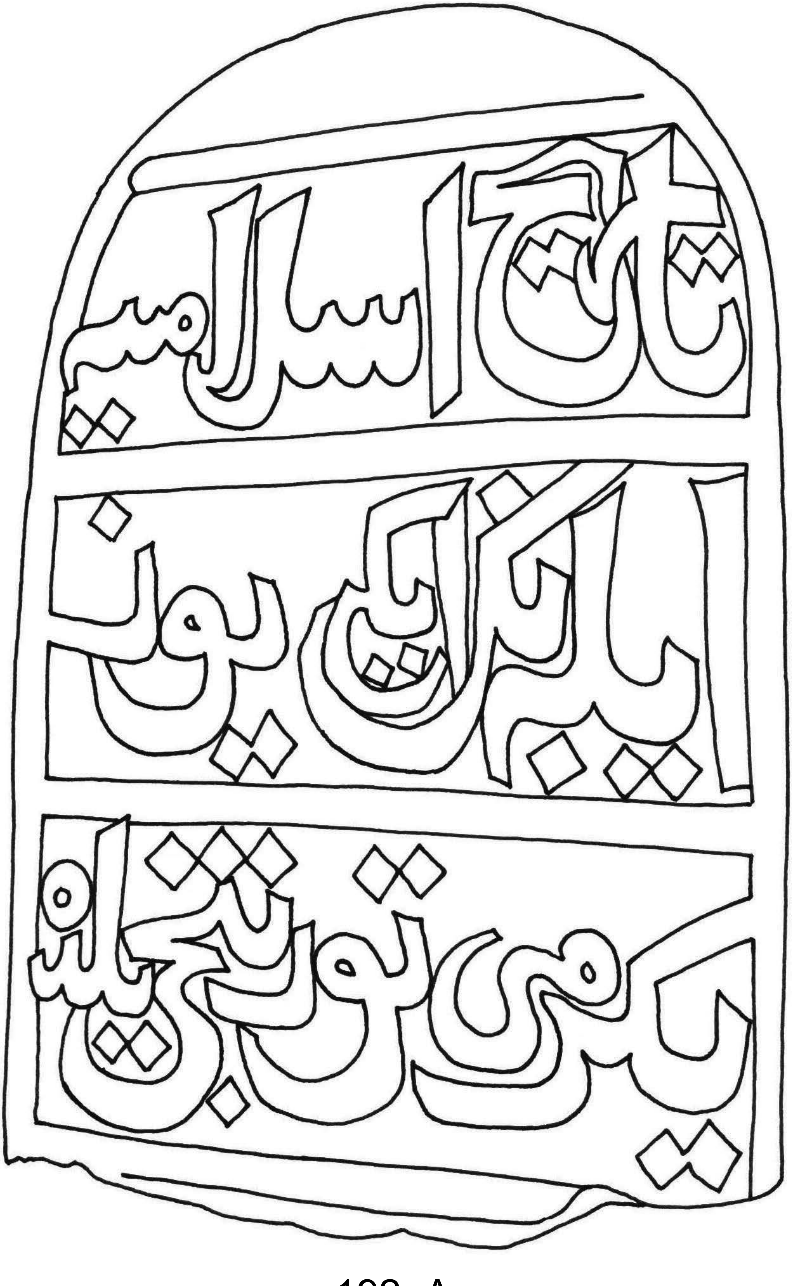

192=A

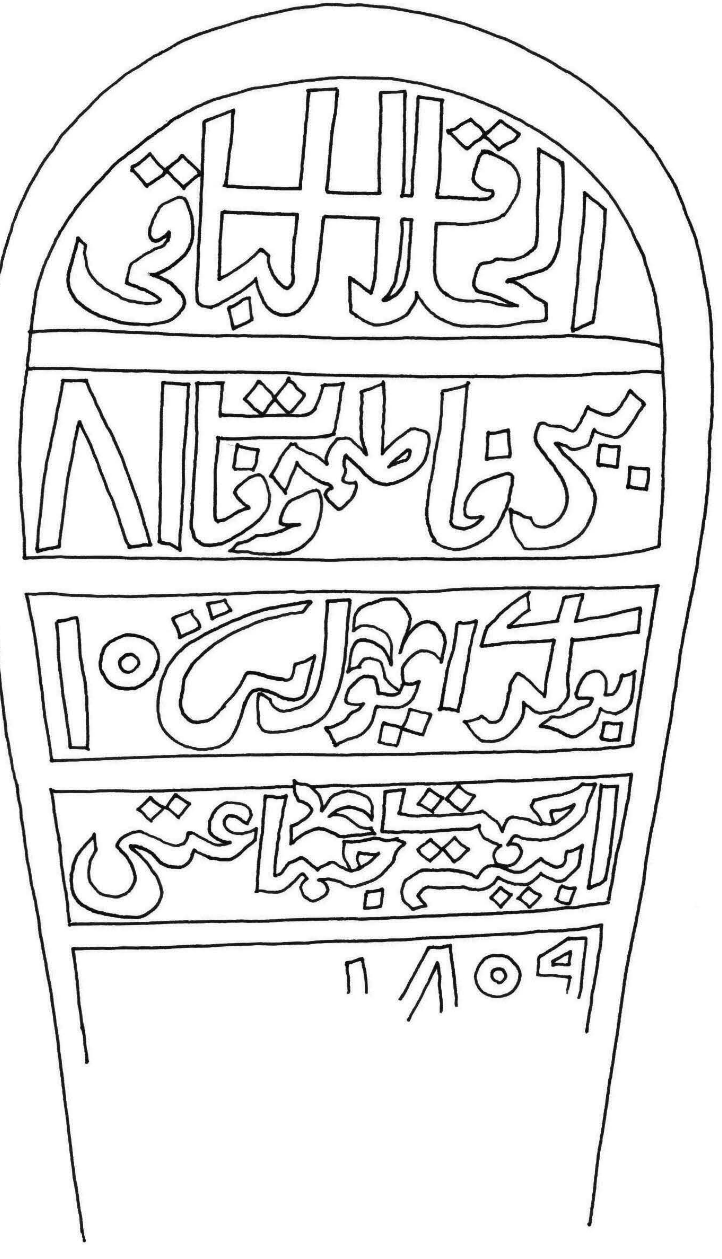

193=A

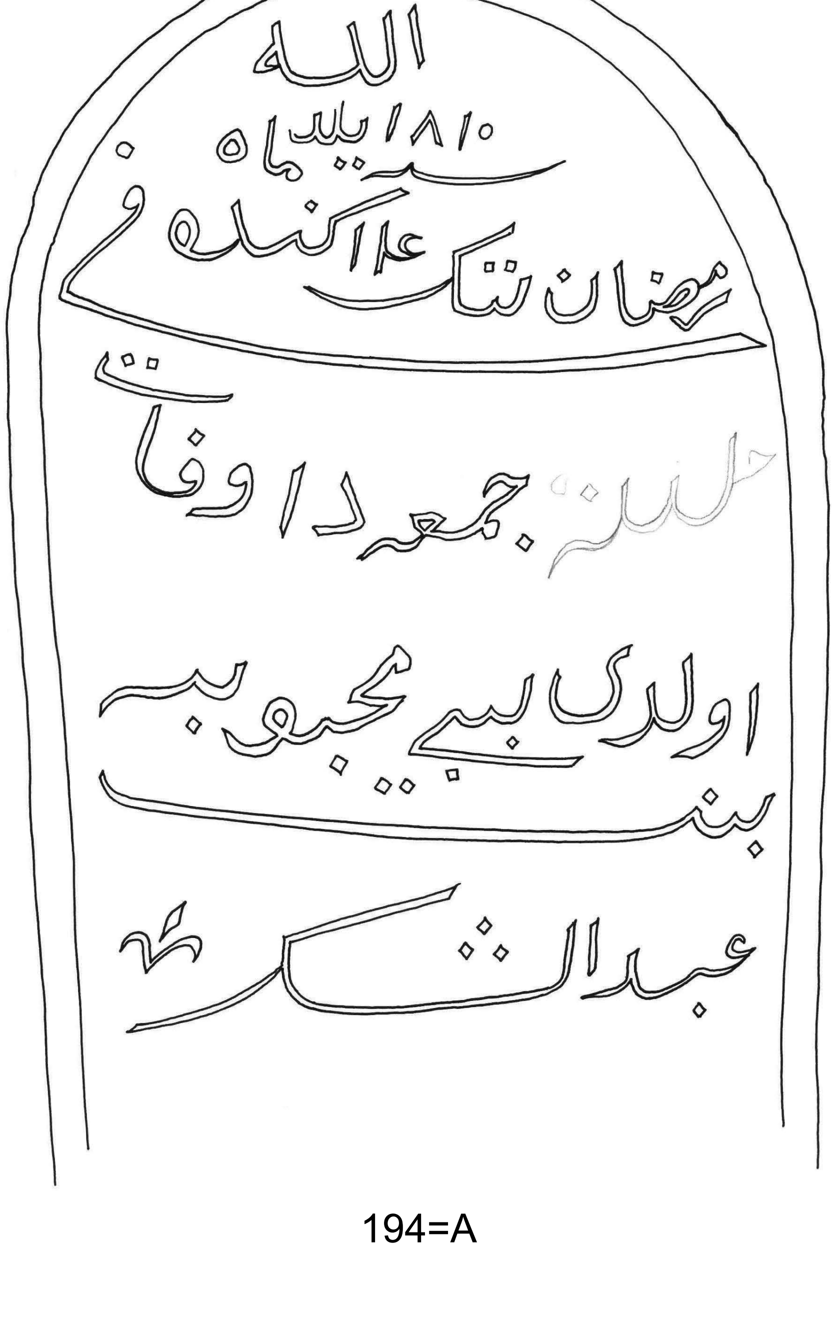

194=A

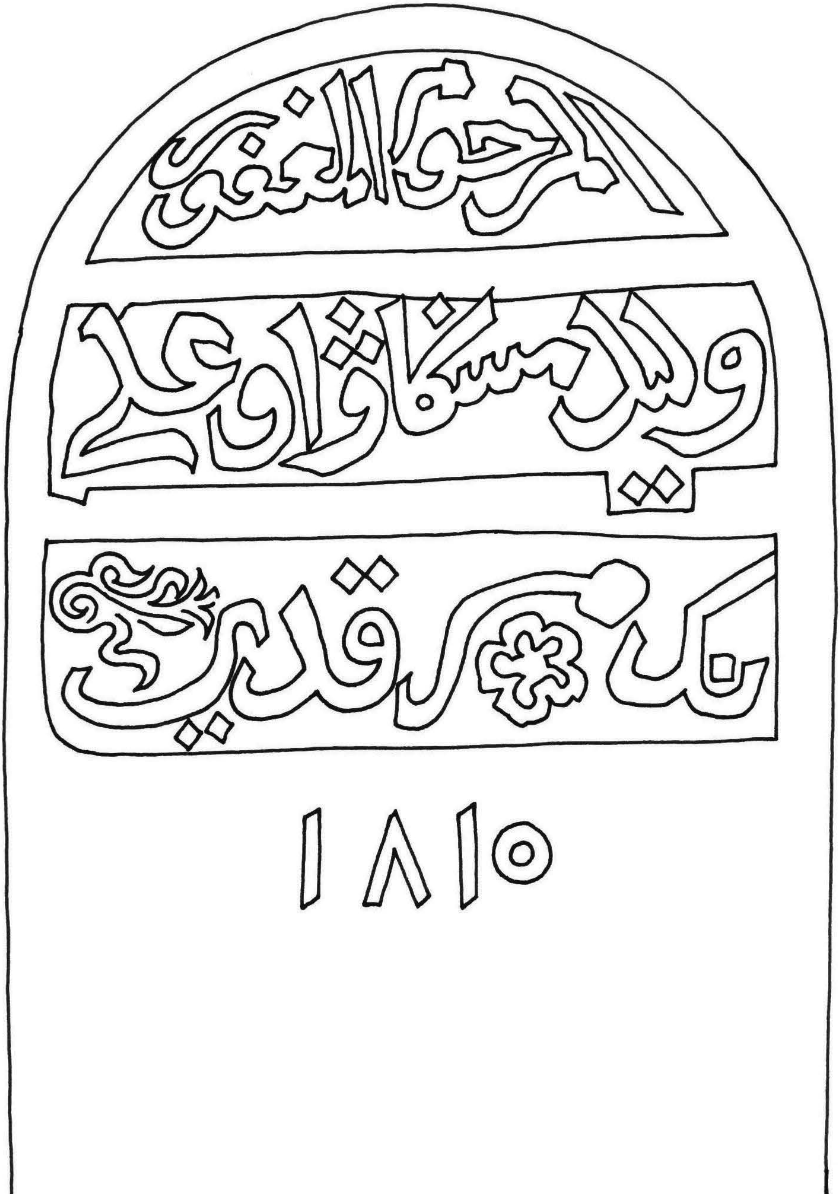

195=A

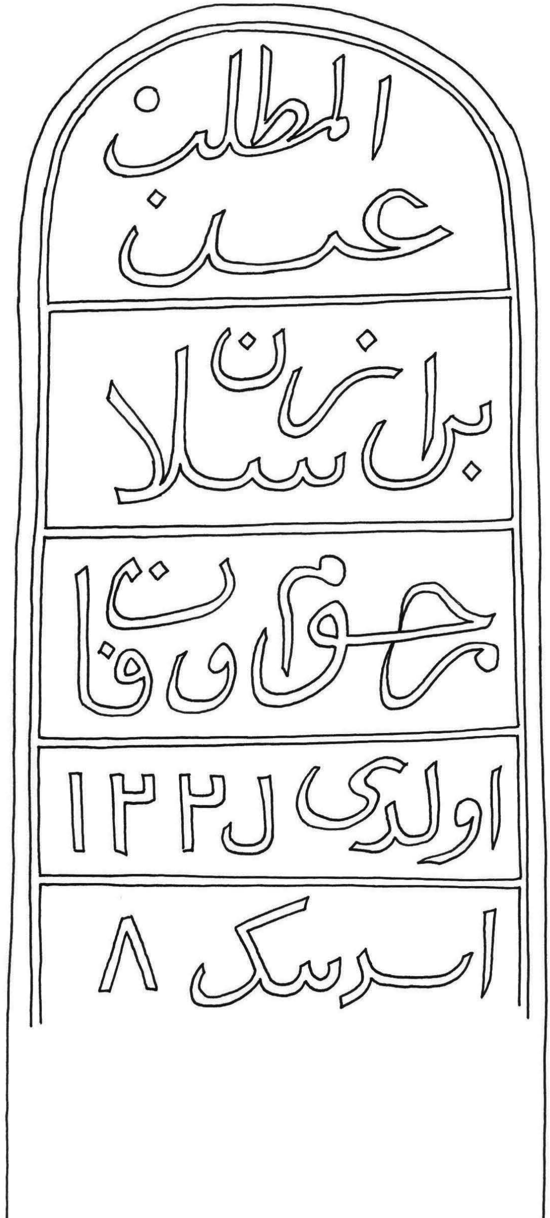

196=A

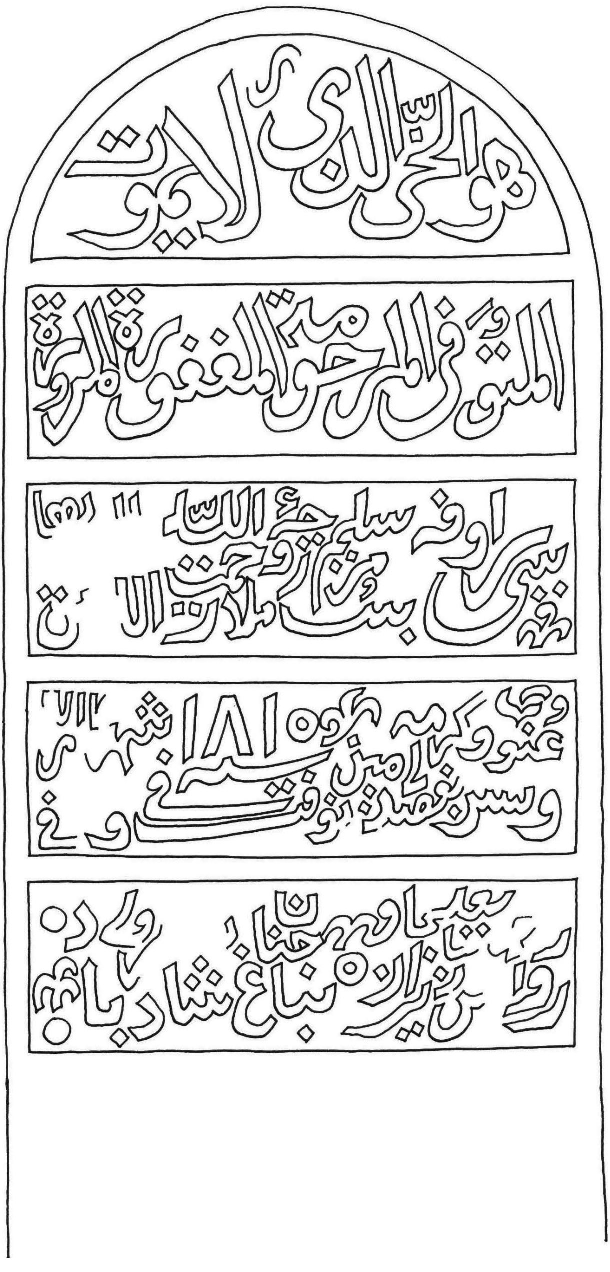

197=A

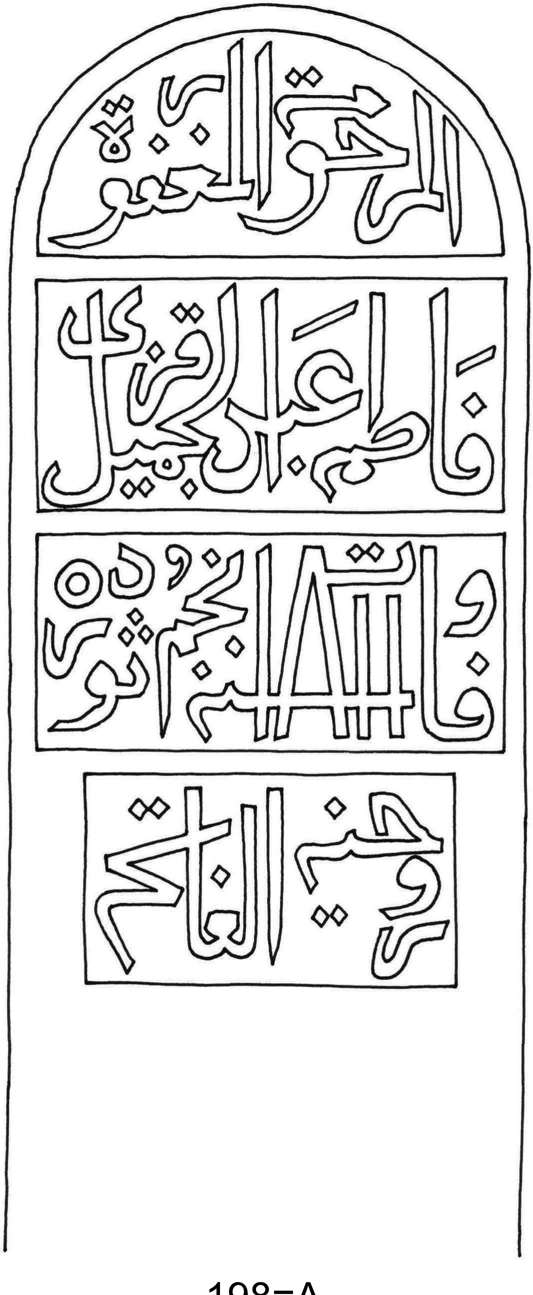

198=A

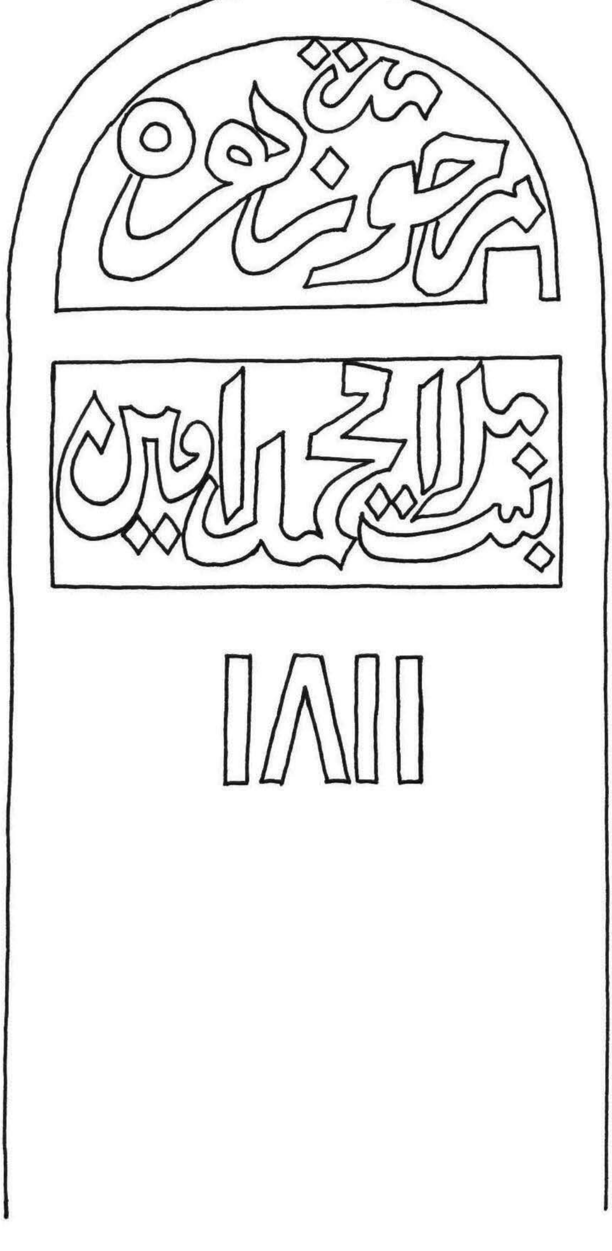

199=A

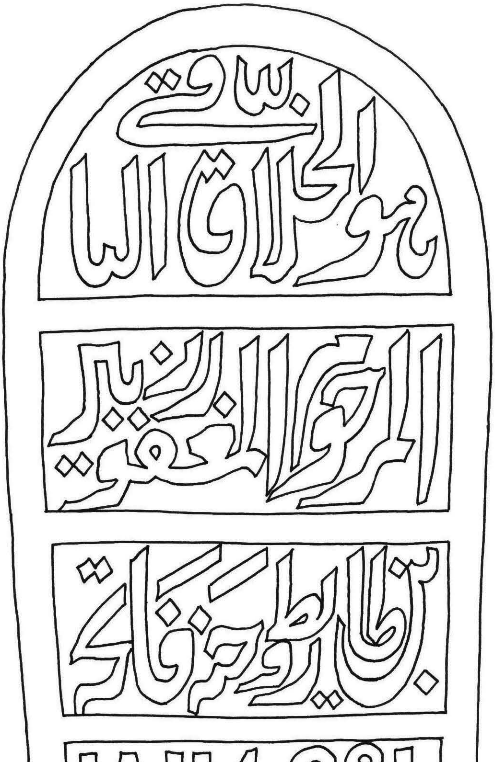

200=A

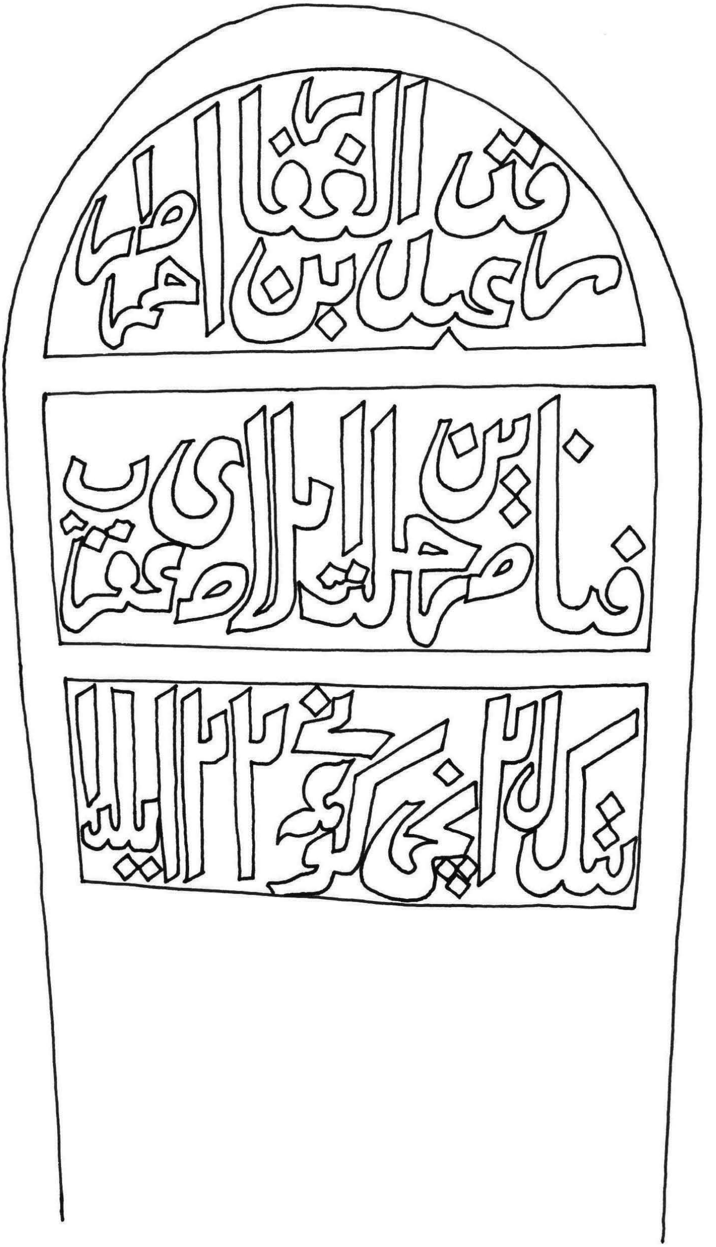

201=A

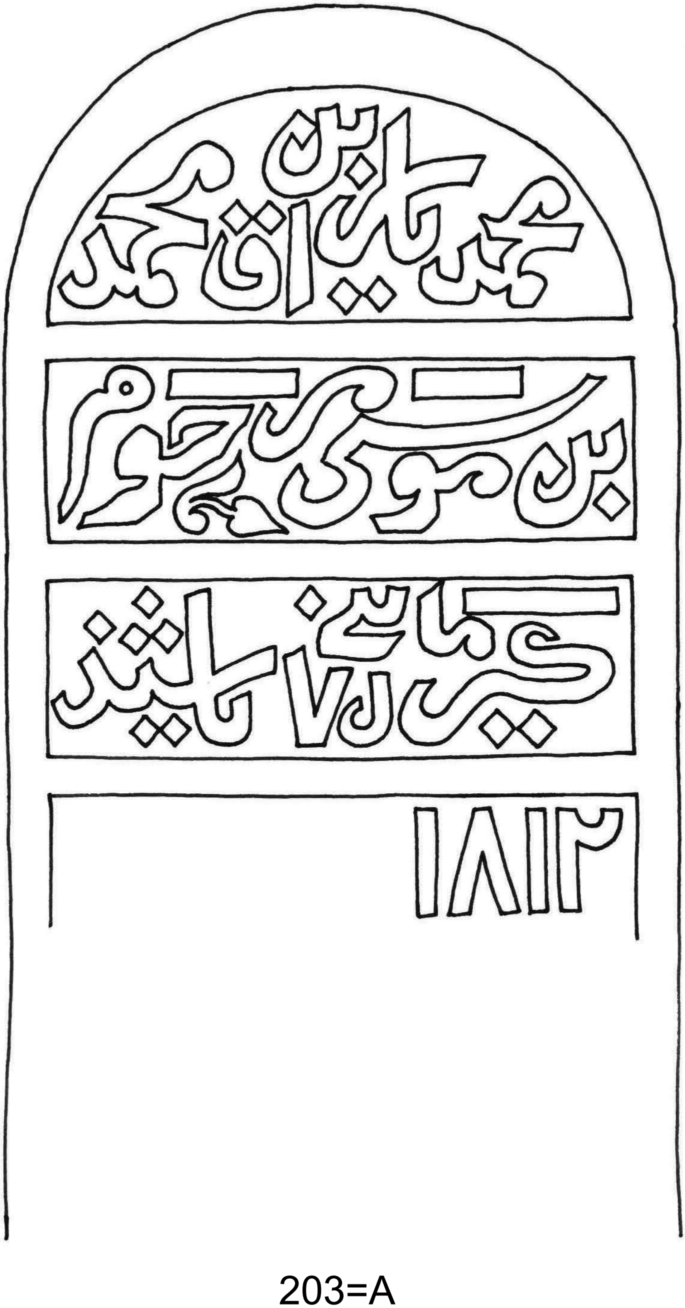

203=A

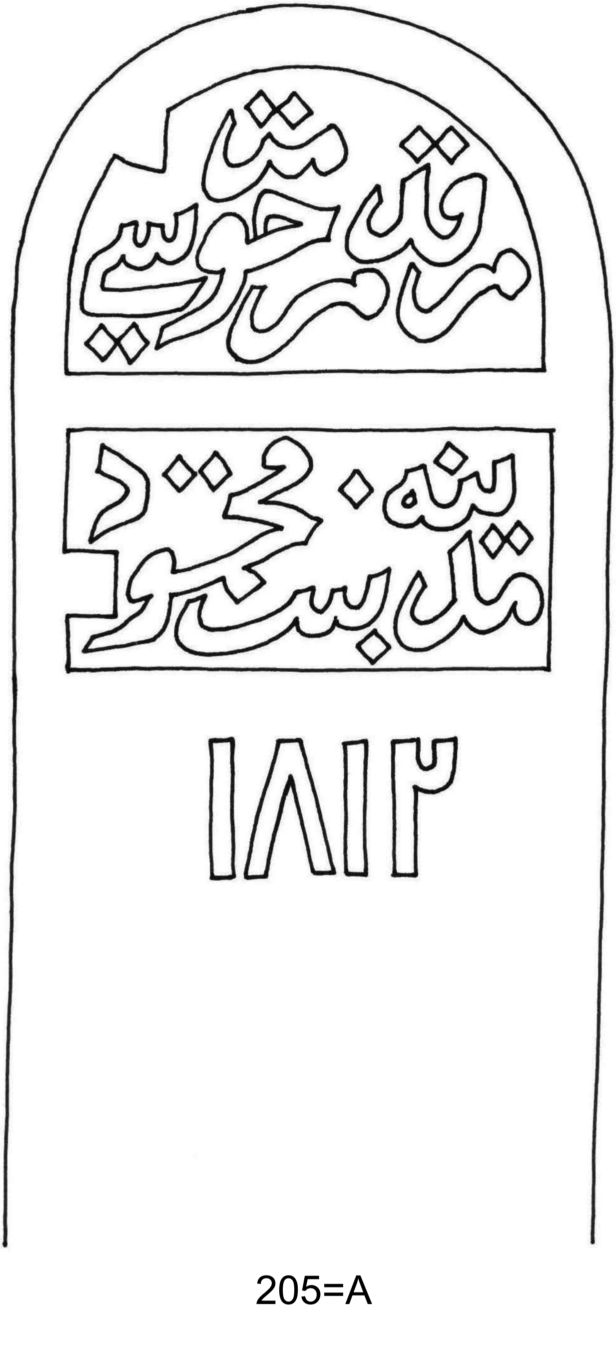

205=A

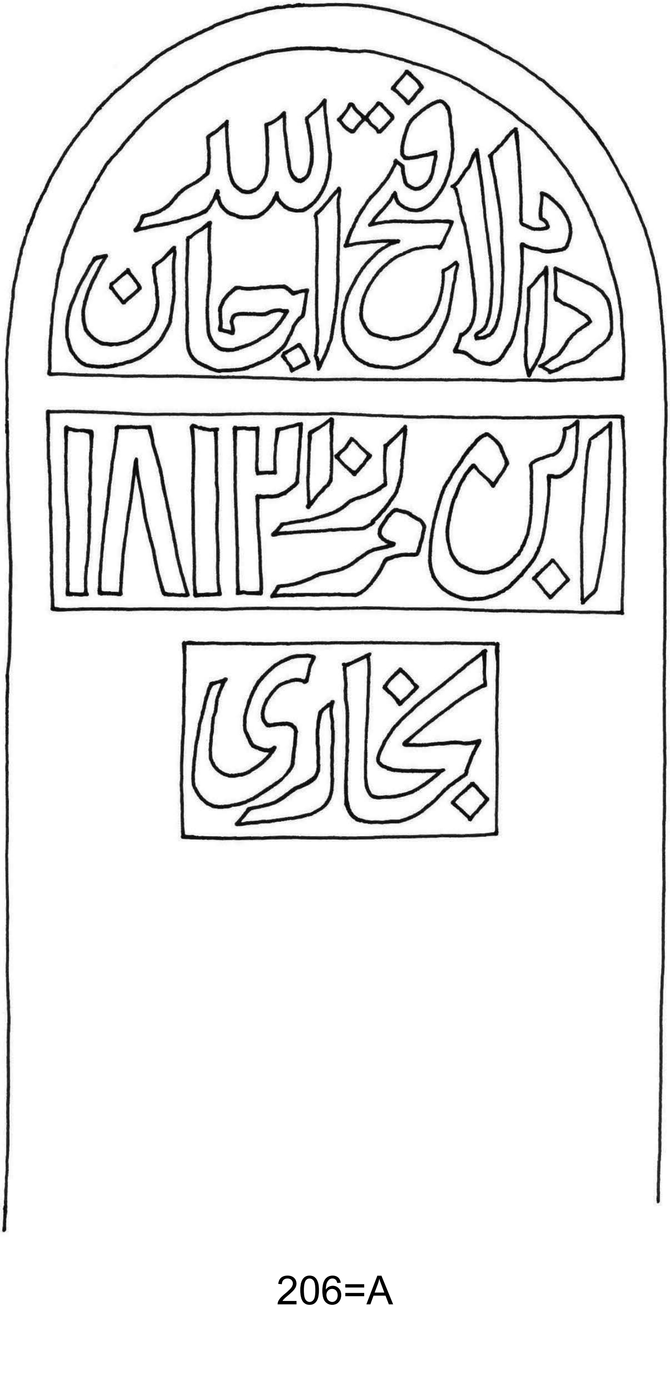

206=A

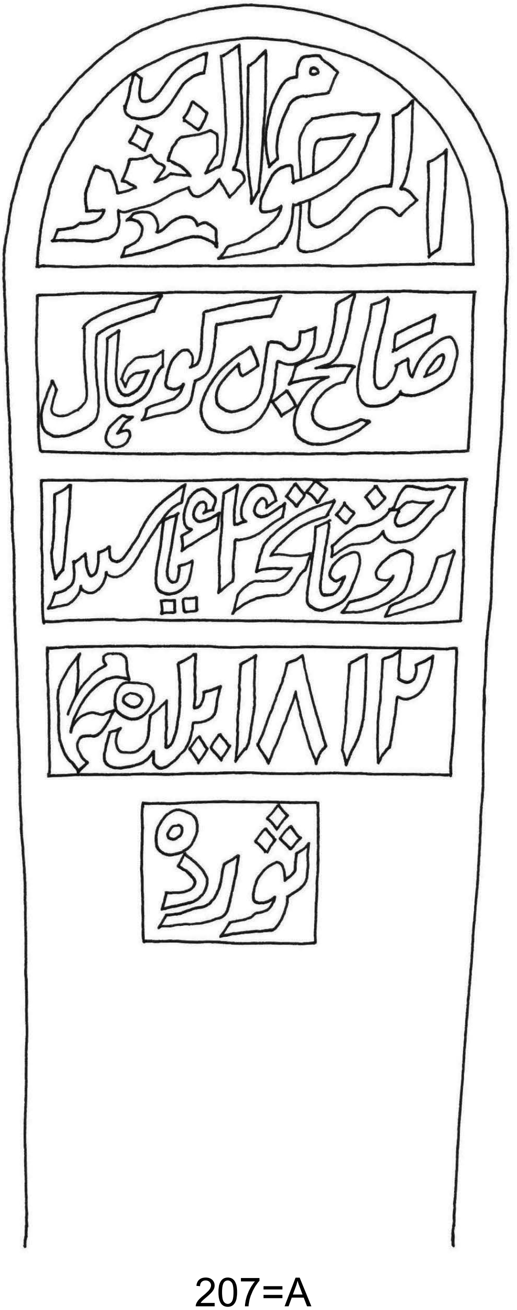

207=A

208=A

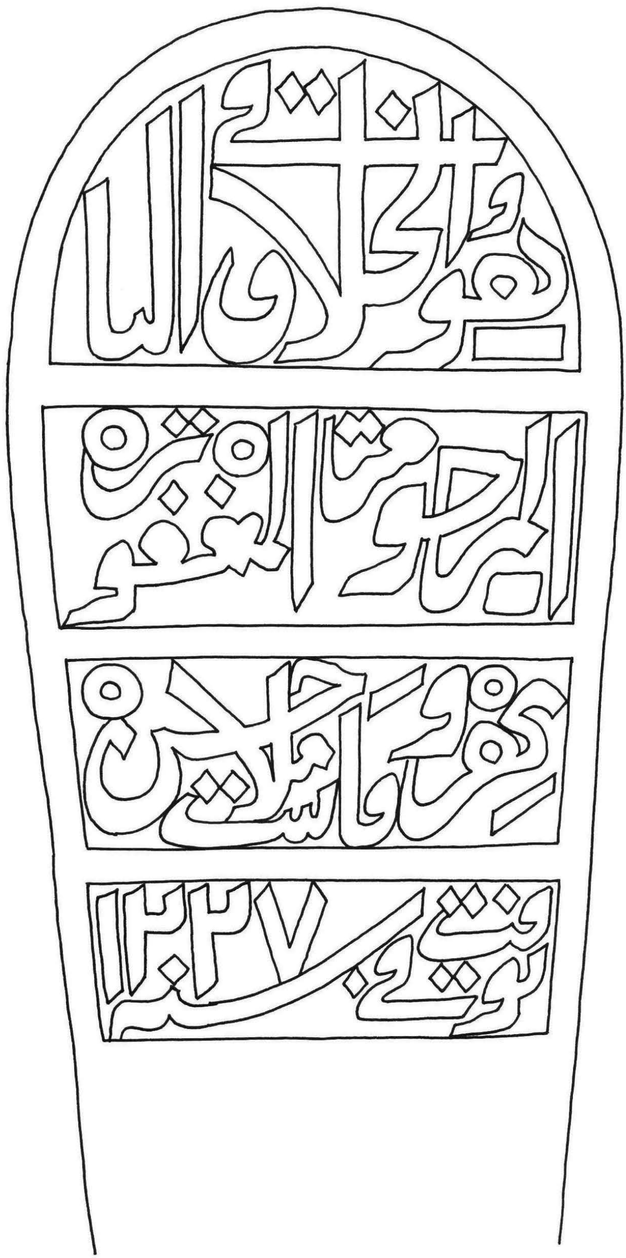

209=A

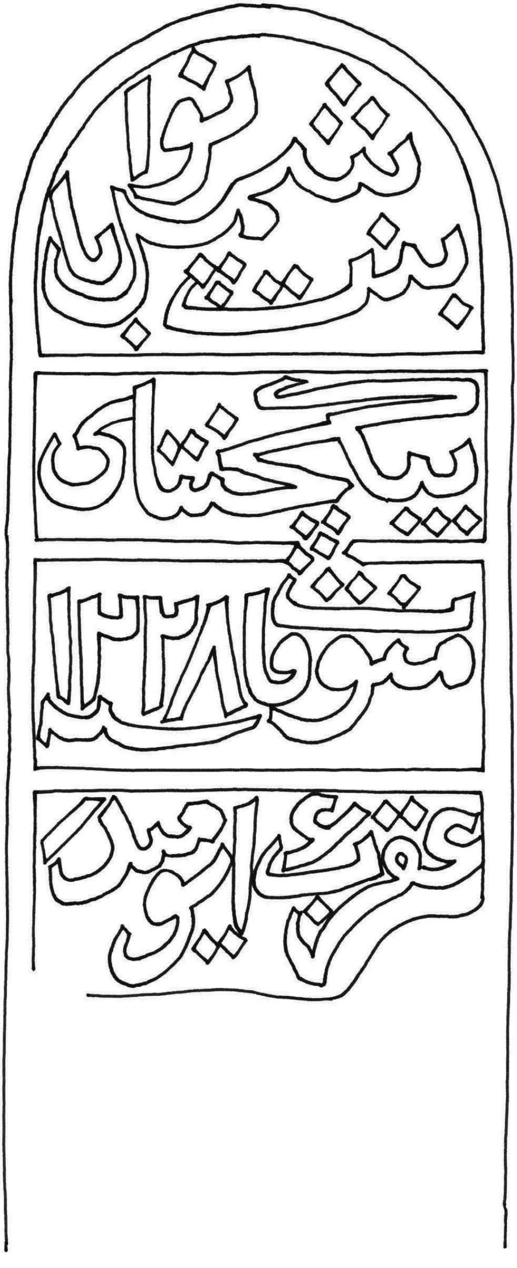

210=A

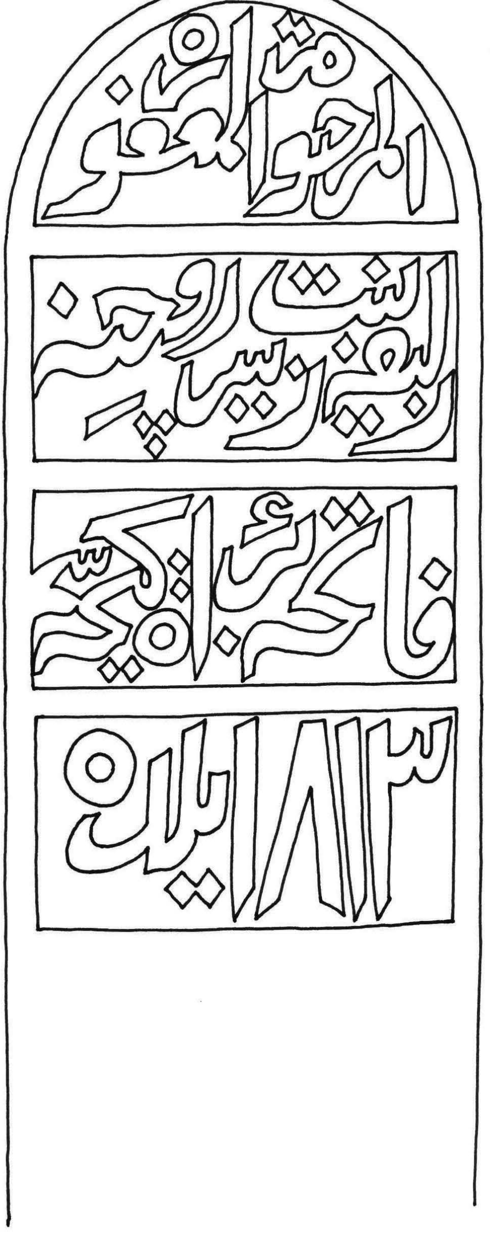

211=A

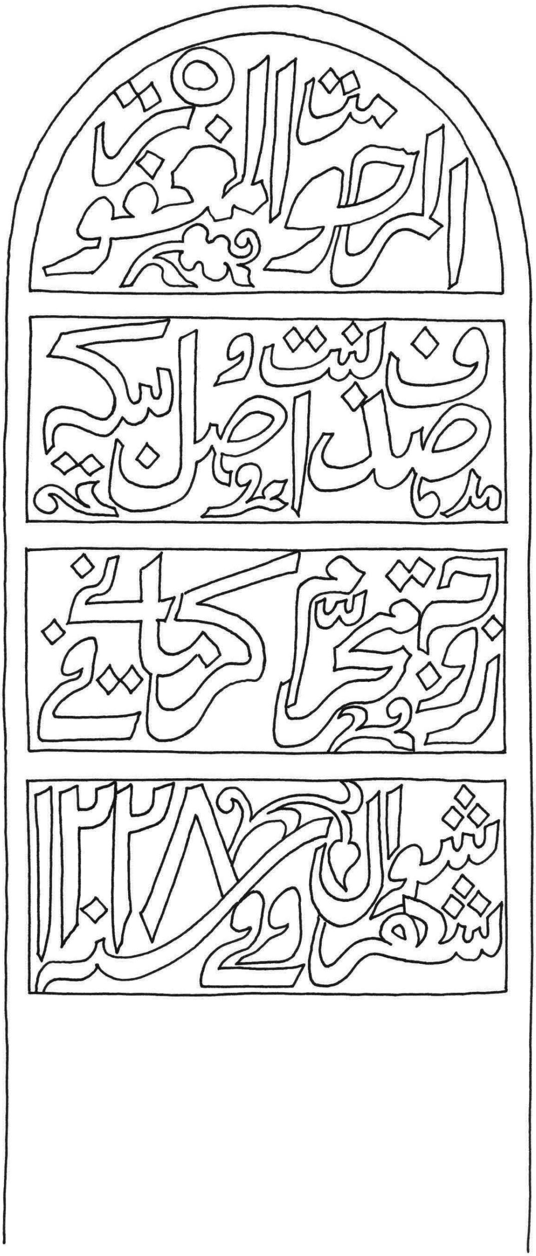

212=A

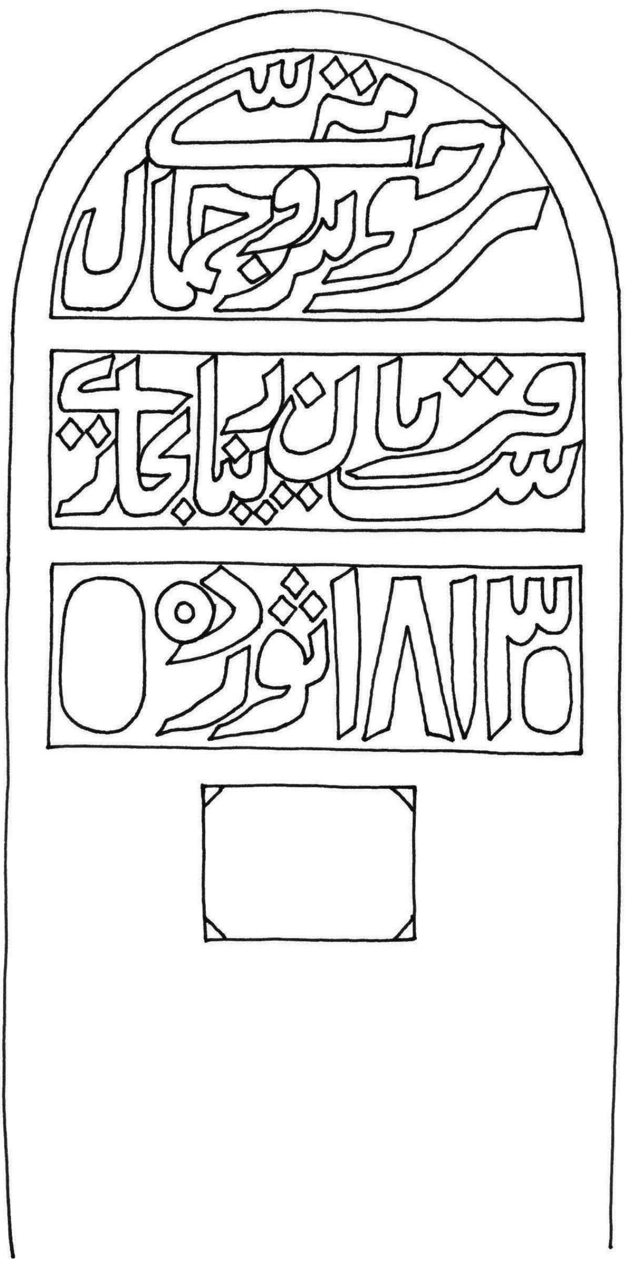

213=A

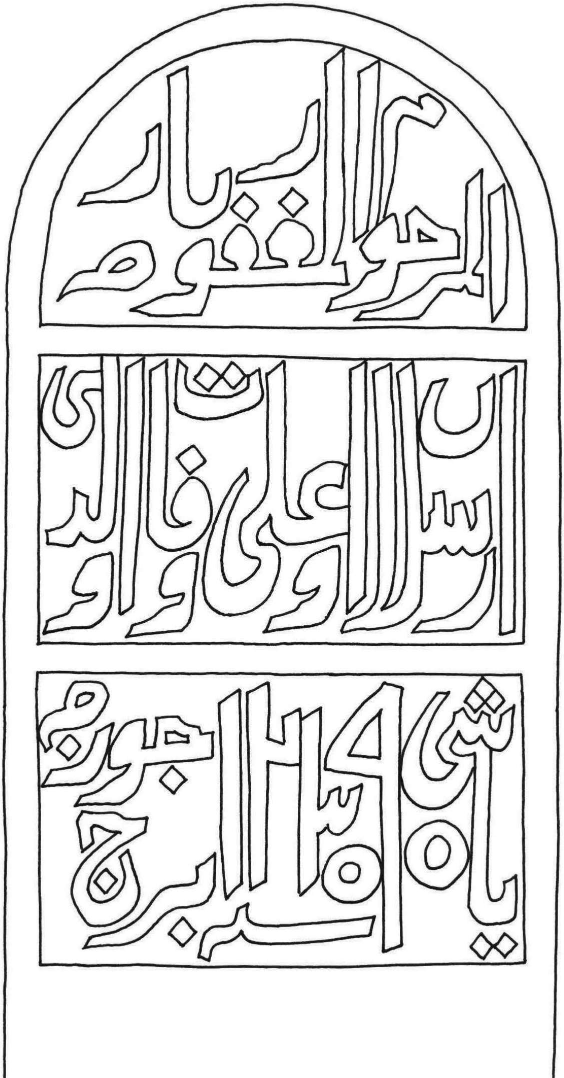

214=A

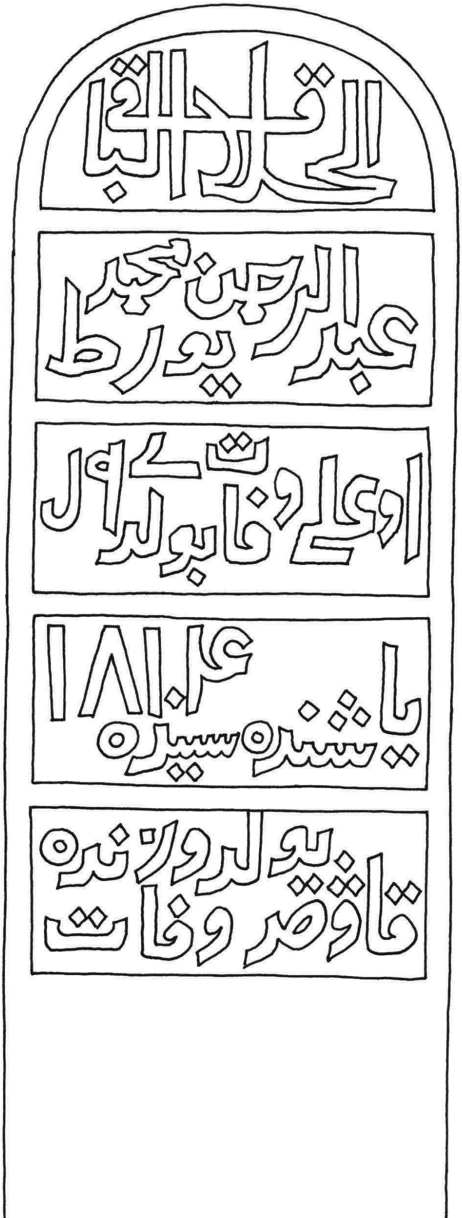

215=A

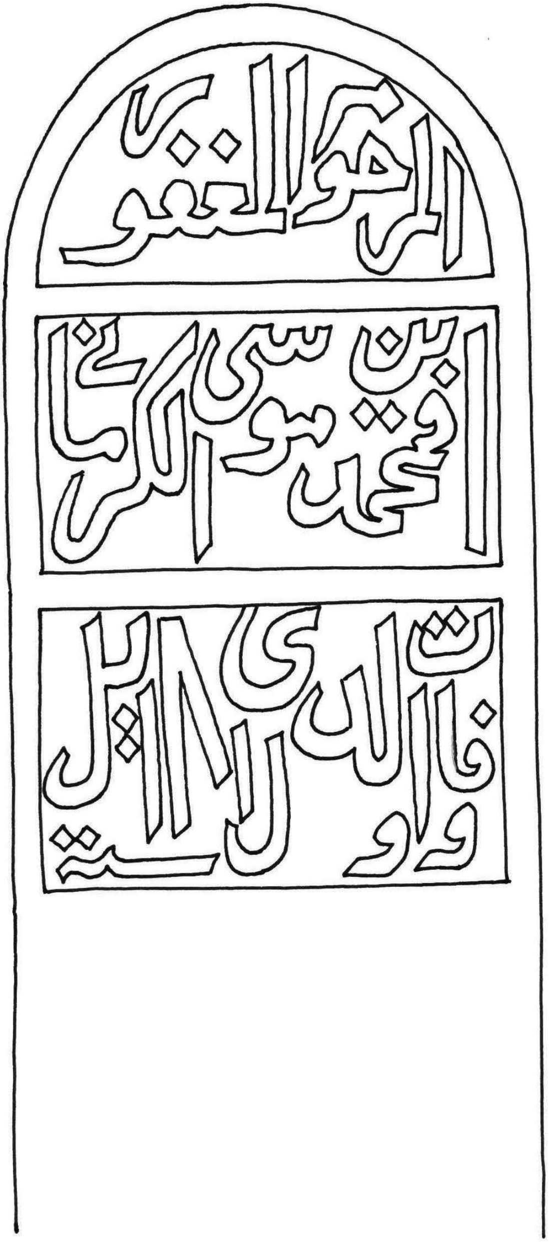

216=A

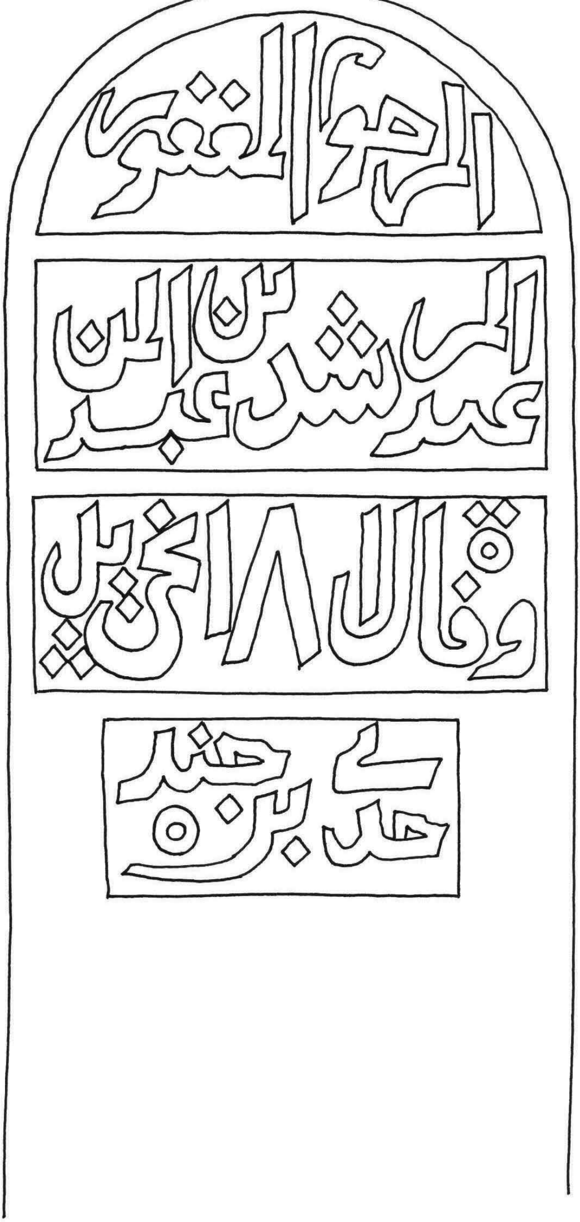

217=A

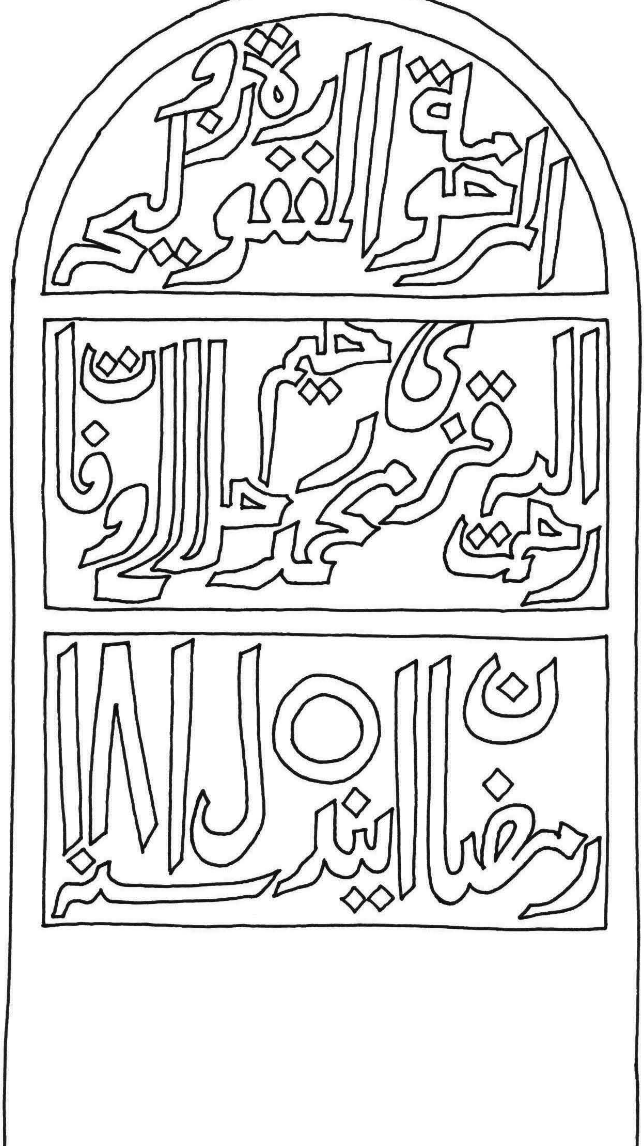

218=A

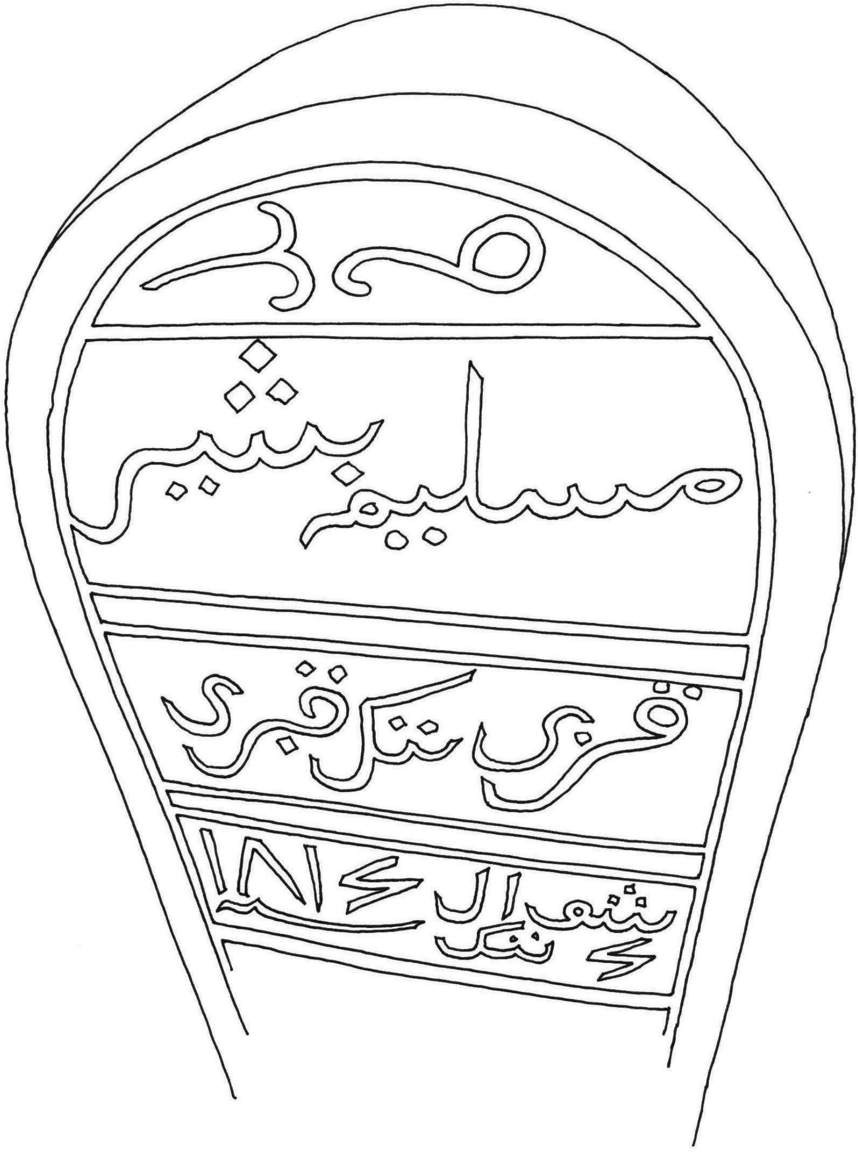

220=A

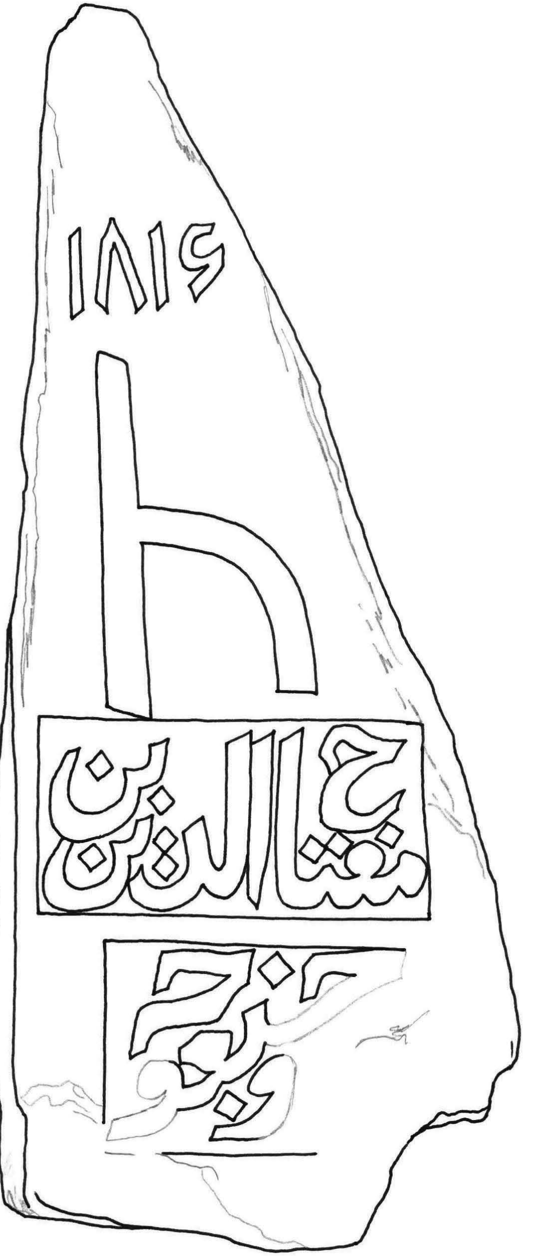

222=A

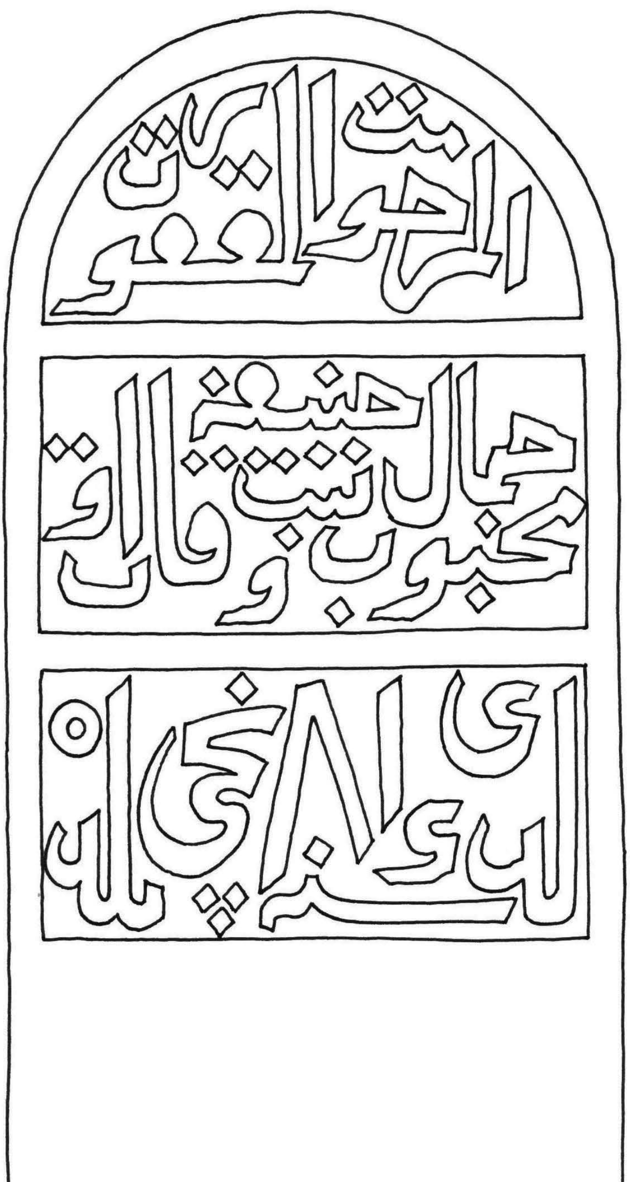

223=A

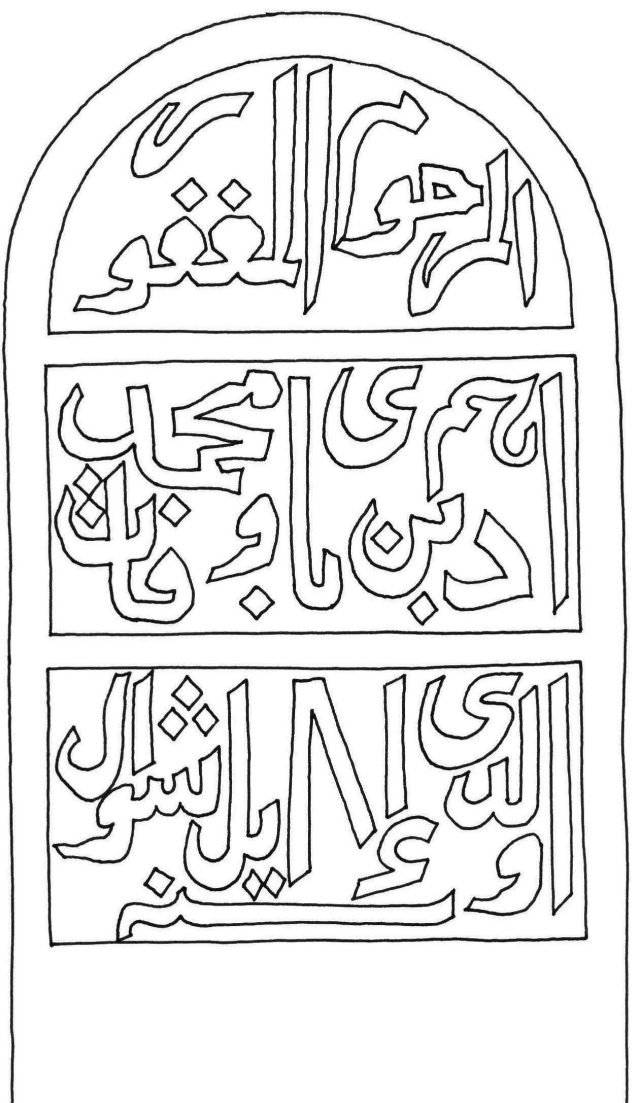

224=A

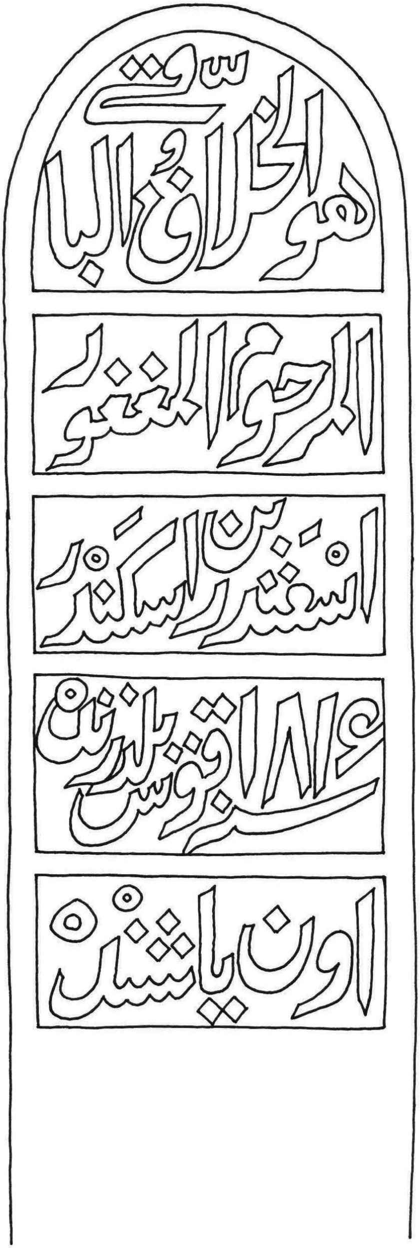

هو الخلاق الباقی
المرحوم المغفور
اسفندر بن اسکندر
اون یاشنده

225=A

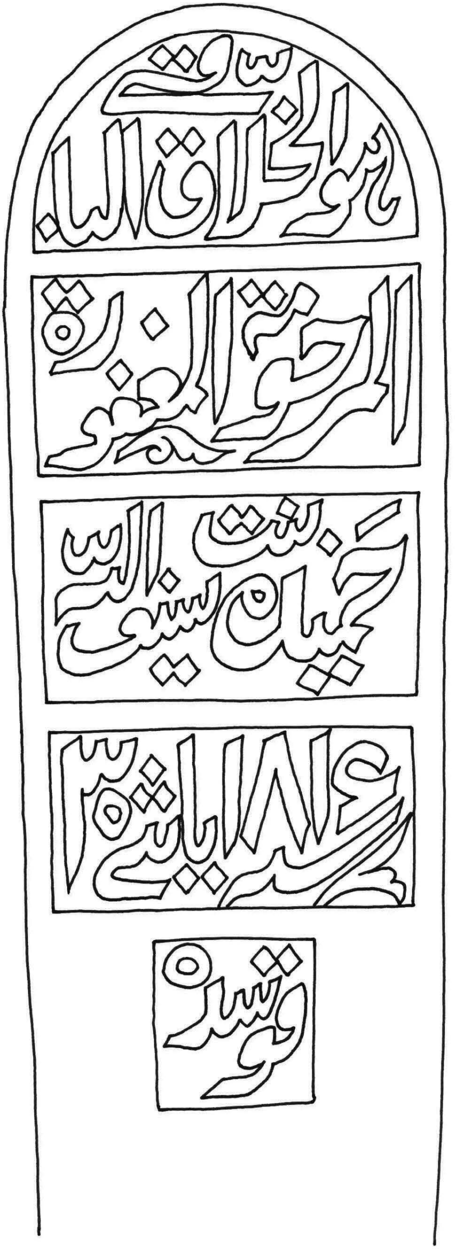

226=A

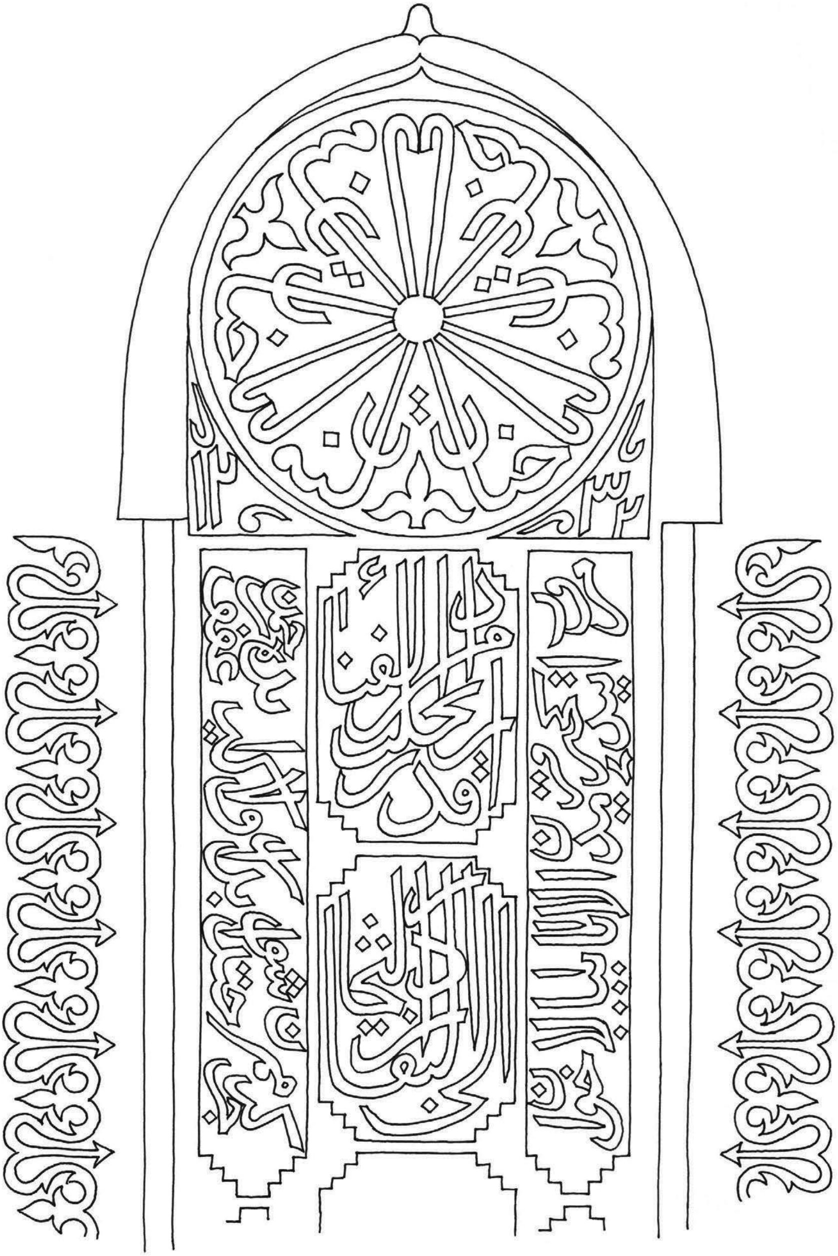

227=A=a

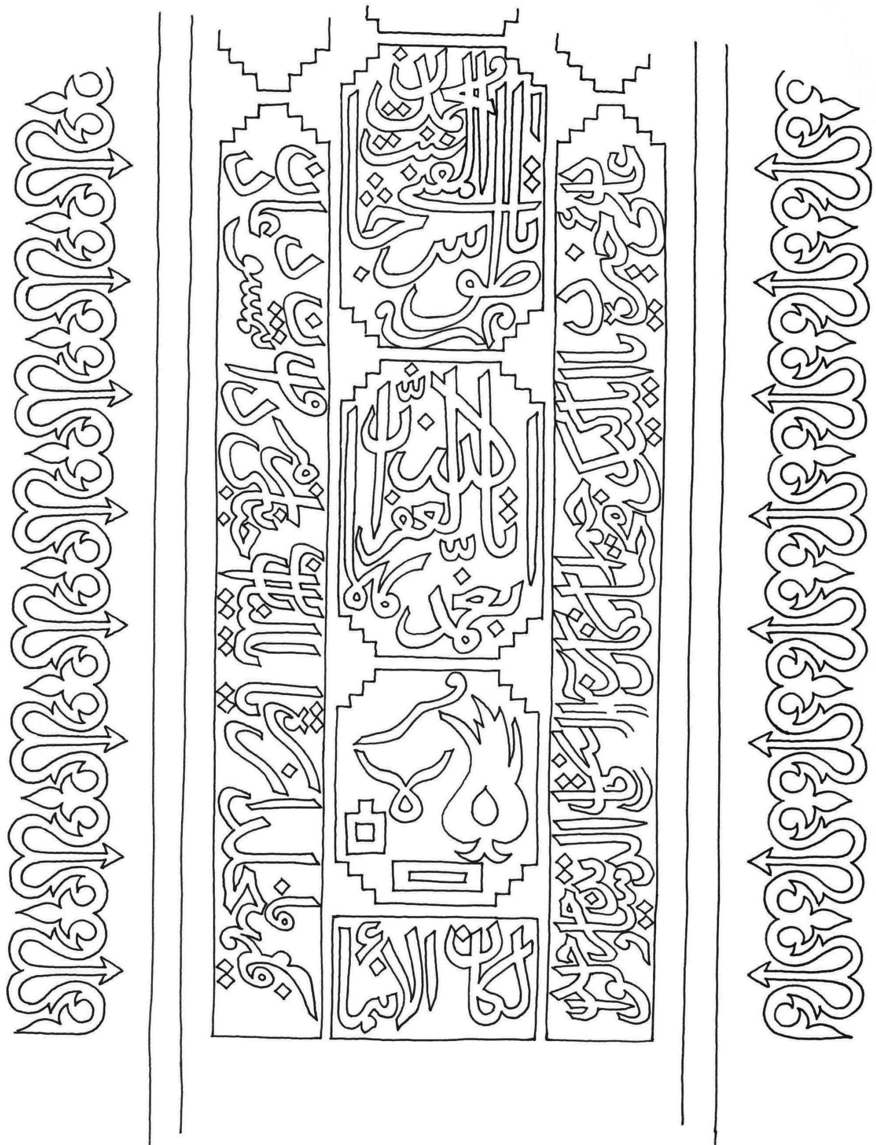

227=А=б

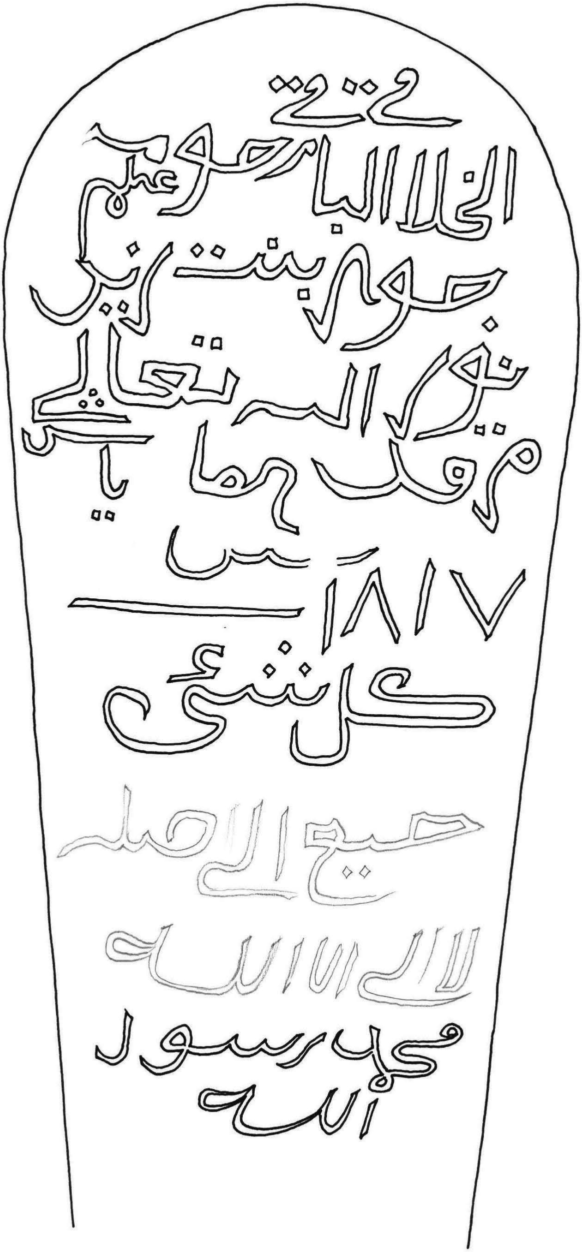

228=A

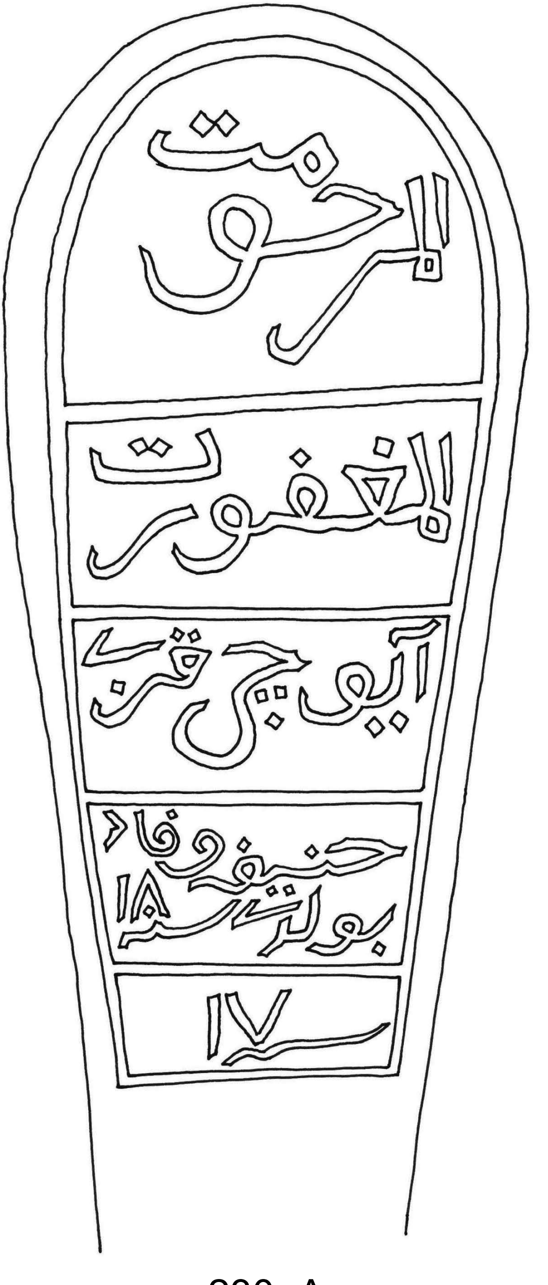

230=A

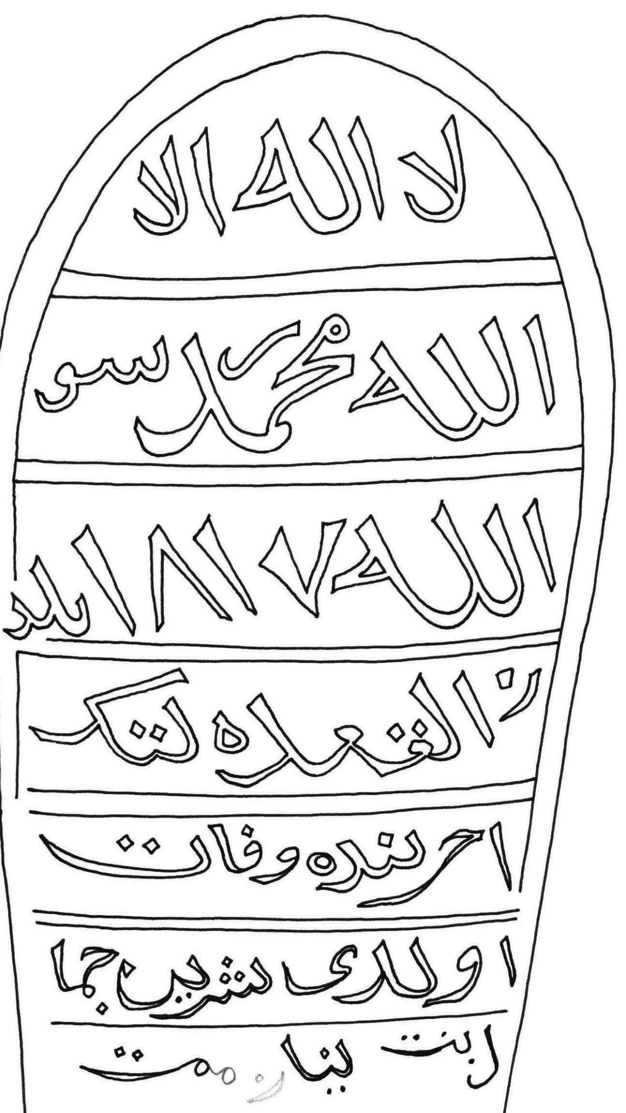

231=A

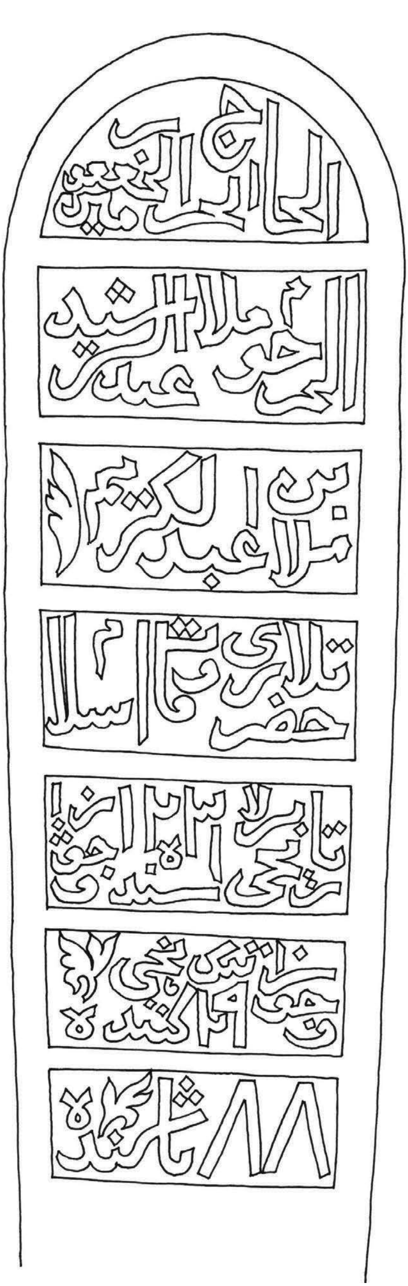

232=A

233=A

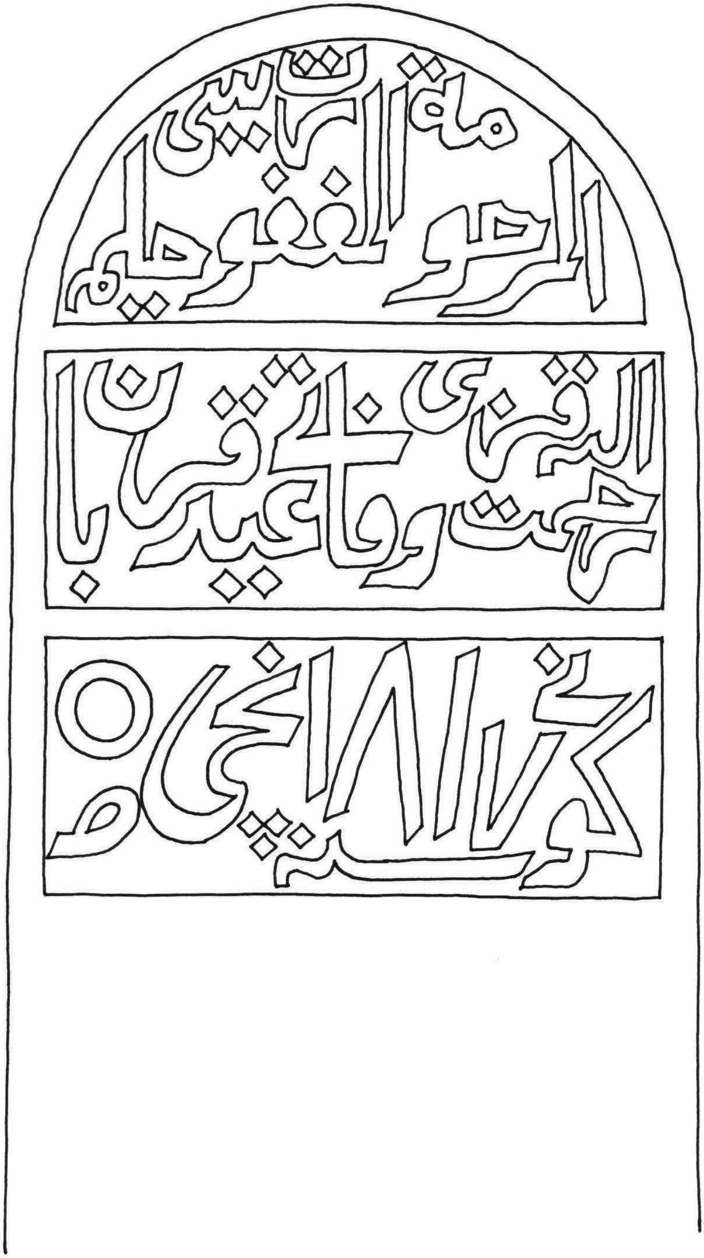

234=A

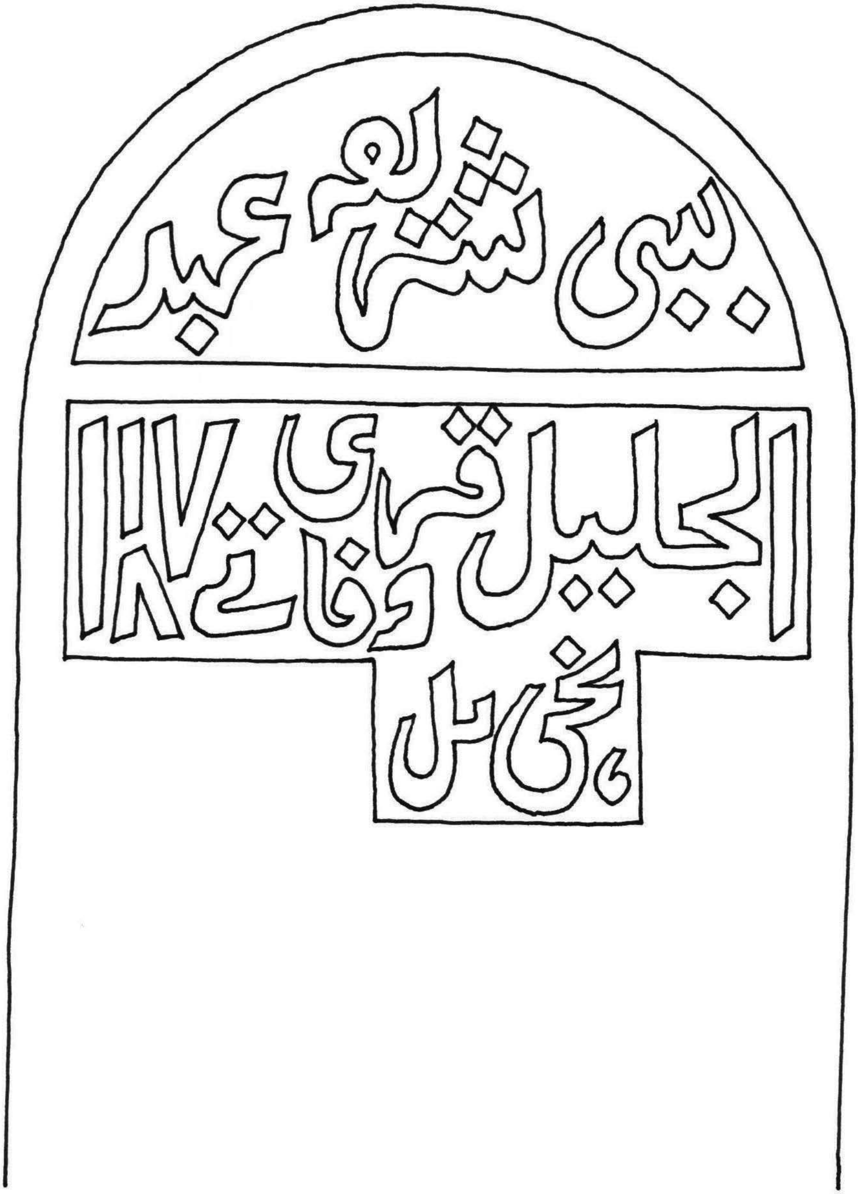

235=A

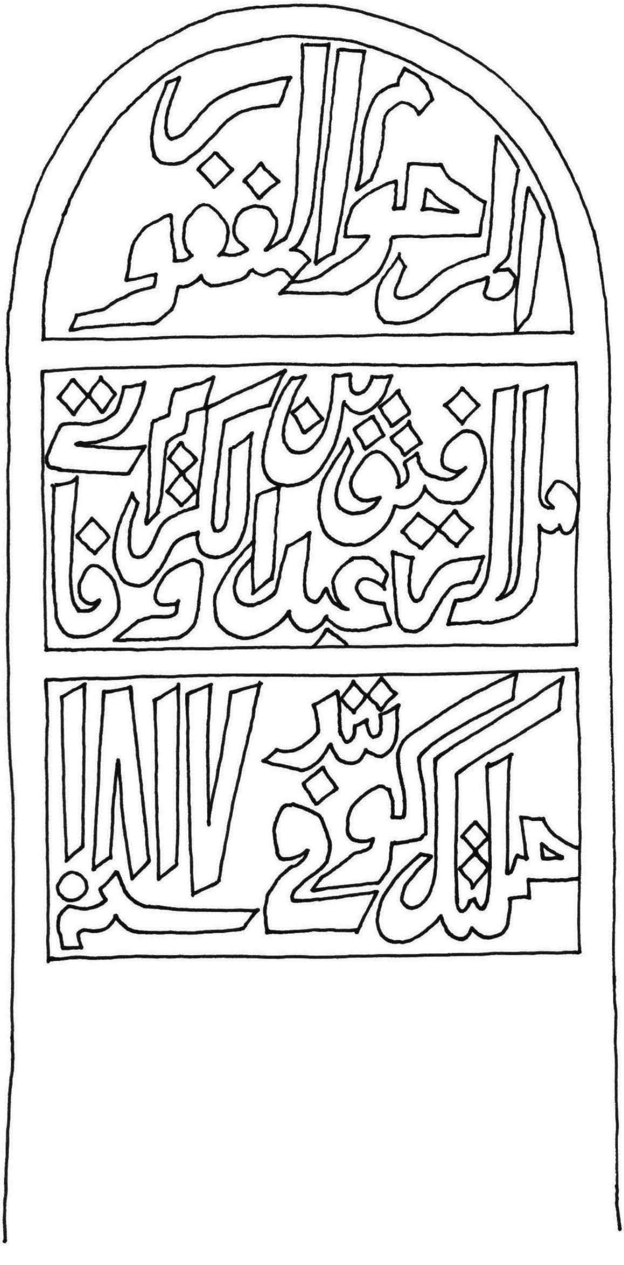

236=A

237=A

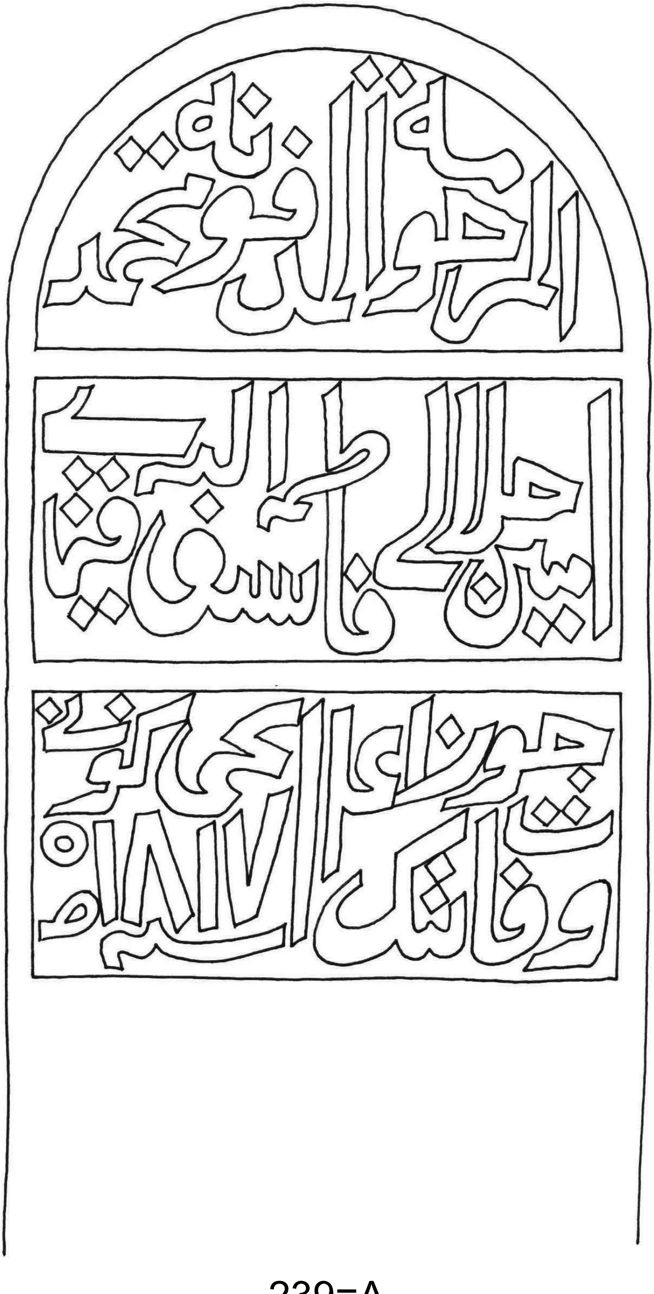

239=A

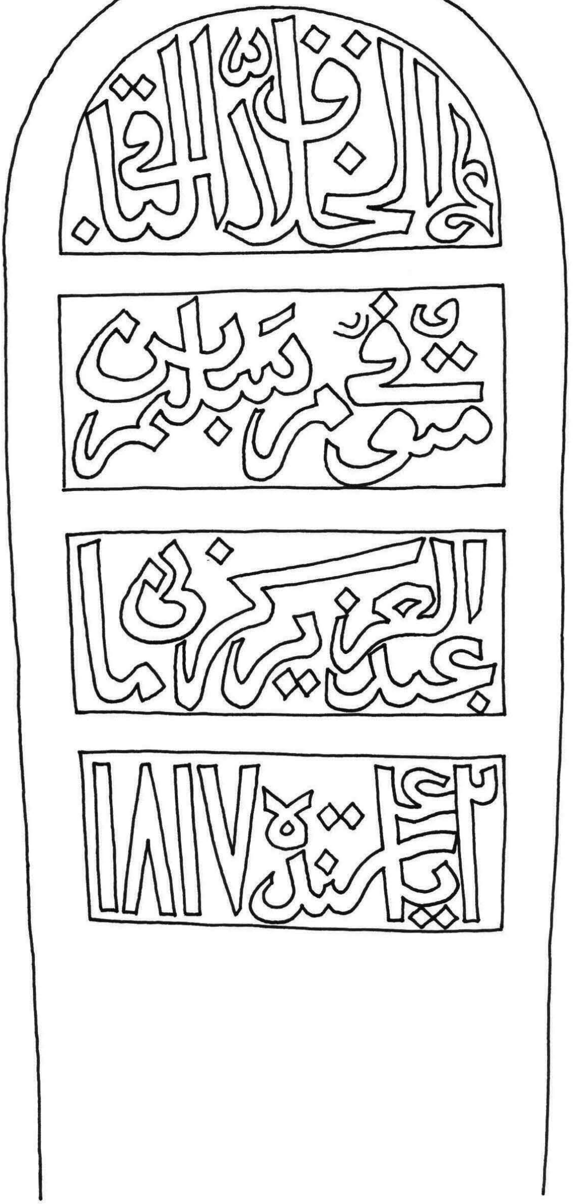

240=A

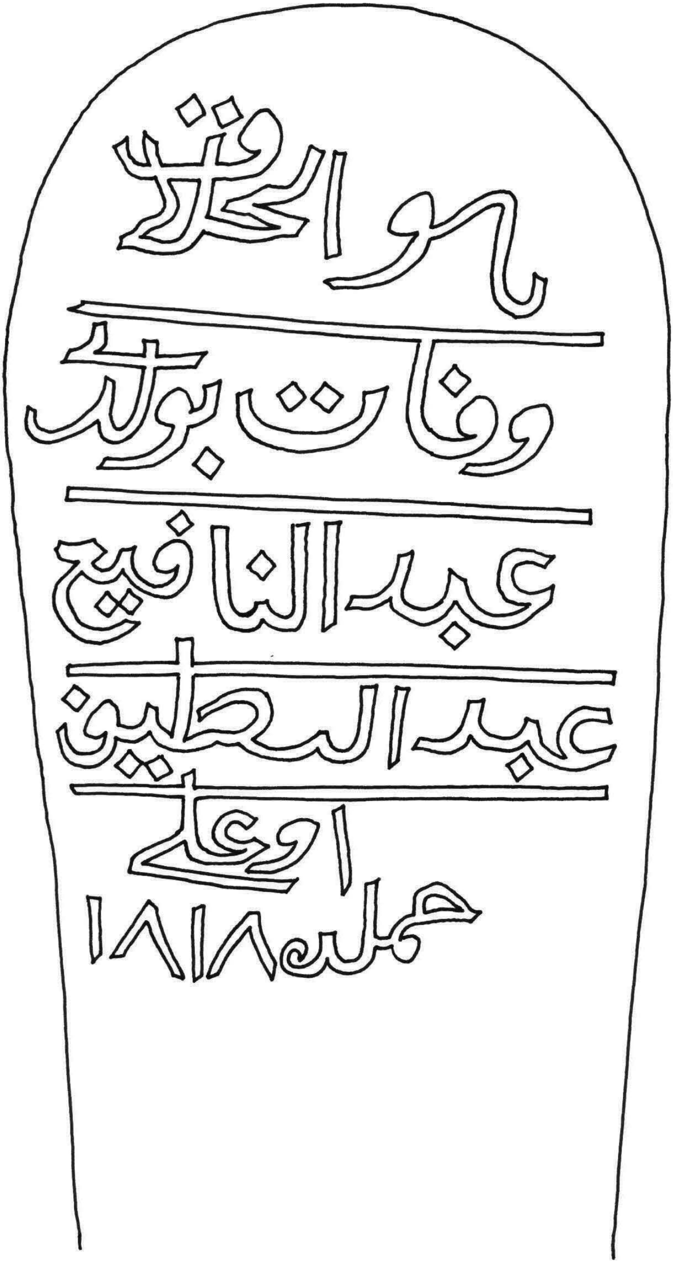

241=A

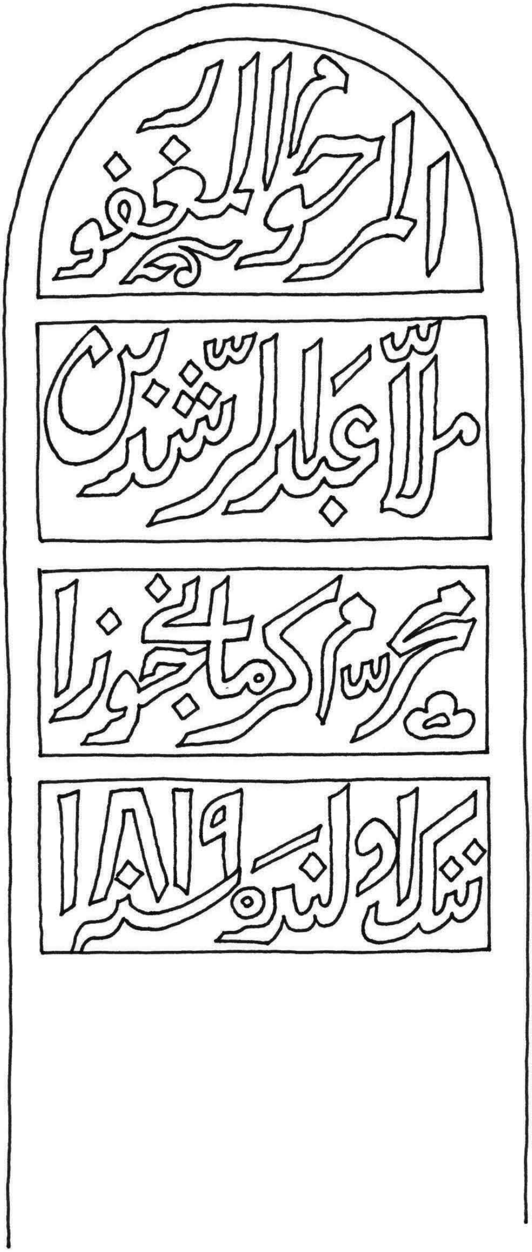

242=A

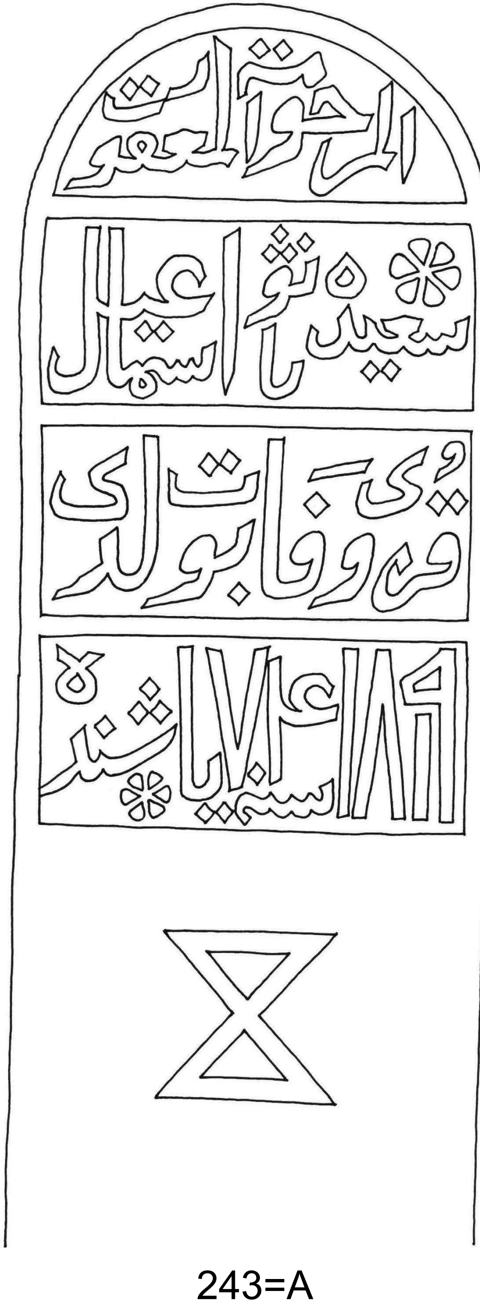

243=A

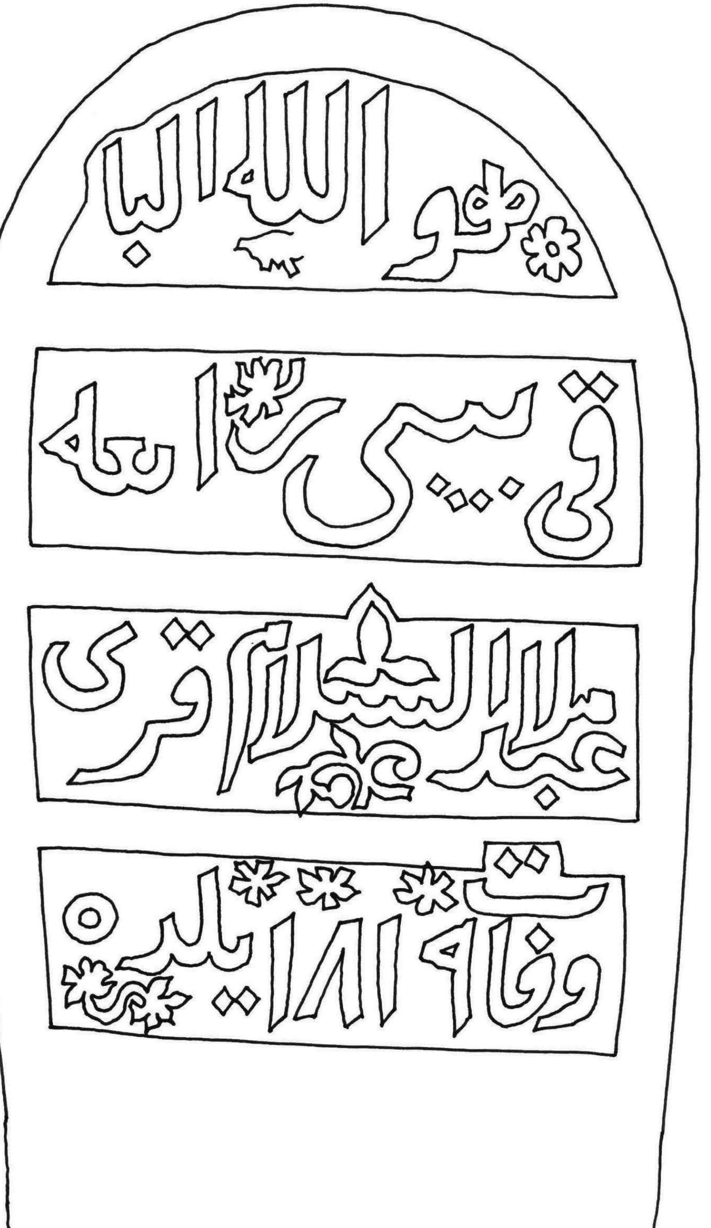

244=A=a

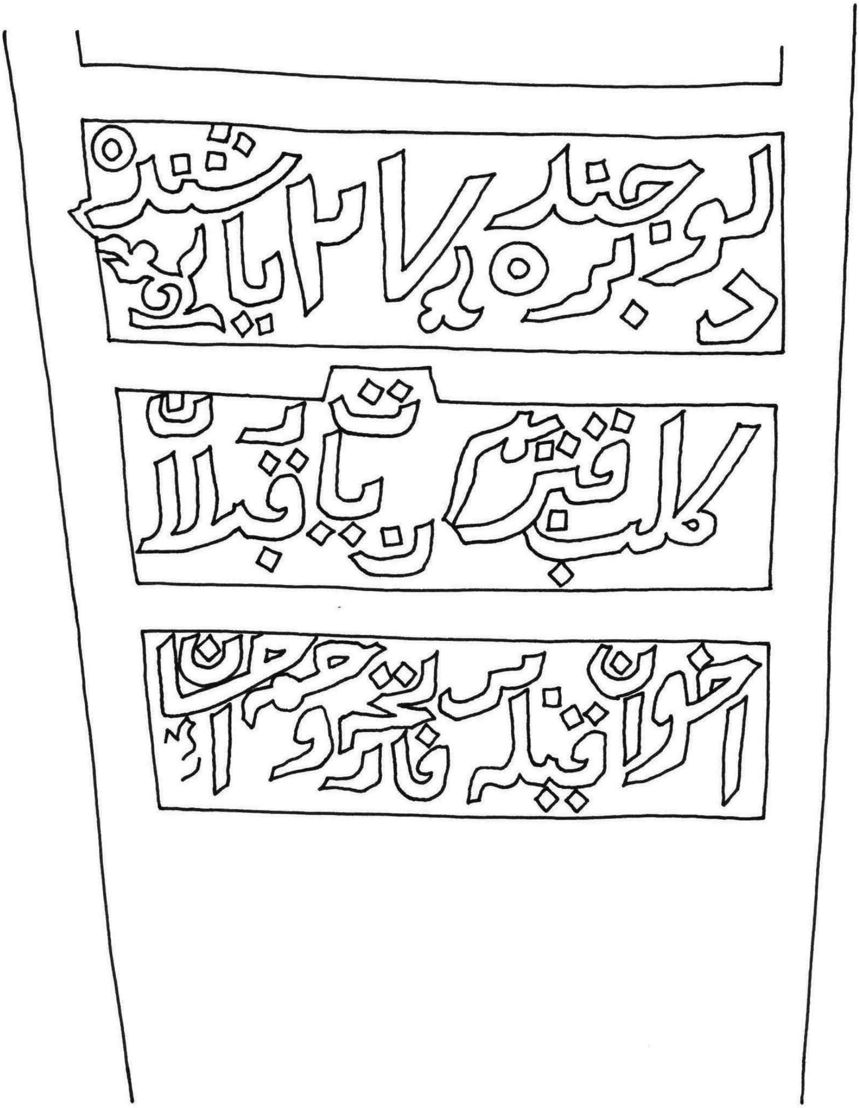

244=A=б

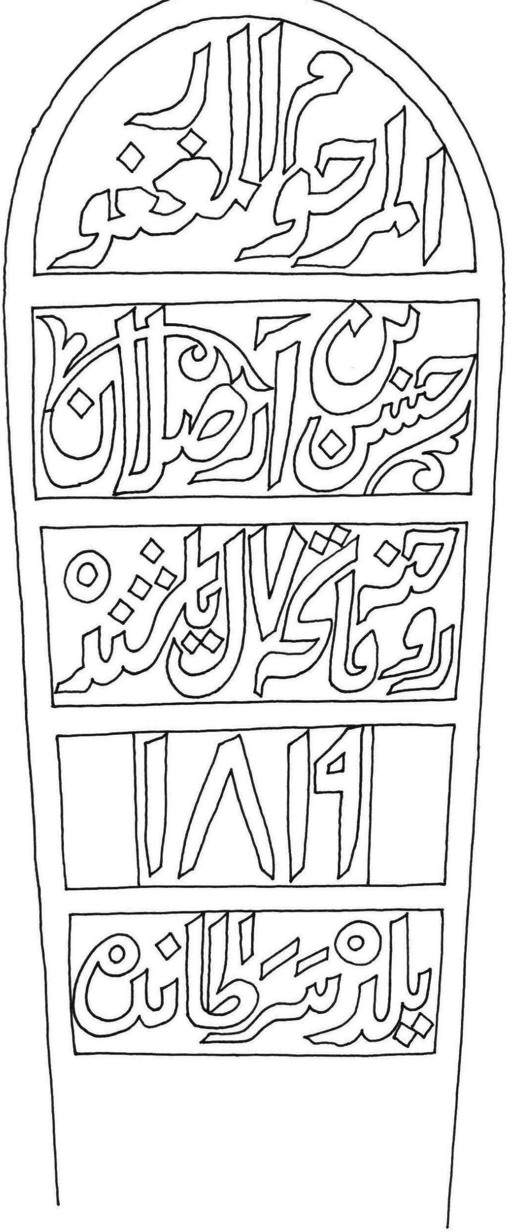

245=A

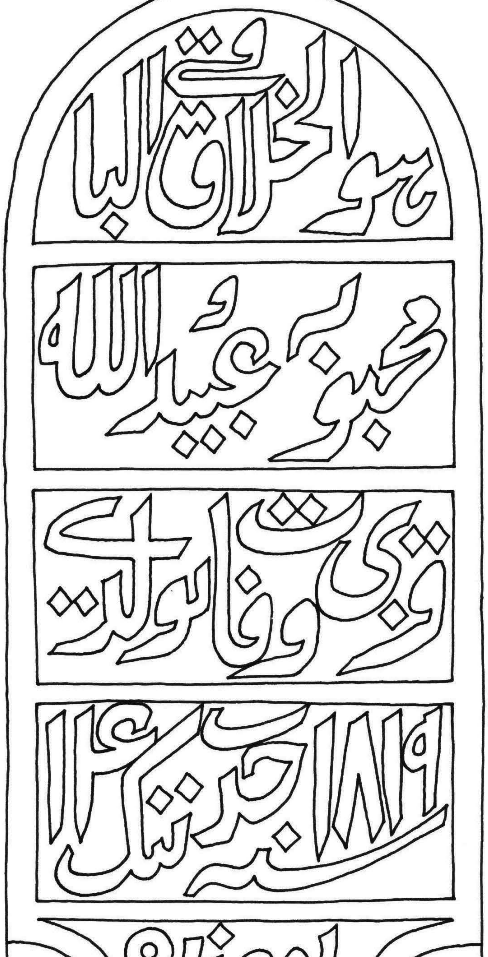

246=A

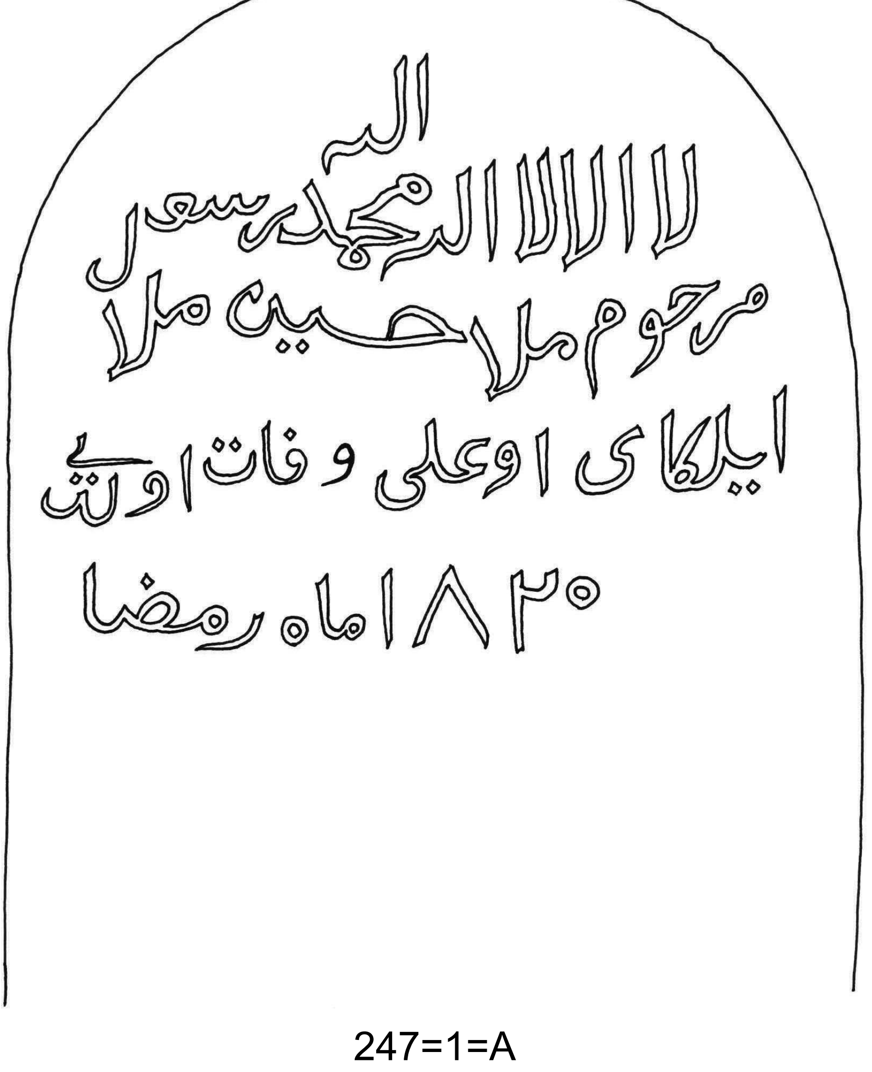
الله
لا الا الا الله محمد رسول
مرحوم ملا حسين ملا
ابلکای اوعلی وفات اولدی
۲۰ ۸ ا ماه رمضا

247=1=A

247=A

248=A

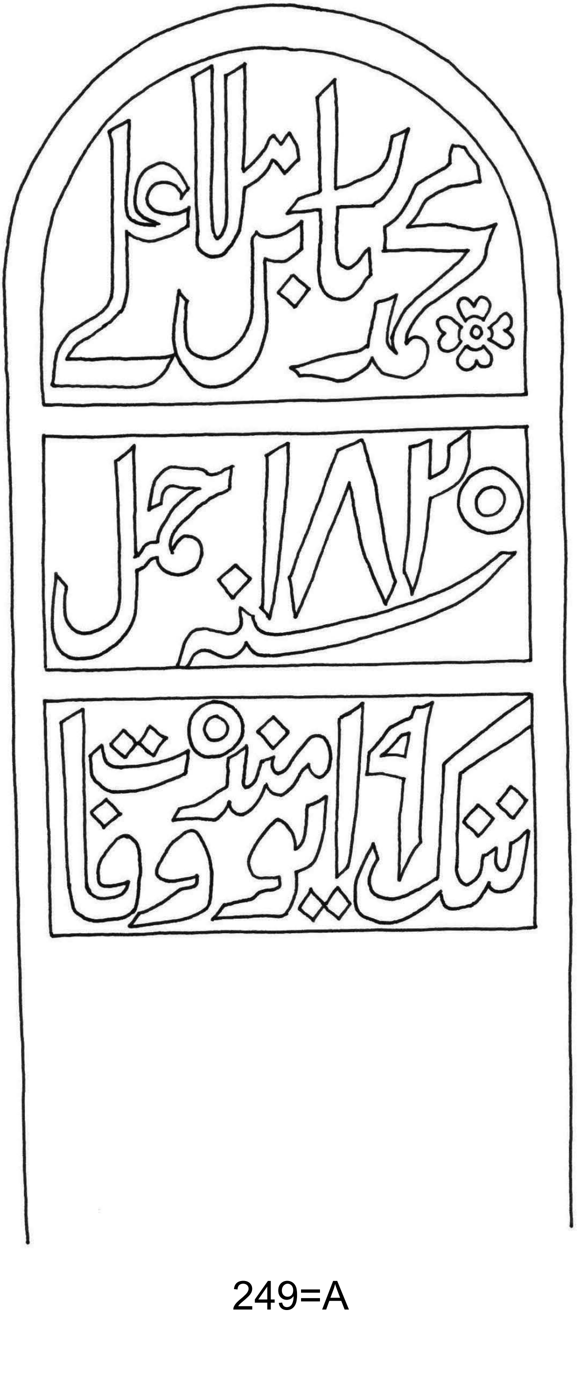

249=A

250=A, 250=Г

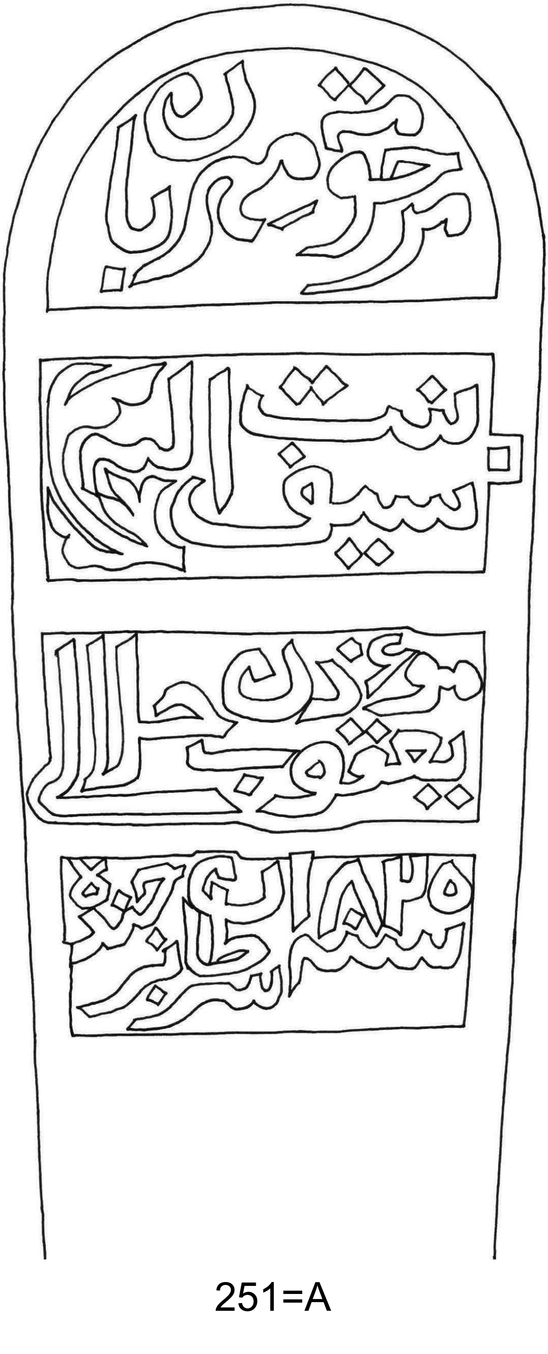

251=A

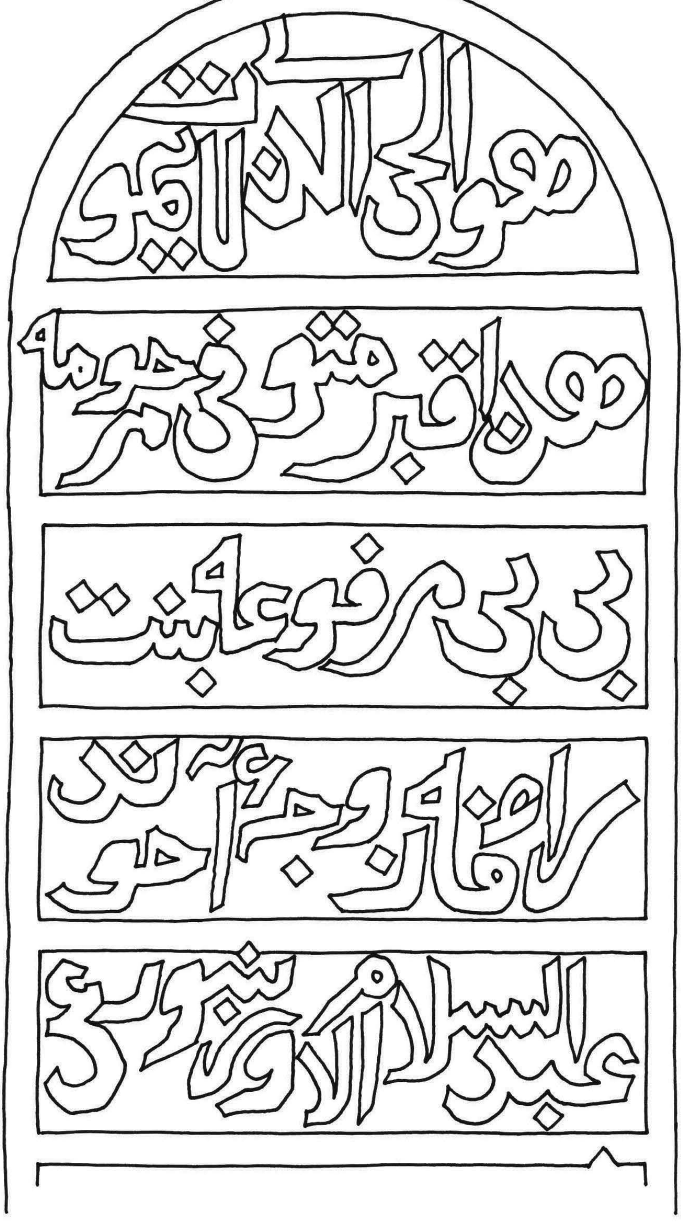

252=A=a

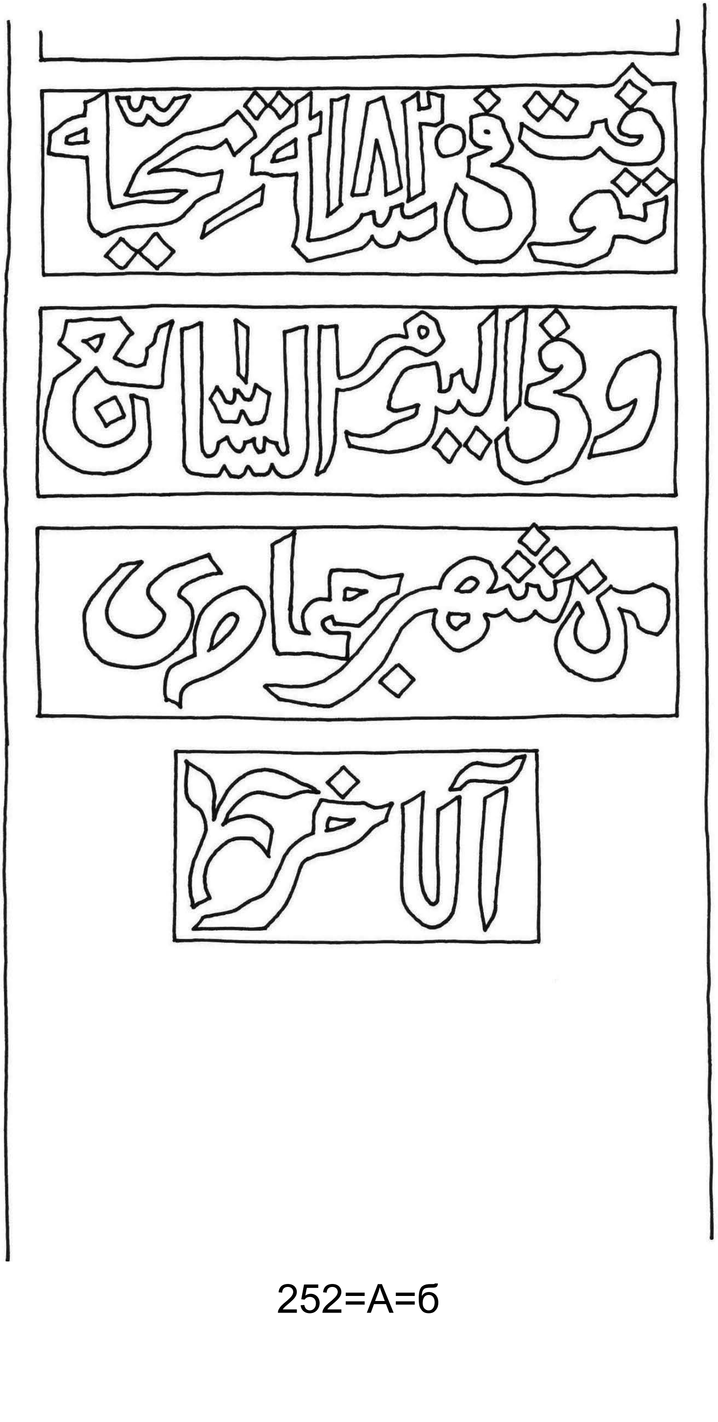

252=A=б

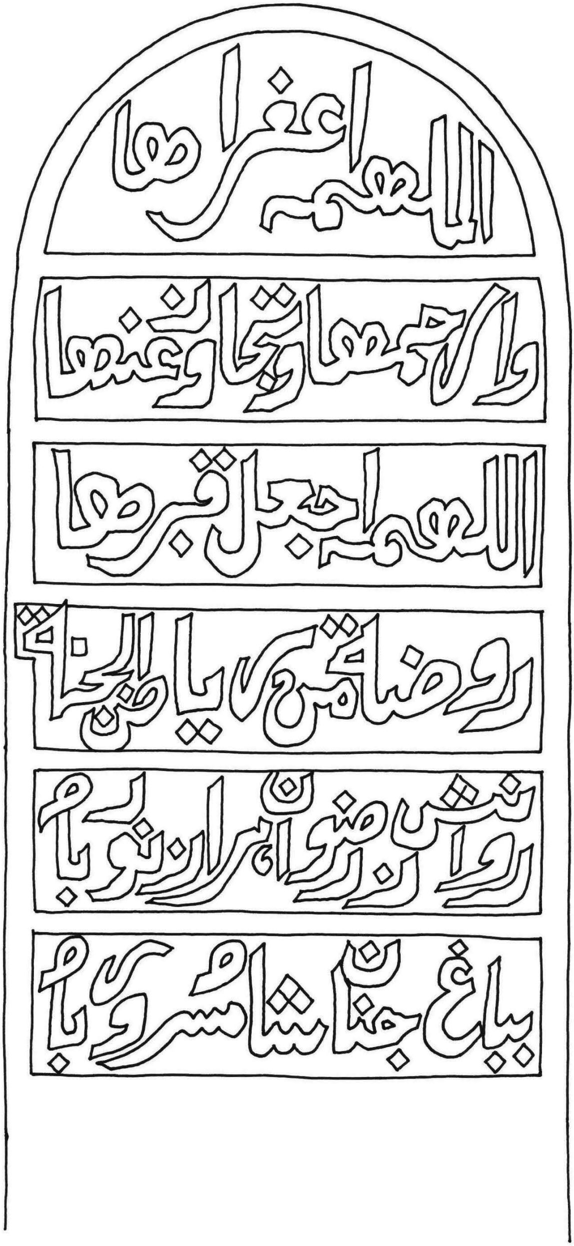
اللهم اغفرها
وارحمها وتجاوز عنها
اللهم اجعل قبرها
روضة من رياض الجنة

252=B

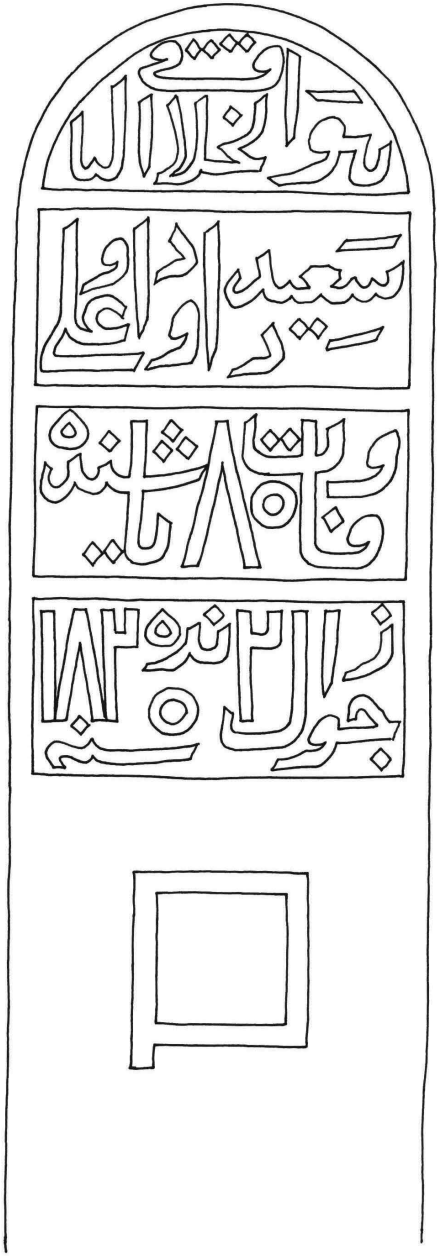

253=A

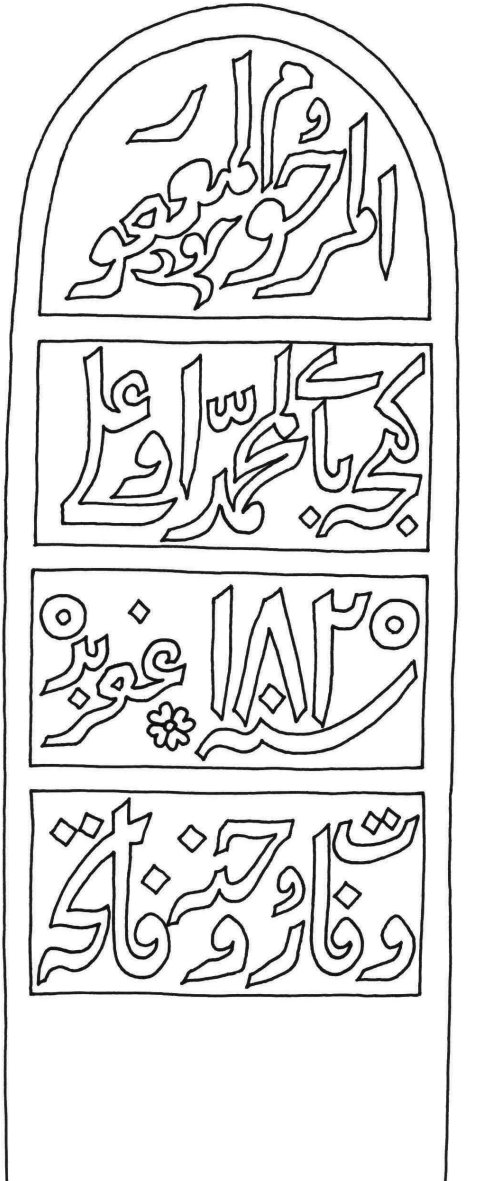

254=A

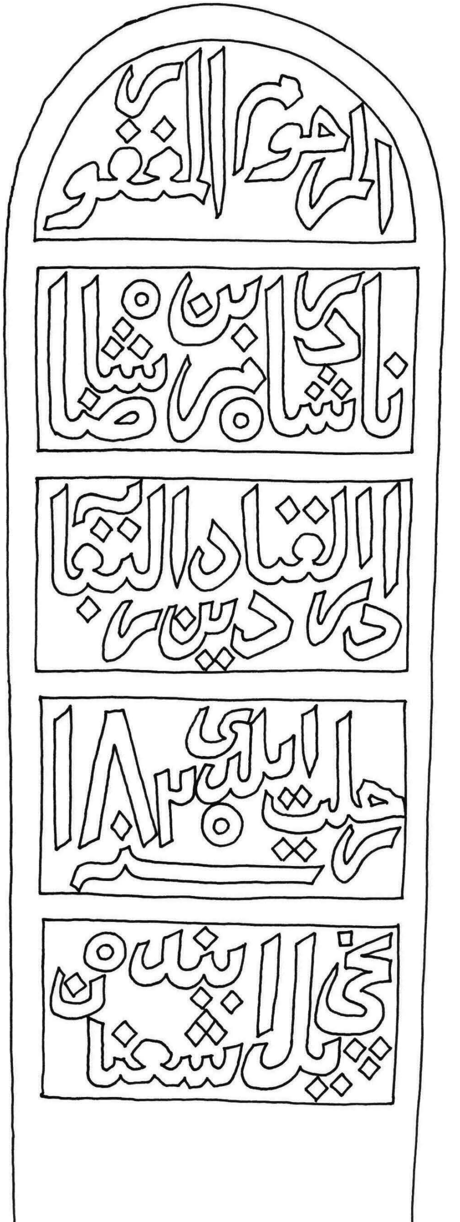

256=A

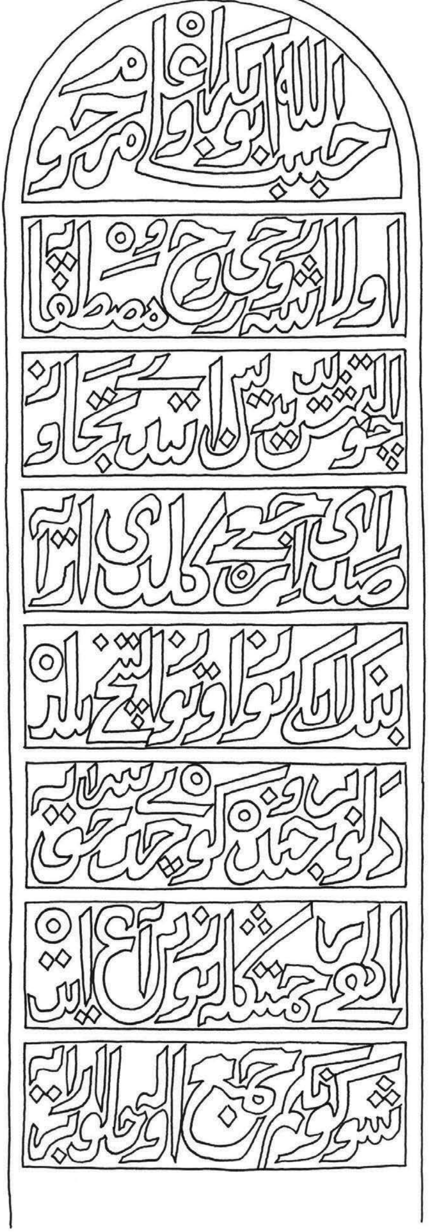

257=A

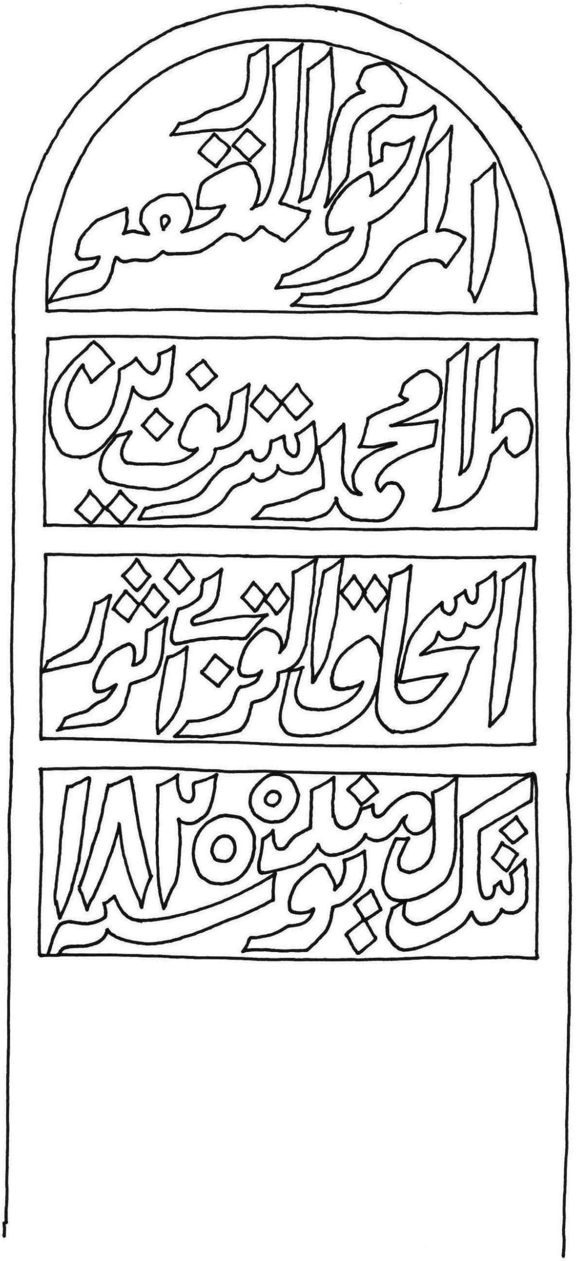

258=A

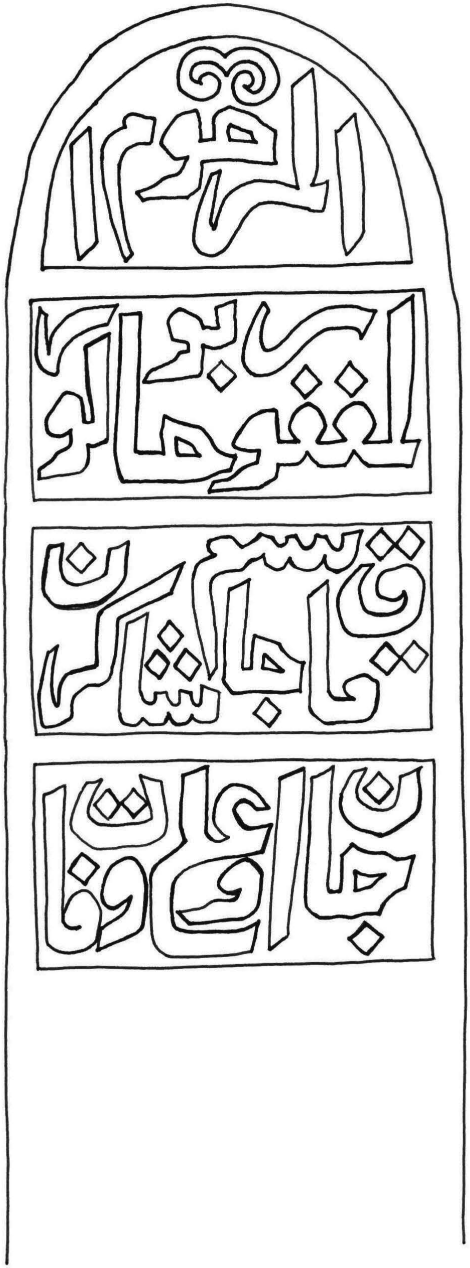

259=A

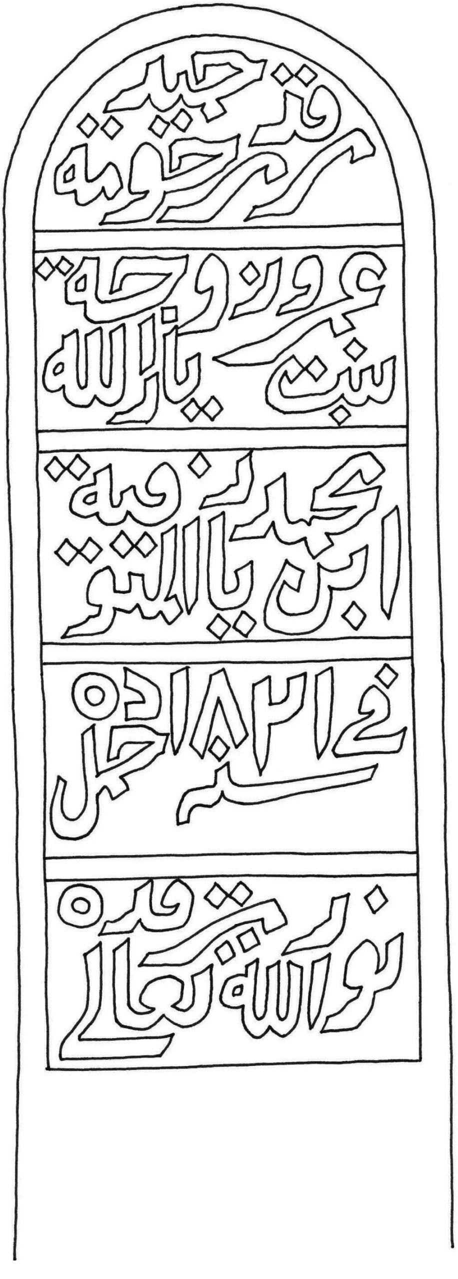

260=A

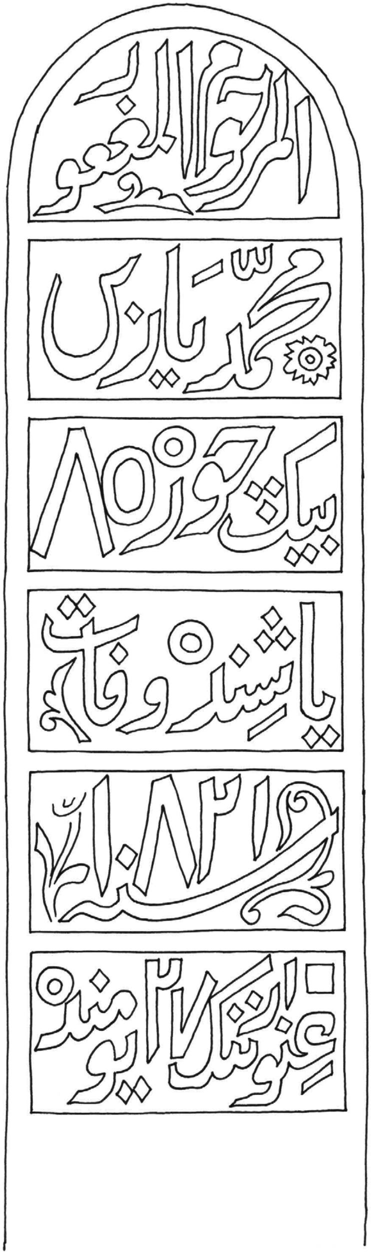

261=A

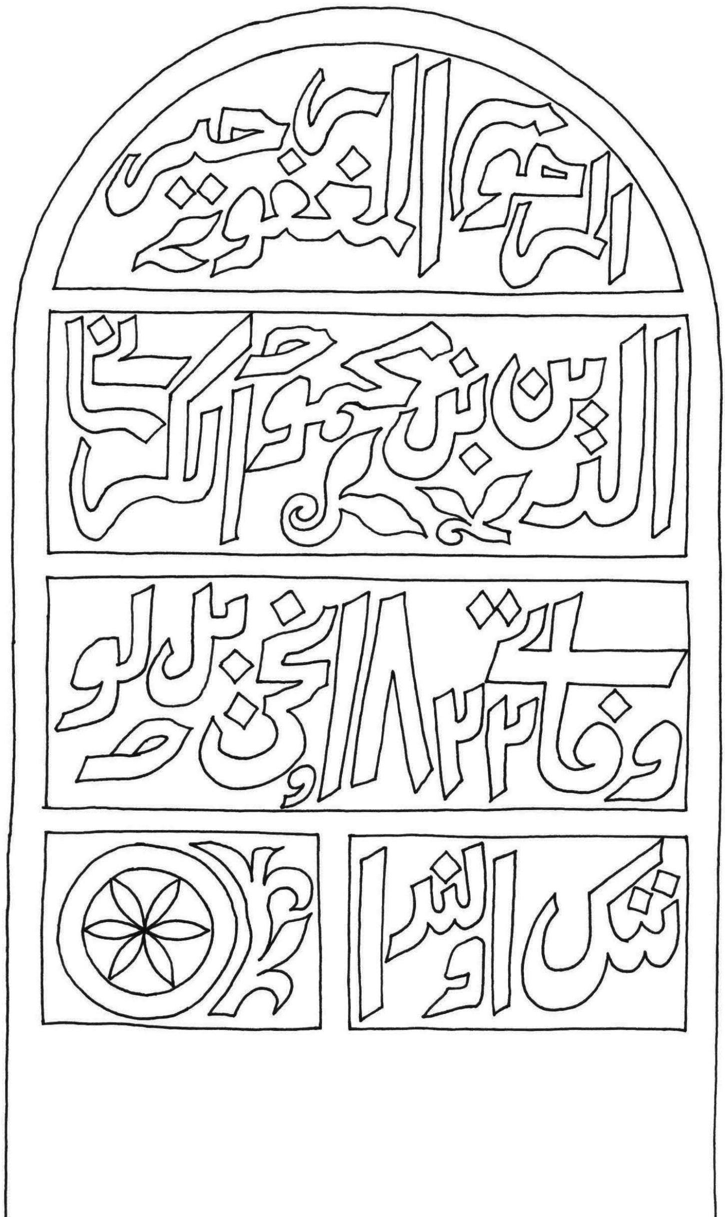

263=A

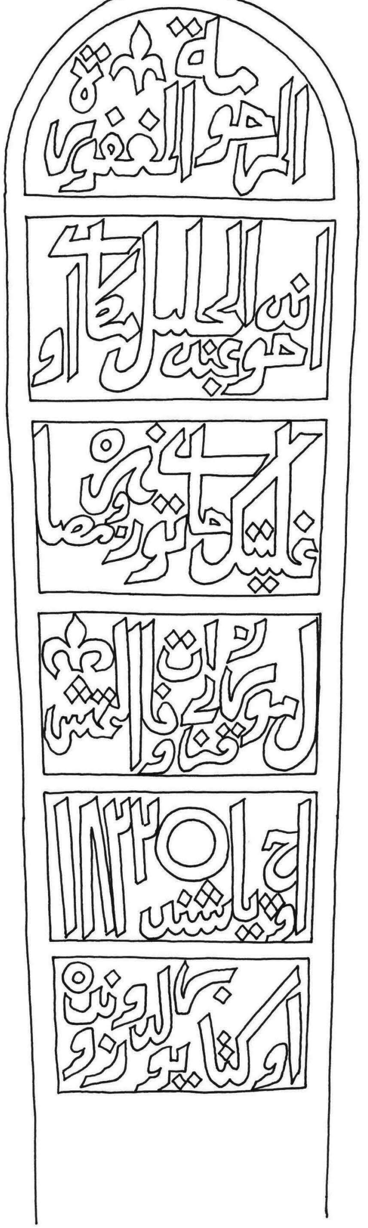

264=A

265=A

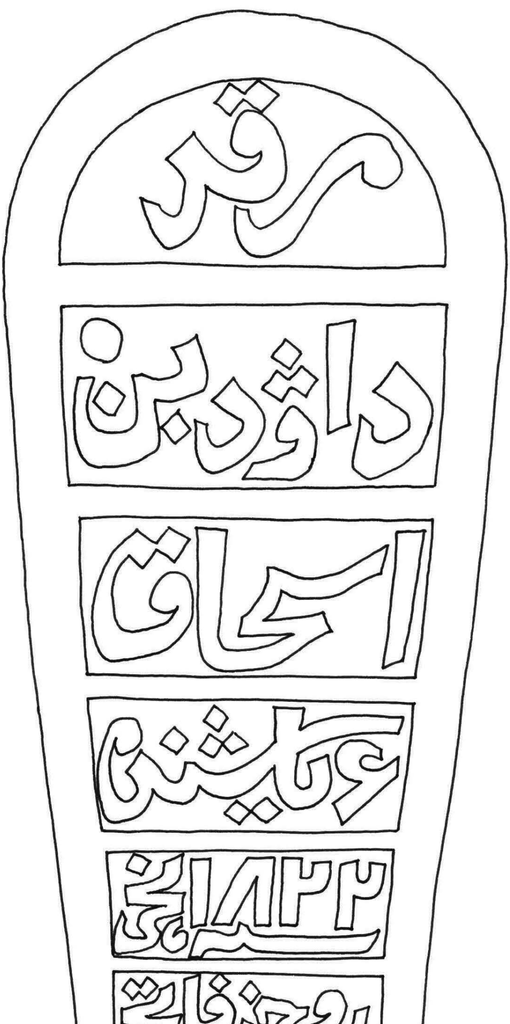

266=A

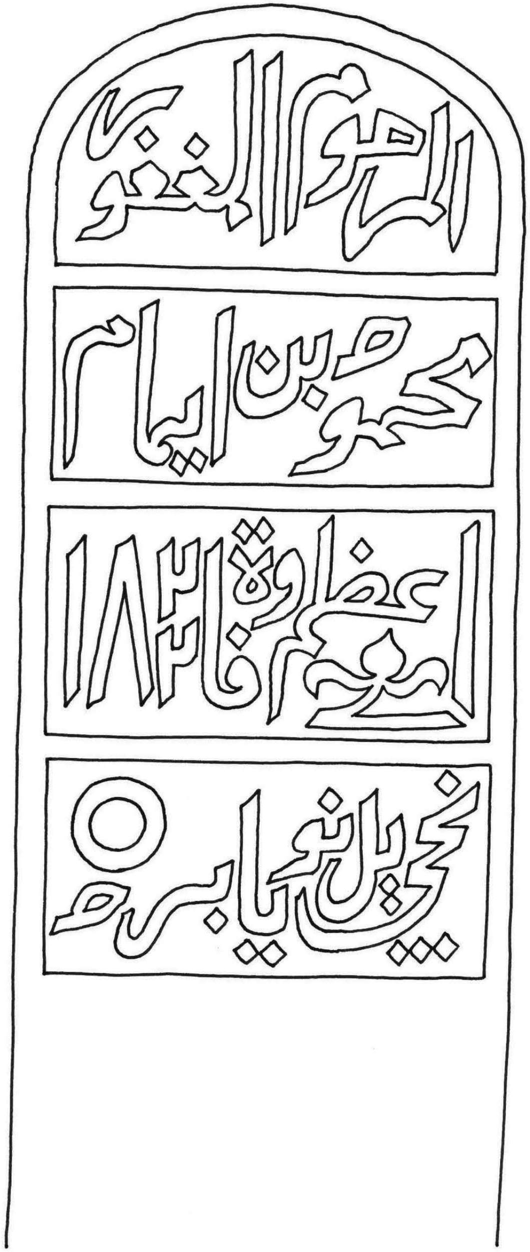

267=A

268=A

269=A

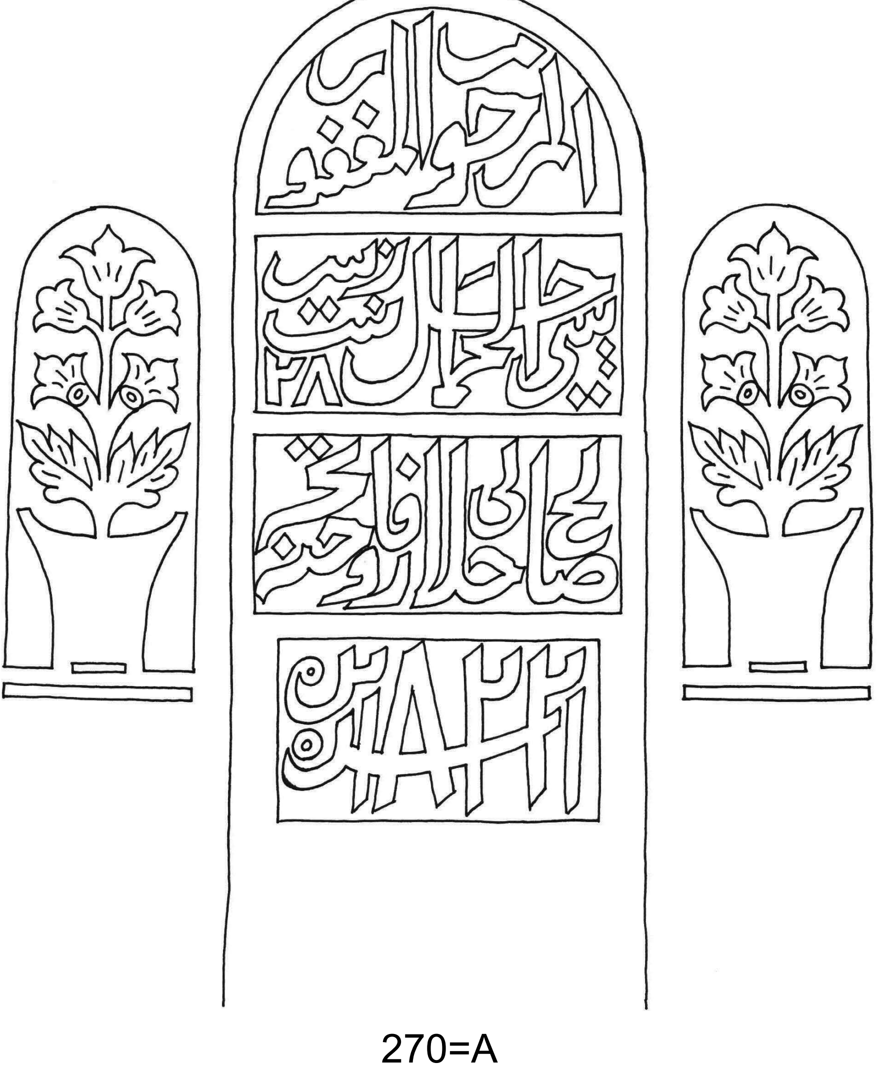

270=A

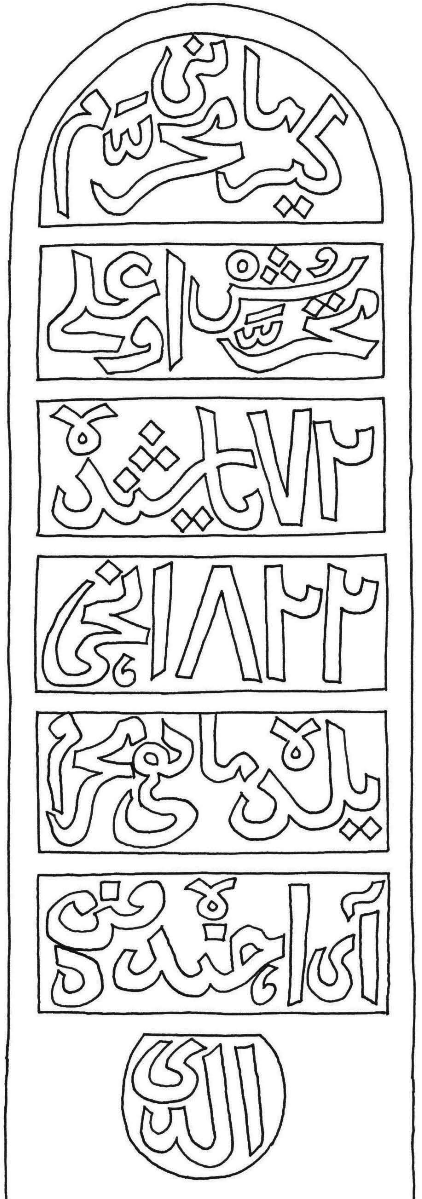

271=A

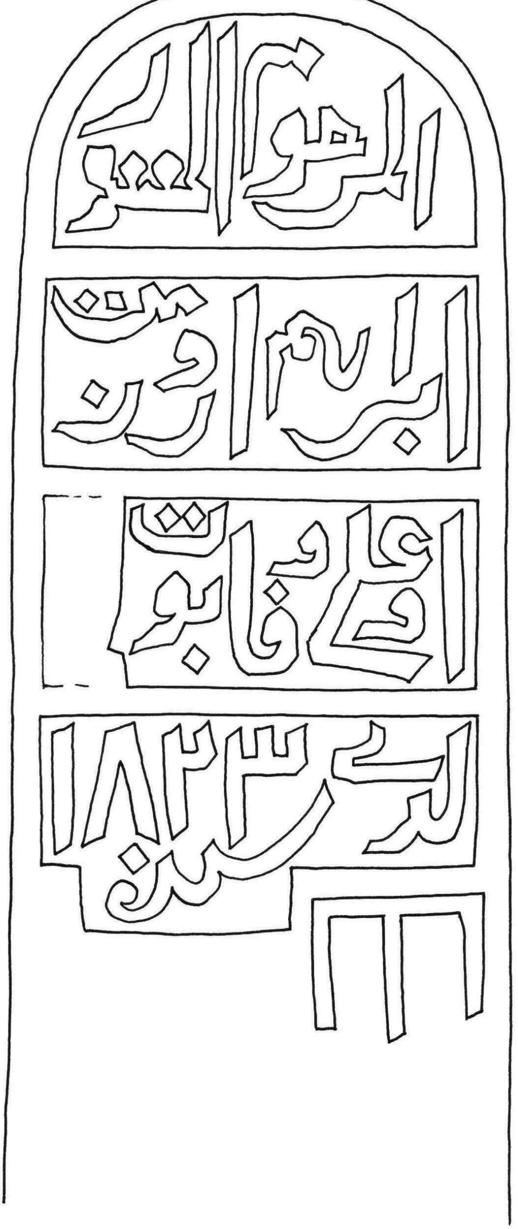

272=A

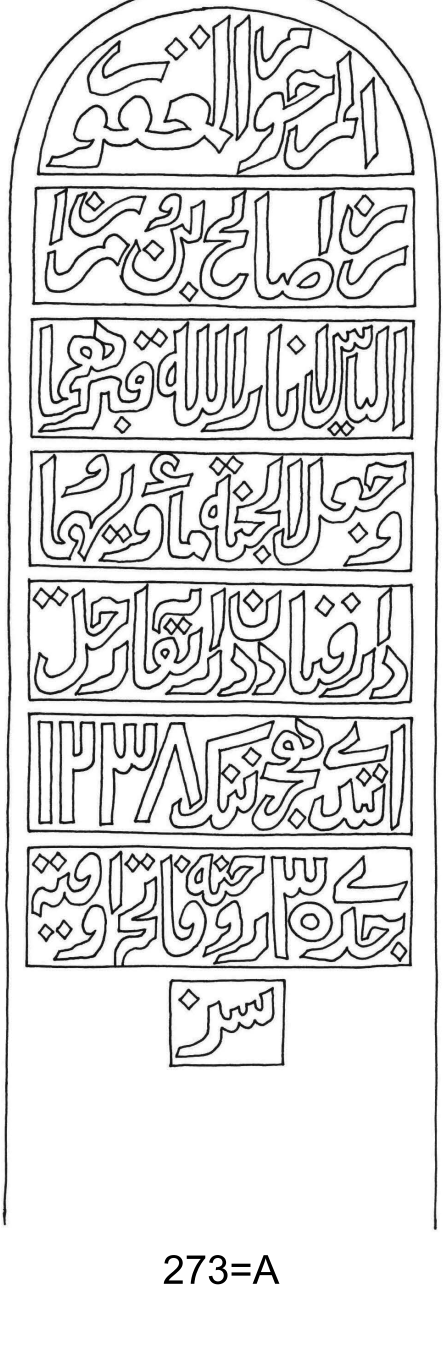

273=A

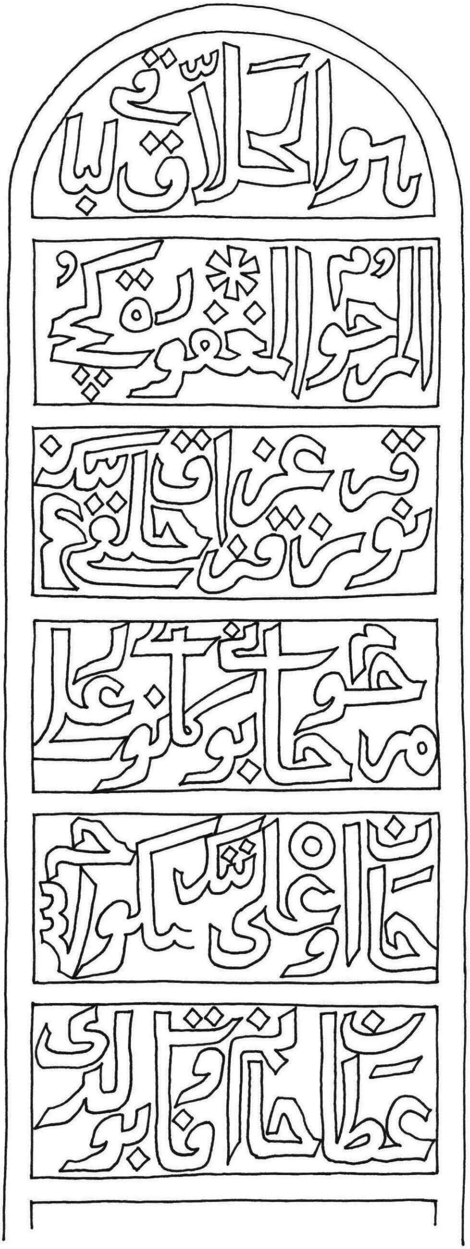

274=A=a

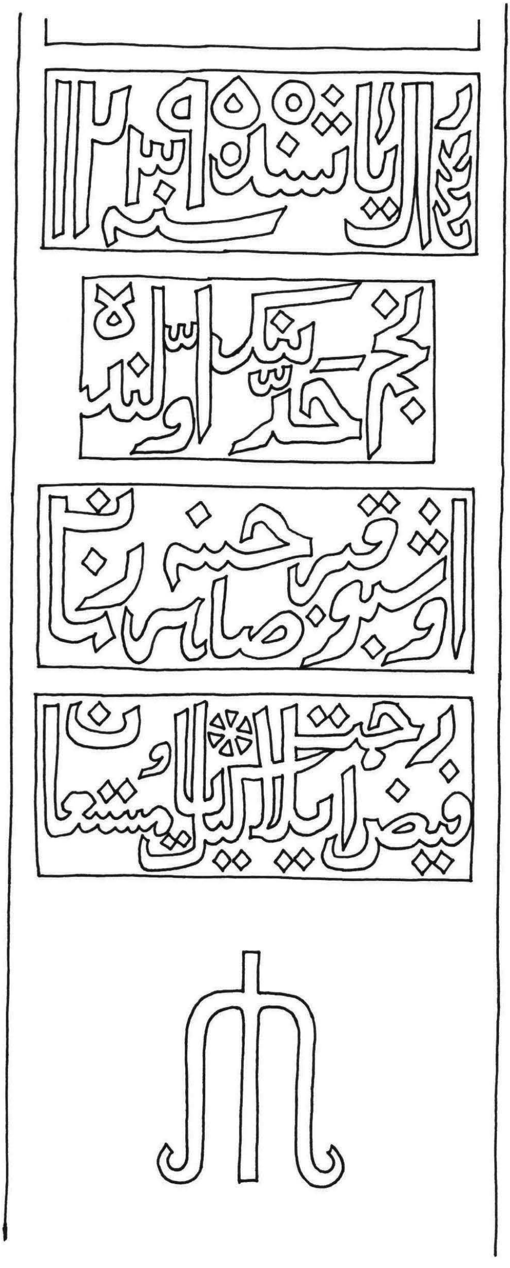

274=А=б

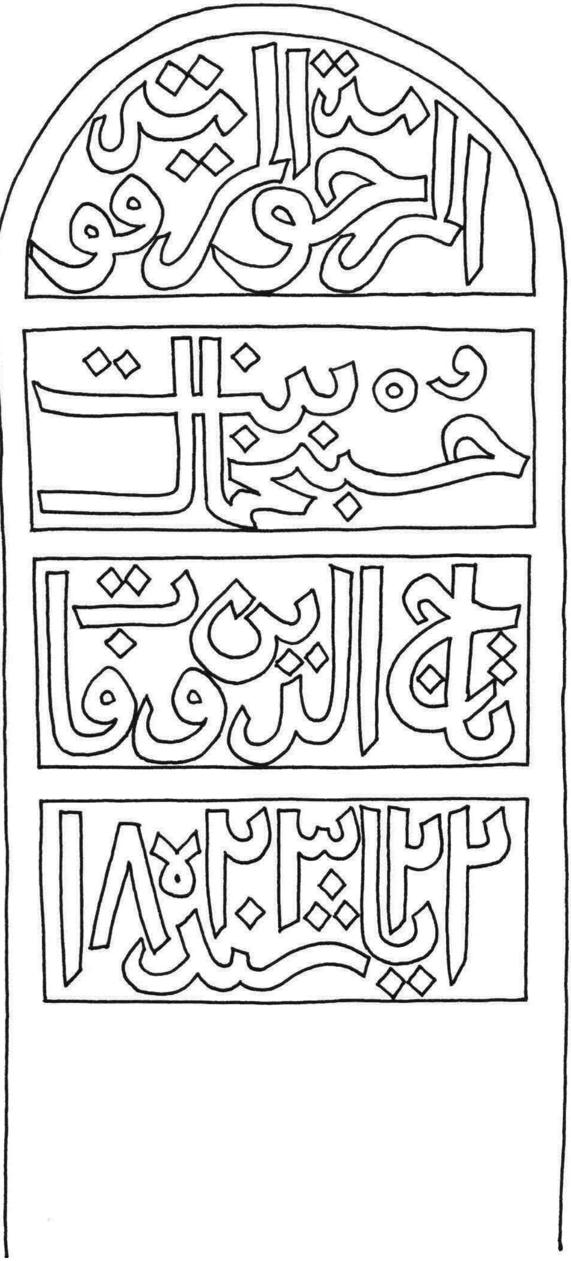

275=A

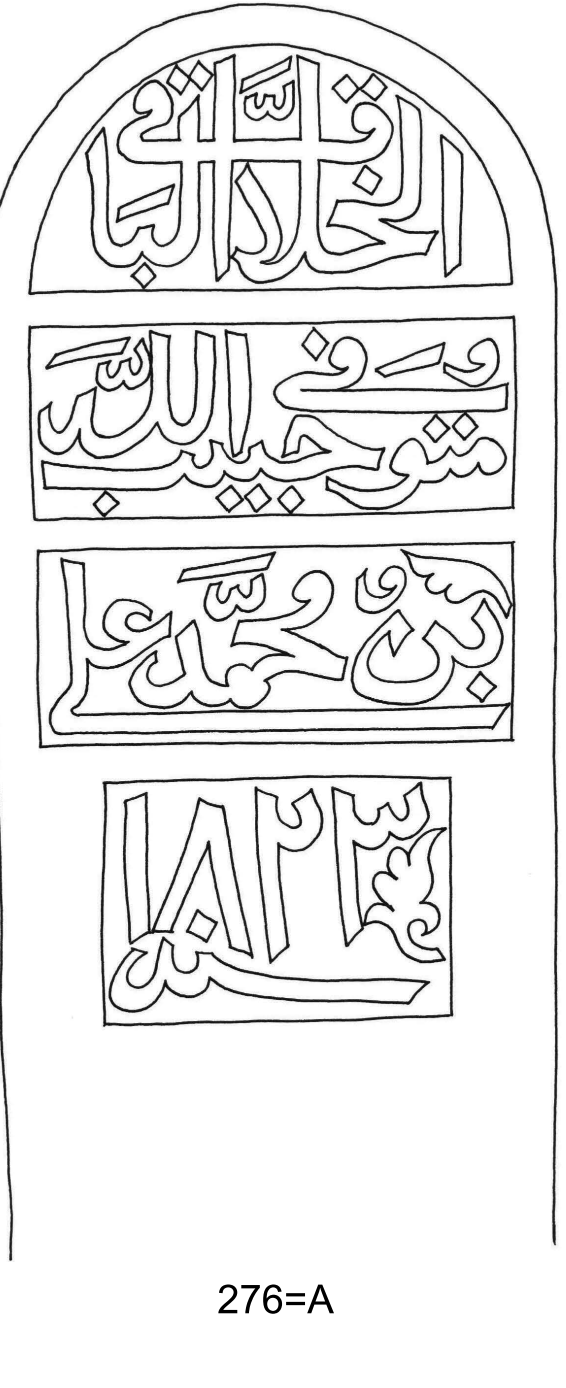

276=A

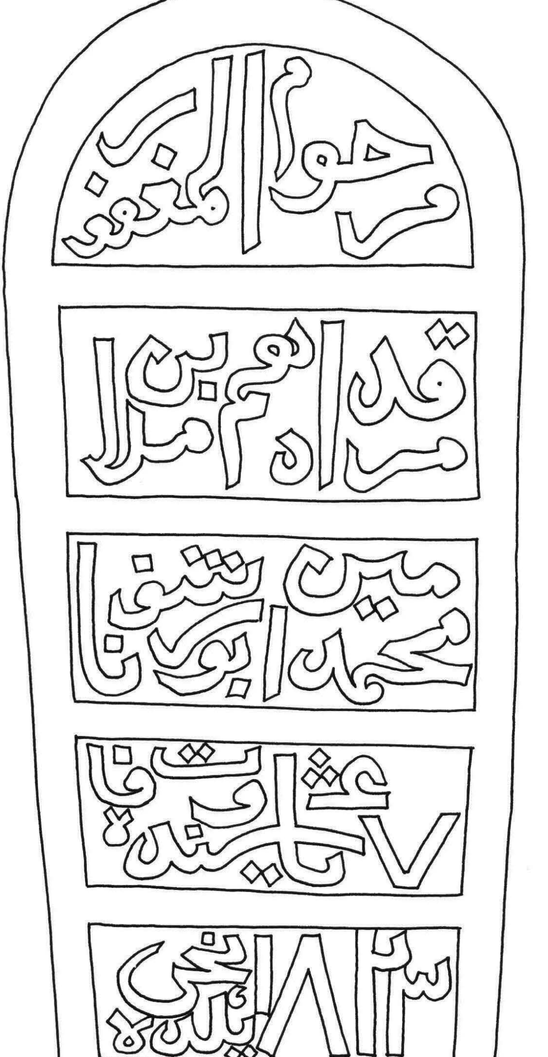

277=A

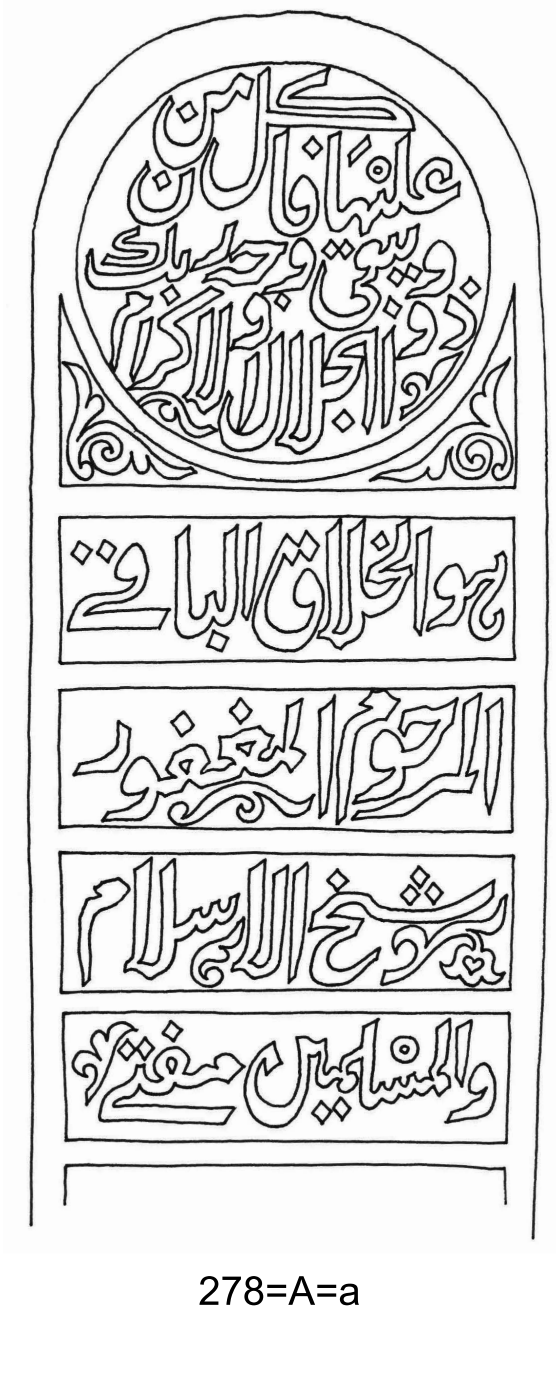
كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال والاكرام
هو الخلاق الباقي
المرحوم المغفور
شيخ الاسلام

278=A=a

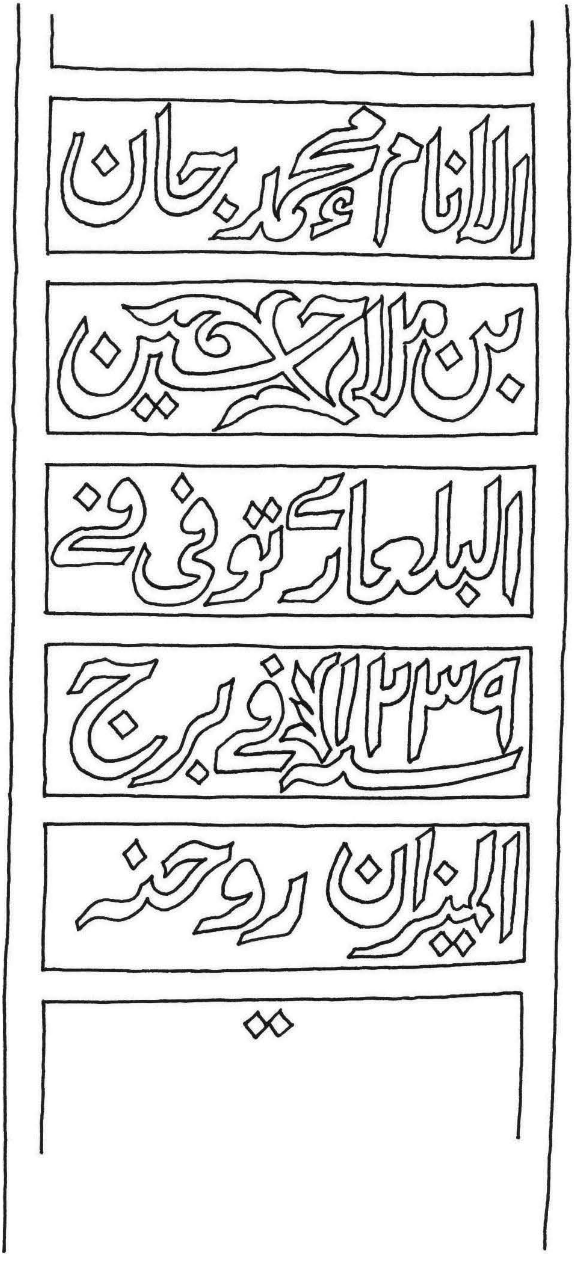
الانام محمد جان
بن ملا حسين
البلعاري توفي
سنه ١٢٣٩ الا في برج
الميزان روحه

278=А=б

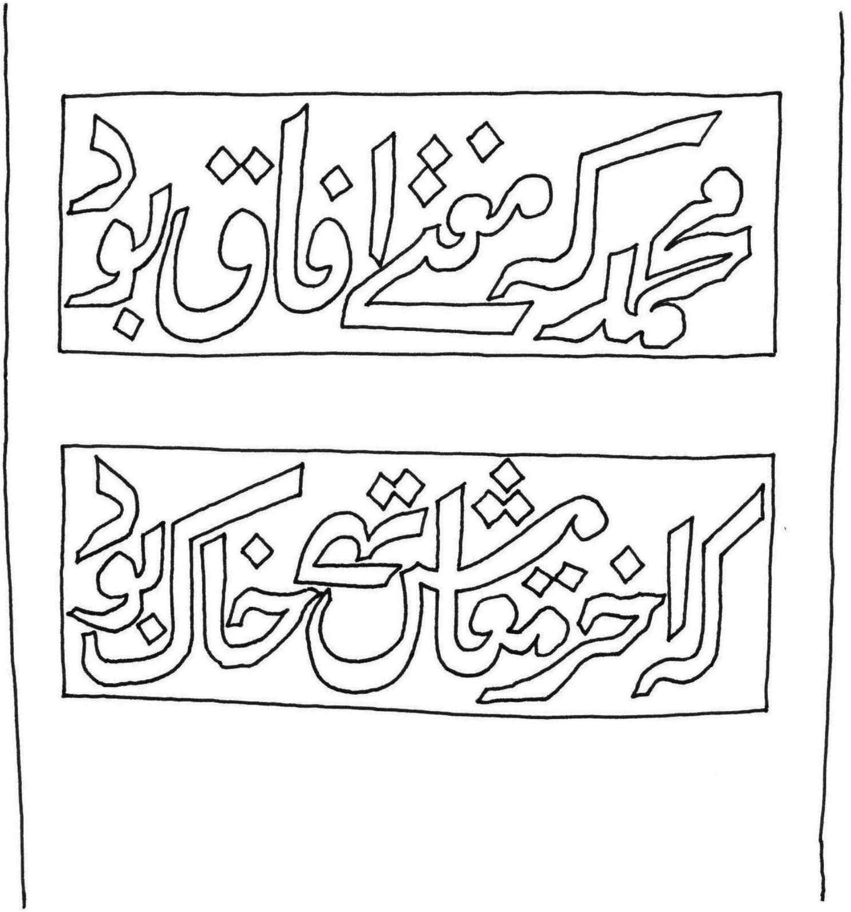

278=B

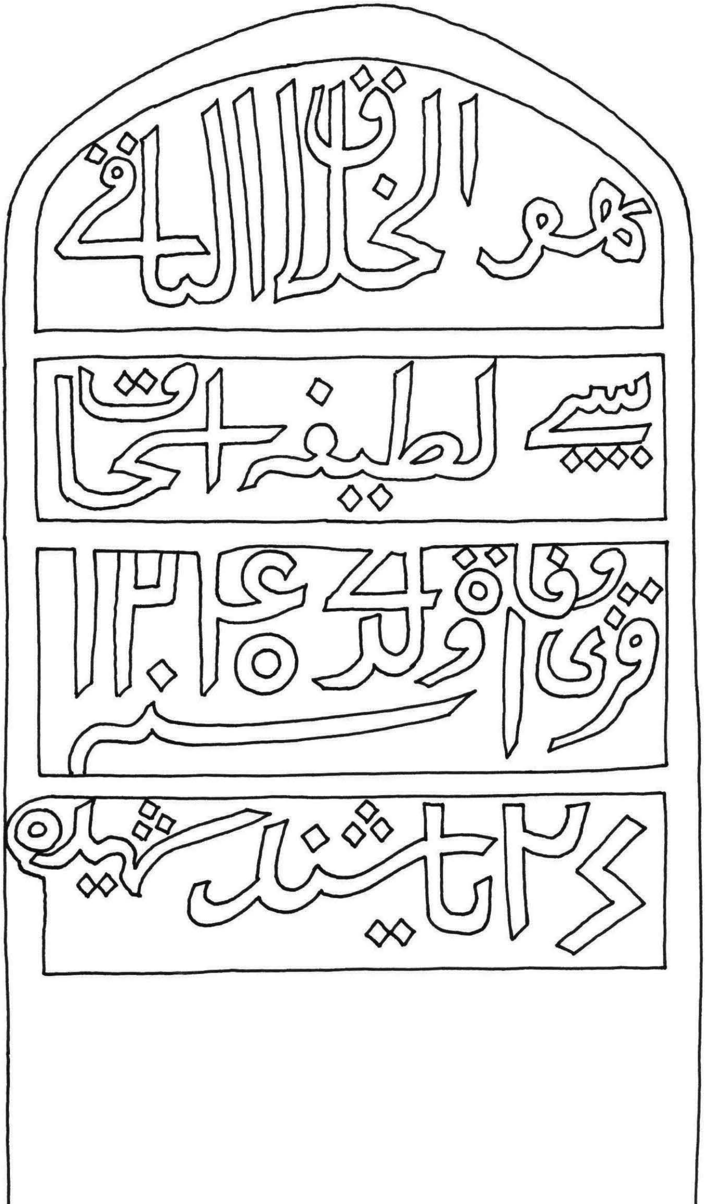

279=A

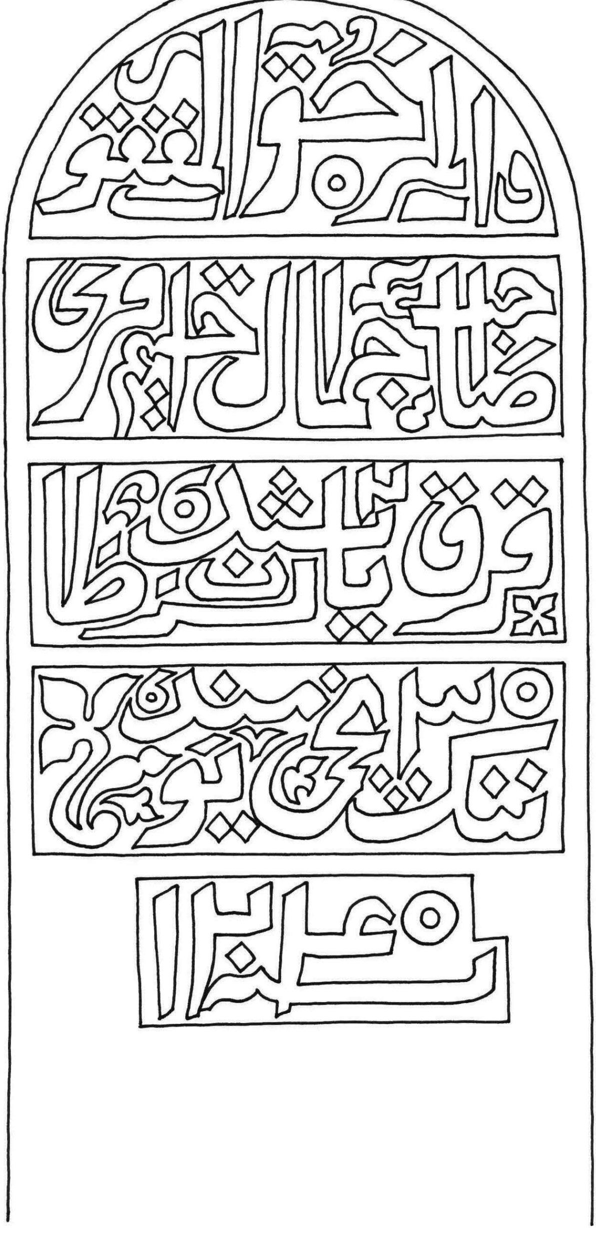

280=A

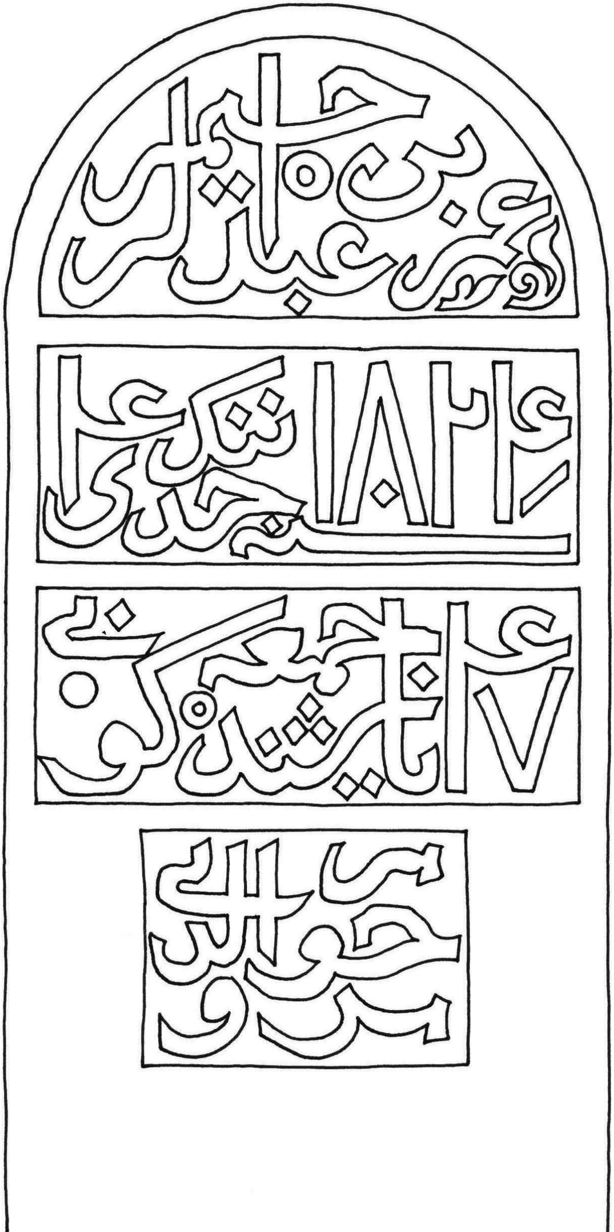

281=A

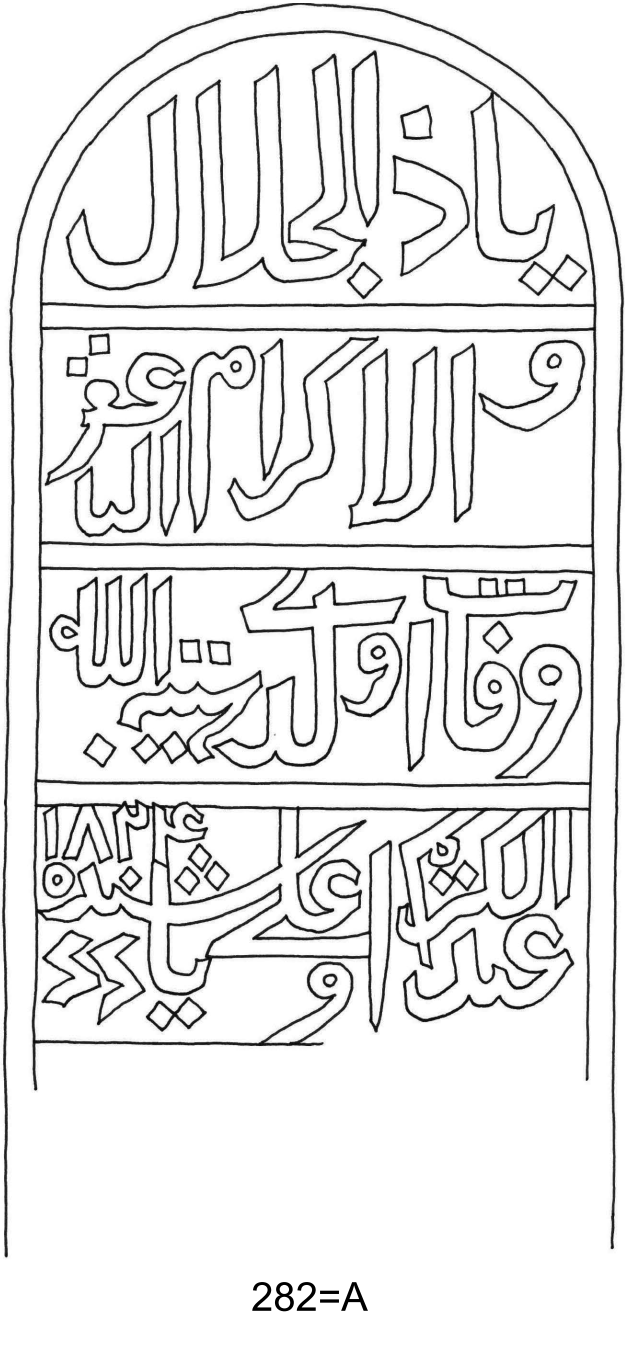

282=A

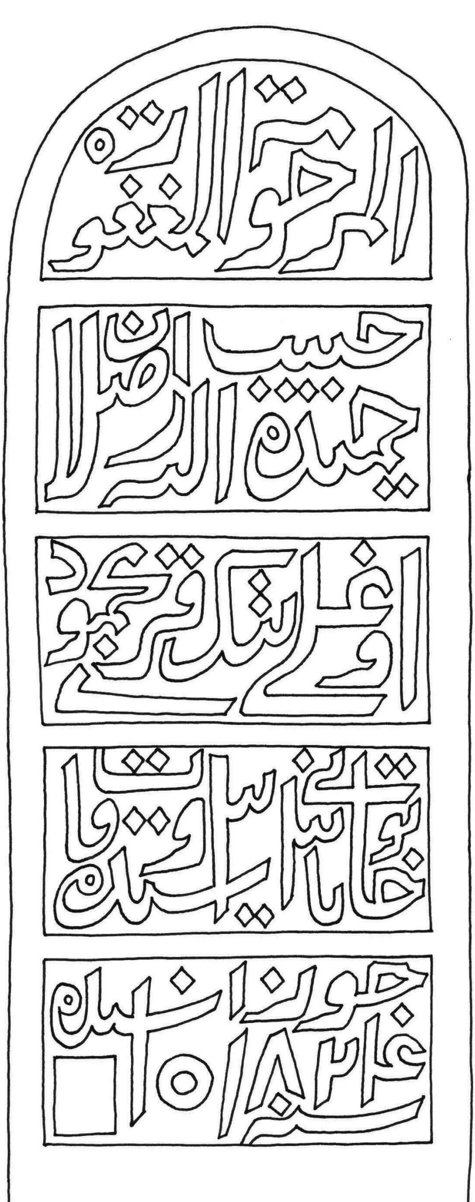

283=A

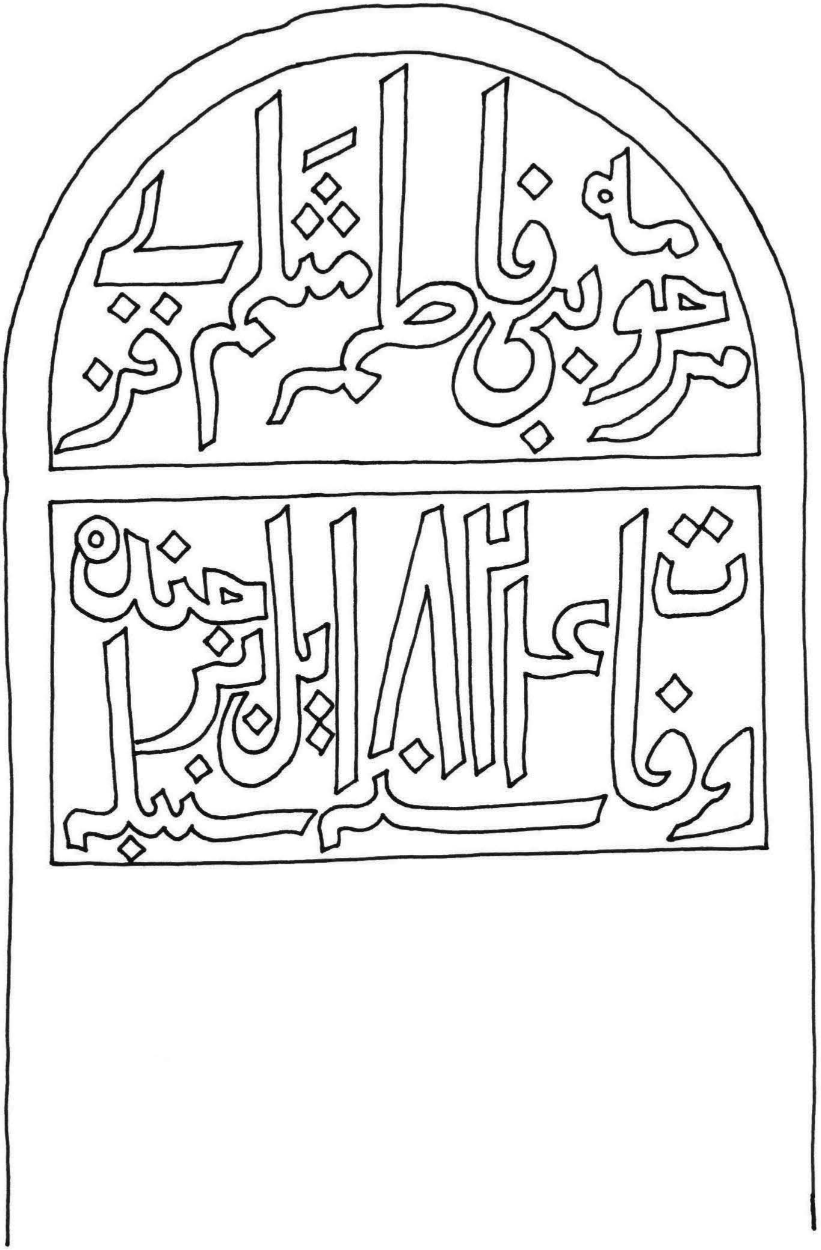

288=A

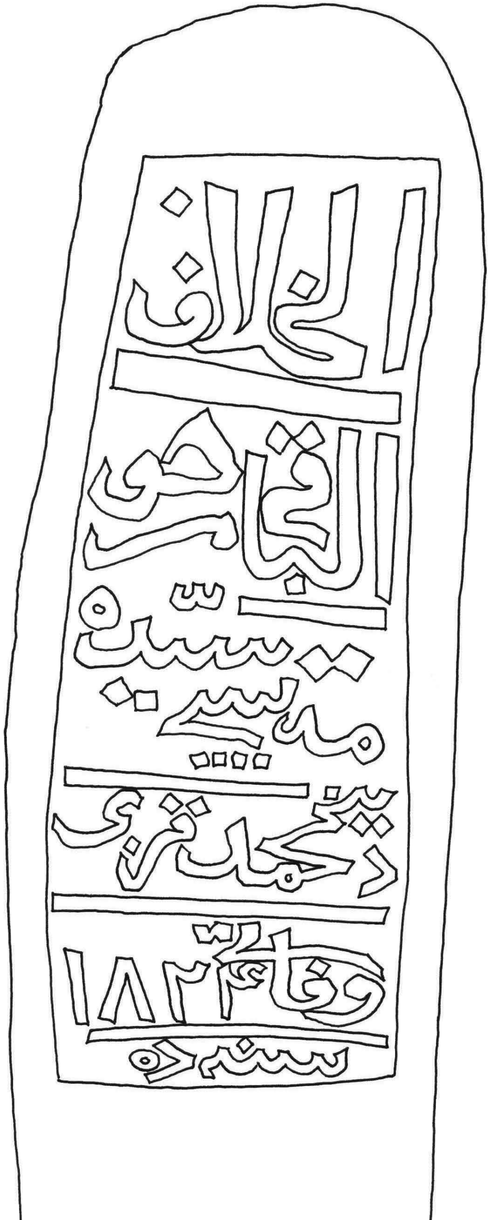

289=A

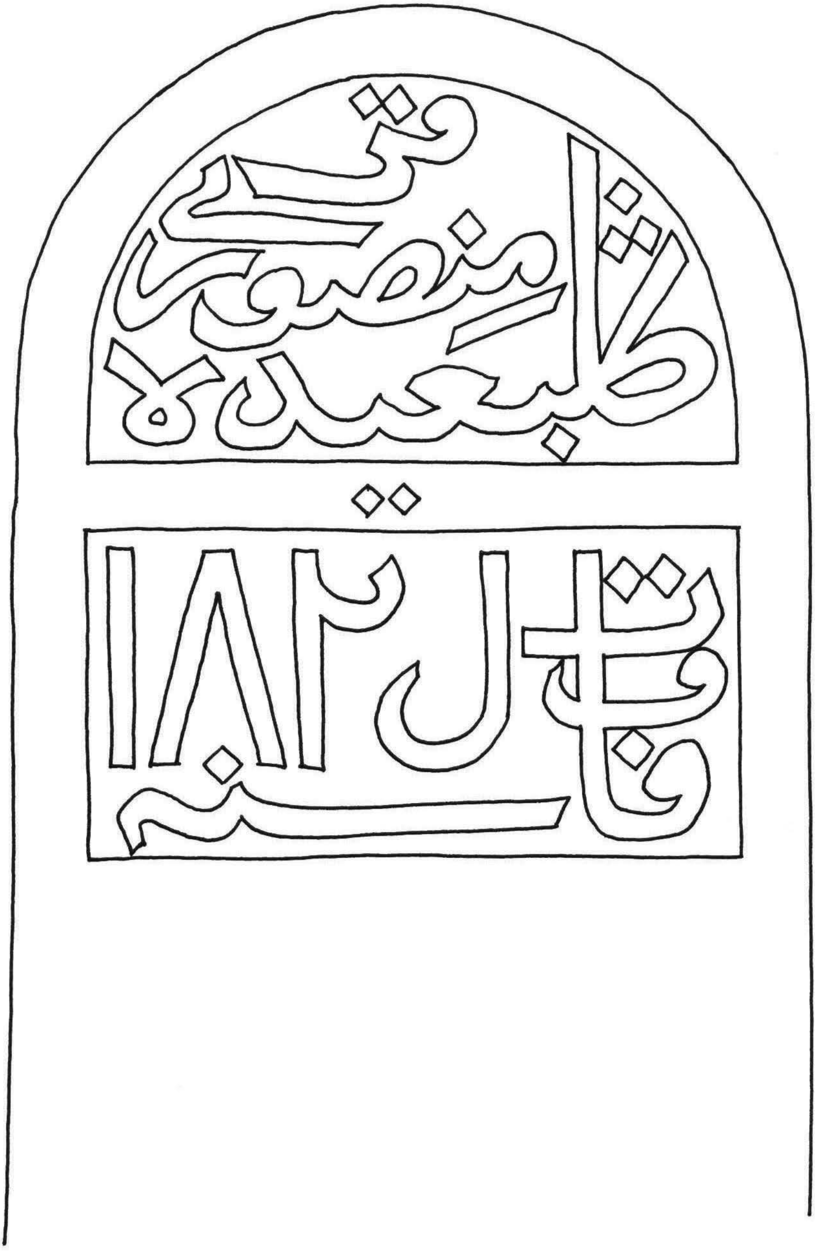

290=A

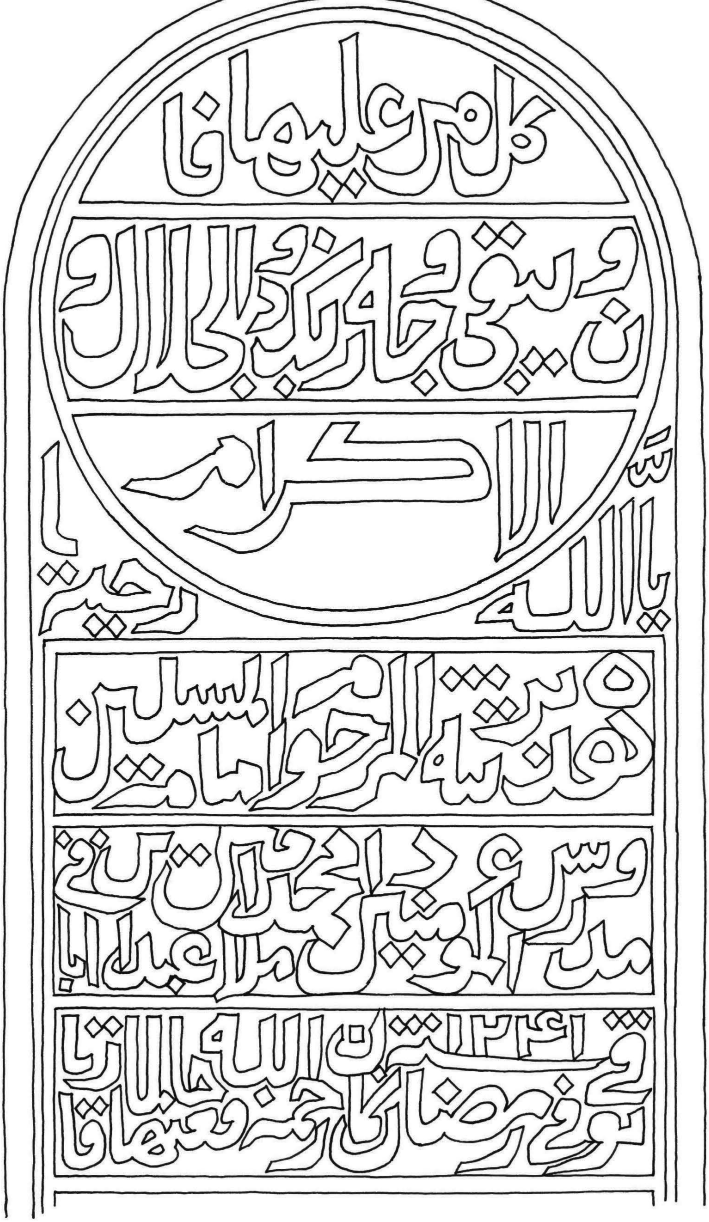

291=A=a

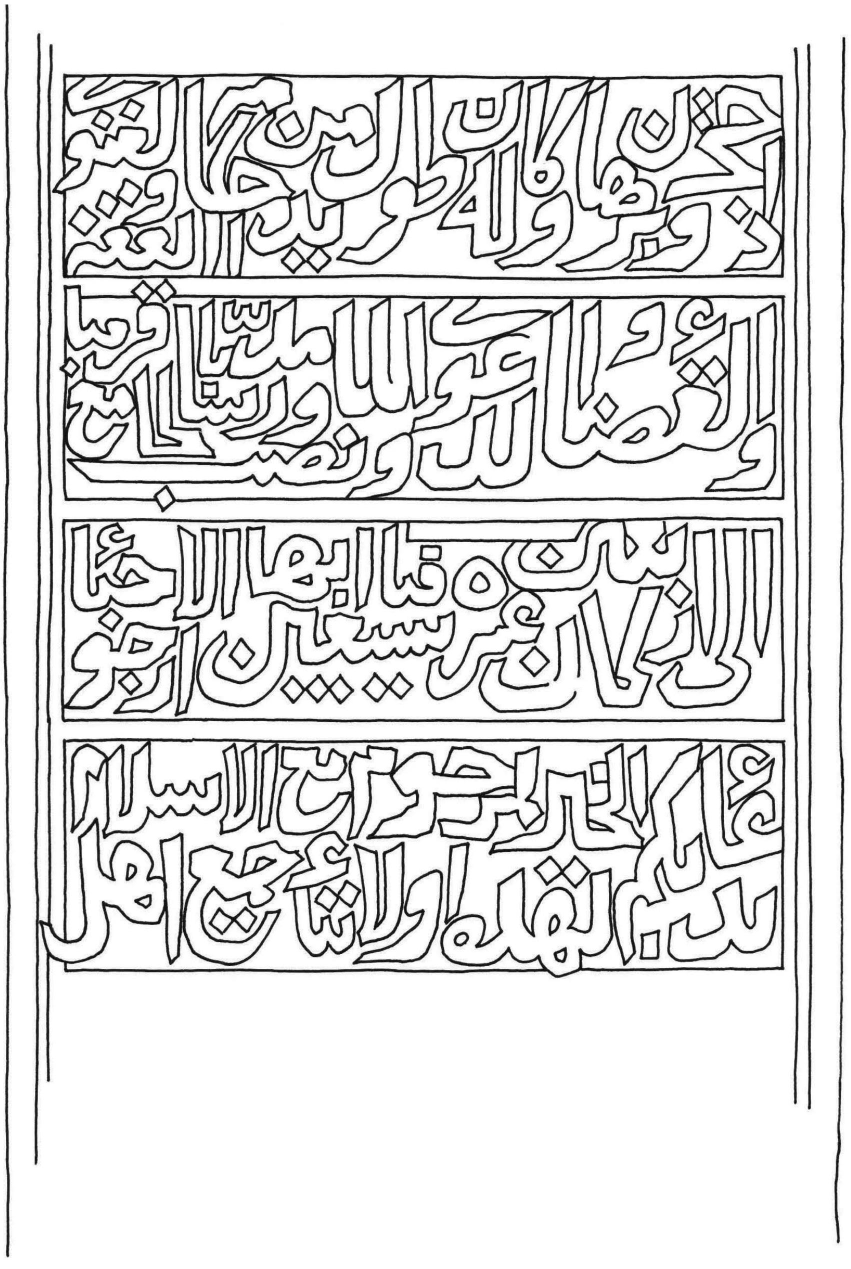

291=А=б

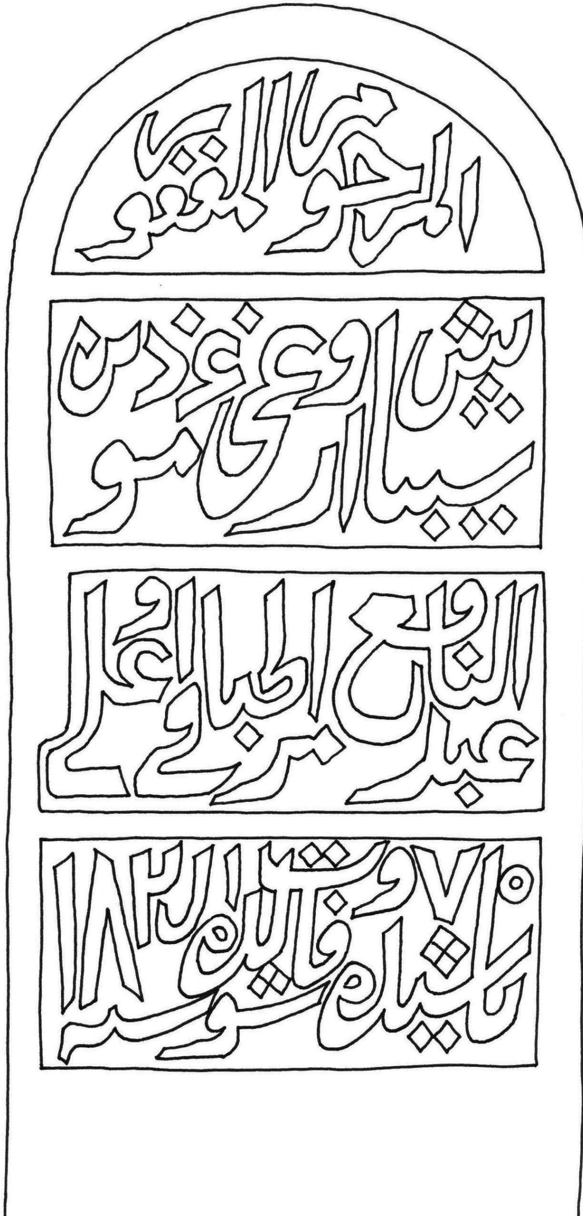

292=A

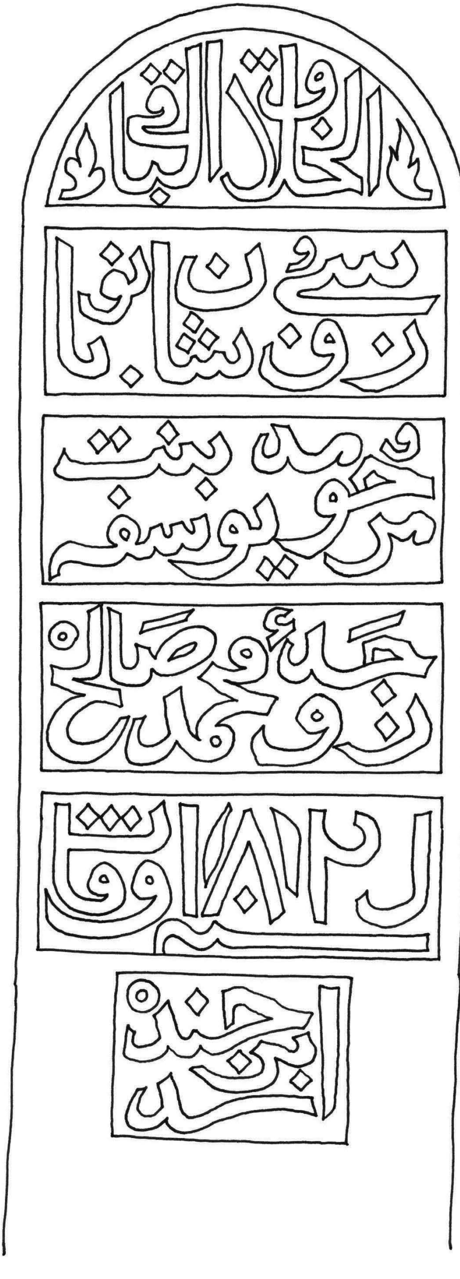

293=A

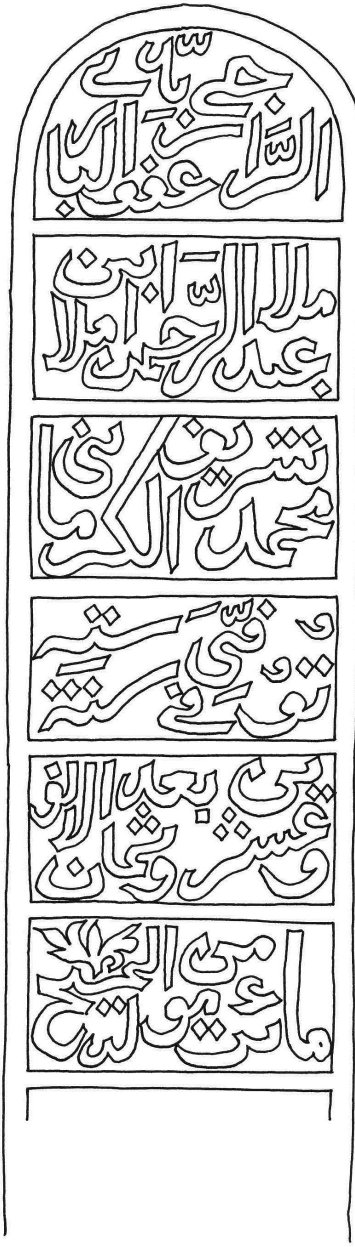

296=A

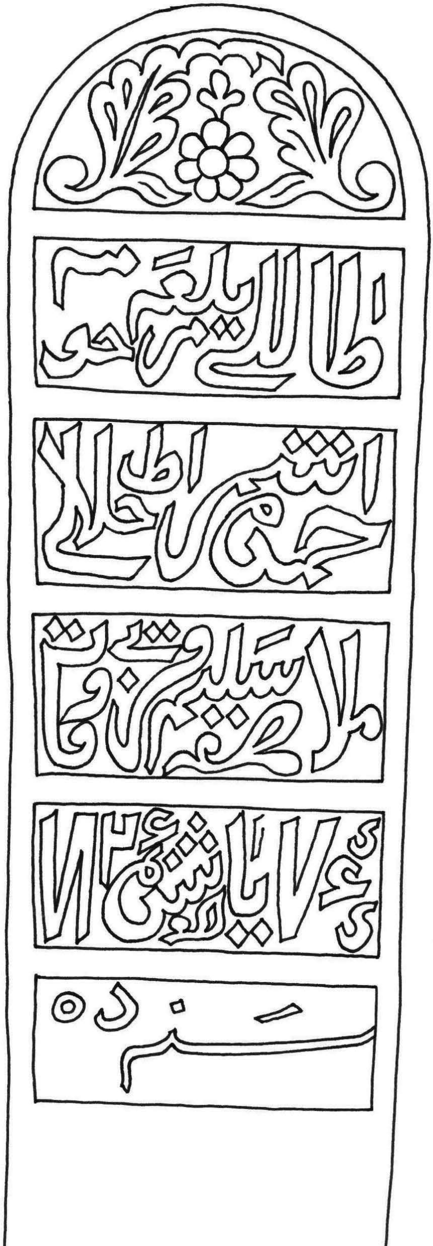

297=A

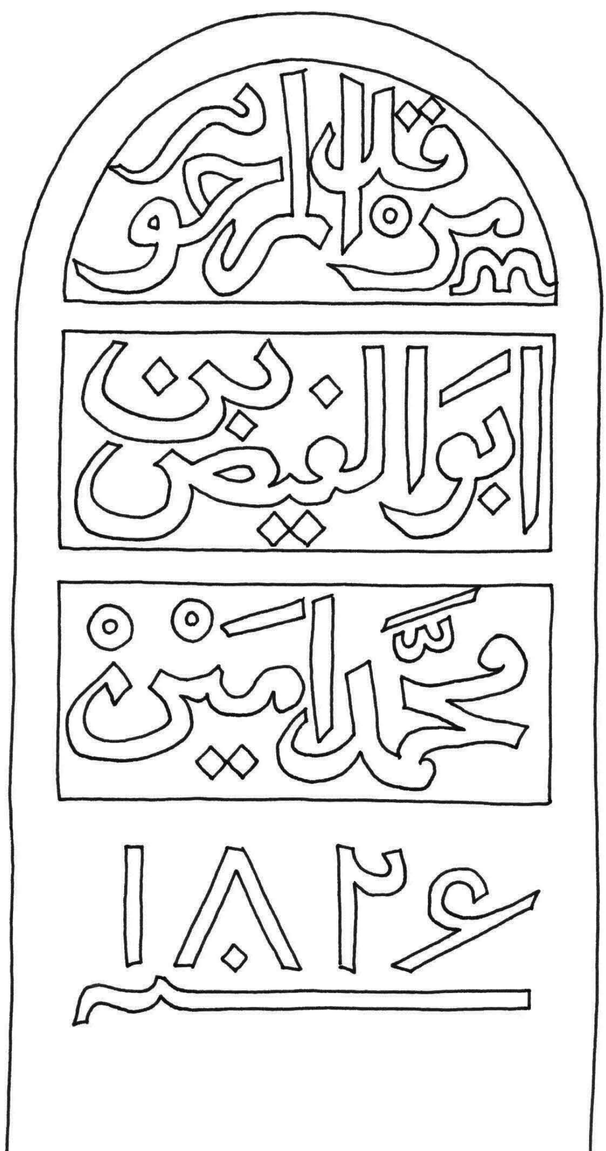

298=A

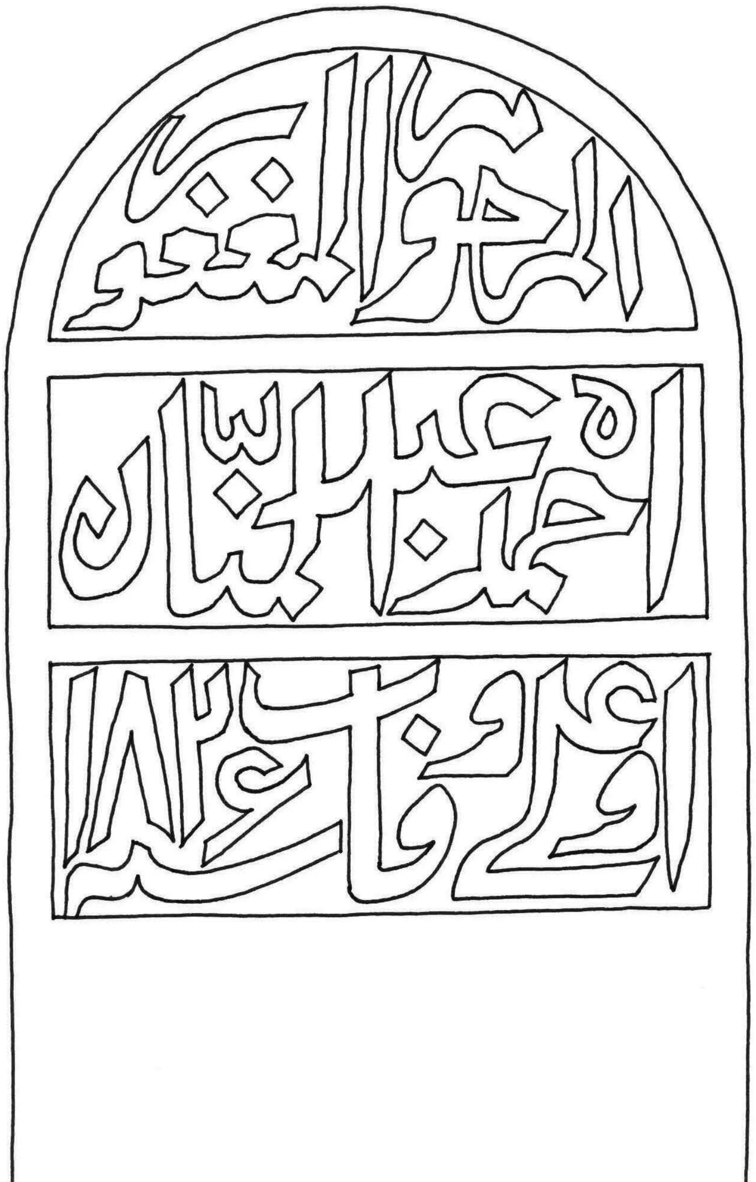

300=A

301=A

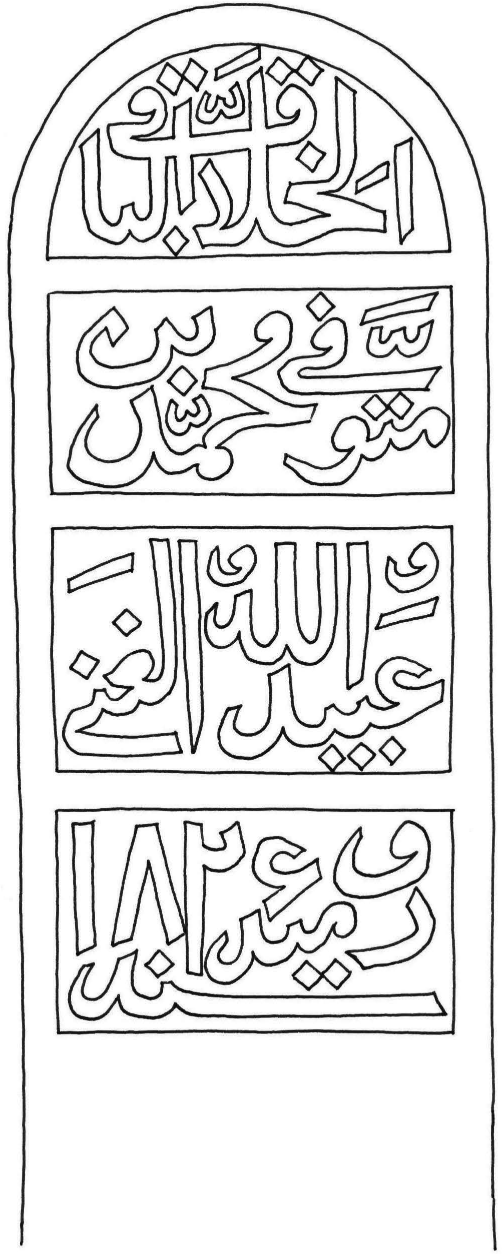

302=A

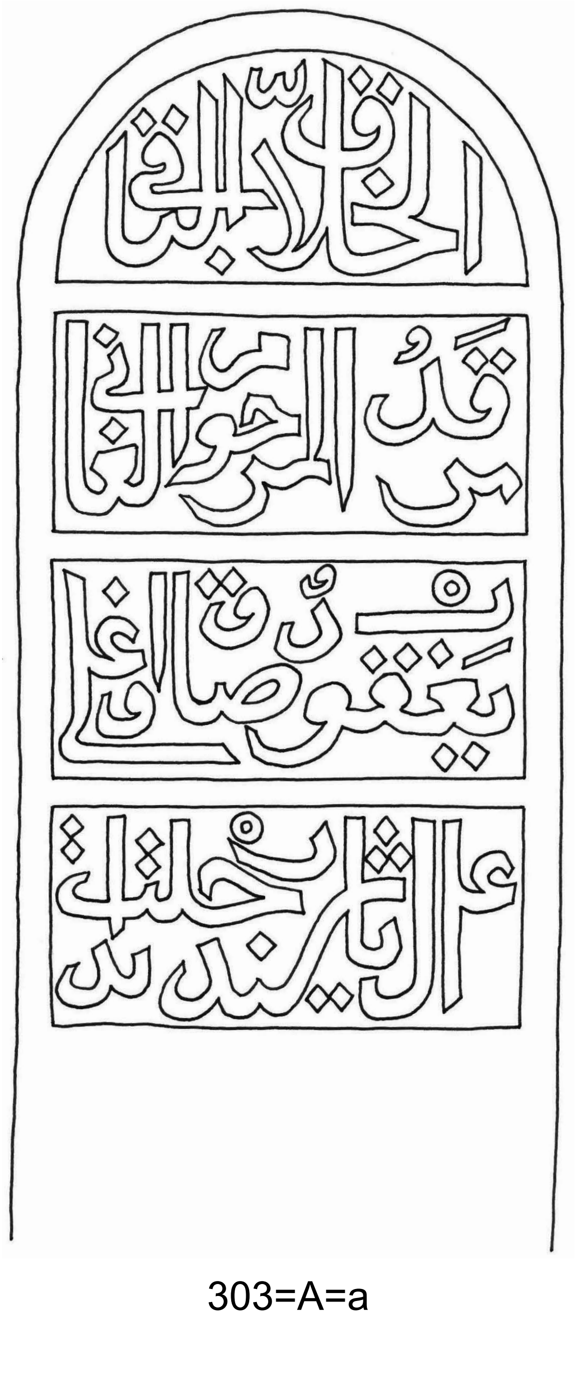

303=A=a

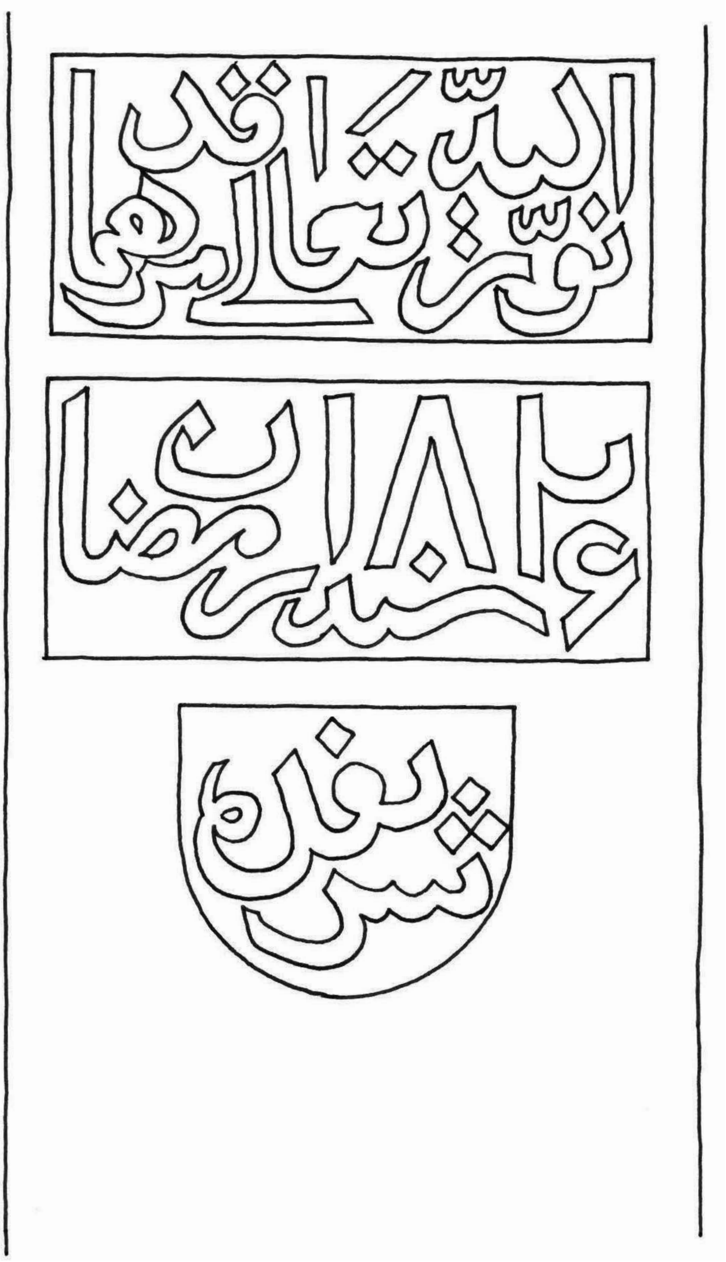

303=А=б

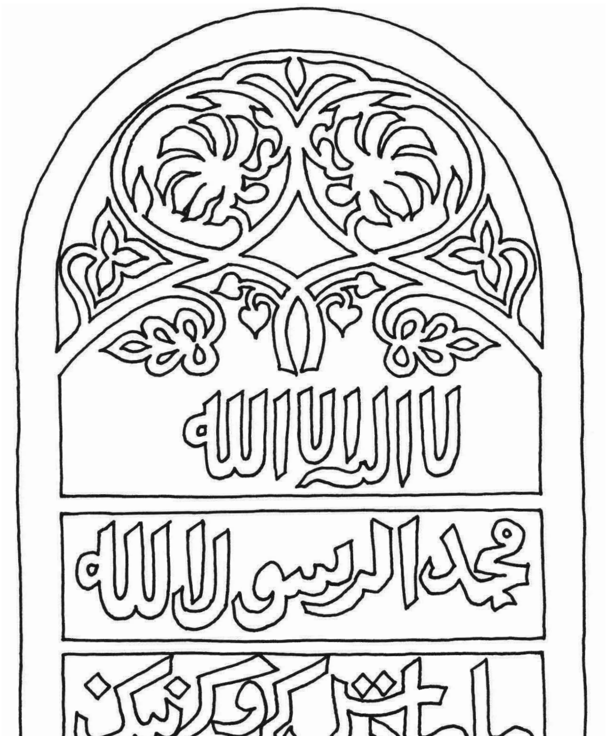

304=A=a

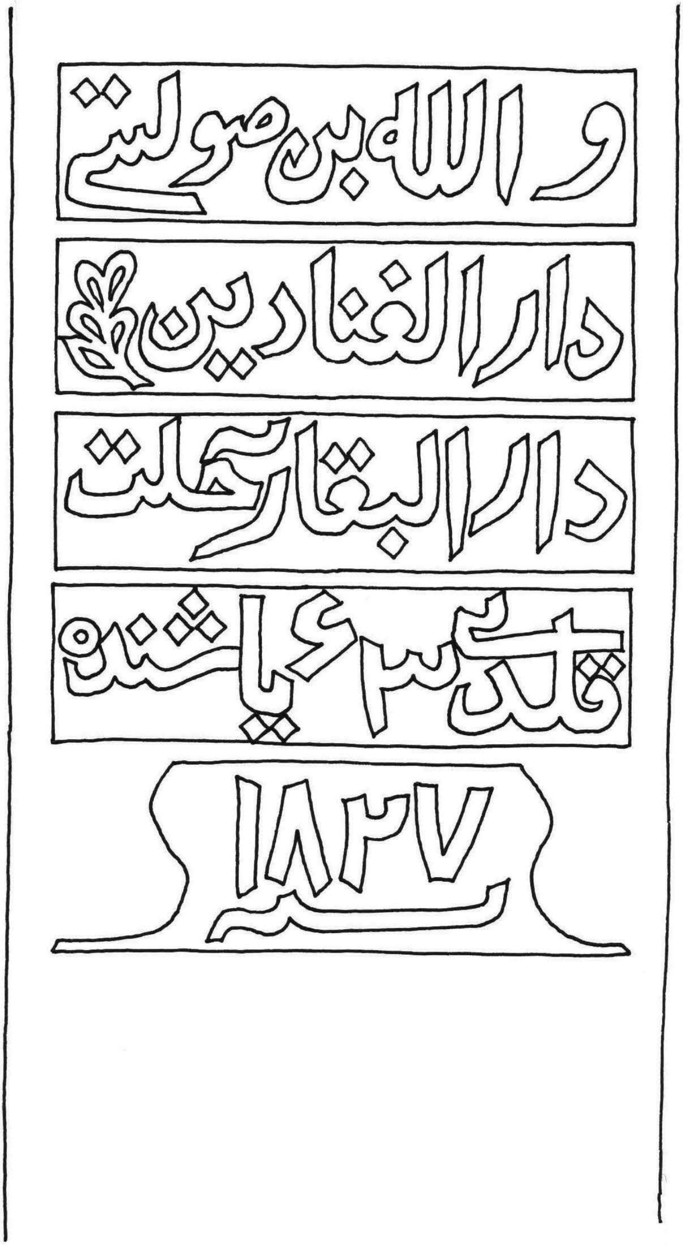

304=A=б

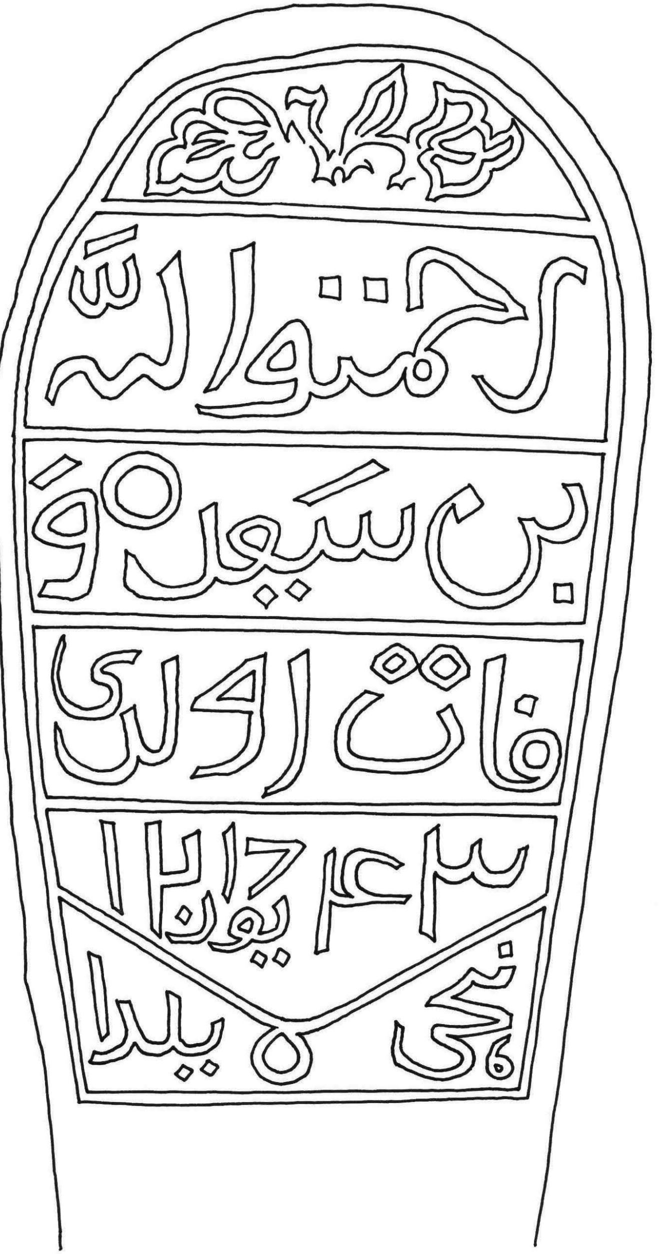

305=A

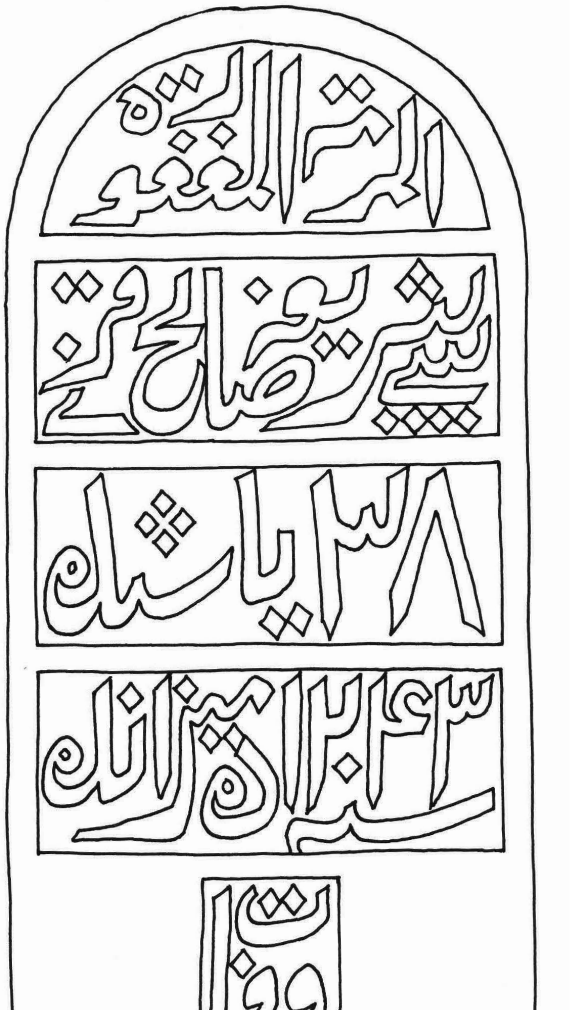

306=A

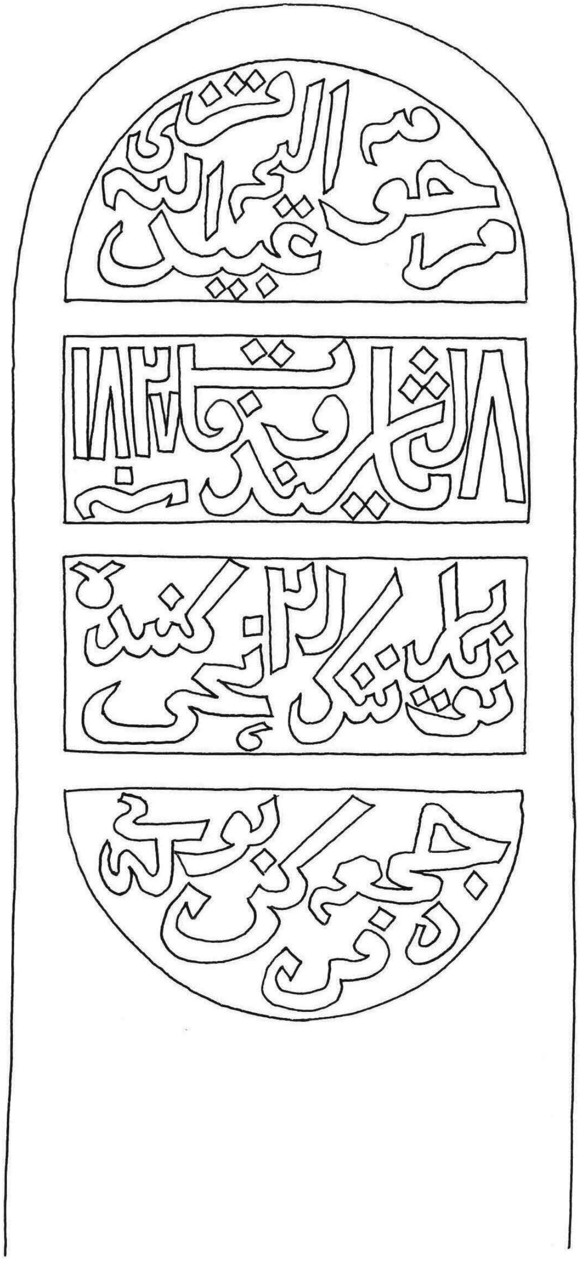

307=A

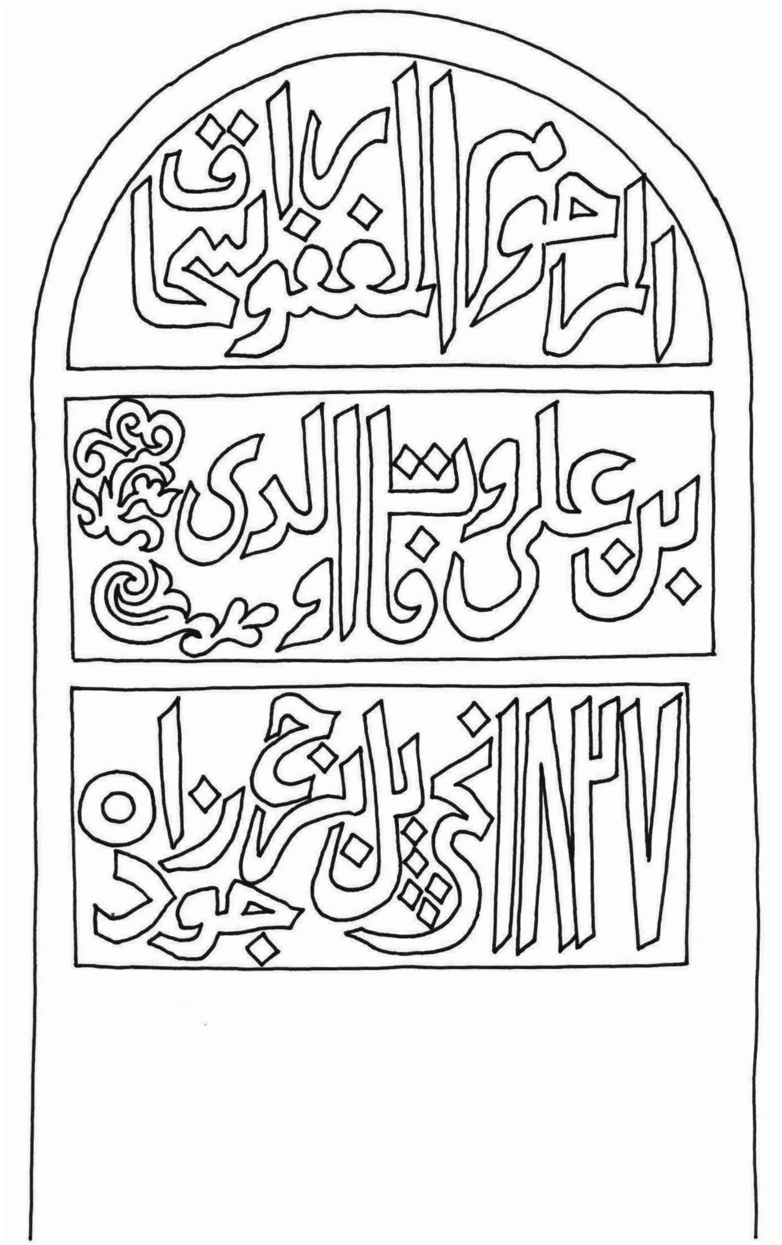

308=A

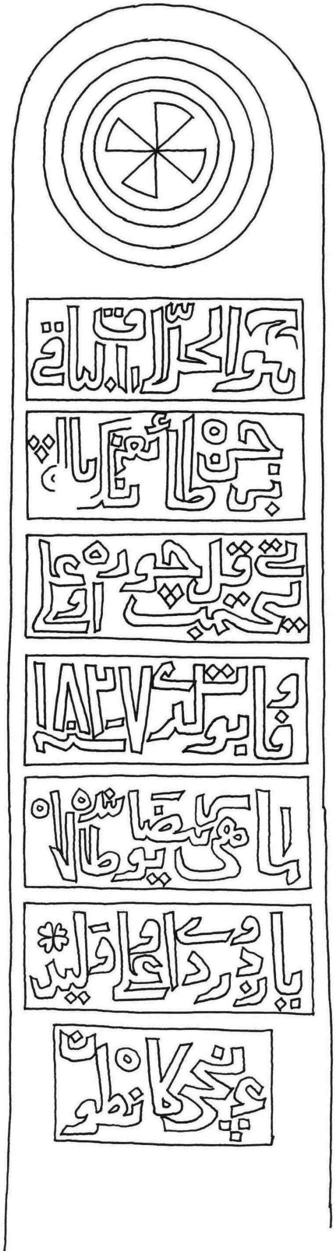

310=A

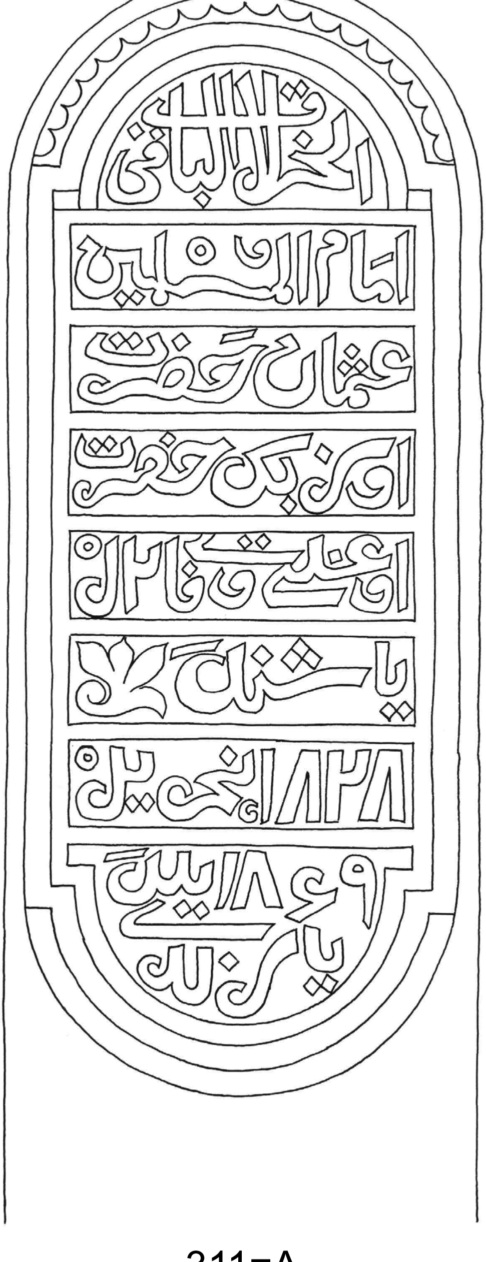

311=A

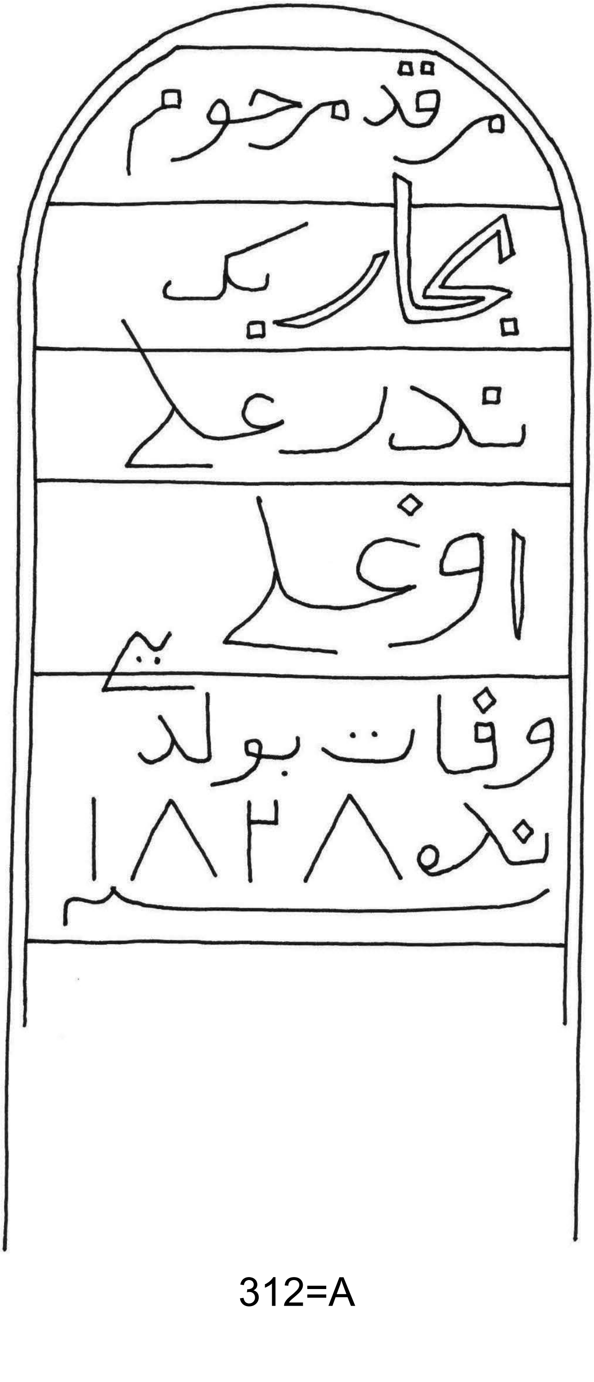

312=A

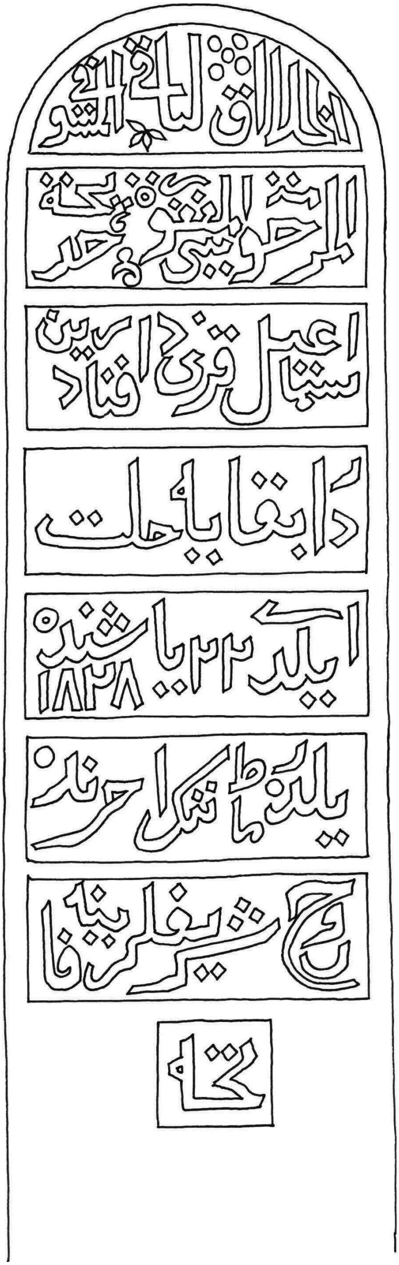

313=A

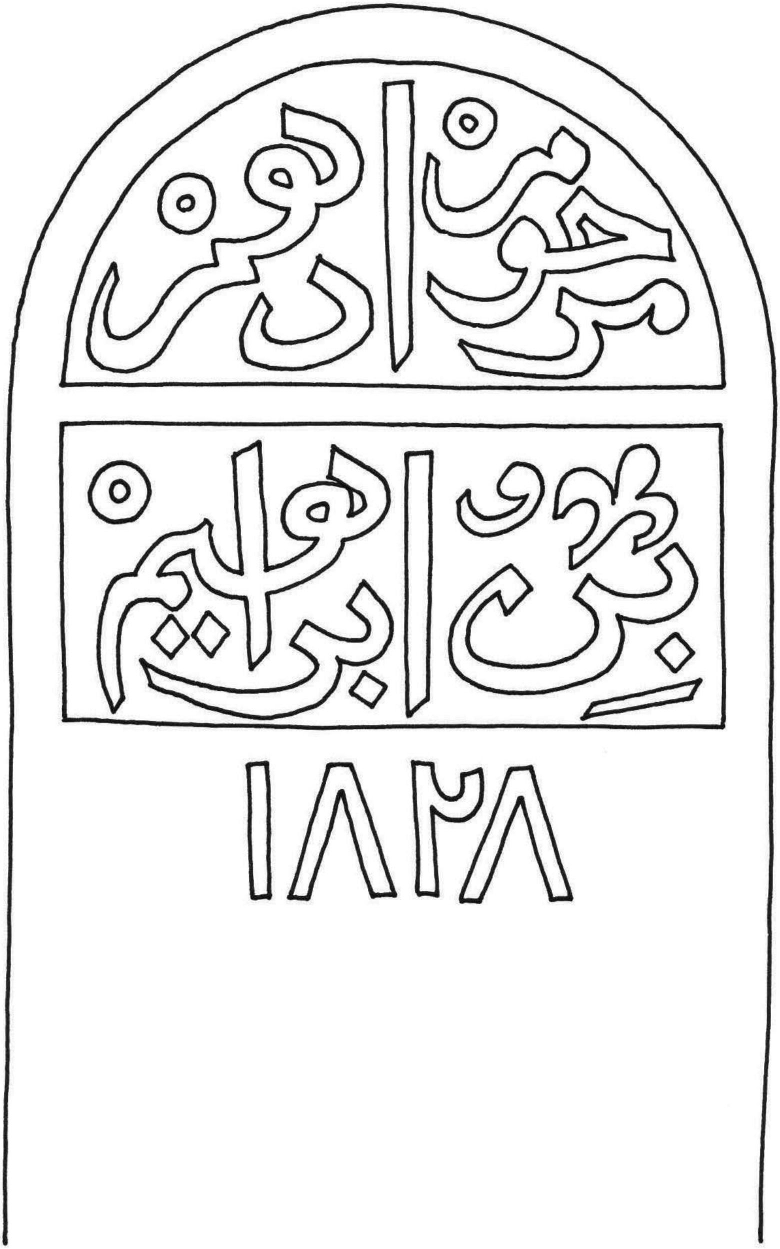

314=A

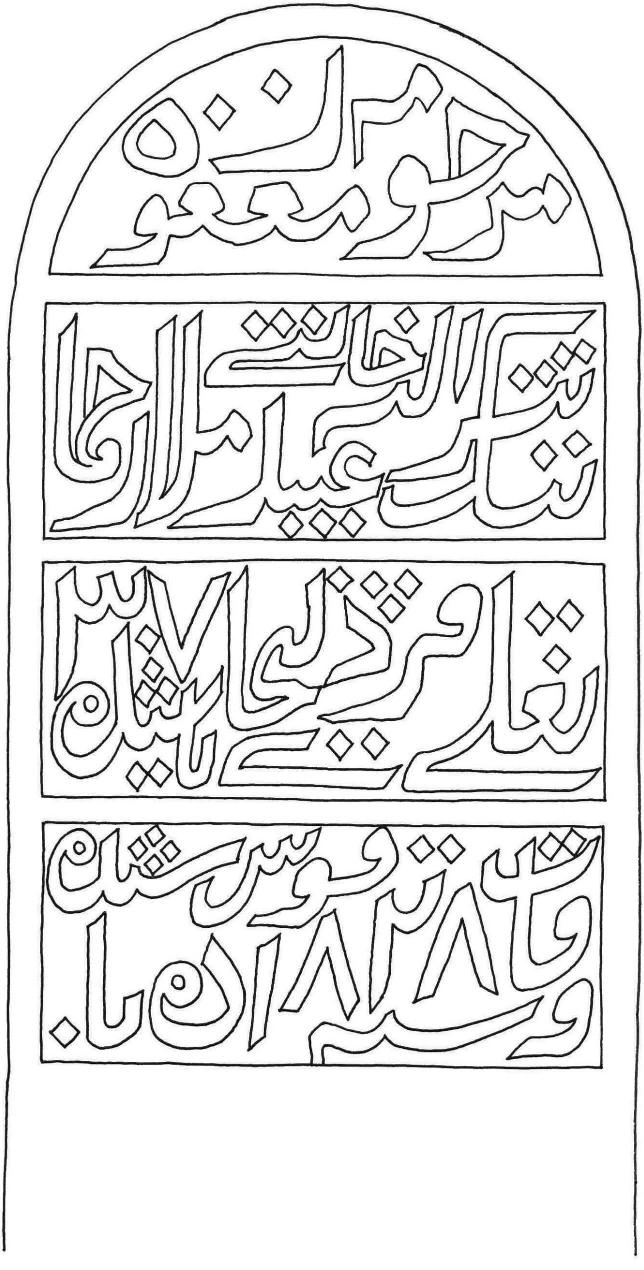

315=A

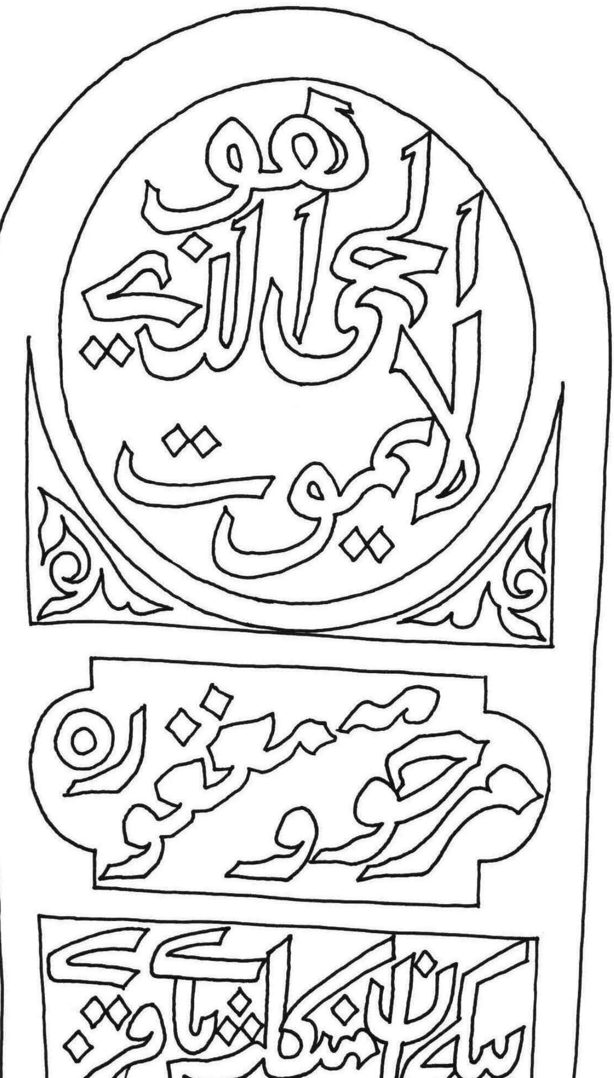

316=A=a

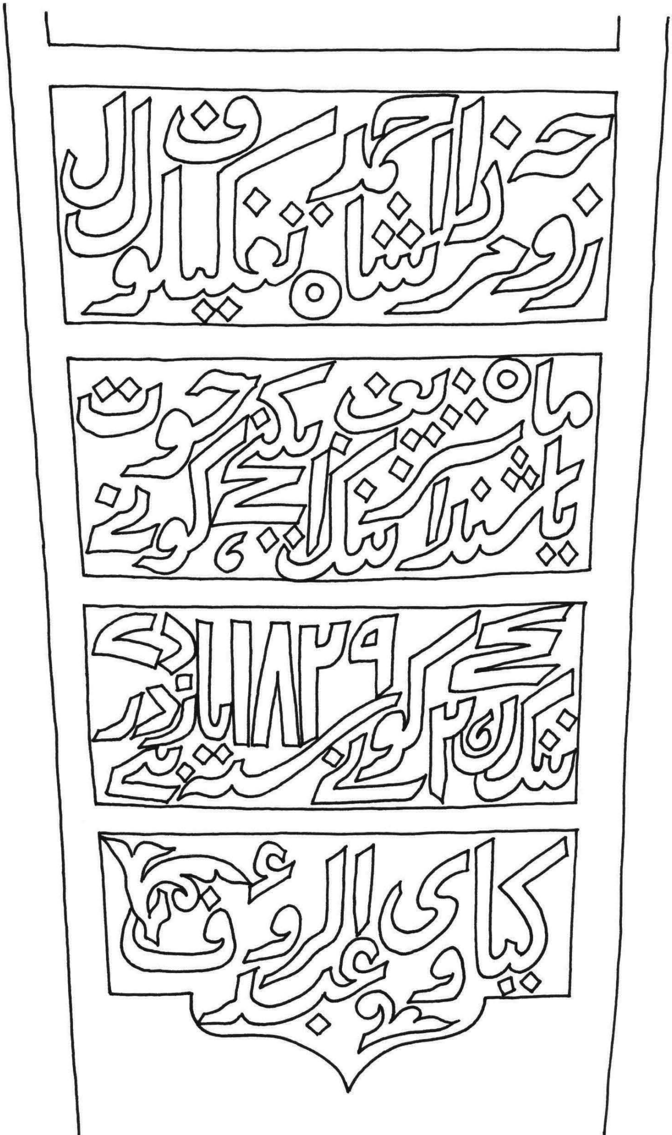

316=А=б

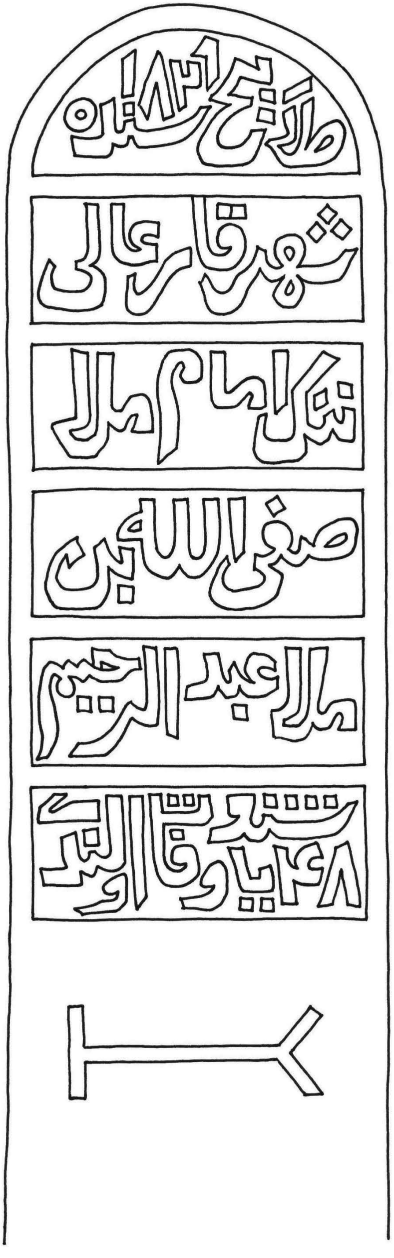

317=A

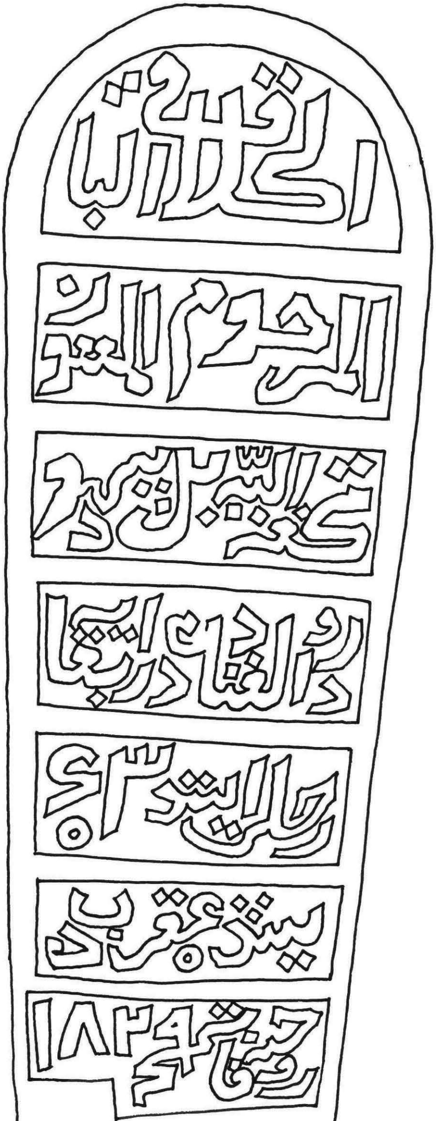

318=A

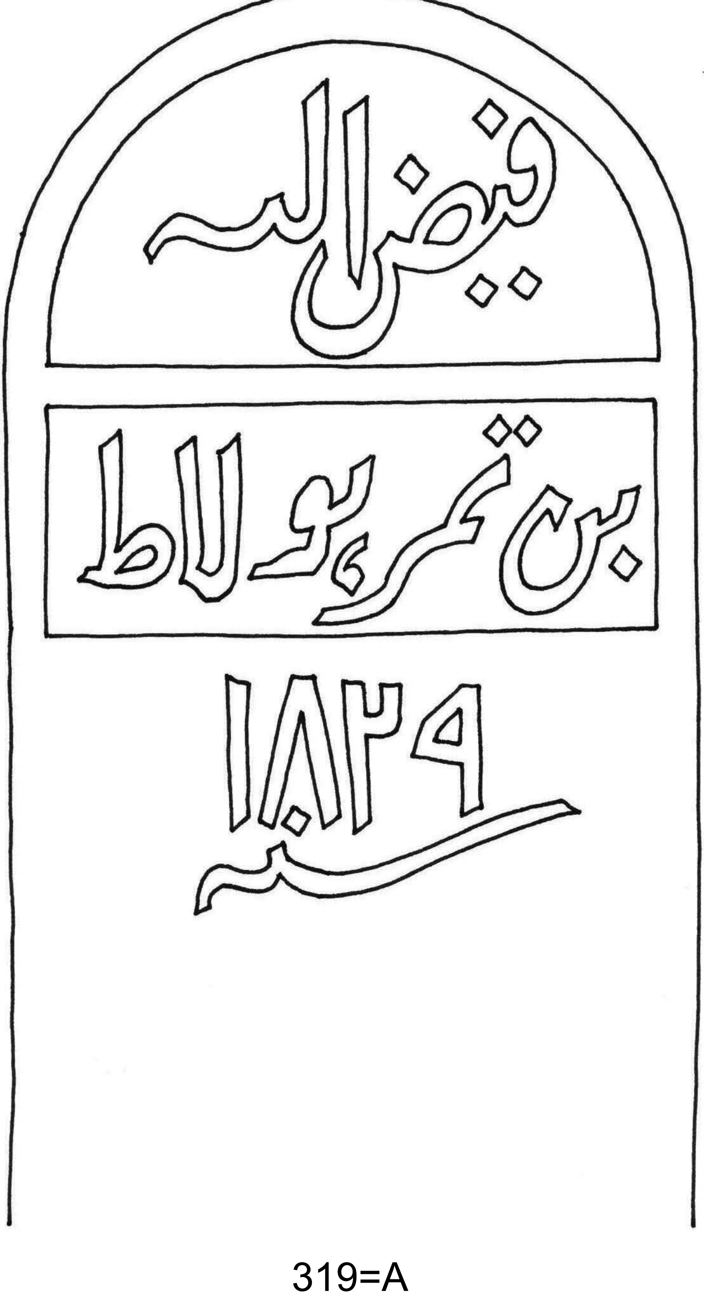

319=A

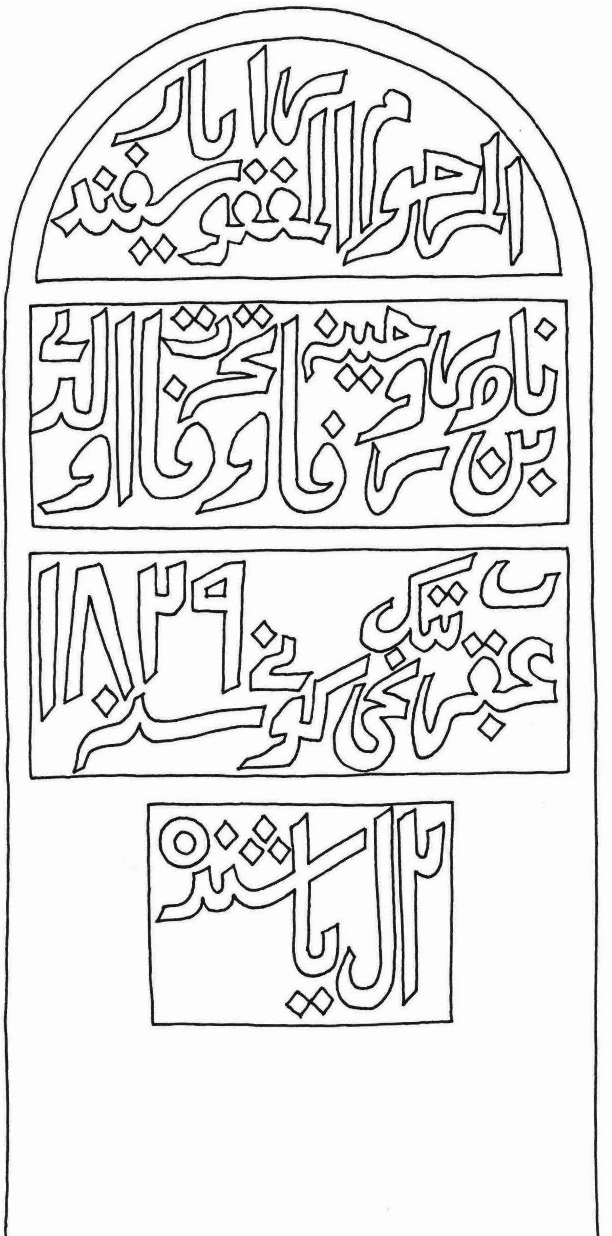

320=A

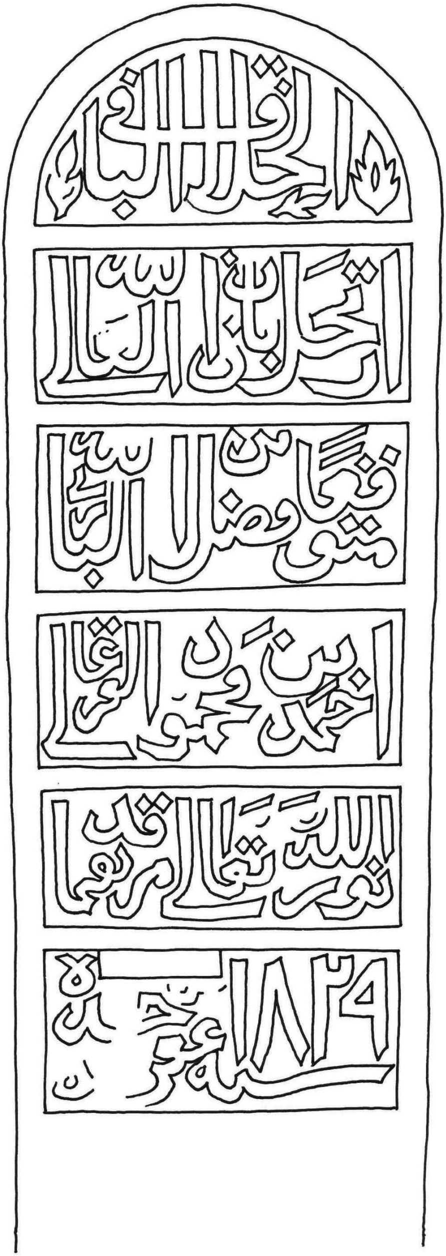

321=A

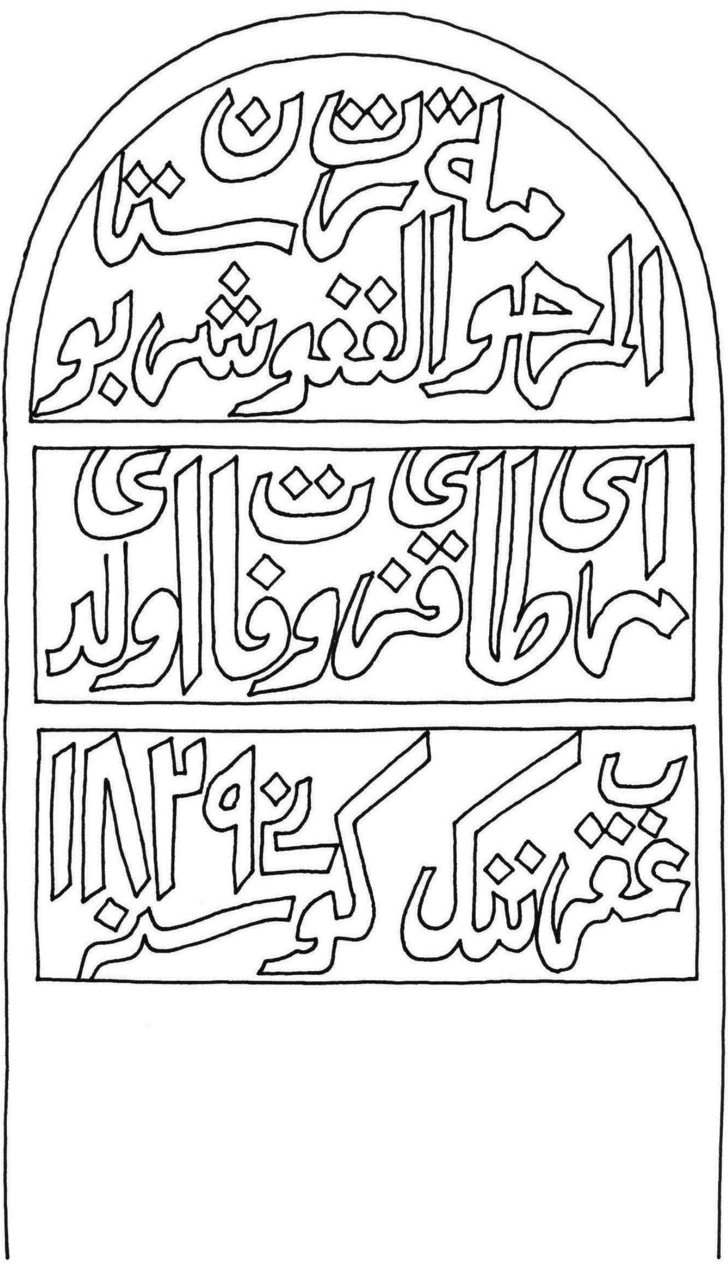

322=A

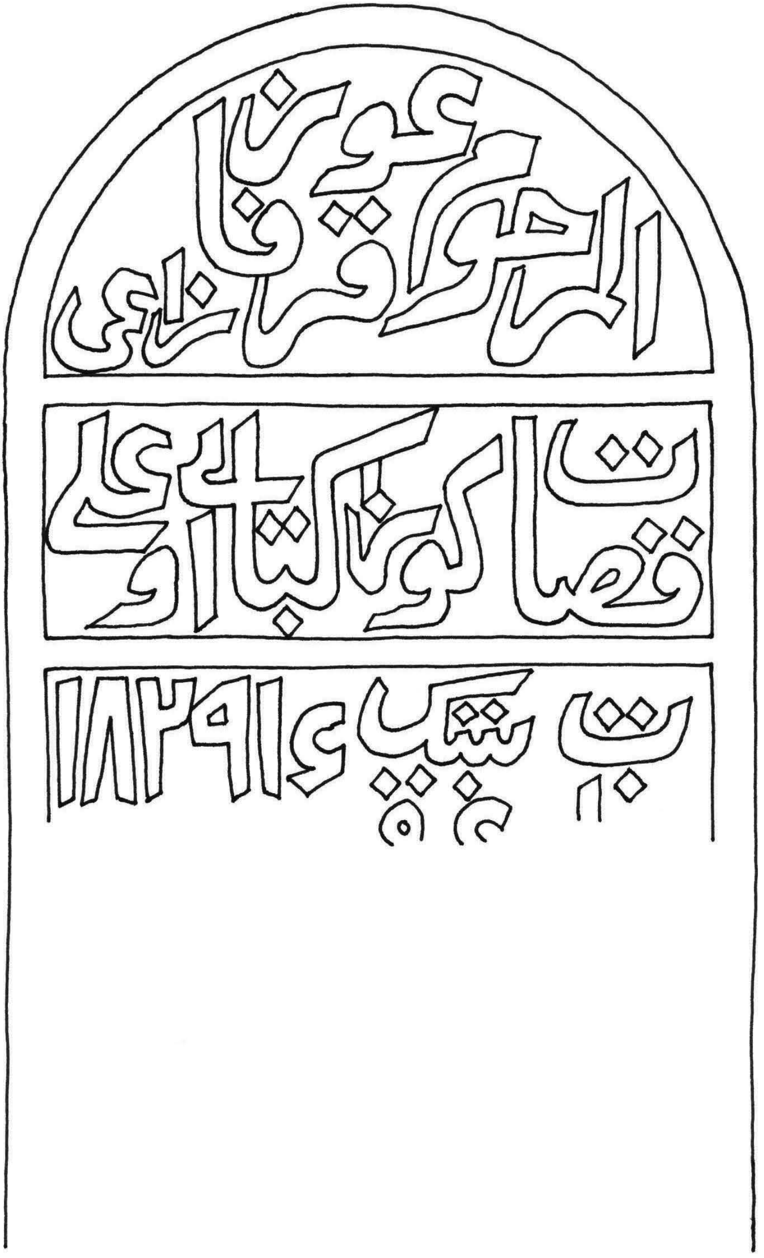

323=A

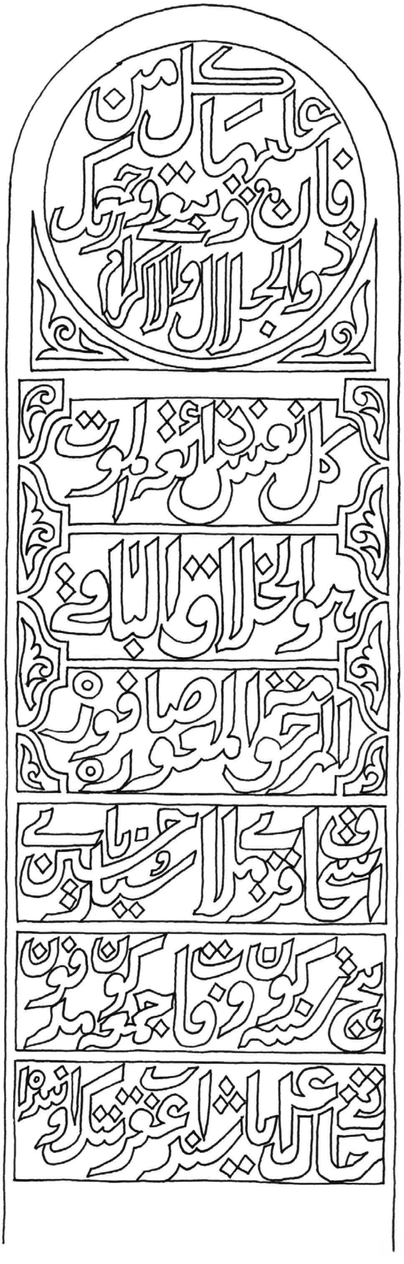
كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو الجلال والاكرام
كل نفس ذائقة الموت
هو الخلاق الباقي

324=A

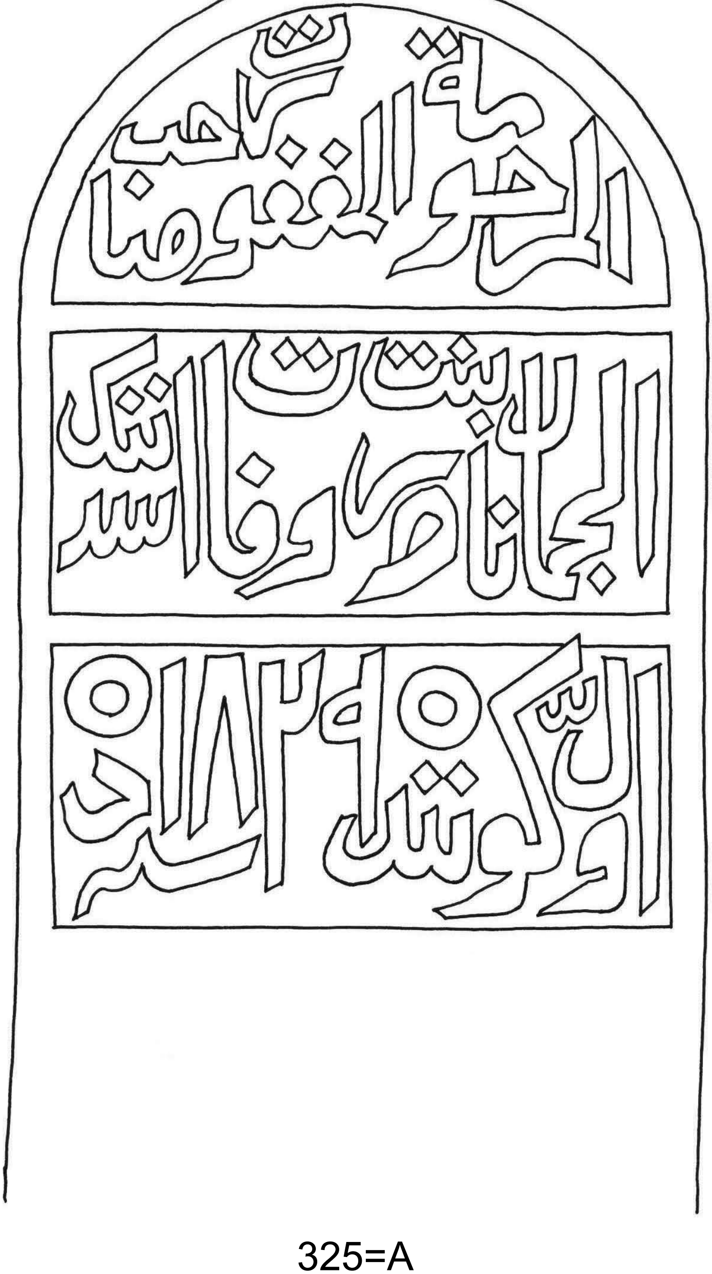

325=A

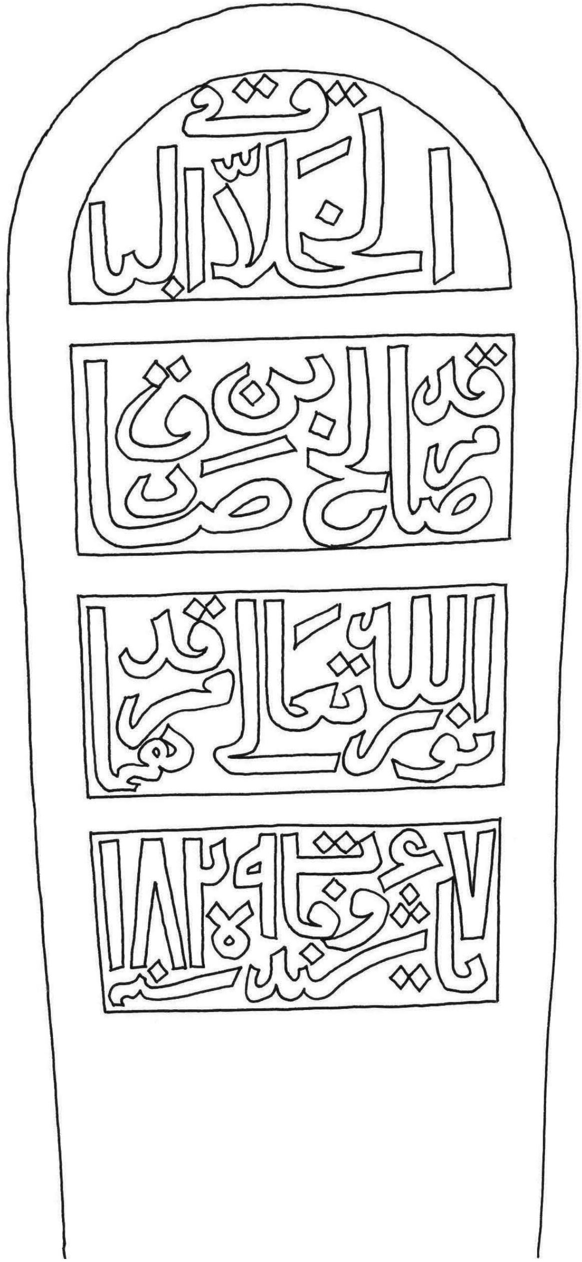

326=A

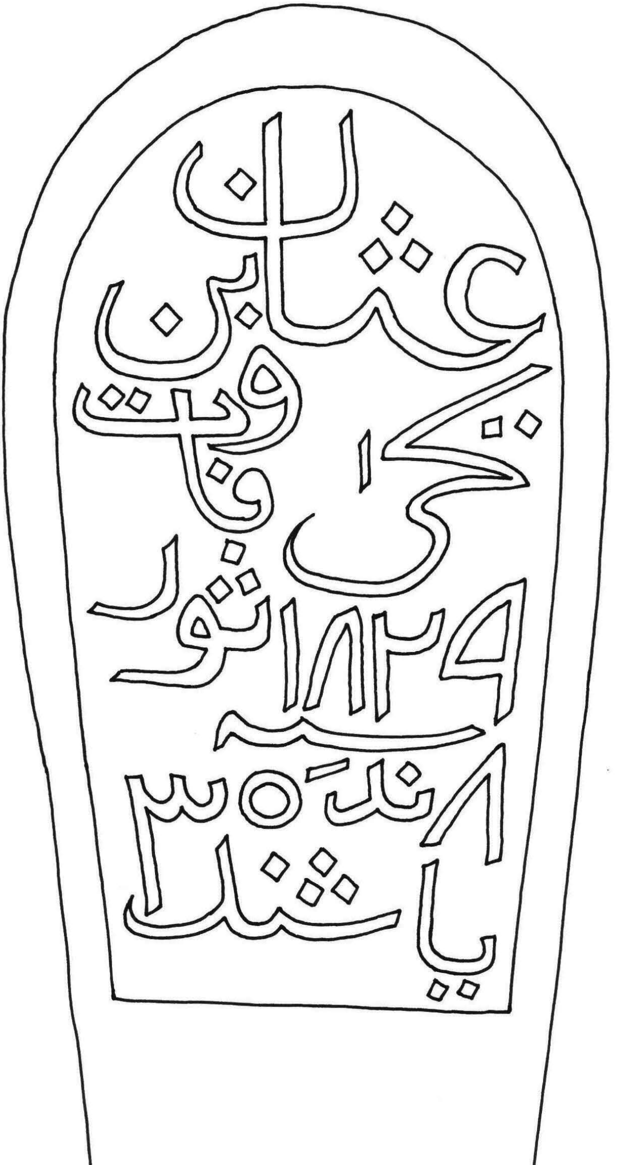

327=A

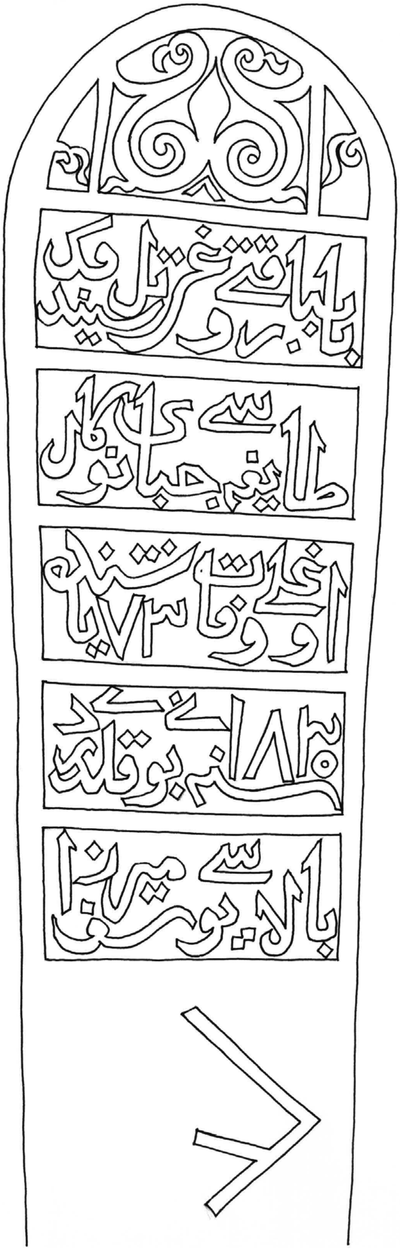

328=A

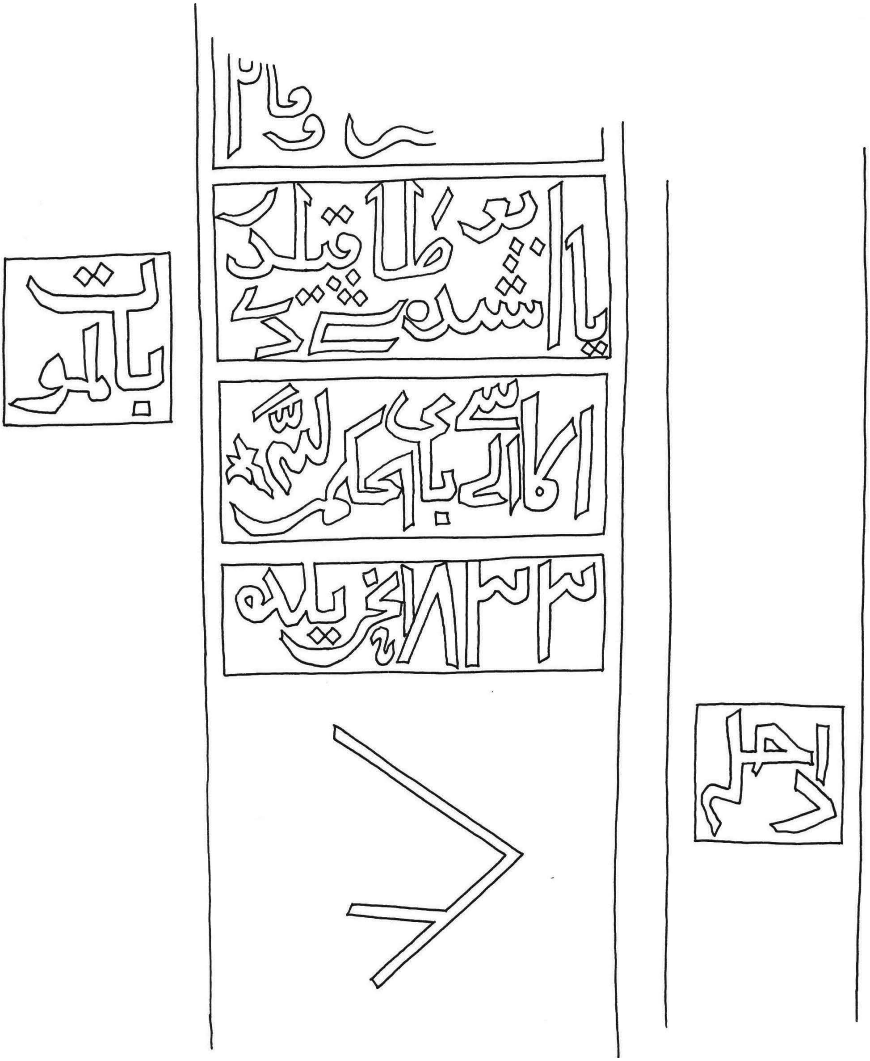

329=А=б

330=A=1

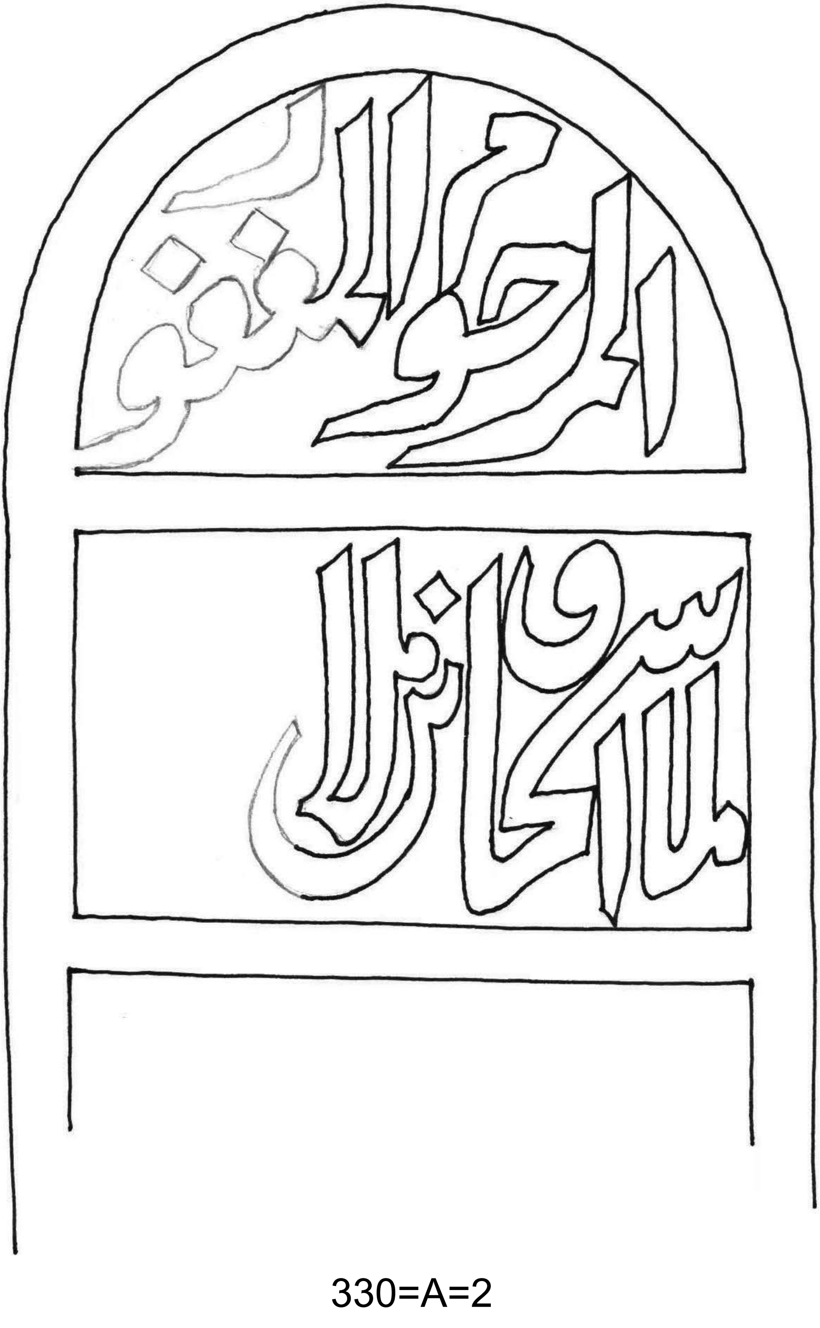

330=A=2

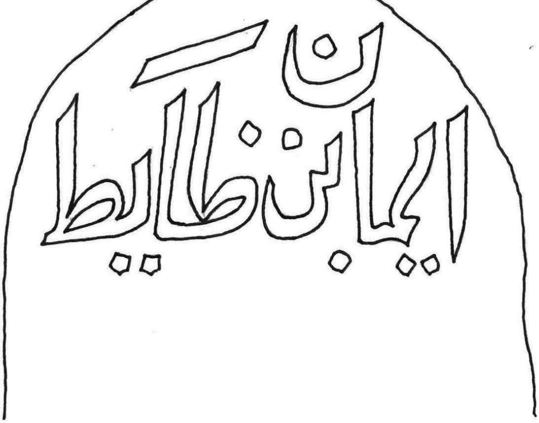

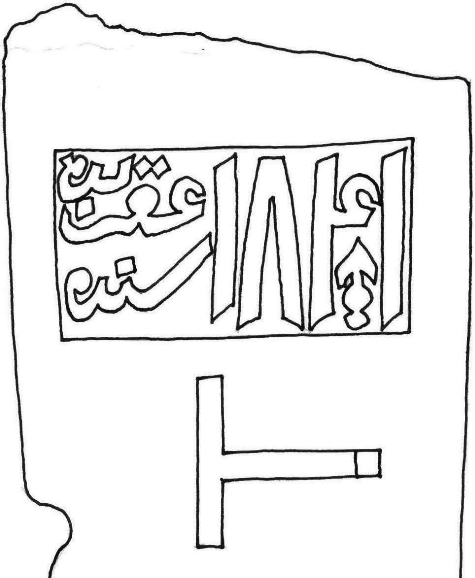

331=A, 332=A

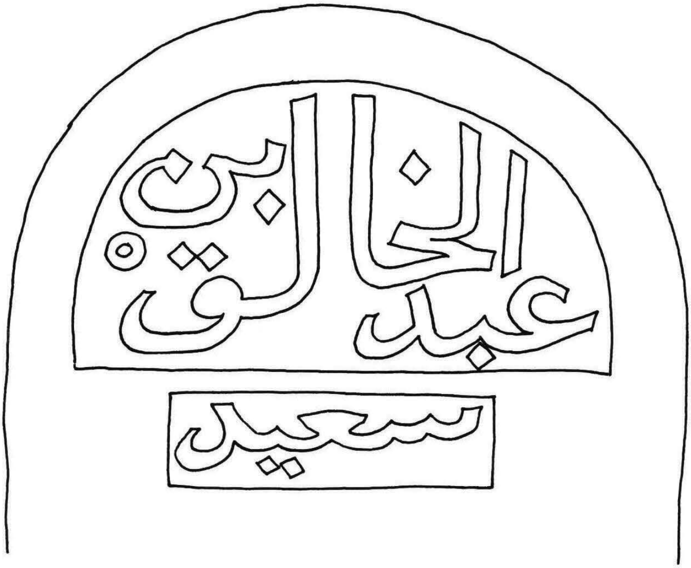

333=A, 334=A

335=A

Библиография

- *Усманов В. М.* Тарихи ядкярләр. – Уфа: ДизайнПолиграфСервис, 2005. – 168 б.
- *Усманов В.М.* Тарихи ядкярләр. Икенче китап. – Эстәрлетамак, 2005, (*Усманов В.М.* Исторические памятники (Эпиграфические памятники Сеитовой слободы). – Стерлитамак, 2005. – 366 с.
- *Усманов В. М.* Тарихи ядкәрләр. Өченче китап. – Сакмар: ГУП «Сакмарская типография», 2007. – 138 с.
- *Усманов В. М.* Тарихи ядкәрләр. Дүртенче китап. – Сакмар: ГУП «Сакмарская типография», 2011. – 190 с.
- *Усманов В.М.* Исторические памятники. Мусульманские эпитафии г.Троицка. 5-ая книга. – Стерлитамак, 2013. – 300 с.
- *Усманов В.М.* Тарихи ядкәрләр. Алтынчы китап. Троицк шәһәре мөселман эпитафияләре. – Уфа: Аркаим, 2013. – 128 с.
- *Усманов В.М.* Исторические памятники. Древние мусульманские надгробные камни города Оренбург. 7-ая книга. Каталог. – Оренбург, 2013. – 432 с.
- *Усманов В.М.* Исторические памятники. Мусульманские древние надгробные камни города Оренбург. 8-ая книга. Каталог. – Оренбург, 2013. – 364 с.
- *Усманов В.М., Шамсутдинов И.М.* Эпиграфические памятники города Троицка. – Троицк, 2012. – 200 с.
- *Усманов В.М.* Исторические памятники. Мусульманские эпитафии Чишмы. 10-ая книга. – Уфа, 2014. – 94 с.
- *Усманов В.М.* Арабская каллиграфия. Учебное пособие. – Стерлитамак, 2014.
- *Усманов В.М.* Исторические памятники. 11-ая книга. (Д. Халикеево. Родословные древа). – Стерлитамак, 2015.
- Усманов В.М.Татар ташъязма ядкярләре. XIII-XVIII гасырлар. Беренче китап. – Казан, 2019. – 428 б.: рәс. белән.
- *Усманов В.М.* Рәдүт авылының ташъязма истәлекләре // Милли-мәдәни мирасыбыз: Оренбург өлкәсе татарлары. – Казан, 2016. – С. 48-61.
- *Усманов В.М.* Тарихчы-археограф Сәед Вахидинең эпиграфик һәйкәлләргә бәйле хезмәтләре турында./ Татарское рукописное наследие: изучение и сохранение: материалы всероссийской научно-практической

конференции, посвященной 130-летию С.Вахиди / сост.: Л.Ш.Гарипова. – Казань: ИЯЛИ, 2017. – 224 с. – С.161-162.

- *Усманов В.М.* Спас кантоны авылларына оештырылган 1928 елгы экспедиция материалларынна./ Духовное наследие: поиски и открытия / под ред. И.Г.Гумерова. – Казань: ИЯЛИ, 2017. – Вып. 4 – 280 с. – С.73-92.
- *Усманов В.М.* Эпиграфические памятники Приуралья // Научный Татарстан. – №4. – 2018.
- *Усманов В.М.* Эстәрлебаш ташъязмалары // Фәнни Татарстан. – №1. – 2019. – Б.124-127

ЭЧТӘЛЕК / СОДЕРЖАНИЕ

Татар ташъязмалары 4

Кереш сүз 4

Татар ташъязмаларын өйрәнүнең актуаль бурычлары турында 5

Вступительное слово 9

Эпиграфические памятники Приуралья 13

Литература 22

Перечень эпиграфических памятников Татарской Каргалы 23

Прорисовки эпиграфических памятников 76

Библиография 409

Усманов Венер Мударисович

Книга вторая

Эпиграфические памятники Татарской Каргалы

Подписано к печати 14.01.2020.
Формат 60×84 1/16. Бумага офсетная.
Гарнитура «Times New Roman».
Усл. печ. л. 23,95. Тираж 100 экз.

Издательство Академии наук
Республики Татарстан
420111, г. Казань, ул. Баумана, 20
e-mail: izdat.anrt@yandex.ru